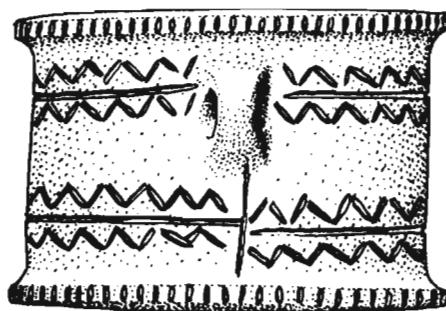

ARCHEOLOGICKÉ
VÝSKUMY
A
NÁLEZY
NA **SLOVENSKU**
V ROKU 1993

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED V NITRE

**ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY
A NÁLEZY
NA SLOVENSKU
V ROKU 1993**

NITRA 1995

Na obálke hlinená hrkálka severopanónskej kultúry zo žiarového hrobu z Malej nad Hronom, okr. Nové Zámky (kresba M. Novotná)
Auf dem Umschlag eine Tonklapper der Nordpannonischen Kultur aus dem Brandgrab aus Malá nad Hronom, Bez. Nové Zámky (Zeichnung M. Novotná)

OBSAH - INHALT

Mapa lokalít - Karte der Fundorte	12
Prehľad lokalít - Übersicht der Fundorte	13
Róbert Bača - Vladimír Krupa (Balneologické múzeum, Piešťany)	
Dokumentácia a prírastky v Balneologickom múzeu	21
Dokumentation und Zuwachs im Balneologischen Museum	21
Juraj Bartík - Zdeněk Farkaš - Karel Prášek - Vladimír Turčan (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Výsledky výskumov Archeologického múzea SNM na trase ropovodu	21
Grabungsergebnisse des archäologischen Museums des SNM auf der Erdöltrasse	22
Juraj Bartík - Ján Štrbík (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Prieskum v povodí malokarpatských potokov	22
Begehung der kleinkarpatischen Bachtäler	23
Ladislav Bánesz - Gabriel Nevizánsky (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Sídisko lengyelskej kultúry v Golianove	23
Siedlung der Lengyel-Kultur in Golianovo	24
Ladislav Bánesz (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Marián Vizdal (Filozofická fakulta UPJŠ, Prešov)	
Poznámky k interpretácii listovitých hrotov z Veľkého Šariša	24
Bemerkungen zur Interpretation der Blattspitzenfunde aus Velký Šariš	24
Z prieskumov extravidánu Veľkého Šariša	25
Aus Begehungen der Gemarkung Velký Šariš	25
Juraj Barta (Mostná 3, Nitra)	
Nález kovovej plastiky bovida z Liskovskej jaskyne	25
Fund einer metallenen Bovid-Plastik aus der Höhle Liskovská jaskyňa	27
Jozef Bátor (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Nález novovekej halapartne z Nitry-Chrenovej	27
Fund einer neuzeitlichen Hellebarde aus Nitra-Chrenová	27
Nové nálezy z hradiška zo staršej doby bronzovej v Rybníku	28
Neue Funde vom älterbronzezeitlichen Burgwall in Rybník	28
Praveké a včasnohistorické nálezy z Nitry-Dolných Krškán	28
Urzeitliche und frühgeschichtliche Funde aus Nitra-Dolné Krškany	28
Jozef Bátor - Peter Bednár - Gertrúda Březinová - Gabriel Fusek (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Záchranné akcie v Nitre na Mostnej ulici	29
Rettungsaktionen in Nitra in der Gasse Mostná ulica	29
Jozef Bátor (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Frank Falkenstein - Bernhard Hänsel (Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Freie Universität, Berlin)	
Praveké a včasnohistorické nálezy z Malých Vozokán	30
Vor- und frühgeschichtliche Funde aus Malé Vozokany	31

Peter Bednář (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Zisťovací výskum na južnom nádvorí Nitrianskeho hradu	31
Feststellungsgrabung im südlichen Hof der Nitraer Burg	33
Július Bereš - Mária Lamiová - Schmidlová - Ladislav Oleša	
(Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Prieskumy v okresoch Košice-mesto a Košice-vidiek	33
Geländebegehungen in den Bezirken Košice-Stadt und Košice-Land	34
Jaroslav Butáš (Plavecké Podhradie, č. 116) - Zdeněk Farkaš (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Nové nálezy z Plaveckého krasu	35
Neue Funde aus dem Karstgebiet Plavecký kras	36
Marcela Ďurišová (Kysucké múzeum, Čadca)	
Prieskum na Kysuciach	36
Begehung des Kysuce-Gebietes.....	36
Kristián Eischek (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Dvanásťta výskumná sezóna v Bratislave-Dúbravke	37
Zwölfta Grabungssaison in Bratislava-Dúbravka	37
Marián Fabiš (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Výsledky analýzy zvieracích zvyškov z objektu 308 v Nižnej Myšli	38
Analysenergebnisse der Tierknochen aus Objekt 308 in Nižná Myšla	39
Zdeněk Farkaš (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Hrob ludanickej skupiny z Bohdanoviec nad Trnavou-Šelpic	39
Grab der Ludanice-Grupe aus Bohdanovce nad Trnavou-Šelpice	40
Ojedinelé nálezy zo Svätého Jura	40
Einzelfunde aus Svätý Jur	40
Zdeněk Farkaš - Karel Prášek (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Zisťovací výskum Dračieho hrádku pri Borinke	41
Feststellungsgrabung auf der Kleinburg Dračí hrádok bei Borinka	41
Václav Furmanek (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Keramika otomanskej kultúry z východného Slovenska	41
Keramik der Otomani-Kultur aus der Ostslowakei	42
Vagina či vulva?	42
Vagina oder Vulva?	43
Gabriel Fusek (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Výskum na mohylovitom objekte v Lukáčovciach	43
Grabung auf einem hügelgrabartigen Objekt in Lukáčovce	44
Klára Füryová (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Stredoveký dom a studňa v Trnave	44
Haus und Brunnen aus dem Mittelalter in Trnava	45
Jan Gancarski (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Krakov) - Pavol Mačala	
(Archeologický ústav SAV, Nitra) - Jan Machnik (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Krakow)	
Zisťovací výskum v Lukavici	45
Feststellungsgrabung in Lukavica	46

Dárius Gašaj (Východoslovenské múzeum, Košice) - Ladislav Oleša (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Sedemnásta etapa výskumu v Nižnej Myšli	46
Siebzehnte Grabungsetappe in Nižná Myšľa	47
Milan Hanuliak (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Nové nálezy z Ilike	48
Neufunde aus Ilija	48
Prieskum na stredovekých lokalitách v Pečeniciach	48
Begehung mittelalterlicher Fundstellen in Pečenice	49
Veľkomoravské pohrebisko z Nitry-Velkých Janskoviec	50
Grossmährisches Gräberfeld in Nitra-Velké Janíkovce	50
Václav Hanuliak (Pamiatkový ústav - regionálne stredisko, Banská Bystrica)	
Záchranný výskum na Pustom hrade pri Zvolene	51
Rettungsgrabung auf Pustý hrad bei Zvolen	52
Záchranný výskum v Krupine-Na Petre	52
Archäologische Rettungsgrabung in Krupina-Na Petre	54
Elena Hanzeliová - Ivan Kuzma - Ján Rajtár (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Letecká prospekcia na juhozápadnom Slovensku	54
Luftbildprospektion in der Südwestslowakei	57
Jozef Hromada - Ladislav Bánesz (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Barbara Kazior - Janusz K. Koźłowski - Krzysztof Sobczyk (Instytut Archeologii UJ, Krakov)	
Výskum mladopaleolitickej stanice v Moravanoch nad Váhom-Lopate II	58
Grabung auf der jungpaläolithischen Station in Moravany nad Váhom-Lopata II	59
Jozef Hromada (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Ján Lietava (Fakultná nemocnica, Bratislava)	
Mladopaleolitická štiepaná industria z Trenčianskych Stankoviec-Velkých Stankoviec	60
Jungpaläolithische Spaltindustrie aus Trenčianske Stankovce-Velké Stankovce	61
Jozef Hromada (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Martin Poláček (Horné Otrkovce, č. 259)	
Gravettienska stanica v Horných Otrokovciach	61
Gravette-Station in Horné Otrokovce	62
Ján Hunka - Eva Kolníková (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Prírastky mincí v Archeologicom ústave SAV v roku 1993	62
Münzzuwachs im Archäologischen Institut der SAW im Jahre 1993	66
Ivan Cheben - Matej Ruttka (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Šiesta sezóna záchranného výskumu v Bajči-Medzi kanálmi	66
Sechste Grabungssaison in Bajč-Medzi kanálmi	67
Záchranné výskumy v Cíferi-Páci a v Čataji	67
Retungsgrabungen in Cífer-Pác und Čataj	69
Ján Chovanec (Vlastivedné múzeum, Trebišov)	
Nálezy mincí v grófskom parku v Trebišove	69
Münzfunde aus dem gräflichen Park in Trebišov	69

Ján Chovanc (Vlastivedné múzeum, Trebišov)		
Poklad zlatých a strieborných mincí zo Sŕníka	70	
Hort von Gold- und Silbermünzen aus Sŕník	70	
Sídlisko z doby rímskej v Novosade a Kyste	70	
Siedlung aus römischer Zeit in Novosad und Kysta	70	
Ján Chovanc (Vlastivedné múzeum, Trebišov) - Eva Kolníková (Archeologický ústav SAV, Nitra)		
Rímsky denár z Kvakoviec	71	
Römischer Denar aus Kvakovce	71	
Ludmila Iliašová (Archeologický ústav SAV, Nitra)		
Kamenárska surovina z Ratnoviec	71	
Gesteinsrohstoff aus Ratnovce	72	
Július Jakab (Archeologický ústav SAV, Nitra)		
Antropologická analýza žiarového hrobu z doby bronzovej z Malej nad Hronom	72	
Anthropologische Analyse eines bronzezeitlichen Brandgrabes aus Malá nad Hronom	72	
Antropologický posudok kostry z 9. storočia z Nitry-Velkých Janíkoviec	73	
Anthropologische Beurteilung eines Skelettes aus dem 9. Jh. aus Nitra-Velké Janíkovce	74	
Mária Jenčová (Vlastivedné múzeum, Hanušovce nad Topľou)		
Ojedinelý nález z Majeroviec	74	
Einzelfund aus Majerovce	74	
Pokračovanie výskumu v Sedliskách-Podčíčve	74	
Fortsetzung der Grabung in Sedliská-Podčíčva	75	
Mária Jenčová (Vlastivedné múzeum, Hanušovce nad Topľou) - Marko Vateha (Mestský úrad, Stropkov)		
Brúsený sekeromlat z Potôčkov	75	
Geschliffene Hammeraxt aus Potôčky	75	
Peter Kalmán (Lichardová 11/5, Žilina)		
Prieskum lokalít v oblasti Turca	75	
Begehung von Lokalitäten in der Turiec-Region	76	
Prieskum v Rajeckej doline	76	
Begehung des Rajec-Tales	77	
Lubomíra Kaminská (Archeologický ústav SAV, Nitra)		
Prieskum Veľkej Rothovej jaskyne	77	
Erkundung der Höhle Veľká Rothova jaskyňa	77	
Slavomír Katkin (Pamiatkový ústav - regionálne stredisko, Nitra)		
Záchranný výskum v Nitre-Malom seminári	77	
Rettungsgrabung in Nitra, Malý Seminár	78	
Jana Katkina (Archeologický ústav SAV, Nitra)		
Prieskum Záhorie v úseku od Suchohradu po Gajary, okr. Bratislava-vidiek	78	
Begehung der Záhorie-Region im Abschnitt von Suchohrad bis Gajary	78	

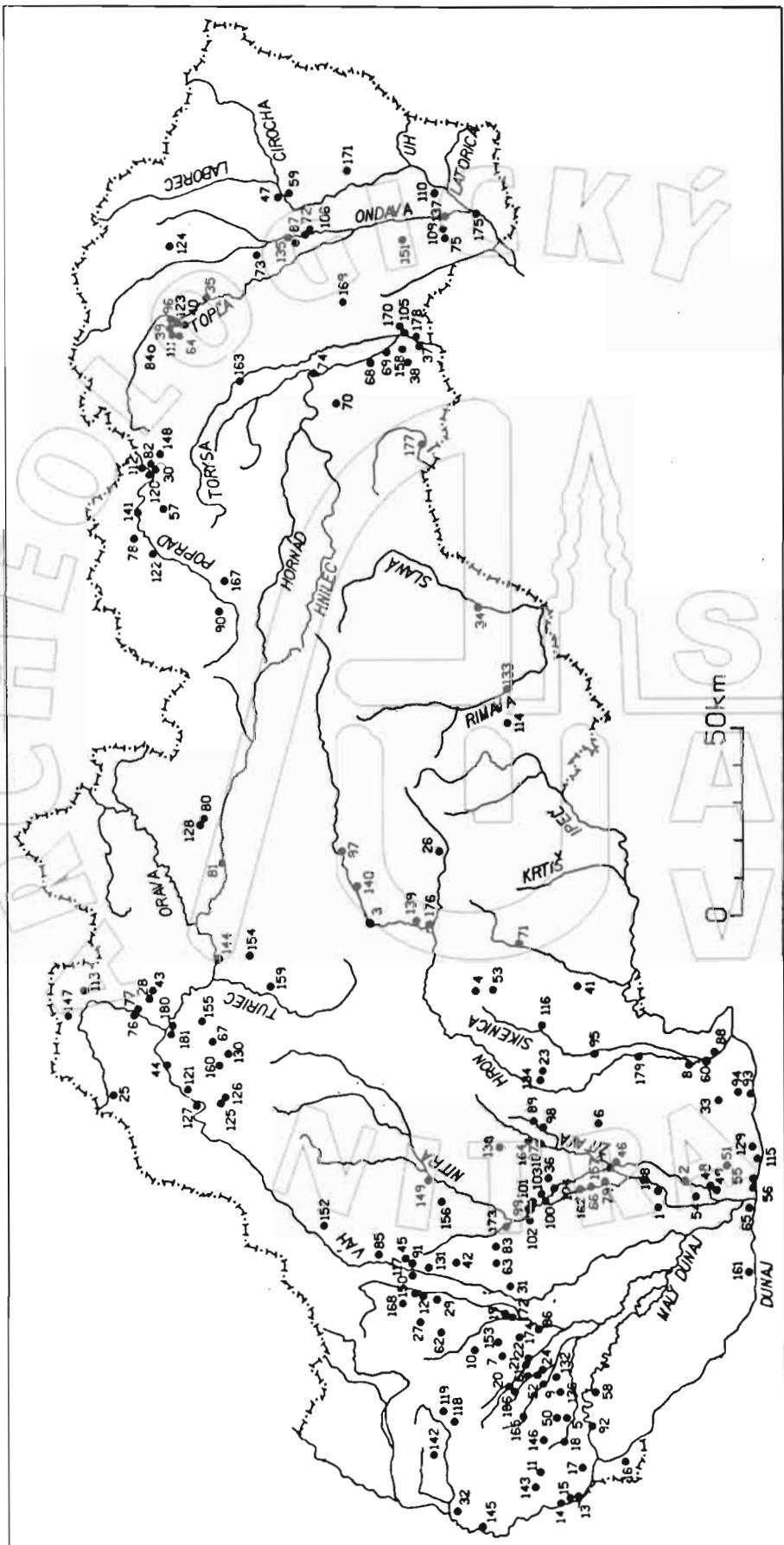
Ladislav Kiefer (Tatranská 21, Kežmarok) - Títus Kolník (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Ďalšie nálezy severokarpatskej kultúrnej skupiny z Vrbova	79
Weitere Funde der nordkarpatischen Kulturgruppe aus Vrbov	79
Marián Kľo (Balneologicke múzeum, Piešťany)	
Nálezy lengyelskej kultúry z Dolného Lopašova	80
Funde der Lengyel-Kultur aus Lopašov	80
Nálezy z mladšej doby kamennej z Vrbového	80
Funde aus der jüngerer Steinzeit aus Vrbové	80
Sídlisko lužickej kultúry z Urmiecie	80
Siedlung der Lausitzer Kultur in Urmince	80
Marián Kľo (Balneologicke múzeum, Piešťany) - Ľudmila Illášová (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Ojedinely nález kamennej sekery z Trébatíc	80
Einzelfund eines Steinbeiles aus Trebatice	81
Štefan B. Kovács (Gemerské múzeum, Rimavská Sobota)	
Druhá sezóna výskumu komitátneho hradu v Gemeri	81
Zweite Grabungssaison auf der Komitatsburg in Gemer	81
Prvá etapa výskumu Hlavného námestia v Rimavskej Sobote	82
Erste Grabungsetappe auf dem Platz Hlavné námestie in Rimavská Sobota	82
Vladimír Krupa - Marián Kľo (Balneologicke múzeum, Piešťany)	
Tretia etapa výskumu v Piešťanoch v polohe Starý kláštor	83
Dritte Grabungsetappe in Piešťany in der Lage Starý kláštor	83
Klára Kužmová - Ján Rajtár (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Pokračovanie výskumu rímskeho kastela v Iži	84
Fortsetzung der Abdeckung des römischen Kastels in Iža	85
Klára Kužmová (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Margaréta Rybáriková (Schillerova 4, Bratislava)	
Prvá etapa záchrany rímskych kamenných pamiatok v Nových Zámkoch	85
Erste Etappe der Rettung römischer Steindenkmäler in Nové Zámky	86
Jozef Labuda (Slovenské banské múzeum, Banská Štiavnica)	
Desiata sezóna výskumu Starého mesta v Banskej Štiavnici	87
Zehnte Grabungssaison in der Altstadt von Banská Štiavnica	87
Mária Lamiová-Schmidlová (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Záchranný výskum na novovekom cintoríne v Košiciach	87
Rettungsgrabung auf dem neuzeitlichen Friedhof in Košice	88
Branislav Leská (Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava)	
Záchranný výskum na Hlavnom námestí v Bratislave	88
Rettungsgrabung auf dem Platz Hlavné námestie in Bratislava	90
Branislav Leská (Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava) - Jozef Hoššo (Katedra všeobecných dejín a archeologie FF UK, Bratislava)	
Záchranné výskumy v historickom jadre Bratislavы	91
Rettungsgrabungen im historischen Kern von Bratislava	91

Rastislav L u k á č - Marián U l i č n ý (Katedra všeobecných dejín a archeologie FF UK, Bratislava)	
Verifikačný prieskum v okrese Trebišov	92
Begläubigungsgrabung im Bezirk Trebišov	92
Klára M a r k o v á (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Eneoliticke nálezy z Nitry-Dolných Krškán	93
Äneolithische Funde aus Nitra-Dolné Krškany	93
Marta M á c e l o v á (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica)	
Prvé nálezy na hradisku v Nemeckej	94
Erstfunde auf Hradisko in Nemecká	94
Prieskumy v mestskej pamiatkovej rezervácii v Banskej Bystrici	94
Begehungen in der städtischen Denkmalreservation von Banská Bystrica	95
Elena M i r o š a y o v á (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Stopy matalurgickej činnosti v Kysaku	96
Spuren von metallurgischer Tätigkeit in Kysak	96
Jozef M o r a v ĉ í k (Považské múzeum, Žilina-Budatín)	
Nové poznatky o osídlení hradu Hričov	96
Neue Erkenntnisse über die Besiedlung der Burg Hričov	97
Prieskumy v okrese Považská Bystrica	97
Begehungen im Bezirk Považská Bystrica	98
Výskum na Mariánskom námestí v Žiline	98
Grabung auf dem Platz Mariánske námestie in Žilina	98
Peter M o s n ý (Pamiatkový ústav - regionálne stredisko, Banská Bystrica)	
Prieskum v okresoch Banská Bystrica a Zvolen	99
Begehung der Bezirke Banská Bystrica und Zvolen	99
Gabriel N e v i z á n s k y (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Kostrové pohrebisko v Beši, časť Jesenské Údolie	99
Körpergräberfeld in Beša, Teil Jesenské Údolie	100
Gabriel N e v i z á n s k y (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Diana D o b r o v i c k á (Tekovské múzeum, Levice)	
Výsledky prieskumu na dolnom Pohroní	100
Ergebnisse der Geländebegehung im unteren Grantal	101
Gabriel N e v i z á n s k y - Ondrej O ž d á n i (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Praveké a včasnohistorické sídliská v Nitre-Mlynáciach	101
Urzeitliche und frühgeschichtliche Siedlungen in Nitra-Mlynárce	103
Ondrej O ž d á n i (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Ďalší hrob severopanónskej kultúry z Malej nad Hronom	103
Weiteres Grab der Nordpannonischen Kultur aus Malá nad Hronom	104
Tibor P á l i n k á s (Vlastivedné múzeum, Nové Zámky)	
Prieskum chotára Andoviec	105
Begehung der Gemarkung Andovce	105
Zistovací výskum v Nových Zámkoch	105
Feststellungsgrabung in Nové Zámky	106

Karol Pietá (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Nové nálezy z Prosieka	106
Neufunde aus Prosiek	106
Výskum v Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare	107
Grabung in Liptovská Sielnica-Liptovská Mara	108
Veronika Plachá (Mestské múzeum, Bratislava) - Jana Hlavicová (Svetlá č. 3, Bratislava)	
Výsledky výskumu na národnej kultúrnej pamiatke Devín - slovanské hradisko	109
Grabungsergebnisse vom nationalen Kulturdenkmal Devín - slawischer Burgwall	110
Martin Poláček (Horné Otrokovce, č. 259) - Peter Bišták (Horné Otrokovce, č. 41)	
Eneolitické nálezy z Horných Otrokoviec	110
Äneolithische Funde aus Horné Otrokovice	111
Karel Prášek (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Pokračovanie výskumu v Bíni	111
Fortsetzung der Grabung in Bíňa	112
Peter Roth (Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa)	
Prieskum v okrese Stará Ľubovňa	112
Begehung des Bezirkes Stará Ľubovňa	113
Výskum hradu Ľubovňa	113
Grabung auf der Burg Ľubovňa	113
Záchranný výskum námestia v Starej Ľubovni	113
Rettungsgrabung auf dem Stadtplatz in Stará Ľubovňa	114
Peter Roth (Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa) - Gabriel Lukáč (Pamiatkový ústav - regionálne stredisko, Levoča)	
Prieskum údolia rieky Poprad	114
Begehung des Poprad-Flusstales	116
Peter Roth - Pavol Mišenko (Vlastivedné múzeum, Stará Ľubovňa)	
Zber v Plaveči	116
Lesefunde in Plaveč	116
Jaroslava Ruttikayová (Nitrianske múzeum, Nitra)	
Nálezy kamennej industrie zo Slažian	116
Steinindustriefunde aus Slažany	117
Marián Samuel (Popova 24, Bratislava)	
Praveké a stredoveké nálezy z Hulí	117
Urzeitliche und mittelalterliche Funde aus Hul	118
Stredoveké nálezy z Ulian nad Žitavou	118
Mittelalterliche Funde aus Úlany nad Žitavou	118
Jaroslava Schmidtová (Mestské múzeum, Bratislava)	
Záchranné výskumy v Rusovciach	118
Rettungsgrabungen in Rusovce	119
Jaroslava Schmidtová - Anton Fiala (Mestské múzeum, Bratislava)	
Nálezy rímskych mincí v Bratislave-Rusovciach	120
Funde römischer Münzen in Bratislava-Rusovce	120

Jaroslava Schmidlová (Mestské múzeum, Bratislava) - Vladimír Varsik (Archeologický ústav SAV, Nitra) - Juraj Halagán (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	120
Záchranný výskum panónskej expedície v Bratislave-Rusovciach	121
Rettungsgrabung der pannonischen Expedition in Bratislava-Rusovce	121
Marián Soják (Kukučínova 2, Svit) - Pavel Wavrek (Odbojárov 29, Juh/V7, Kežmarok)	
Eneolitické nálezy z Mlynice, okr. Poprad	121
Äneolithische Funde aus Mlynica, Bez. Poprad	121
Ivan Staník (Pamiatkový ústav, Bratislava) - Vladimír Turčan (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Pokračovanie revízneho výskumu v Stupave	122
Fortsetzung der Revisionsgrabung in Stupava	122
Danica Staššíková - Štukovská (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Siedma sezóna výskumu v Borovciach	122
Siebente Grabungssaison in Borovce	123
Záchranný výskum v Dubovanoch	123
Rettungsgrabung in Dubovany	123
Ivana Straková (Vlastivedné múzeum, Humenné)	
Výsledky výskumov múzea v Humennom	124
Grabungsergebnisse des Museums zu Humenné	124
Etela Studeníková (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Dokončenie výskumu mohyly IV v Janíkoch	124
Abschluss der Abdeckung des Hügelgrabes IV in Janíky	125
Náplecný kruh zo zbierky kaštiela v Horných Obdokovciach	125
Armspirale aus der Kastellsammlung in Horné Obdokovce	125
Peter Šalikovský (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Záchranný výskum eneolitického a včasnostredovekého sídliska v Čataji	125
Rettungsgrabung auf der äneolithischen und frühmittelalterlichen Siedlung in Čataj	126
Ondrej Šedo (Túmová 22, Brno)	
Zbery v Žiline - Závodí v polohe Pod vinicou	126
Lesefunde in Žilina - Závodie in der Lage Pod vinicou	126
Alena Šefčáková (Prírodrovedné múzeum SNM, Bratislava) - Zdeněk Farkaš - Vladimír Turčan (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Nález germánskeho hrobu v Bernolákove	126
Fund eines germanischen Grabes in Bernolákovo	127
Ján Tírpák (Archeologický ústav SAV, Nitra)	
Geofyzikálna prospekcia archeologických lokalít	127
Geophysical prospection of archeological localities	128
Katarína Tomčíková (Archeologické múzeum SNM, Bratislava)	
Druhá sezóna výskumu v Studienke	128
Zweite Grabungssaison in Studienka	128

Alexander Trugly (Podunajské múzeum, Komárno)	
Ďalšie pozoruhodné nálezy v zbierkach Podunajského múzea	128
Weitere Beachtenswerte Funde in Sammlungen des Donauländischen Museums	129
Krzysztof Tuniak (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Krakov) - Ladislav Oleša	
(Archeologickej ústav SAV, Nitra)	
Slovensko-poľský prieskum Ondavskej vrchoviny	129
Slowakisch-polnische Begehung des Ondava-Hügellandes	132
Jozef Urmiňák (Kamenohorská 40, Hlohovec)	
Stredoveké nálezy z Dvorník-Posádky	132
Mittelalterliche Funde aus Dvorníky-Posádka	132
Peter Ušiak (Gerlachovská 4, Banská Bystrica)	
Výskum meštianskej architektúry v Banskej Bystrici	133
Untersuchung von bürgerlicher Architektur in Banská Bystrica	133
Vladimír Varsík (Archeologickej ústav SAV, Nitra) - Igor Žundálek (Duklianska 6/10, Komárno)	
Niekolko významnejších ojedinelých nálezov z Bratislavu-Rusoviec	134
Einige bedeutendere Funde aus Bratislava-Rusovce	135
Marián Vizdal (Filozofická fakulta UPJŠ, Prešov)	
Tretia sezóna výskumu neolitickej súčasnosti v Zalužiciach	135
Dritte Grabungssaison auf der neolithischen Siedlung in Zalužice	136
Egon Wiedermann (Vlastivedné múzeum, Topoľčany)	
Záchranno-zisťovací výskum historickej architektúry v Topoľčanoch	137
Reitungs-Feststellungsgrabung einer historischen Architektur in Topoľčany	137
Peter Zubko (Nižný Hrabovec č. 267)	
Neolitickej nález z Kučína	138
Neolithischer Fund aus Kučín	138
Prieskum katastrálneho územia obce Nižný Hrabovec	138
Begehung des Gemeindekatasters von Nižný Hrabovec	138

Mapa lokalit k prehľadu archeologických výskumov a nálesov na Slovensku v roku 1993 (číslovanie nálezisk zodpovedá poradovým číslam na tabuľke

- s. 13-19)

Karte der Fundorte zur Übersicht der archäologischen Grabungen und Funde in der Slowakei im J. 1993 (die Nummern der Fundstellen entsprechen den laufenden Zahlen in der Tabelle auf S. 13-19)

Prehľad slovenských lokalít, na ktorých sa v roku 1993 uskutočnili výskumy alebo zistili archeologické objekty, nálezy a pod. (Poradové čísla zodpovedajú číslam na mapke.)

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov									Príspevok na strane						
			paleolit a mezolit		neolit		eneolit		bronzová		halštatská		laténska		rímska a stáhovania národot		doba	stredovek
			●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
1	Andovce	Nové Zámky	●				●						●					105
2	Bajč	Komárno	●										●	●				54, 66
3	Banská Bystrica	Banská Bystrica												●	●			94, 133
4	Banská Štiavnica	Žiar nad Hronom											●	●	●			87
5	Bernolákov	Bratislava-vidiek										●						126
6	Beša, časť Jesenské Údolie	Levice											●					99
7	Biely Kostol	Trnava	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			21
8	Biňa	Nové Zámky	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			111
9	Blatné	Bratislava-vidiek	●	●	●	●												22, 23
10	Bohdanova nad Trnavou, časť Šelpice	Trnava	●															39
11	Borinka	Bratislava-vidiek											●	●				41
12	Borovce	Trnava	●	●								●	●	●				62, 122
13	Bratislava, časť Devín	Bratislava, hlavné mesto SR					●	●				●						109
14	Bratislava, časť Devínska Nova Ves	Bratislava, hlavné mesto SR																54
15	Bratislava, časť Dúbravka	Bratislava, hlavné mesto SR										●	●	●	●			37, 62
16	Bratislava, časť Rusovce	Bratislava, hlavné mesto SR									●	●	●	●	●	●		55, 118, 120, 121, 127, 134
17	Bratislava, časť Staré Mesto	Bratislava, hlavné mesto SR	●		●	●					●	●	●	●	●	●		88, 91
18	Bratislava, časť Vajnory	Bratislava, hlavné mesto SR																55
19	Brestovany, časť Dolné Lovčice	Trnava																55
20	Budmerice	Bratislava-vidiek					●											55
21	Cífer, časť Cífer	Trnava				●												23
22	Cífer, časť Páč	Trnava					●	●	●				●					68
23	Čajkov	Levice	●	●														100
24	Čataj	Bratislava-vidiek	●	●					●		●	●						23, 68, 125

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov									Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit			dober			stredovek				
			neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rimská a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	
25	Čierne	Čadca											● 36
26	Detva, časť Kostolná	Zvolen			●								99
27	Dolný Lopašov	Trnava	●										80
28	Dolný Vadičov	Čadca			?					?	●	36	
29	Dubovany	Trnava	●			●	●	●		●		123	
30	Ďurková	Stará Ľubovňa											● 115
31	Dvorníky, časť Posádka	Trnava								●		132	
32	Gajary	Bratislava-vidiek							●	●	●	78	
33	Gbelce	Nové Zámky							nedatované			55	
34	Gemer	Rimavská Sobota		●							●	81	
35	Giraltovce	Bardejov		●								129	
36	Golianovo	Nitra	●	●								23	
37	Gyňov	Košice-vidiek	●	●	●	●	●	●	●	●	●	33	
38	Haniska	Košice-vidiek								●		33	
39	Hankovce	Bardejov		●	●		●		●	●	●	130	
40	Harhaj	Bardejov		●								130	
41	Hontianske Tesáre	Zvolen					●					99	
42	Horné Otkovce	Trnava	●	●								61, 110	
43	Horný Vadičov	Čadca	?	?	?					?	●	36	
44	Hričovské Podhradie	Žilina					●		●	●	●	96	
45	Hubina	Trnava	?	?	?							21	
46	Hul	Nové Zámky	●	●	●	●	●	●	●	●	●	117	
47	Humenné	Humenné	●	●	●							124	
48	Hurbanovo, časť Hurbanovo	Komárno	●				●		●	●	●	55, 63	
49	Hurbanovo, časť Zelený Háj	Komárno							nedatované			55	
50	Chorvátsky Grob	Bratislava-vidiek							nedatované			55	
51	Chotín	Komárno	●	●	●	●	●	●	●	●	●	55, 63	
52	Igram	Bratislava-vidiek	●				●					22	
53	Ilija	Žiar nad Hronom				●				●		48	
54	Imeľ	Komárno							nedatované			55	
55	Iža, časť Iža	Komárno						●				55, 64, 84	
56	Iža, časť Veľký Harčáš	Komárno						●				65	

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, náleزوv								Príspevok na strane		
			doba				stredovek						
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rimská a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie
57	Jakubany	Stará Ľubovňa										●	112
58	Janíky, časť Dolné Janíky	Dunajská Streda				●							124
59	Jasenov	Humenné									●	●	124
60	Kamenín	Nové Zámky	●										100
61	Kaplná	Bratislava-vidiek					●			●			23
62	Kátlovce	Trnava							nedatované				55
63	Klačany	Trnava	●										55
64	Kochanovce	Bardejov	●	●							●		130
65	Komárno	Komárno					●	●		●			65, 128
66	Komjatice	Nové Zámky	●	●	●		●		●	●	●		55
67	Konská	Žilina					●						76
68	Košice	Košice-mesto									●		87
69	Košice, časť Krásna nad Hornádom	Košice-mesto				●							33
70	Košická Belá, časť Ružín	Košice-vidiek	●	●									77
71	Krupina	Zvolen								●	●	●	52
72	Kučín	Vranov nad Topľou	●										138
73	Kvakovce	Vranov nad Topľou					●						71
74	Kysak	Košice-vidiek					●	●					96
75	Kysta	Trebišov					●						70
76	Kysucké Nové Mesto	Čadca				●					●		36
77	Kysucké Nové Mesto, časť Oškerda	Čadca				●					●		36
78	Lacková	Stará Ľubovňa	?	?	?						●		112
79	Lipová, časť Ondrochov	Nové Zámky						nedatované					55
	Liptovská Mara, pozri Liptovská Sielnica												
80	Liptovská Sielnica	Liptovský Mikuláš					●	●					65, 107
81	Lisková	Liptovský Mikuláš	●	●	●		●	●			●		25
82	Ľubotín	Stará Ľubovňa	?	?	?					?	●		115
83	Lukáčovce	Nitra	●	●	●					●	●		43, 127
84	Lukavica	Bardejov		●									45
85	Lúka	Trenčín	?	?							●		21

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov									Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit			doba			stredovek				
			neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a sťahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	
86	Majcichov	Trnava											55, 56
87	Majerovce	Vranov nad Topľou								●			74
88	Malá nad Hronom	Nové Zámky				●							72, 103
89	Malé Vozokany	Nitra	●	●	●			●			●		30
90	Mlynica	Poprad			●								121
91	Moravany nad Váhom	Trnava	●										42, 58
92	Most pri Bratislave	Bratislava-vidiek						●					22
93	Mužla, časť Mužla	Nové Zámky											56
94	Mužla, časť Jurský Chlm	Nové Zámky							●	●			56
95	Mýtné Ludany	Levice	●	●									100
96	Nemcovce	Bardejov		●									131
97	Nemecká	Banská Bystrica		●						●			94
98	Nevidzany	Nitra									●		65
99	Nitra	Nitra			●	●			●	●	●		29, 31, 65, 77
100	Nitra, časť Dolné Krškany	Nitra		●		●					●		28, 93
101	Nitra, časť Chrenová	Nitra									●		27
102	Nitra, časť Mlynárce	Nitra	●	●			●						101
103	Nitra, časť Veľké Janškovce	Nitra							●	●			50, 73
104	Nitrany, časť Čechynce	Nitra											56
105	Nižná Myšia	Košice-vidiek				●							38, 46
106	Nižný Hrabovec	Vranov nad Topľou	●	●									138
107	Nová Ves nad Žitavou	Nitra									●		127
108	Nové Zámky	Nové Zámky		●	?	?	?	●	●		●		56, 85, 105
109	Novosad	Trebišov							●				70
110	Oborín	Trebišov								●	●		92
111	Oľšavce	Bardejov		●	●					●			131
112	Orlov	Stará Ľubovňa	?	?	?					●	●		114
113	Oščadnica	Čadca											36
114	Oždany	Rimavská Sobota									●		65
115	Patince	Komárno											56
116	Pečenice	Levice									●		48
117	Pieštany	Trnava									●	●	56, 83

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov								Príspevok na strane		
			doba				stredovek						
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	rímska a stáhovania národot	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie
118	Plavecké Podhradie	Senica	●	●	●	●				●	●	35	
119	Plavecký Mikuláš	Senica		●	●							35	
120	Plaveč	Stará Ľubovňa	?	?	?					●	●	114, 116	
121	Plevník	Považská Bystrica	●		●							97	
122	Podolíneč	Stará Ľubovňa					nedatované					115	
123	Porúbka	Bardejov		●						●		131	
124	Potôčky	Svidník		●								75	
125	Považská Bystrica, časť Dolný Moštenec	Považská Bystrica		●	●							97	
126	Považská Bystrica, časť Horný Moštenec	Považská Bystrica			●	●				●	●	97	
127	Považská Bystrica, časť Považské Podhradie	Považská Bystrica				●						97	
128	Prosiek	Liptovský Mikuláš			●		●	●	●			106	
129	Radvan nad Dunajom, časť Vŕt	Komárno					●	●	●			56	
130	Rajec, časť Šuja	Žilina					●					76	
131	Ratnovce	Trnava							●	●		71	
132	Reca	Galanta					nedatované					56	
133	Rimavská Sobota	Rimavská Sobota	●	●					●			82	
134	Rybník	Levice			●							28	
135	Sedliská, časť Podčíava	Vranov nad Topľou	●	●	●				●	●		74	
136	Senec	Bratislava-vidieck	●	●	●	●	●	●	●	●		22	
137	Sirník	Trebišov	●						?	●		70, 92	
138	Slažany, časť Dolné Slažany	Nitra		●	●							116	
139	Sliač	Zvolen							●			99	
140	Slovenská Ľupča	Banská Bystrica							●			99	
141	Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa								●	●	113	
142	Studienka	Sénica						●				128	
143	Stupava	Bratislava-vidieck					●					122	
144	Sučany	Martin								●		75	
145	Suchohrad	Bratislava-vidieck	●						?		●	78	
146	Svätý Jur	Bratislava-vidieck						●		●	●	40	

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov								Príspevok na strane		
			paleolit a mezolit		doba		stredovek						
			neolit	eneolit	bronzová	halštatská	laténska	římska a stáhovania národdov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	
147	Svrčinovec	Čadca											36
148	Šarišské Jastrabie	Stará Ľubovňa	?	?	?					●	●		115
149	Topoľčany	Topoľčany	●			●				●	●	●	127, 137
150	Trebaticke	Trnava		●									80
151	Trebišov	Trebišov									●		69
152	Trenčianske Stankovce, časť Veľké Stankovce	Trenčín	●										60
153	Trnava	Trnava								●			44
154	Turčianske Jaseno, časť Horné Jaseno	Martin								●			75
155	Turie	Žilina								●			76
156	Urmince	Topoľčany		●									80
157	Úľany nad Žitavou	Nové Zámky								●	●		118
158	Valaliky, časť Všechnsvätych	Košice-vidiek		●		●							33
159	Valentová	Martin				●	●			●			76
160	Veľká Čierna	Žilina				●	●						76
161	Veľké Kosihy	Komárno								●	●	●	128
162	Veľký Kýr	Nové Zámky											56
163	Veľký Šariš	Prešov	●										24, 25
164	Vieska nad Žitavou	Nitra			●								21
165	Vinosady, časť Vinosady	Bratislava-vidiek											56
166	Vištuk	Bratislava-vidiek								●			23
167	Vrbov	Poprad							●				79
168	Vrbové	Trnava	●	●									80
169	Vyšná Kamenica	Košice-vidiek	●										33
170	Vyšná Myšľa	Košice-vidiek	●		●								33
171	Zalužice, časť Malé Zalužice	Michalovce	●										135
172	Zavar	Trnava									●		56
173	Zbehy	Nitra											56
174	Zelenec	Trnava								?			56
175	Zemplín	Trebišov	●	●	●	●					●		92
176	Zvolen	Zvolen								●	●	●	51, 99

Poradové číslo	Obec (lokalita)	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov									Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit			doba			stredovek				
			neolit	eneolit	bronzová	laténska	rimska a stáhovania národotv.	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	novovek	
177	Žarnov	Košice-vidiek			●	●			●		●	33	
178	Ždaňa	Košice-vidiek		●	●	●				●		33	
179	Želiezovce	Levice	●	●	●							101	
180	Žilina	Žilina								●	●	98	
181	Žilina, časť Závodie	Žilina					●		●			126	
Neznáma lokalita					●							41, 125	

DOKUMENTÁCIA A PRÍRASTKY V BALNEOLOGICKOM MÚZEU

Róbert Bača - Vladimír Krupa

1. Hubina (okr. Trnava), Pod Grnicou (35-32-09, 1 : 10 000, 172 : 242 mm), v zalesnej polohe pod kótou 399 sa našli fragmenty pravekej, bližšie nedatovateľnej keramiky, uloženie nálezov BM v Piešťanoch.

2. Lúka (okr. Trenčín), pod hradom Tematín v polohe Príkraviny (35-32-04, 1 : 10 000, 44 : 33 mm) sa objavili fragmenty novovekej keramiky a obsidiánová a rádiolaritová čepielka, uloženie BM v Piešťanoch.

3. Vieska nad Žitavou (okr. Nitra), v polohe za rodičovským domom F. Pekára (45-22-01, 1 : 10 000, 268 : 213 mm) sa našla medená sekera typu Nógrádmarcal (obr. 1 : 1a-c) a v neďalekej polohe Dolný háj (45-22-01, 1 : 10 000, 235 : 305 mm) keramika, ktorú sa nepodarilo zachrániť, lebo majiteľ domu jej nevenoval pozornosť.

Opis nálezu

Masívna sekera s krížovým ostrím. Boky tela sú v zadnej polovici prehnuté, v miestach otvoru pre násadu rozšírené, smerom k polooblúkovitému, prihrotenejmu ostriu sa symetricky zužujú. Kruhový otvor pre násadu je umiestnený takmer symetricky v strede tela. Rozmery: dĺ. 20,3, max. š. 4,6 cm, priemer otvoru 2,2 cm, max. v. 2,5 cm. Predmet je možné datovať na základe analogických nálezov do starého eneolitu (Novotná 1970, s. 25-27, tab. 7: 120-122; Patay 1958, s. 313, tab. III: 1-3). Nález uschováva F. Pekár, bytom Ul. 9. mája v Piešťanoch.

Literatúra

NOVOTNÁ, M. 1970: Die Äxte und Beile in der Slowakei. München 1970.

PATAY, P. 1958: Príspevky k spracúvaniu kovov v dobe medenej na Slovensku. SIA, 6, 1958, s. 300-313.

DOKUMENTATION UND ZUWACHS IM BALNEOLOGISCHEN MUSEUM. Das Balneologische Museum in Piešťany gewann im J. 1993 neue archäologische Funde von drei Fundstellen.

1. In Hubina (Bez. Trnava) wurde urzeitliche Keramik gefunden. 2. Aus Lúka (Bez. Trenčín) stammt urzeitliche Steinindustrie und neuzeitliche Keramik. 3. In Vieska nad Žitavou (Bez. Nitra) tauchte in der lage hinter dem Elternhaus von F. Pekár eine Kupferaxt des Typs Nógrádmarcal auf (Abb. 1: 1a-c).

VÝSLEDKY VÝSKUMOV ARCHEOLOGICKÉHO MÚZEA SNM NA TRASE ROPOVODU

Juraj Bartík - Zdeněk Farkaš - Karel Prášek - Vladimír Turčan

V súvislosti s prekládkou trasy ropovodu uskutočnili pracovníci Archeologického múzea SNM v Bratislave záchranný výskum na šiestich lokalitách.

1. Biely Kostol (okr. Trnava), Spodky - Medziháje (M-33-132-C-c, 1 : 25 000, 321 : 115 mm), záchranný výskum, nižinná poloha, polykulturná lokalita, uloženie AM SNM v Bratislave.

Ojedinelé povrchové nálezy z neolitickej stupňov lengyelskej kultúry a staršieho eneolitu. Odkrytá zásobnicová jama skupiny Bajč-Retz. Tri jamy, pravdepodobne zásobnice z mladšej doby bronzovej. Dve z nich sa preskúmali. Z doby laténskej odkryté dve neúplné chaty a dve pece. V získanom materiáli z chaty č. 8 bola aj keramika neskorohalštatského charakteru. Germánske osídlenie doložené 10 objektmi. Preskúmali sa pece, zásobné jamy a studňa, s výnimkou obytných objektov. Keramika barbarská i rímskoprovinciálna, spony, minca, súčasti brnenia (šupinky, fragmenty krúžkového brnenia). Datovanie. 2-4. stor.

Z troch zistených stredovekých objektov boli dva objekty výrobné - pece. Zachovali sa len sčasti - v jednom prípade ohnisková dvojomora z nadzemnej pece, v druhom prípade spodná časť kúpolovej pece zapustenej do zeme s predpecnou jamou. Tretí stredoveký objekt bola rozsiahlejšia

sídlisková deštrukcia s bohatým výskytom črepov. Jej celkový rozsah sa nepodarilo zachytiť pre nedostatočnú veľkosť odkrytej plochy. Nálezy zo stredoveku možno rámcovo datovať do 12.- 13. stor.

2. B l a t n é - I g r a m (okr. Bratislava-vidiek), poloha Pažit (M-33-143-B-b, 1 : 25 000, 186 : 367 mm), sídlisko, záchranný výskum, želiezovská skupina, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

V inundačnom území narušené dva väčšie objekty s pomerne bohatým črepovým a osteologickým materiálom zo staršieho stupňa želiezovskej skupiny.

3. I g r a m (okr. Bratislava-vidiek), poloha Šúr - Pasienky za kanálom (45-11-12, 1 : 10 000, 150 : 105 mm), záchranný výskum, doba rímska, uloženie AM SNM v Bratislave.

Preskúmaná pec s hlineným roštom s kruhovými prieduchmi a stredovým hlineným pilierom. V zásype menšie množstvo fragmentov germánskej a rímskoprovinciálnej keramiky.

4. S e n e c (okr. Bratislava-vidiek)

a) Poloha Hriadky (M-33-143-B-d, 1 : 25 000, 283-295 : 23-27 mm), sídlisko, záchranný výskum, kultúra s mladšou lineárной keramikou, ludanická skupina?, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Preskúmala sa časť neolitickej a eneolitickej osady, pôvodne situovanej vo výrazne zamokrenom prostredí. Objekt 1a, objekt 1b, objekt 2 (studňovitý útvar), objekt 4 (hlinisko so zásobnou jamou), objekt 5 (pec) a objekt 6 možno predbežne zaradiť do obdobia kultúry Iudu s mladou lineárной keramikou. Drobny a nepočetný materiál z výplne objektov 3a-3c ich datuje do obdobia ludanickej skupiny.

b) Hriadky (M-33-134-B-d, 1 : 25 000, 227-253 : 11-17 mm), záchranný výskum, sídlisko, tažisko včasného stredoveku, ďalej doba laténska, doba bronzová, doba rímska, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Pri bagrovaní inžinierskej ryhy pre ropovod sa narušili sídliskové objekty polykultúrnej lokality, v dĺžke približne 670 m. Z preskúmaných 19 objektov bolo 15 včasnostredovekých, prevažne zásobnicových jám, a pravdepodobne dve obydlia. Ďalej sa preskúmali dve chaty z doby laténskej a rímskej, sídlisková jama z doby bronzovej a jeden neurčený objekt. Z obsahu včasnostredovekej kolovej stavby sme získali tri nádoby (10. stor.), zo zásobnicovej jamy nádobu a železný nožík (10. stor.) a z laténskej chaty torzo hrnca (1. stor. pred n.l.).

5. M o s t pri B r a t i s l a v e (okr. Bratislava-vidiek), poloha Za Frívaldom - Želiarske (M-33-143-D-a, 1 : 25 000, 274 : 141 mm), záchranný výskum, nížinná poloha, doba rímska, uloženie AM SNM v Bratislave.

Preskúmaných desať objektov, z toho jeden objekt obytný, ostatné malí hospodársku, resp. neurčiteľnú funkciu. V zásobnej jame, situovanej v rohu rozsiahlej hospodárskej stavby, sa našla pochodená ľudská kostra s bronzovým páskovým prsteňom.

GRABUNGSERGEBNISSE DES ARCHÄOLOGISCHEN MUSEUMS DES SNM AUF DER ERDÖLTRASSE. Im Zusammenhang mit der Umschaltung der Erdölleitung erfolgten Rettungsgrabungen in den Lokalitäten: 1. Biely Kostol (Bez. Trnava) - Siedlungsfunde aus dem Neolithikum, Äneolithikum, aus der Bronze-, älteren Latène-, römischen Zeit und aus dem Mittelalter. 2. Blatné - Igram (Bez. Bratislava-Land) - Siedlungsfunde der Želiezovce-Gruppe. 3. Igram (Bez. Bratislava-Land) - Ofen aus römischer Zeit. 4. Senec (Bez. Bratislava-Land) - a) Siedlungsfunde aus dem Neolithikum und Äneolithikum; b) Siedlung aus der Bronze-, Latène-, römischen Zeit und aus dem 10. Jh. 5. Most pri Bratislave (Bez. Bratislava-Land) - Siedlungsfunde aus römischer Zeit.

PRIESKUM V POVODÍ MALOKARPATSKÝCH POTOKOV

Juraj Bartík - Ján Štrbík

Regionálny prieskum, uskutočnený v povodí potokov prameniacich v Malých Karpatoch, zber, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

1. Blatné (okr. Bratislava-vidiek)

Nad polohou Čihákovský mlyn na svahu nad ľavým brehom Stoličného potoka (Sisek) (M-33-143-B-b, 1 : 25 000, 298 : 221 mm) sa nachádza polykultúrne sídlisko.

Nálezy

Neolit - zlomok kamenného sekeromlatu s vyvýtaným otvorom. Maďarovská kultúra - črep z misky s vodorovne zrezaným okrajom. Začiatok strednej doby bronzovej - okrajový črep zdobený odtlačkom šnúry v štýle Litzenkeramik (obr. 2: 6) a horná časť bronzovej kosákovitej ihlice. Hlavica ihlice nezdobená, so zvislým otvorom. Na spodnej časti zvyšok nasadenia odloženej ihly štvorcového prierezu; štvorhranný prierez je, pravda, dôsledkom výroby v dvojstrannom kadlube, ktorú dokladá aj odlievací šev (obr. 2: 3). Mohylová kultúra - črep z hornej časti misy s okrajom, ktorý je schodíkovite odsadený na vnútornej strane nádoby (obr. 2: 4). Mladšia doba bronzová - keramika so striebriсто tuhovaným povrchom, ihlica s dvojkónickou hlavicou a mierne zahnutou ihľou kruhového prierezu (obr. 2: 1). Pravdepodobne typ Ilava (Novotná 1980, s. 116). Doba laténska - horné časti z nádoby s ovaleným okrajom.

2. Čífer (okr. Trnava)

Na ľavom brehu Gidry (M-33-144-A-a, 1 : 25 000, 336 : 113 mm) na miernom svahu zozbieraná keramika mohylovej kultúry (obr. 3: 1).

3. Čataj (okr. Bratislava-vidiek)

Z polohy Šúr východne od obce a severne od Zichyho potoka (M-33-143-B-d, 1 : 25 000, 96 : 18 mm), zo známeho germánskeho sídliska pochádzajú črepy z terry sigillaty a bronzová deformovaná spona s oblúkovým lúčikom s výrazne oddelenou pätkou a obdĺžnikovým zachycovačom (obr. 3: 2).

4. Kaplná (okr. Bratislava-vidiek)

a) Z ľavého brehu Vištuckého potoka (M-33-143-B-b, 1 : 25 000, 148 : 141 mm) sa zberom získal stredoveký železny hrot šípu rombického tvaru s tfňom (obr. 2: 2).

b) Na svahu nad pravým brehom Vištuckého potoka (M-33-143-B-b, 1 : 25 000, 145 : 166 mm) bola nájdená časť lúčiku zo zachycovačom zo spony s vysokým zachycovačom z mladšej doby rímskej (obr. 2: 5).

5. Vištuk (okr. Bratislava-vidiek)

Zo sídliska z mladšej doby rímskej na svahu nad pravým brehom Vištuckej vodnej nádrže (M-33-131-D-c, 1 : 25 000, 7 : 361 mm) pochádza spona s hrotitou nožkou z mladšej doby rímskej (obr. 2: 7).

Literatúra

NOVOTNÁ, M. 1980: Die Nadeln in der Slowakei. München 1980.

BEGEHUNG DER KLEINKARPATISCHEN BACHTÄLER. Begehung von Lokalitäten an den Ufern der in den Kleinen Karpaten entspringenden Bäche. Beglaubigt wurden sechs Lagen im Kataster von fünf Gemeinden. 1. Blatné (Bez. Bratislava-Land), Siedlungsfunde aus dem Neolithikum; Maďarovce-Kultur; Sichelhobel von der Wende der älteren und mittleren Bronzezeit (Abb. 2: 3); Litzenkeramik (Abb. 2: 6); Hügelgräber-Kultur (Abb. 2: 4); Urnenfelder-Kultur, Nadel mit doppelkonischem Kopf (Abb. 2: 1); Latènezeit, Keramik. 2. Čífer (Bez. Trnava), Siedlungsfunde - Hügelgräber-Kultur (Abb. 3: 1). 3. Čataj (Bez. Bratislava-Land), germanische Siedlung, Terra sigillata, Fibel (Abb. 3: 2). 4. Kaplná, Siedlungsfunde; a) Mittelalter, Eisenpfeilspitze (Abb. 2: 2); b) jüngere römische Zeit, Fibel mit hohem Nadelhalter (Abb. 2: 5). 5. Vištuk (Bez. Bratislava-Land), Siedlungsfunde - jüngere römische Zeit, Fibel mit spitzem Fuß (Abb. 2: 7).

SÍDLISKO LENGYELSKÉJ KULTÚRY V GOLIANOVE

Ladislav Bánész - Gabriel Nevizánsky

Golianovo (okr. Nitra), Nad rybníkom (M-34-33-A-b, 1 : 25 000, 95-104 : 316-320 mm), asi 1500 m juhovýchodne od obce pri kóte 183,7, cca 1000 m východne od umelej vodnej nádrže, lengyelská kultúra, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov NM v Nitre.

Na juhozápadnom svahu vyvýšeniny bratia Majerčíkovci nazbierali v r. 1993 relatívne veľkú kolekciu štiepanej a brúsenej kamennej industrie, spondylové korálky a štyri-päť črepov.

V štiepanej kamennej industrii vystupujú jadrá, škrabidlá, vrtáky, čepele s retušovaným koncom, lichobežníkovité čepele retušované na zbiehajúcich sa koncoch (trapézy), čepele bez retuše a čepelovité ústupy. Zvláštne postavenie majú súčasti kosákov v podobe čepeli s výraznými plochami lesklými po kyseline kremičitej. Medzi škrabidlami dominujú drobné nechtovité exempláre a škrabidlá zhotovené na koncoch čepeli. Našlo sa aj viac mikrolitických čepielok. Suroviny použité na výrobu štiepanej industrie sú pestré a predstavujú ich najmä pazúriky, rohovce, limnokvarcity i obsidiány, ktoré sú hojne zastúpené.

Brúsená kamenná industria sa skladá zo širokej škály plochých sekier, kopytovitých klinov, tešiel srdcovitých tvarov a sekeromlatov s vývrtnmi. Takmer všetky brúsené artefakty (podla určenia L. Illášovej) boli vyrobené z amfibolitických bridlíc, ojedinele ešte aj zo serpentinitu a kremence.

Nepočetný črepový materiál zatiaľ neumožňuje precíznejšie datovanie v rámci dlhého vývoja lengyelskej kultúry.

SIEDLUNG DER LENGYEL-KULTUR IN GOLIANOVO. Im Gemeindekataster von Golianovo (Bez. Nitra) gewann man als Lesefunde eine relativ große Kollektion von Spalt- und geschliffenen Silexartefakten, bzw. mehrere Stücke von Keramik und Spondylusperlen. Die genauere Datierung im Entwicklungsrahmen der Lengyel-Kultur ist vorderhand nicht möglich.

POZNÁMKY K INTERPRETÁCII LISTOVITÝCH HROTOV Z VEĽKÉHO ŠARIŠA

Ladislav Bánész - Marián Vizdal

Veľký Šariš (okr. Prešov), Bikoš VI (27-44-24, 1 : 10 000, 437 : 300 mm), paleolit stredný (jankovichien), sídlisko, zber, uloženie nálezu AÚ SAV v Nitre.

Medzi povrchovými nálezmi štiepanej kamennej industrie lokality Veľký Šariš, poloha Bikoš VI s nadm. v. 388-400 m, vyniká nález obojstranne, plošne opracovaného kamenného nástroja, v podobe listovitého hrotu s odlomenou bázou. Vyrobéný bol z hnedého rádiolaritu. Rozmery zlomku sú 46 x 38 x 9 mm (obr. 4: 1a-b).

V uvedenej polohe, ktorú sledoval M. Vizdal v r. 1989-1990, sa našlo okolo 180 kamenných artefaktov. Väčšina z týchto nálezov má stredopaleolitickej charakter (driapadlá, hroty, zúbkovane a vrubovité artefakty, retušované ústupy). Nami uvedený nález, nájdený dňa 5. IV. 1990, silne pripomína hroty listovitých tvarov s obojstrannou plošnou retušou a chronologicky ho možno zaradiť pravdepodobne do neskorého stredného paleolitu, kultúrne do tzv. jankovichien, ktorý rozpoznala V. Gábori-Csánk (1986).

Aj najnovší nález zlomku listovitého hrotu s obojstrannou retušou z polohy Bikoš VI, ktorý M. Vizdal našiel dňa 19. 8. 1992, naznačuje orientáciu k strednému paleolitu (obr. 4: 2a-b). Je pravdepodobné, že k okruhu neskorého stredného paleolitu, patria aj predchádzajúce nálezy listovitých hrotov, ktoré sa našli v intraviláne Veľkého Šariša.

Literatúra

GÁBORI-CSÁNK, V. 1986: Az őskőkori Jankovich kultúra Nyugat-Magyarországon. Budapest 1986.

BEMERKUNGEN ZUR INTERPRETATION DER BLATTSPITZENFUNDE AUS VELKÝ ŠARIŠ.
Die Funde von blattspitzenartigen Bruchstücken (Abb. 4: 1a-b; 2a-b) aus der Umgebung von Veľký Šariš (Bez. Prešov), die einen Bestandteil von Oberflächenfunden mittelpaläolithischer Industrie bilden, sind wahrscheinlich in das "Jankovichien" datierbar, d. h. eine mittelpaläolithische Kultur, die von V. Gábori-Csánk erkannt wurde. Wahrscheinlich gehören zum Bereich des späten Mittelpaläolithikum entwicklungsmaßig auch die genannten Blattspitzenfunde aus dem Intravilan der Gemeinde Veľký Šariš.

Z PRIEKUMOV EXTRAVILÁNU VEĽKÉHO ŠARIŠA

Ladislav Bánész - Marián Vizdal

Veľký Šariš (okr. Prešov), Bikoš (27-44-24, 1 : 10 000, 426-437 : 300-338 mm), stredný a mladý paleolit, uloženie nálezov študijná zbierka KDaA FF UPJŠ v Prešove.

Povrchový prieskum sa v r. 1993 orientoval na už evidované paleolitické stanice V a VI, ktoré už boli v priestore Bikoša poorané.

Z polohy Bikoš V (27-44-24, 1 : 10 000, 426 : 338 mm) bolo získaných 115 ks stredopaleolitických kamenných artefaktov. Medzi nástrojmi vyrobenými najmä z rádiolaritu a zrnitého kremeňa sa nachádzali aj výrazné moustierske formy: hroty, driapadlá, sekáče, rydlovité nástroje. Na staršie tradície poukazuje pästrý klin s nesúmernými stranami, uspôsobený na univerzálne používanie (obr. 5 : 1a-c). Nástroj je vyrobený z kremeňa. Rozmery: v. 10 cm, max. š. 6,5 cm, max. hr. 4,7 cm.

Mladopaleolitická industria (56 ks), získaná zo stanice Bikoš VI (27-44-24, 1 : 10 000, 437 : 300 mm), je zaradovaná najmä do aurignacienskeho okruhu. Z použitých surovín má dominantné zastúpenie rádiolarit.

AUS BEGEHUNGEN DER GEMARKUNG VEĽKÝ ŠARIŠ. Die Oberflächenbegehung im Gemeindekataster von Veľký Šariš (Bez. Prešov) war im J. 1993 auf die Lagen Bikoš V und VI orientiert. Auf der mittelpaläolithischen Station Bikoš V fand man 115 Steinartefakte. Zu ausgeprägten Formen gehört ein Mehrzweck-Faustkeil aus Quarz mit unsymmetrischen Seiten (Abb. 5: 1a-c). Auf der Station Bikoš VI wurden 55 Stück jungpaläolithischer, namentlich Aurignac-Industrie gefunden.

NÁLEZ KOVOVEJ PLASTIKY BOVIDA Z LISKOVSKEJ JASKYNE

Juraj Bartá

Lisková (okr. Liptovský Mikuláš), Liskovská jaskyňa (M-34-99-D-a, 1 : 25 000, 83 : 334 mm), sídlisko, pohrebisko, amatérsky zber, uloženie nálezu SMOPaJ v Liptovskom Mikuláši.

Bližkosť a dostupnosť Liskovskej jaskyne nachádzajúcej sa priam za humnami obce Lisková, v jej severozápadnej časti chotára na juhozápadnom úpätí Chočského podhoria je príčinou jej vyše storočného archeologickeho devastovania, ktoré sa začalo v r. 1871. V uvedenom roku vstúpila táto jaskyňa do histórie speleoarcheológie nielen Slovenska, ale aj vtedajšieho Uhorska. Pionierskymi výkopmi K. Krczméryho, B. Majlátha a L. Lóczyho sa získali významné nálezy, ktoré sa dostať do Príroovedného a Historického oddelenia Národného múzea v Budapešti. Dnes sú čiastočne nezvestné alebo zničené, čo stáže ich revíziu a moderné kultúrno-chronologické zatriedenie.

Týka sa to najmä neúplnej, hrubej a ľahkej archaickej lebky s výraznými nadočnicovými oblúkmi, objavenej B. Majláthom v r. 1874, a k nej údajne patriacej, morfologicky odlišnej mandibuly, ktorá podľa vyobrazenia patrí skôr k druhu *Homo sapiens sapiens*. V okruhu týchto antropologických nálezov našli sa aj dve mamutie stoličky, silexová čepel, ústrepy a niekoľko zlomkov pravekej keramiky. Strata uvedených antropologických nálezov znemožňuje ich moderné prehodnotenie a tým oslabuje význam Liskovskej jaskyne z hľadiska jej bezvýhradného zatriedenia medzi slovenské paleolitické náleziská.

Rovnako stážené je datovanie nálezu ďalšej ľudskej mandibuly so zaseknutým hrotom silexovej strely, pravdepodobne eneolitického veku, ako aj nepochybne mladších antropologických nálezov skeletov dospelých mladých jedincov a niekoľkých dojčeniek. Pozornosť si zaslhuje prevaha rozložených, pozdĺžne rozštiepených a niekedy aj opálených dlhých ľudských kostí. Zdá sa, že na základe týchto nálezov je potrebné počítať aspoň s dvoma fázami kultovej antropofágie alebo možno aj iného násilia. Pre tento predpoklad je k dispozícii viacero argumentov.

Práve striedením plejády priekopníkov archeologickeho výskumu, metodicky poplatného stavu poznatkov poslednej treťiny 19. stor., ale aj nedostatočným technickým vybavením z hľadiska osvetlenia (používali sa len sviečky) je možné zdôvodniť skutočnosť, že dnes sa už ľahko získavajú

objektívne informácie pre rekonštrukciu reálneho obrazu viacnásobného pobytu tvorcov pravekých a ranodejinných kultúr, ktorí sa napodiv často uchylovali do Liskovskej jaskyne. Táto totiž v dôsledku svojho labiryntu viacposchodových chodieb, ako aj šmyklavého vlhkého dna a tým sťaženej priečnosti nikdy nebola ideálnym sídliskom, napriek tomu, že zvonka bola ľahko dostupná. Preto sa zdá, že jej osídlenie primárne nesúviselo len z dôvodov klimatickej ochrany, ale že celkové mysteriozne tmavé prostredie s vlhkými, blýskavými stenami v šerosvite fakiel tvorilo vhodnú atmosféru na iniciovanie kultových a antropofagických praktík. Poukazovala by na to tunajšia koncentrácia ľudských kostí z vyše päťdesiatich jedincov, ktorí tu boli pravdepodobne obetovaní. Uvedená nálezová situácia nemá na Slovensku analógiu.

Kedže nemožno vylúčiť, že Liskovská jaskyňa mohla mať aj funkciu útočiska v období kmeňových nepokojov a dobývania i viacnásobne osídlených hradísk, nachádzajúcich sa v jej blízkom okolí, nie je preto možné jednoznačne datovať spomínané antropologické nálezy, ktoré pochádzajú najmenej z dvoch období. Ich časové spresnenie sťažuje aj skutočnosť, že B. Majláth a L. Lóczy nálezy získané počas pionierskych vykopávok odovzdali do Budapešti, kde sa stratili a z neškorých amatérskych výskumov sa v Liptovskom múzeu v Ružomberku zachovalo len torzo z pôvodného materiálu.

Na základe rekonštrukcie literárnych údajov B. Majlátha a L. Lóczyho, ako aj štúdia zbierok v Liptovskom múzeu v Ružomberku (Bárta 1955, s. 185-193) a novších amatérskych výskumov V. Uhlára (1959, s. 71-85) a D. Mydla v r. 1987-1990 pred jaskyňou, ako aj v jej interiéri, a akceptujúc aj zbery v susedstve Liskovskej jaskyne, sa dá s dávkou tolerancie predpokladať, že na tejto lokalite sa našli pamiatky z obdobia mladého eneolitu (badenská kultúra), z neskorej fázy doby bronzovej (lužická kultúra) a z neskorolaténskeho obdobia (staršia fáza púchovskej kultúry). Najintenzívnejším sa javí osídlenie v koncovej fáze doby rímskej, reprezentované tzv. severokarpatskou skupinou (Pieta 1991, s. 376-387). S touto skupinou súvisí pravdepodobne aj podstatná časť už spomenutých antropologických nálezov. Zastúpené sú aj stredoveké pamiatky zo 14. a 15. stor.

Kultový význam Liskovskej jaskyne dopĺňa novší nález kovovej plastiky bovida, ktorý našli členovia ružomberskej skupiny SSS pod vedením Štefana Gajdoša v apríli r. 1993 na povrchu sedimentov, nakopených amatérmi medzi napadanými balvanmi na dne tzv. Jánošíkovej siene. Ide o primitívne sformovanú medenú sošku (pravdepodobne vola) s veľkými oblúkovitými, dovnútra zahrnutými rohami na horizontálne sklopenej hlave, s valcovitým chvostom a jednoduchými valcovitými nohami (obr. 6). Vyklennuté bricho má v strede otvor na nit, čo poukazuje na to, že ide o súčasť dvojzáprahu, spojeného aj valcovitým jarmom horizontálne vyčnievajúcim v lavej časti šije.

Zdá sa, že plastika predstavuje pravú časť z dvojzáprahu súsošia bovidov, ktorý podľa nitového otvoru na bruchu bol pôvodne pripojený na oje pluhu či skôr kultového voza. Analógie sú známe z prednej Ázie (Littauer - Crouwel 1973, s. 102-126).

Na Slovensku je to druhý dôkaz existencie voza s dvojzáprahom. Prvý nález pochádza z Račošiny a je vyrobený z hliny (Němejcová-Pavúková - Bárta 1977, s. 433-448).

Vzhľadom na prítomnosť eneolitickej pamiatok v Liskovskej jaskyni, avizovaných už L. Lóczym, ako aj črepom mladej fázy badenskej kultúry z nedalekého jaskynného previsu môžeme reálne predpokladať, že nález plastiky, pravdepodobne vola, spadá časovo do eneolitu. Analógie k liskovskému nálezu nachádzame vo výtvare o niečo odlišných medených soškách bovidov z dvojzáprahu z Polska (Pieczyński 1985, s. 1-7) a Turecka (Littauer - Crouwel 1973, s. 102-126). Záverom príspevku konštatujeme, že medená plastika z Liskovskej jaskyne reprezentuje najstaršiu kovovú sošku domestifikovaného tažného zvierata (*Bos primigenius f.taurus*) na Slovensku.

Literatúra

- BÁRTA, J. 1955: K otázke pravekého osídlenia Liskovskej jaskyne v Chočskom pohorí. GfČ, 7. Bratislava 1955, s. 185-193.
- LITTAUER, M. A. - CROUWEL, J. H. 1973: Early Metal Models of Wagons from the Levant in Levant. 1973, s. 102-126.
- NĚMEJCOVÁ-PAVÚKOVÁ, V. - BÁRTA, J. 1977: Äneolithische Siedlung der Boleráz-Gruppe in Račošina. SIA, 25, 1977, s. 433-448.
- PIECZYŃSKI, Z. 1985: Uwagi o skarbie miedzianym z Bytynia, woj. poznańskie. In: FAP, 34. Poznań 1985, s. 1-7.

PIETA, K. 1991: The Nord Carpathians at the beginning of the Migration period. *Antiquity*. Vol. 65. Number 247. Oxford 1991, s. 376-387.

UHLÁR, V. 1959: Púchovské sídlisko spred Liskovskej jaskyne. In: ŠtZ AÚ SAV, 3. Nitra 1959, s. 71-85.

FUND EINER METALLENEN BOVID-PLASTIK AUS DER HÖHLE LISKOVSKA JASKYŇA.
 Der Artikel präsentiert die Umstände der bereits über 100-jährigen speläoarchäologischen Pioneer-"Grabung" in der Liskovská jaskyňa bei der Gemeinde Lisková (Bez. Liptovský Mikuláš), zu denen auch die unverantwortliche Aktivität von Amateur-Speläoarchäologen beitrug. Dadurch wurde die kulturell-chronologische Datierung bedeutsamer, nur aus der Literatur bekannter Funde kompliziert, weil die ursprünglich in Budapest verwahrten Originale bisher zu einer Revisionsauswertung nicht zur Verfügung stehen. Als das größte Problem erweist sich die Datierung zahlreicher anthropologischer Funde, von denen manche Spuren von Brennung und Behauung mit einer Hiebwaffe tragen. Anscheinend handelt es sich mindestens um zwei Phasen von kultischer Anthropophagie in der Zeitspanne vom Äneolithikum bis zur jüngeren römischen Kaiserzeit. Aus dieser Lokalität stammen Kulturdenkmäler aus dem Äneolithikum, der Spätbronze-, Spätlatène- und römischen Zeit wie auch aus dem Mittelalter. Neuestens fanden Amateure auch eine Metallplastik, wahrscheinlich einen Ochsen (Abb. 6), die aus Kupfer angefertigt war. Die Gestaltung des Zugisches und das Nietloch auf dem Bauch beweisen, daß es sich um die rechte Seite eines zoomorphen zweispännigen Kultwagens aus dem Jungäneolithikum (Badener Kultur) handelt.

NÁLEZ NOVOVEKEJ HALAPARTNE Z NITRY-CHRENOVEJ

Jozef Bátor a

Nitra, časť Chrenová (okr. Nitra), Gorazdova ul. 35 (M-34-133-A-a, 1 : 25 000, 3 : 106 mm), novovek, rok 1864, náhodný nález, uloženie nálezu AÚ SAV v Nitre.

Róbert Halla z Nitry (Gorazdova ul. 35) odovzdal na preskúmanie železný predmet, ktorý našiel pred niekoľkými rokmi v záhrade pri svojom dome, pri výkope jamy pre uloženie kadáveru psa. Železný predmet našiel údajne v h. 100 cm spolu z bližšie nešpecifikovanou kostou.

V prípade železného predmetu ide o lahlú halapartňu (obr. 7), zhotovenú skovaním dvoch samostatných časťí za horúca. Základná, vertikálna časť pozostávala z tulajky a hrotu (kopija) a horizontálna časť zo sekery a háku. Na horizontálnej časti sa nachádza vbijaním vyhotovený nápis, čitateľný zlava doprava: L. H. 1864. Rozmery: dĺ. 284 mm, š. 180 mm, Ø tulajky 27 mm.

Vzhľadom na to, že halapartňa bola vyrobená v r. 1864 v lahlkej verzii, jej používanie malo skôr symbolický význam. Podobné typy halapartní patrili k základnej výbave nočných strážníkov, tzv. vartášov, ktorých funkcia na našom vidieku skončila v štyridsiatych rokoch 20. storočia.

FUND EINER NEUZEITLICHEN HELLEBARDE AUS NITRA-CHRENOVÁ. Robert Halla aus Nitra, Teil Chrenová (Bez. Nitra), Gasse Gorazdová ul. 35, übergab zur Überprüfung eine leichte Eisenhellebarde (Abb. 7), die aus zwei selbständigen, in heißem Zustand zusammenge schmiedeten Teilen besteht. Auf dem horizontalen Teil befindet sich eine eingeschlagene Inschrift mit der Lesung von links nach rechts: L.H.1864 (L. 284 mm, Br. 180 mm, Dm. der Tülle 27 mm). Da die Hellebarde im J. 1864 in leichter Version angefertigt wurde, dürfte ihre Benutzung am ehesten von symbolischer Bedeutung gewesen sein. Ähnliche Hellebardentypen gehörten zur grundlegenden Ausrüstung von Nachtwächtern, deren Funktion auf dem Lande in den 40er Jahren des 20sten Jh. endete.

NOVÉ NÁLEZY Z HRADISKA ZO STARŠEJ DOBY BRONZOVEJ V RYBNÍKU

Jozef Bátor a

Rybník (okr. Levice), (M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 191 : 24 mm), staršia doba bronzová, hatvanská a maďarovská kultúra, opevnené výšinné sídlisko, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Lokalita objavená začiatkom osemdesiatych rokov P. Romsauerom sa nachádza v katastri obce Rybník v Slovenskej bráne na ľavom brehu Hrona, 200 m severne od známeho hradiska podolskej kultúry Kusá hora, na ostrožnom výbežku orientovanom v smere Z-V.

Na základe upozornenia R. Herz z Rybníka na porušenie lokality, výkopom základu pre stĺp vysokého napäťa, uskutočnil autor spolu s T. Kolníkom a J. Hunkom v máji 1993 terénnu obhliadku. Lokalita bola poškodená nielen spomenutým výkopom v jej západnej časti, ale aj čiastočným splnírovaním terénu vo východnej časti areálu, v súvislosti s budovaním prístupovej cesty na dovoz elektrického stožiaru. Na porušených miestach hradiska sa zozbieral črepový materiál prevažne z hrubostenných nádob, zdobených prstovaním a slamovaním (obr. 8: 1, 5). Z materiálu, ktorý zachránil R. Herz sa podarilo zrekonštruovať jednouchý hrniec s esovitým profilom a pásovým uchom, spájajúcim okraj s hornou časťou tela. Rozmery: Ø ústia 113 mm, v. 125 mm, Ø dna 70 mm (obr. 8: 4).

Sídisko na základe črepov hatvanskej a maďarovskej kultúry možno datovať do mladšieho úseku staršej doby bronzovej.

NEUE FUNDE VOM ÄLTERBRONZEZEITLICHEN BURGWALL IN RYBNÍK. Nach einem Hinweis von R. Herz aus Rybník auf das Anschneiden einer Fundstelle im Gemeindekataster von Rybník (Bez. Levice) wurde im Mai 1993 eine Geländebegehung verwirklicht. An den Grabungsstellen wurde Scherbenmaterial überwiegend von dünnwandigen finger- und besenstrichverzierten Gefäßen aufgeklaubt (Abb. 8: 1, 5). Aus dem von R. Herz geretteten Material konnte ein einhenkeliger Topf (Abb. 8: 4) mit S-Profil und einem Bandhenkel rekonstruiert werden. Die Siedlung ist an Hand von Scherben der Hatvan- und Maďarovce-Kultur in den jüngeren Abschnitt der älteren Bronzezeit datierbar.

PRAVEKÉ A VČASNOHISTORICKÉ NÁLEZY Z NITRY-DOLNÝCH KRŠKÁN

Jozef Bátor a

Nitra, časť Dolné Krškany (okr. Nitra), Davarčanský les (M-34-133-A-a, 1 : 25 000, 22 : 277 mm), sídlisko, badenská kultúra, doba laténska, vrcholný stredovek, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V zemine dovezenej z polohy Davarčanský les zozbieral žiak základnej školy Adam Arvay z Nitry-Dolných Krškán značné množstvo črepového materiálu. Prevažná väčšina črepov patrí do obdobia badenskej kultúry a iba ojedinelé črepy svedčia o osídlení v dobe laténskej a v období vrcholného stredoveku. V materiáli badenskej kultúry prevládajú zlomky veľkých zásobnicových nádob (obr. 9: 1, 4, 8, 9). Výrazný je črep z misy s dovnútra vtiahnutým okrajom, pod ktorým sa nachádza tunelovité ucho s tromi horizontálnymi rebrami. Povrch črepu zdobia vpichované jamky, usporiadane do obdĺžnika (obr. 9: 7). Ďalej možno spomenúť črep z tela amforovitej nádoby s tunnelovitým uškom, zdobený plytkou rytou krokvicou (obr. 9: 3), črepy s plastickými pretláčanými pásiakmi pod okrajom (obr. 9: 1, 10) a črep z okraja gulovitej nádoby s dvoma výčnelkami (obr. 9: 11). Z doby laténskej je výrazný črep zo silne profilovanej misy (obr. 9: 2) a z obdobia vrcholného stredoveku (obr. 9: 5, 6) črep s profilovaným a zhrubnutým okrajom.

URZEITLICHE UND FRÜHGESCHICHTLICHE FUNDE AUS NITRA-DOLNÉ KRŠKANY. Aus einem von der Lage Davarčanský les in Nitra-Dolné Krškany (Bez. Nitra) hergebrachten Erdreich sammelte der Schüler Adam Arvay aus der Grundschule eine beträchtliche Menge von Scherbenmaterial. Der Großteil davon ist in die Badener Kultur einfügbar (Abb. 9: 1, 3, 4, 7-11). Nur

vereinzelte Scherben zeugen von latènezeitlicher (Abb. 9: 2) und hochmittelalterlicher Besiedlung (Abb. 9: 5, 6).

ZÁCHRANNÉ AKCIE V NITRE NA MOSTNEJ ULIČI

Jozef Bátor a - Peter Bednár - Gertrúda Březinová - Gabriel Fusek

Nitra (okr. Nitra), Mostná ulica (45-21-02, 1 : 10 000, 331 : 298 mm), doba bronzová, doba laténska, sídlisko, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Mostná ulica sa nachádza na južnom brehu riečneho ramena rieky Nitry, v minulosti nazývaného Nitrička (dnes zregulovaného do potrubia). V stredoveku tvorilo prirodzenú hranicu medzi tzv. Dolným a Horným mestom. V nedávnej minulosti sa po oboch stranách ulice vykonali záchranné výskumy (Bednár - Březinová - Fusek 1992, s. 23-26; Březinová 1992, s. 24; Wiedermann 1983, s. 259-260). Pri rekonštrukcii komunikácie a inžinierskych sietí sa zemnými prácami porušili viaceré praveké až novoveké vrstvy a objekty.

Počas stavebných prác sme sledovali ryhy pre uloženie kálov a plynovodu, vykopané pri južnom okraji cestnej komunikácie v celej dĺžke rekonštruovaného úseku, a tiež výkopy pre kanalizačné vpusty (obr. 10: 1). V ryhe pre káble sa vo východnej časti ulice pod odstráneným zvrškom cesty nachádzala hnedá hlina. Asi 40 m západne od domu č. p. 46 (obr. 10: 1d) sa v úseku dlhom asi 5 m v hľ. približne 60 - 140 cm objavovala sivá až čierna hlina, ktorá siahala až pod dno ryhy. V tejto vrstve sa vyskytovali prevažne praveké črepy s lešteným povrhom a jeden črep s povrhom slamaným (obr. 11: 1-4). Niektoré z nich rámcovo datujeme do staršej a strednej doby bronzovej.

Ryhou pre kanalizačný vypust, pretínajúcou komunikáciu pred domom na Mostnej ul. č. p. 29 (obr. 10: 1a), orientovanou v smere S-J a siahajúcou do hľ. približne 3 m, sa v hornej časti porušila asi 1 m hrubá vrstva stavebnej sute a murivo z lomového kameňa a tehál. Pod ňou ležala vrstva čiernej humusovitej hliny, predelená v hľ. 2 m od povrchu terénu vrstvou popola, klesajúcou smerom severným do hľ. asi 3 m. Popolovitá vrstva, hrubá 10-15 cm, obsahovala črepy laténskej keramiky (obr. 11: 5, 7-10). Z ostatných vrstiev sa nepodarilo získať žiadne datovateľné nálezy.

Dvoma výkopmi, v tesnej blízkosti domu na Svätoplukovom námestí č. p. 3 (obr. 10: 1b, 1c), sa porušila priekopa. V úseku medzi výkopmi priekopa prebiehala približne v smere SV-JZ. V ryhe vedúcej priečne cez cestu sa podarilo zdokumentovať iba jej hornú časť, ktorá mala v šíkmom reze šírku 620 cm. Odkryla sa do hľ. 100 cm od úrovne zistenia. V tejto nivélete dosahovala šírku 240-280 cm. V hornej časti profilu ryhy, paralelnej s komunikáciou (obr. 10: 2), ležala vrstva tmavej hliny, hrubá približne 80 cm, premiešaná vrstvičkami popola a uhlíkov. Táto vrstva obsahovala niekoľko včasnostredovekých črepov (obr. 12: 6). Pod ňou sa v južnej a čiastočne aj v západnej a východnej stene výkopu zachytila časť priekopy (v dĺ. 460 cm) s oblým dnom v hľ. 130 cm od úrovne zistenia objektu. Zahľbenie steny priekopy (170 cm) vo východnom profile výkopu dokladá smer klesania dna. Vo výplni priekopy sa okrem pravekých črepov (obr. 12: 1, 4, 5, 7, 8, 10) vyskytli aj črepy ne-skorolaténskej keramiky (obr. 12: 2, 3, 9, 11).

Obhliadkami zemných prác na Mostnej ulici sa získali závažné údaje k topografii pravekého, protohistorického a včasnostredovekého osídlenia tejto exponovanej časti dnešného centra Nitry.

Literatúra

- BEDNÁR, P. - BŘEZINOVÁ, G. - FUSEK, G. 1992: Výskumy a prieskumy v Nitre v časti Staré mesto. In: AVANS v r. 1990. Nitra 1992, s. 23-26.
 BŘEZINOVÁ, G. 1992: Výskum v Nitre na Mostnej ulici. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 24.
 WIEDERMANN, E. 1983: Výskum na stavenisku Divadla Andreja Bagara v Nitre. In: AVANS v r. 1982. Nitra 1983, s. 259-260.

RETTUNGSAKTIONEN IN NITRA IN DER GASSE MOSTNÁ ULICA. Bei der Rekonstruktion der Kommunikation und des Ingenieurnetzes in Nitra (Bez. Nitra), Mostná ulica, störte man bei Erdarbeiten mehrere ur- bis neuzeitliche Schichten und Objekte. Verfolgt wurden die ausgeschachteten Kabel- und Gasleitungsrinnen beim Südrand der Gasse in der ganzen Länge des

rekonstruierten Abschnittes und ebenfalls die Ausschachtungen für Kanalisationsabflüsse (Abb. 10: 1). In der Kabelleitungsrinne wurden überwiegend neuzeitliche bzw. undatierte Schichten gestört. Etwa 40 m westlich vom Haus Nr. 46 (Abb. 10: 1d) erschien im etwa 5 m langen Abschnitt in ca. 60-140 cm Tiefe grauer bis schwarzer Lehm, der bis zur Sohle der Rinne reichte. Diese Schicht ergab vorwiegend urzeitliche Scherben mit polierter Oberfläche und eine Scherbe mit besenstrichverzierter Oberfläche (Abb. 11: 1-4). Manche von ihnen fügen sich rahmenhaft in die ältere und mittlere Bronzezeit. In der Rinne für die Kanalisationsableitung, welche die Kommunikation vor dem Hause in der Gasse Mostná ul. Nr. 29 schnitt (Abb. 10: 1a), wurde im oberen Teil eine etwa 1 m mächtige Schicht von Bauschutt und Mauerwerk aus Bruchsteinen und Ziegeln gestört. Unter ihr lag eine schwarze humusartige Lehmschicht, die in 2 m Tiefe unter der Geländeoberfläche von einer Aschenschicht mit latènezeitlichen Keramikscherben abgeteilt war (Abb. 11: 5, 7-10). Mit zwei Ausschachtungen in nächster Nähe des Hauses Nr. 3 auf dem Platz Svätoplukovo námestie (Abb. 10: 1b, 1c) störte man einen Graben, der zwischen den Ausschachtungen ungefähr in NO-SW-Richtung verlief. In der quer durch den Weg führenden Rinne wurde nur ihr Oberteil bis zur Tiefe von 100 cm vom festgestellten Niveau dokumentiert. Im Oberteil des Profils der parallel mit der Kommunikation verlaufenden Rinne (Abb. 10: 2) lag eine dunkle, etwa 80 cm mächtige Lehmschicht, die mit Schmitzen von Asche und Holzkohlenstückchen durchsetzt war und mehrere frühmittelalterliche Scherben enthielt (Abb. 12: 6). Unter ihr erfaßte man in der Süd- und teilweise auch West- und Ostwand der Ausschachtung einen Grabenabschnitt (in 460 cm Länge) mit gerundeter Sohle in 130-170 cm Tiefe. In der Grabenverfüllung kamen außer urzeitlichen Scherben (Abb. 12: 1, 4, 5, 7, 8, 10) auch spätlatènezeitliche Keramik vor (Abb. 12: 2, 3, 9, 11). Durch die Verfolgung der Erdarbeiten in der Gasse Mostná ul. gewann man schwerwiegende Angaben zur Topographie der urzeitlichen, protohistorischen und frühmittelalterlichen Besiedlung dieses exponierten Teiles des heutigen Zentrums Nitras.

PRAVEKÉ A VČASNOHISTORICKÉ NÁLEZY Z MALÝCH VOZOKÁN

Jozef Bátor a - Frank Falkenstein - Bernhard Hänsel

Malé Vozokany (okr. Nitra), Diely (M-34-133-B-b, 1 : 25 000, 272 : 77 mm), neolit (kultúra s mladou lineárhou keramikou), eneolit (kultúra badenská), mladšia doba bronzová (kultúra čakanská), doba rímska, stredovek vrcholný, uloženie AÚ SAV v Nitre.

Počas dlhodobého pracovného pobytu pracovníkov a študentov zo Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Freie Universität Berlin v mesiaci marci r. 1993 vo Vysunutom pracovnom stredisku AÚ SAV v Malých Vozokanoch bol v spolupráci s AÚ SAV v Nitre uskutočnený systematický povrchový prieskum pravobrežnej terasy potoka Širočina, v úseku medzi Malými a Veľkými Vozokanmi. Tento cca 1 km dlhý úsek bol rozdelený na 5 sektorov (obr. 13: 1) s rozmermi: 200 m v smere S-J a 200-250 m v smere V-Z. Tým, že z každého sektoru bol materiál balený osobitne, sa nám podarilo vysledovať rozsah a intenzitu osídlenia v jednotlivých obdobiach praveku a včasnohistoického obdobia.

Sektor 1 obsahoval črepy z tenkostenných i hrubostenných nádob a zlomok kamenného klinu z obdobia kultúry s mladou lineárhou keramikou (obr. 13: 5, 9, 11), črepy badenskej kultúry, jedno limnokvarcitové jadro a dve rádiolaritové jadrá (obr. 13: 2, 4), črepy čakanskej kultúry, medzi ktorými je výrazné hranené ucho (obr. 13: 7, 8, 10), črepy z doby rímskej - rímskoprovinciálna keramika a šedá panónska keramika (obr. 13: 12) a rímskobarbarský materiál (obr. 13: 6). S neolitickej alebo eneolitickej osídlením možno spájať nález hrotitej rádiolaritovej mikročepieľky (obr. 13: 3a-b) s čiastočnou plošnou lavostrannou retušou a so stopami lesku od kyseliny kremičitej (dĺ. 37 mm). Možno ju považovať najskôr za súčasť kosáku.

Sektor 2 obsahoval črepy badenskej kultúry (obr. 14: 4). Dve limnokvarcitové jadrá (obr. 14: 2, 3) možno spájať zrejme s eneolitickej osídlením a zlomok kopytovitého klinu najskôr s osídlením v neolite (obr. 14: 1). Ďalej sa vyskytlo niekoľko črepov z mladšej doby bronzovej (obr. 14: 6-8, 11) a mimoriadne veľa rímskobarbarského črepového materiálu (obr. 14: 9, 12). Ojedinelý je črep z poľára s prehýbanými stenami (Faltenbecher; obr. 14: 10). Zriedkavé sú zlomky z okraja a držadla

pokrývky z vrcholnostredovekého obdobia (obr. 14: 13). Črep zdobený slamovaním možno spájať najsúkromnejším osídlením lokality (obr. 14: 5).

Zo sektora 3 pochádza silexové jadro z rádiolaritu, čepeľ z rádiolaritu, črep z hrubostennéj nádoby, pravdepodobne badenskej kultúry, niekoľko črepov z mladšej doby bronzovej (čakanská kultúra; obr. 15: 4) a menšie množstvo rímskoprovinciálneho (obr. 15: 3) a rímskobarbarského črepového materiálu (obr. 15: 2).

Sektor 4 obsahoval črepy z hrubostenných nádob s plastickými lištami mladobronzového charakteru a torzo hlineného závažia kónického tvaru s otvorom v hornej časti (obr. 15: 7).

Sektor 5 obsahoval zlomok s pečatidlovitým výčnelkom z horného okraja delenej misy badenskej kultúry (obr. 15: 8a-b) a črep so zvyškom subkulturného ucha.

Prieskum naznačil, že v sektore 1 sa pravdepodobne nachádzal severný okraj osady kultúry s mladou lineárhou keramikou. V sektore 1-3 sa rozprestieralo ťažisko osídlenia badenskej kultúry, pričom ojedinelé nálezy boli roztrúsené i v sektore 5. V priestore sektorov 1-4 sa rozprestierala osada čakanskej kultúry bez stôp výraznejšej koncentrácie osídlenia. V sektore 1-3 sa nachádzala osada z doby rímskej. Vychádzajúc z množstva materiálu možno predpokladať, že ťažisko osídlenia sa nachádzalo v sektore 2. Osídlenie vo vrcholnostredovekom období je doložené iba v sektore 2.

VOR- UND FRÜHGESCHICHTLICHE FUNDE AUS MALÉ VOZOKANY. Während des langfristigen Arbeitsaufenthaltes von Mitarbeitern und Studenten aus dem Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Freien Universität Berlin im März 1993 auf der Zweigstelle der AI der SAW in Malé Vozokany (Bez. Nitra) wurde in Zusammenarbeit mit dem AI der SAW eine systematische Geländebegehung der rechtsseitigen Terrasse des Širočina-Baches im Abschnitt zwischen Malé und Veľké Vozokany durchgeführt. Dieser etwa 1 km lange Abschnitt wurde in fünf Sektoren in N-S-Richtung mit den Ausmaßen von 200 m und in O-W-Richtung von 200-250 m aufgeteilt (Abb. 13: 1). Dadurch, daß das Material aus jedem Sektor gesondert verpackt wurde, ist es gelungen, das Ausmaß und die Intensität der Besiedlung in den einzelnen Abschnitten der ur- und frühgeschichtlichen Zeit zu verfolgen (Abb. 13: 2-12; 14; 15). Die Geländeerkundung deutete an, daß im Sektor 1 wahrscheinlich der Nordrand einer Ansiedlung der Kultur mit junger Linear-Keramik erfaßt wurde. Im Sektor 1-3 erstreckte sich der Schwerpunkt von Badener Besiedlung, wobei vereinzelte Funde auch im Sektor 5 verstreut waren. In den Sektoren 1-4 erstreckte sich eine Siedlung der Čaka-Kultur ohne Spuren einer ausgeprägteren Besiedlungskonzentration. Im Sektor 1-3 befand sich eine römerzeitliche Siedlung. Der Materialmenge nach ist anzunehmen, daß sich der Besiedlungsschwerpunkt im Sektor 2 befand. Hochmittelalterliche Besiedlung ist bloß im Sektor 2 nachgewiesen.

ZISŤOVACÍ VÝSKUM NA JUŽNOM NÁDVORÍ NITRIANSKEHO HRADU

Peter Bednář

Nitra (okr. Nitra), hrad (45-21-02, 1 : 10 000, 331 : 262 mm), ťažisko stredovek, predstihový zisťovací výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Šiesta sezóna predstihového výskumu areálu národnej kultúrnej pamiatky Nitra - hrad. Dvoma sondami pri západnom a južnom opevnení nádvoria pred južným priečelím paláca (v ďalšom teste južné nádvorie) sme overili terénnu situáciu v západnej a juhozápadnej časti nádvoria a stavebno-historický vývoj prilahlých častí opevnenia.

Sonda 1 (8 x 2 m) bola vytýčená kolmo na západnú hradbu, približne v strede vzdialenosť medzi južným priečelím paláca a južným opevnením. V spodnej časti sme zachytili vrstvy z obdobia maďarskej kultúry a doby laténskej. Laténsku sídliskovú vrstvu porušoval detský hrob bez výbavy. Na základe výskytu malty vo výplni hrobovej jamy a stratigrafickej polohy hrobu (priama subpozícia pod vnútornou plentou dvojplášťového valu) ho datujeme do včasného stredoveku, do obdobia pred výstavbou dvojplášťového valu. V hĺbke približne 750-830 cm od úrovne dnešného terénu sme odkryli časť lícovanej kamennej plenty kladenej nasucho. Interpretujeme ju ako vnútornú plentu kamenného dvojplášťového valu, ktorý na základe doterajších nálezov datujeme do 2. pol.

9.-1. pol. 10. stor. V predchádzajúcich rokoch sme ho odkryli na východnom nádvorí hradu, v kazemate juhovýchodného bastiónu a v záhrade prepoštstva (Bednár - Staník 1993, s. 25-27). Vnútorné lice plenty bolo oproti vnútornému lícu dnešnej nadzemnej časti opevnenia posunuté o 550 cm smerom východným do areálu hradu. Zachovalo sa do výšky 80 cm. Nad vnútornou plentou valu a jej deštrukciou ležal komplex vrstiev hliny a stavebnej deštrukcie, v ktorom sa vyskytoval velký počet pieskovcových kvádrikov a zachytili sa aj stopy spráchnivelého dreva. Toto súvrstvie dosahovalo mocnosť 90-190 cm. V superpozícii nad týmto súvrstvím sa odkryla časť murovanej západnej hradby, rámcovo datovaná keramikou do 13.-15. storočia. Hradba mala v južnej časti sondy hrúbku 240 cm. V severnej časti sa vnútorné lice hradby zalamovalo smerom západným približne o 120 cm.

V ďalšej stavebnej fáze, v priebehu 14.-15. stor., bola zúžená časť hradby oplentovaná a hlbka zalomenia sa zmenšila na 20-40 cm. V priebehu 2. pol. 15.-1. pol. 16. stor. bolo opevnenie prestavané. Hradobný mûr hrubý 140-150 cm, vystavaný v tejto stavebnej fáze, posunuli smerom západným a prekryval vonkajšie lice staršieho opevnenia. Mladšia hradba bola v priebehu 16. a 17. stor. viackrát poškodená a opravovaná. V ďalšej stavebnej etape, datovanej nálezom denára Ferdinanda II. (1619-1637) do 1. pol. 17. stor., sa výrazne znížil terén na vonkajšej západnej strane opevnenia a 130 cm pred vonkajším lícom hradby z 2. pol. 15.-1. pol. 16. stor. vystavali nový mûr. Nad ním ešte v priebehu 17. stor. postavili palisádu a neskôr (v 2. pol. 17. stor.-1. pol. 18. stor.) nadstavali novým murivom, dosahujúcim hrúbku 200 cm.

V sonda 2 (4 x 2 m), situovanej pozdĺž južného opevnenia pri jeho styku so schodiskom na bastionove opevnenie, sa odkryli iba fragmenty vrstiev z praveku a doby laténskej (ich celková mocnosť 20-30 cm). Nad nimi sa v západnej časti sondy odkryla časť plynkého objektu, prípadne terénnej depresie, ktorá bola vyplňená vrstvami popola a hliny. Výplň depresie obsahovala črepy z 9.-10. stor. V jej spodnej časti nad dnom depresie sa našiel vakovitý téglík a niekoľko črepov so sklovitým povlakom na vnútorej strane, čo dovoľuje predpokladať, že v 9.-10. stor. na vrchole hradného kopca pracovala šperkárska dielňa.

Tento sídliskový horizont prekrývala vrstva lomového kameňa a hliny. Svojou štruktúrou sa zhodovala s deštrukciou vnútornej kamennej plenty dvojplášťového valu, zachyteného v sonda 1. Nad ňou ležal komplex vrstiev hliny a stavebnej deštrukcie, v ktorom sa podarilo zachytiť stopy spráchnivelého dreva, dosahujúci mocnosť 200-250 cm. Na základe podobného zloženia a stratigrafickej polohy ho stotožňujeme so súvrstvím prekrývajúcim vnútornú plentu dvojplášťového valu a jej deštrukciu v sonda 1. Mocnosť tohto komplexu v oboch sondách naznačuje existenciu mladšej fázy valu, ktorého konštrukciu v súčasnej etape výskumu nemôžeme presnejšie charakterizovať. Rámcovo ho možno datovať do 11.-12. stor. V superpozícii nad týmto komplexom vrstiev bola polopovrstva, obsahujúca črepy datované do 12.-13. stor. Nad ňou sa v hlbke 750-800 cm od úrovne dnešného terénu preskúmala časť kupolovitej tehlovej pece, porušenej stavebnou jamou hradby ohraničujúcej nádvorie z južnej strany. Výplň stavebnej jamy obsahovala črepy keramiky zo 14. - 15. storočia. Vrstva stavebnej sute nad ňou a zvislá špára v murive južnej hradby naznačuje, že hradba bola ešte v priebehu 15. stor. prestavovaná, prípadne opravovaná. Ďalšiu bližšie nešpecifikovanú stavebnú aktivitu v priebehu 15.-16. stor. dokladajú vrstvy stavebnej deštrukcie, malty a vápenná jama. Tieto boli prevrstvené juhovýchodným nárožím palisádového žlabu. Nad ním sa odkryla časť muriva objektu vybudovaného v 2. pol. 16.-1. pol. 17. stor. S týmto objektom bola súčasná tehlová dlažba na jeho západnej strane. V priebehu 17. stor. bola nadzemná časť odkrytého muriva asanovaná a spolu s prilahlou časťou južnej hradby prevrstvená objektom s kolovou konštrukciou. Poslednou stavebnou úpravou južnej hradby bolo jej nadstavanie v priebehu 2. pol. 17. - 1. pol. 18. stor.

Zistovací výskum na južnom nádvorí hradu dovoľuje načrtiť stavebný vývoj prilahlých časťí opevnenia a dáva základný obraz o terénnej situácii v tejto časti hradu. Potvrdil predpokladaný priebeh dvojplášťového valu v priestore južného nádvoria. Jeho priebeh viacmenej rešpektujú aj neskôr prestavby opevnenia hradu. Komplex vrstiev hliny a stavebnej deštrukcie z kvádrikovej stavby, obsahujúci spráchnivelé zvyšky driev, dovoľuje predpokladať existenciu mladšej stavebnej fázy valu, ktorú zatiaľ rámcovo datujeme do 11.-12. stor. Malý rozsah skúmanej plochy nedovoluje v tomto priestore, okrem načrtnutia stavebno-historického vývoja opevnenia a stratigrafických pomerov, bližšiu interpretáciu jednotlivých odkrytých vrstiev.

Literatúra

BEDNÁR, P. - STANÍK, I. 1993: Výskum Nitrianskeho hradu v roku 1992. In: AVANS v roku 1992. Nitra 1993, s. 25-27.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IM SÜDLICHEN HOF DER NITRAER BURG. Nitra (Bez. Nitra), Burg. Fortsetzung der Vorsprungsgrabung. Beglaubigt wurde die Geländesituation im West- und Südwestteil des Burghofes, vor der Südfront des Palastes und die bauliche Entwicklung der anliegenden Befestigung. Im unteren Teil des Schnittes 1 bei der westlichen Burgmauer wurden Schichten der Madarovce-Kultur und aus der Latènezeit untersucht. In diesen Schichten war ein Kindergrab eingetieft, das aufgrund seiner Stratigraphie und Mörtelverfüllung in das Frühmittelalter datiert ist. In Superposition über ihm wurde die innere Trockenmauerblende des Doppelmantelwalles freigelegt, der in die 2. Hälfte des 9.-1. Hälfte des 10. Jh. datiert ist. Über der inneren Wallblende und ihrer Destruktion lag ein Komplex von Lehmschichten und Baudestruktion von 90-190 cm Mächtigkeit, in welchem zahlreiche Sandsteinquader vorkamen, und erfaßt wurden auch Spuren von vermodertem Holz. In Superposition über dieser Schichtenabfolge erschloß man den Teil der westlichen gemauerten Burgbefestigung, die rahmenhaft durch Keramik des 13.-15. Jh. datiert ist. Die westliche Außenseite dieser Burgmauer wurde beim Umbau der Befestigung im Verlauf der 2. Hälfte des 15.-1. Hälfte des 16. Jh. überdeckt. In der weiteren Bauetappe während der 1. Hälfte des 17. Jh. wurde das Gelände an der westlichen Außenseite der Befestigung stark erniedrigt, und 130 cm vor der Außenseite der Burgmauer aus der 2. Hälfte des 15.-1. Hälfte des 16. Jh. hat man eine neue Mauer aufgebaut. Über ihr errichtete man noch im Verlauf des 17. Jh. eine Palisade später (in der 2. Hälfte des 17. Jh.-1. Hälfte des 18. Jh.) erhöhte man sie mit einem neuen Mauerwerk von 200 cm Mächtigkeit.

Im Schnitt 2 beim SW-Teil des Burghofes erschien über den Resten der Schichten aus der Ur- und Latènezeit den Teil eines seichten Objektes, evtl. einer Geländedepression, die mit Asche- und Lehmschichten aus dem 9.-10. Jh. ausgefüllt war. Im unteren Teil der Verfüllung befanden sich ein beutelförmiger Tiegel und mehrere Scherben mit glasartigem Überzug an der Innenseite, was anzunehmen erlaubt, daß im 9.-10. Jh. auf dem Gipfel des Burgberges eine Juwelierwerkstatt arbeitete. Die Verfüllung der Depression war mit einer Stein- und Lehmschicht überdeckt, deren Struktur mit der Destruktion der inneren Steinblende des im Schnitt 1 erfaßten Doppelmantelwalles übereinstimmte. Aufgrund der ähnlichen Zusammensetzung und stratigraphischen Lage identifizieren wir ihn mit der Schichtenabfolge über der inneren Blende des Doppelmantelwalles und ihrer Destruktion im Schnitt 1. Die Mächtigkeit dieses Komplexes in beiden Schnitten deutet auf die Existenz einer jüngeren Phase des Walles, dessen Konstruktion in der gegenwärtigen Grabungsetappe nicht genauer charakterisierbar ist. Rahmenhaft datierbar ist er in das 11.-12. Jh. In 750-800 cm Tiefe vom heutigen Geländeniveau wurde der Teil eines Ziegelkuppelofens untersucht, der von einer Baugrube der südlichen Burgmauer gestört war. Die Verfüllung der Baugrube enthielt Keramikscherben aus dem 14.-15. Jh. Bauaktivität im 15.-16. Jh. belegen Schichten von Baudestruktion, Mörtel und eine Kalkgrube, die von der Palisadenrinne überschichtet sind. Über der Rinne wurde der Mauerteil eines Objektes aus der 2. Hälfte des 16.-1. Hälfte des 17. Jh. freigelegt, das noch im Verlauf des 17. Jh. abgebrochen wurde, weiters ein Ziegelpflaster an seiner Westseite. Die Destruktion des Baues war von einer nicht näher interpretierbaren Pfostenkonstruktion und einer Erhöhung der südlichen Burgmauer aus der 2. Hälfte des 17.-1. Hälfte des 18. Jh. überschichtet.

PRIESKUMY V OKRESOCH KOŠICE-MESTO A KOŠICE-VIDIEK

Július Béreš - Mária Lamiová - Schmidlová - Ladislav Olexa

V roku 1993 vykonali D. Bomba a autori príspevku prieskumy v niekolkých obciach okresov Košice-mesto a Košice-vidiek. Prieskumy súviseli s plánom prieskumnej činnosti pracoviska. Boli vyvolané bud zemnými prácami, alebo sa realizovali na miestach vhodných na osídlenie. Čísla lokálit, abecedne zoradených, korešpondujú s číslami na mape (obr. 16).

1. Gyňov (okr. Košice-vidiek)

Severovýchodne od obce po ľavej strane cesty do Čane v polohe Tabuľky (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 163-171 : 302-311 mm) pri sledovaní výkopu plynovodnej ryhy v dĺžke asi 300 m sa zistilo porušenie sídliskových vrstiev s keramikou z neolitu (kultúra s lineárnom keramikou), z eneolitu (badenská kultúra), z neskorej doby bronzovej (gávska kultúra), z doby laténskej, z mladšej doby rímskej a z obdobia vrcholného stredoveku (11.-12. stor.). Okrem zistenia polykultúrneho sídliska sa našiel aj džbánok, rekonštruovatelná urna a kalcinované kostičky z narušeného žiarového pohrebiska z konca mladšej a začiatku neskorej doby bronzovej a kostrový hrob bez nálezov, pravdepodobne z neskorého stredoveku (13.-16. stor.).

2. Haniska (okr. Košice-vidiek)

Pri výkope vodovodnej ryhy v intraviláne obce pri dome D. Varsányiho (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 347 : 223 mm) sa našla sídlisková keramika z vrcholného stredoveku (11. a 12. stor.).

3. Košice, časť Krásna nad Hornádom (okr. Košice-mesto)

Južne od obce na pravom brehu Hornádu pri bývalom štrkovisku (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 161 : 20 mm) počas likvidácie transportného zariadenia našli pracovníci Kovošrotu š. p. Košice bronzový náplecný kruh. Ojedinelý nález sa na povrch dostal asi ťažbou štrku. Bronzový náplecný kruh šalgótarjánskeho typu patrí do okruhu pamiatok mladšej doby bronzovej (BD - počiatok HA).

4. Valaliky, časť Všechnsvätých (okr. Košice-vidiek)

Pri sledovaní výkopu vodorovnej ryhy na dvore miestnej školy (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 218 : 140 mm) sa zistila sídlisková keramika z počiatku strednej doby bronzovej (otomanská kultúra) a z doby rímskej (jeden zlomok nádoby przeworského rázu) a hrubá keramika z 3.-4. stor.

5. Vyšná Kamennica (okr. Košice-vidiek)

Severovýchodne od obce pri chatovej základni nad lavobrežným svahom Kamenického potoka (M-34-115-D-b, 1 : 25 000, 31 : 221 mm) sa povrchovým prieskumom získal sídliskový črepový materiál z mladšej doby kamennej (kultúra s lineárnom keramikou) a štiepaná obsidiánová industria.

6. Vyšná Myšia (okr. Košice-vidiek)

Severovýchodne od obce na lavobrežnej, mierne sa zvažujúcej terase Olšavy v polohe Konopiska (M-34-127-B-b, 1 : 25 000, 352 : 124 mm) sa povrchovým prieskumom zistila sídlisková keramika z neolitu (kultúra s lineárnom keramikou, bukovohorská kultúra), miniatúrna nádobka, črepy a zrnotierka z počiatku strednej doby bronzovej (otomanská kultúra), ako i ojedinelá keramika a praslen z mladšej doby bronzovej. Okrem keramického materiálu sa našli jadrá a ústupy z obsidiánu.

7. Záhrnov (okr. Košice-vidiek)

Východne od intravilánu na pravobrežnej, mierne sa zvažujúcej terase Bodvy v polohe Csere (M-34-126-B-b, 1 : 25 000, 195 : 369 mm) sa povrchovým zberom zistilo porušené pohrebisko z neskorej doby bronzovej, sídlisko z doby laténskej a z 11.-12. stor.

8. Žďaňa (okr. Košice-vidiek)

V katastri obce v polohe Kotol (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, okolie bodu 26 : 275 mm) bol na polnej ceste pod miernym kopcom nájdený bronzový náramok, vyplavený daždom. Tvarom a výzdobou patrí do okruhu pamiatok mladšej doby bronzovej (BD). Aj keď ide o ojedinelý nález, nemožno vylúčiť ani možnosť, že pochádza z depoutu.

Materiál získaný prieskumom na uvedených lokalitách je uložený vo VPS AÚ SAV v Košiciach a jeho komplexnejšie publikovanie sa pripravuje.

GELÄNDEBEGEHUNGEN IN DEN BEZIRKEN KOŠICE-STADT UND KOŠICE-LAND. In manchen Gemeinden der Bezirke Košice-Stadt und -Land erfolgten Geländebegehungen auf Stellen von Erdarbeiten oder auf für Besiedlung geeigneten Arealen. Die Nummern der alphabetisch zusammengestellten Fundstellen entsprechen den Nummern auf der Karte (Abb. 16). 1. Gyňov - Siedlung der Kultur mit Linearerkeramik, der Badener, der Gáva-Kultur aus der Spätbronzezeit, aus der Latènezeit, der jüngeren römischen Zeit und aus dem 11.-12. Jh. Gräberfeld mit Brandgräbern vom Ende der jüngeren und beginnenden Spätbronzezeit und ein Skelettgrab aus dem 13.-16. Jh. 2. Haniska - Siedlung aus dem 11.-12. Jh. 3. Košice, Teil Krásna nad Hornádom - bronzena Armspirale vom Ende der jüngeren und beginnenden Spätbronzezeit. 4. Valaliky, Teil Všechnsvätých - Siedlung der Otomani-Kultur vom Beginn der mittleren Bronzezeit und Siedlung aus der jüngeren römischen Zeit. 5. Vyšná Kamenica - Siedlung der Kultur mit

Linearkeramik; 6. Vyšná Myšla - Siedlung der Kultur mit Linearkeramik, der Bükker Kultur, der Otomani-Kultur und Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit. 7. Žarnov - Gräberfeld aus der Spätbronzezeit, Siedlung aus der Latènezeit und aus dem 11.-12. Jh. 8. Ždaňa - Bronzearmring aus der jüngeren Bronzezeit.

NOVÉ NÁLEZY Z PLAVECKÉHO KRASU

Jaroslav Butáš - Zdeněk Farkaš

Členovia oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti z Plaveckého Podhradia upozornili pracovníkov Archeologického múzea SNM na nasledovné zaujímavé nálezy z krasových javov v oblasti svojho pôsobiska.

1. Plavecké Podhradie (okr. Senica).

a) Galbove diery, južné skalnaté svahy Baborskej (M-33-131-D-a, 1 : 25 000, 205 : 94 mm), jaskyňa, neolit, stredovek, povrchový zber, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

V roku 1993 sa podarilo doplniť informácie o menšej skalnej dutine, nachádzajúcej sa na južných svahoch Baborskej, z ktorej pochádza kolekcia fragmentov neolitickej (kultúra s lineárной keramikou) a stredovekej keramiky (Farkaš 1992, s. 31). Podľa J. Slováka, vedúceho prieskumu Galbových dier, zhruba polovicu sedimentov tvorili prepálené popolovité vrstvy so zhukmi mazanice. V zadnej, čiastočne rozšírenej časti jaskyne, našli na ich povrchu fragment ludskej čeluste. Zlomky keramiky si však jaskyniari údajne nevšimli. Tie sa, podľa nich, dostali na haldu vyťaženej zeminy spod nedalekého skalného previsu. Odlišnú informáciu sme získali od druhej skupiny jaskyniarov, podľa ktorých práve z prepálených vrstiev Galbových dier pochádzal až nezvyklo bohatý, dnes už nezvestný črepový materiál.

b) Pohanská, závrt J1 (M-33-131-D-a, 1 : 25 000, 298 : 47 mm), studňovitý útvar, mladšia doba bronzová, stredná až neskorá doba laténska, novovek(?), uloženie nálezov?

Pri prieskume závrtu J1 na plátó 1 (Paulík 1976, plán č. 2) zachytili jaskyniari v polovici osemdesiatych rokov v hl. 10 až 12 m časti polámaného, zotletého dreva, spájaného veľkými železnými klincami. Okrem neho, zo šachty vyzdvihli väčšie množstvo zlomkov keramiky, bronzovú sponu, hlinené závažie a pracovné nástroje (Zelner 1986, s. 12-14). Po čiastočnej deštrukcii výstuže sa pokračovalo vo výkope až v r. 1993. Jaskyniari pritom zistili, že vrstvy s drevom mali celkovú hrúbku okolo 4 m a končili na spodnej úrovni veľkého balvana. Ten, okrem vstupu do vlastných podzemných priestorov, čiastočne prekrýval aj fragment ludskej stehennej kosti. Podľa terénej obhlíadky je pravdepodobné, že gulatina zo zásypu pochádza zo steny výdrevy šachty, širšej ako je sonda speleológov. Okrem vyše 100 kusov klincov rôznych veľkostí a tvarov hlavíc (tercovité, polkulovité a kotvovité), ktoré neumožňujú jednoznačné chronologické zaradenie, údajne z výplne vyzdvihli aj iný rôznorodý materiál z doby laténskej, azda iba v menej miere doplnený fragmentmi predmetov z mladšej doby bronzovej. Väčšinu nálezov však dnes už nemožno identifikovať. O účele a datovaní vydrevenej šachty môže azda rozhodnúť až výskum spodnej časti zásypu, nenarušeného prácou speleológov.

2. Plavecký Mikuláš (okr. Senica).

Mokrá dolina (M-33-131-D-a, 1 : 25 000, 140 : 19 mm), jaskyňa Tmavá skala, ludanická skupina(?), mladšia doba bronzová, povrchový zber, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave a súkromná zbierka.

Pri speleologickej prieskume jaskyne Tmavá skala sa podarilo preniknúť do nových, doteraz neznámych priestorov, vyplnených okrem hlinitých sedimentov aj vrstvami osteologických pozostatkov, prevažne jaskynných medvedov (časť nálezov odovzdaná do zbierok Prírovodovedného ústavu SNM v Bratislave). Okrem organizovaných speleológov však jaskyňu navštievujú aj rôzni "zlatokopí" a zberatelia fosílií. Práve z ich výkopov v priestore "dómu" a vstupnej chodby pochádzajú zlomky z dien väčších nádob, predbežne zaraditeľných do obdobia ludanickej skupiny (vstupná chodba) a mladšej doby bronzovej (dóm).

Literatúra

- FARKAŠ, Z. 1992: Praveké nálezy z bezmennej jaskyne v katastri obce Plavecké Podhradie. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 31.
- PAULÍK, J. 1976: Keltské hradisko Pohanská v Plaveckom Podhradí. Bratislava 1976.
- ZELNER, J. 1986: Na akropole keltského hradiska. Krásy Slovenska, 63, č. 5. Bratislava 1986, s. 12-14.

NEUE FUNDE AUS DEM KARSTGEBIET PLAVECKÝ KRAS. Bei der speläologischen Erkundung dieses Karstgebietes wurden im J. 1993 folgende Lokalitäten gestört. 1. Plavecké Podhradie (Bez. Senica). a) Galbove diery. Beglaubigung der Fundumstände des Scherbenmaterials der Kultur mit Linearerkeramik und aus dem Mittelalter. b) Pohanská, Doline J1. Auf dem bekannten kelischen Oppidum stellten Höhlenforscher in der Karstdoline in etwa 10-12 m Tiefe eine Schicht von vermoderter ursprünglicher Holzverkleidung fest, die mit Eisennägeln verbunden war. Das Begleitmaterial stammt aus der jüngeren Bronzezeit, überwiegend jedoch aus der Mittel- und Spätlatènezeit. 2. Plavecký Mikuláš (Bez. Senica). Höhle Tmavá skala. Zahlreiche paläontologische Funde von Resten des Höhlenbären, vereinzelte Fragmente von Keramikscherben der Ludanice-Gruppe und aus der jüngeren Bronzezeit.

PRIESKUM NA KYSUCIACH

Marcela Ďurišová

Regionálny prieskum okresu Čadca, Kysuce, uloženie nálezov KM v Čadci.

1. Čierne, kóta 579 (16-13-03, 1 : 10 000, 19 : 212 mm), východný výbežok vrchu Valy, novoveké opevnenie - plošina s priemerom 50 m s priekopou. Vnútri opevnenej plochy stopy po zástavbe. Z malých sond v areáli opevnenia pochádzajú zlomky kachlíc a črepy (17.-?18. stor.). Pravdepodobne ho možno stotožniť s opevnením Klein Schanz nad Javorzinkou, ktoré patrí k systému sliezskych opevnení (Macúrek 1959, obr. 14).

2. Dolný Vadičov, ihrisko (26-31-13, 1 : 10 000, 205 : 260 mm), inundačné územie Vadičovského potoka, zber, črepy, lužická kultúra, novovek.

3. Horný Vadičov, Lazy (26-13-14, 1 : 10 000, 317 : 343 mm), terasa nad Dlhým potokom, zber na oranisku, črepy, pravek, stredovek(?), novovek.

4. Kysucké Nové Mesto

a) Ulica Belanského, sledovanie prípojok na plynovod, črepy, 16.-18. stor.

b) časť Oškera, úpatie Malého Vretena (26-31-12, 1 : 10 000, 198 : 206 mm), zber, črepy, lužická kultúra, novovek.

5. Oščadnica, terasa nad sútokom Kysuce a potoka Osčadnica (26-13-18, 1 : 10 000, 213 : 169 mm). A. Petrovský-Šichman (1964, s. 72) do tejto polohy lokalizoval "asi slovanské" mohyly. Jeden z mohylovitých útvarov elipsovitého tvaru s rozmermi 8,5 x 2,5 m a výškou 40 cm bol prezaný. Nezistili sa žiadne stopy intencionálneho charakteru.

6. Svrčinovce, kóta 634 (26-13-07, 1 : 10 000, 273 : 190 mm), temeno vrchu, oválna plošina s priemerom 50-60 m, opevnená priekopou a valom na vnútornej strane. Zrejme ide o zvyšky novovekého opevnenia.

Literatúra

MACÚREK, J. 1959: Valaši v západných Karpatech v 15.-18. storočí. Ostrava 1959.

PETROVSKÝ-ŠICHMAN, A. 1964: Slovanské osídlenie severného Slovenska. In: VSP, 6. Martin 1964, s. 50-106.

BEGEHUNG DES KYSUCE-GEBIETES. Begehung im Bezirk Čadca mit sieben festgestellten Fundstellen. 1. Čierne - Befestigung, Neuzeit. 2. Dolný Vadičov - Scherben, Lausitzer Kultur, Neuzeit. 3. Horný Vadičov - Scherben, Urzeit, Mittelalter (?), Neuzeit. 4. Kysucké Nové Mesto; a) Belanského ulica - Scherben, 16.-18. Jh; b) Teil Oškera - Scherben, Lausitzer Kultur, Neuzeit

Oščadnica - negative Grabung in einem hügelartigen Gebilde. 6. Svrčinovec - Befestigung, Neuzeit.

DVANÁSTA VÝSKUMNÁ SEZÓNA V BRATISLAVE-DÚBRAVKE

Kristián Elsche k

Bratislava, časť Dúbravka, Veľká lúka (44-22-21, 1 : 10 000, 129 : 160 mm), systematický výskum polykultúrnej lokality, nálezisko doba rímska, uloženie nálezov výskumné pracovisko AÚ SAV v Bratislave-Patrónke.

Svah stredopleistocennej terasy privŕtanej na severovýchod, nadmor. v. 200-205 m, preskúmaná plocha 7800 m².

Výskum bol v r. 1993 zameraný na doskúmanie výskumných plôch 3 a 4, čím bola ukončená 1. fáza systematického výskumu lokality. Preskúmali sa štyri objekty z doby rímskej a dva objekty z 10.-12. stor. Pri objekte 129 na ploche 4 išlo o polozemnicu so šesťkolovou konštrukciou s rozmermi cca 2,5 x 3,5 m (obr. 18: 1, 2). Zaujímavým zistením bola skutočnosť, že len štyri koly boli zahľbené do dlážky, na dlhšej severovýchodnej strane boli zistené len vyhlíbenia do stien, ale nie do podlahy (obr. 18: 2). Popri keramike zdobenej prstovaním, slamovaním, hrebeňovaním a ozubeným kolieskom sa vo výplni objektu našli dve bronzové spony typu Almgren 11 a 68 (obr. 17: 1a-b; 2a-b), ktoré nám popri ostatných sprievodných náleزوňach umožňujú datovať objekt do 2. pol. 1. stor.

Na ploche 3 boli preskúmané tri objekty. Objekt 135 bola polozemnica 6-kolovej konštrukcie, ktorú môžeme na základe nálezov datovať do 4. stor. Nachádzala sa v superpozícii nad objektom 136 z 2. pol. 1. stor. Pri najkľúčovejšom objekte výskumnej sezóny (plocha 3, objekt 131) ide o viac-menej súvislú "maltovú dlážku", ktorá bola miestami "spevnená" podkladom zo sekundárne použitých rímskych tegúl (obr. 19: 1). "Dlážka", ktorej hrúbka sa pohybovala od 0,5 do 2 cm, bola tesne pod povrchom v dolnej časti orničnej vrstvy, čo bolo dôvodom jej značného narušenia. Podarilo sa identifikovať len jednu kolovú jamu obloženú upravenými tegulami. Po zdokumentovaní bola dlážka rozobraná, pričom sa v nej okrem iného našla bronzová minca - Crispus z r. 317-326 (podľa určenia E. Kolníkovej), ďalej fragmenty zeleného mozaikového skla - millesiori so žltými tyčinkami a bronzové mušlovité kovanie. Podobné kovanie z Binningenu i Zellu uvádza K.-J. Gilles (1985, Taf. 32: 2-4; 40: 7-10) a J. Oldenstein (1977, Taf. 26: 8-11), ktorý ich datuje do 3.- 4. stor. Bežné boli taktiež fragmenty z germánskych nádob robených v ruke i točených na kruhu (obr. 17: 3) a črepy rímsko-provinciálnej keramiky. Na dlážke ležala šedá rímskoprovinciálna miska (obr. 17: 4; 19: 2) a roztačená bronzová nádoba (obr. 19: 2). Objekt slúžil svojmu účelu pravdepodobne niekedy okolo polovice 4. stor. a snáď časovo i kultúrno-historicky súvisí s neskororímskymi stavebnými aktivítami na Devíne vzdialenosť od Dúbravky 4 km. Najbližšou analógiou je drevená stavba s rozmermi 3 x 5 m s kozubom a podlahou s vrstvou vápennej malty z 2. pol. 4. stor. (Plachá - Hlavicová 1978, s. 200).

V roku 1993 bol v spolupráci so Slovenským ústavom pamiatkovej starostlivosti (Š. Tóthová - K. Elschek) vypracovaný podrobny návrh ochranného pánsma národnej kultúrnej pamiatky, ktorý by mal obmedziť všetky nežiaduce aktivity, najmä zásahy pod terén. Ochrana archeologickej lokality sa pripravuje v súvislosti s prinavrátením pôdy pôvodným majiteľom v rámci reštitúcií. Nálezisko sa bude ďalej podrobne sledovať formou obhliadok a systematických terénnych prospekcii.

Literatúra

- GILLES, K.-J. 1985: Spätromische Höhensiedlungen in Eifel und Hunsrück. Trier 1985.
 OLDENSTEIN, J. 1977: Zur Ausrüstung römischer Auxiliareinheiten. In: 57. BRGK, 1976. Mainz am/R. 1977, s. 49-284.
 PLACHÁ, V. - HLAVICOVÁ, J. 1978: Výsledky výskumu na hrade Devín. In: AVANS v r. 1977. Nitra 1978, s. 200-201.

ZWÖLFTE GRABUNGSSAISON IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA. Im J. 1993 wurden vier Objekte aus der römischen Kaiserzeit und zwei aus dem 10.-12. Jh. untersucht. Beim Objekt 129 handelte es sich um ein Halbgrubenhaus vom Sechspfostenschema (Abb. 18: 1, 2) mit den Ausmaßen ca.

2,5 x 3,5 m. Wahrscheinlich konstruktionsbedingt war die festgestellte Tatsache, daß nur vier Pfosten ursprünglich in den Fußboden eingetieft waren, an der nordöstlichen Langseite wurden nur Eintiefungen in den Wänden, aber nicht im Fußboden festgestellt (Abb. 18: 2). Im Objekt befanden sich u. a. Fragmente von feiner schwarzpolierter Keramik und Gebrauchskeramik mit Kammstrich-, Fingertupfen- und Rollrädchenverzierung. Für die Datierung des Objektes in die 2. Hälfte des 1. Jh. sprechen außer Keramik zwei Bronzefibeln der Typen Almgren 11 und 68 (Abb. 17: 1a-b; 2a-b). In die 2. Hälfte des 1. Jh. gehörte auch das Objekt 136. Die Objekte 131 und 135 gehören der spätromischen Kaiserzeit an. Beim Objekt 135 handelte es sich um ein Halbgrubenhaus vom Sechspfostenschema. Den Grundriß des Objektes 131 begrenzte eine mehr oder weniger zusammenhängende Mörtelschicht, die an einigen Stellen mit einer Unterlage von sekundär verwendeten Tegulae und Imbrices verfestigt war (Abb. 19: 1). Die Mörtelschicht wies eine Stärke von 0,5 bis 2 cm auf. Vom Mörtelfußboden stammten neben Kleinfunden auch Fragmente von heimischer (Abb. 17: 3) und provinzialrömischer Keramik. Direkt am Fußboden lag eine graue provinzialrömische Schüssel (Abb. 17: 4; 19: 2) und ein Bronzegefäß (Abb. 19: 2). Zu Kleinfunden gehörten eine Bronzemünze des CRISPVS (317-326), Fragmente von grünem Mosaikglas mit gelben Stäbchen und ein bronzer Muschelbeschlag. Ähnliche Beschläge der jüngeren und spätromischen Kaiserzeit führen u. a. J. Oldenstein (1977, Taf. 26: 8-11) und K. J. Gilles (1985, Taf. 32: 2-4, 40: 7-10) an. Das Objekt 131 stammt wahrscheinlich aus der Zeit um die Mitte des 4. Jh. oder aus valentianischer Zeit und hängt möglicherweise mit den spätromischen Bauaktivitäten auf dem 4 km entfernten Devíner Burgberg zusammen (Plachá - Hlavicová 1978, S. 200).

VÝSLEDKY ANALÝZY ZVIERACÍCH ZVÝŠKOV Z OBJEKTU 308 V NIŽNEJ MYŠLI

Marián Fabiš

Nižná Myšla (okr. Košice-vidiek), Várhegy (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 358 : 158 mm), staršia a stredná doba bronzová (ottomanská kultúra), sídlisko, systematický výskum, materiál archeozoológický, uloženie VPS AÚ SAV v Košiciach, resp. VsM v Košiciach.

V priebehu archeologickej výskumu v r. 1993 sa odkryl objekt č. 308 (pozri príspevok D. Gašaj - L. Olexa na s. 46-47 tejto ročenky). Okrem iného materiálu sa získali i zvieracie zvyšky, ktoré boli následne analyzované na osteologickom pracovisku AÚ SAV v Nitre. Na tomto mieste uvádzame niektoré výsledky základnej časti archeozooologickej analýzy. Konkrétnie ide o druhové určenie analyzovaných skeletových elementov zo skúmaného súboru zvieracích zvyškov.

Čo do množstva, nejde o početnú vzorku. Celkové množstvo určených kostí (NISP - number of identified specimens) je 227 kusov. Zastúpené živočíšne druhy, ktoré sú doložené prvkami skeletu, prípadne len ich časťami alebo fragmentmi, sme rozdelili do troch základných skupín. 1. skupina - domáce zvieratá; 2. skupina - domáce/lovné druhy; 3. skupina - lovná zver. V analyzovanom súbore výrazne prevažovali domáce zvieratá (87,2%). Lovná zver a skupina domáce/lovné druhy sú zastúpené podstatne menej (7,0 %, resp. 5,7%). V skupine domácič zvierat má dominantné postavenie hovädzí dobytok (36,1%) spoločne s ošípanou (30,8%). Skupina zvierat ovca/koza predstavuje 14,1% z celkového množstva určených kostí.

Zistené výsledky sú prehľadne uvedené v tabuľke, kde okrem množstva (n) skeletových elementov a ich percentuálneho vyjadrenia (n %), je uvádzaná aj ich hmotnosť v gramoch (g) s percentuálnym vyjadrením (g %), ako i priemerná hmotnosť jednej vzorky (\bar{g}).

Tábluka

Druh	n	n %	g	g%	\bar{g}
Hov.dobytok (Bos taurus)	82	36,1	4104,5	48,2	50,1
Ovca (Ovis aries)	7	3,1	113	1,3	16,1
Ovca/koza (Ovis /Capra)	25	11	173	2	6,9

pokračovanie tab.

Druh	n	n %	g	g%	\bar{g}
Ošpaná (<i>Sus domesticus</i>)	70	30,8	1993	23,4	28,5
Pes (<i>Canis familiaris</i>)	11	4,8	52	0,6	4,7
Kôň (<i>Equus caballus</i>)	3	1,3	330	3,9	110,0
Spolu domáce zvieratá	198	87,2	6765,5	79,4	34,2
Ošpaná/diviak	13	5,7	593	7	45,6
Spolu domáce/lovné zvieratá	13	5,7	593	7	45,6
Diviak (<i>Sus scrofa</i>)	9	4	733	8,6	81,4
Zajac (<i>Lepus europaeus</i>)	1	0,4	1	0,1	1
Jeleň (<i>Cervus elaphus</i>)	6	2,6	431	5,1	71,8
Spolu lovné zvieratá	16	7	1165	13,8	72,8
Spolu celkovo	227	100	8523,5	100	37,5

ANALYSENERGEBNISSE DER TIERKNOCHEN AUS OBJEKT 308 IN NIŽNÁ MYŠLA. Der Beitrag betrifft die Ergebnisse des grundlegenden Teiles der archäozoologischen Analyse des Tierknochenmaterials aus dem Objekt 308, das auf der frühbronzezeitlichen Siedlung der Otonani-Kultur in Nižná Myšla (Bez. Košice-Land), Lage Várhegy, freigelegt wurde. Es handelt sich um eine systematische archäologische Grabung unter der Leitung von L. Olexa von der Zweigstelle des Archäologischen Institutes (AÚ SAV) der SAW in Košice, in Zusammenarbeit mit D. Gašaj aus Ostslovakischen Museums (VsM) in Košice. Im Beitrag ist die artmäßige Vertretung der Tiere in der analysierten Probe des osteologischen Materials angeführt. Das Übergewicht hat die 1. Gruppe - Haustierarten (87,2 %) über die 2. Gruppe - Haus/Jagdtierarten (5,7 %), bzw. über die 3. Gruppe - Jagdwild (7,0 %). Von Haustieren dominiert das Rind (36,1 %) gemeinsam mit dem Schwein (30,8 %). Dann folgt die Gruppe Schaf/Ziege (14,1 %). Die aktuellen Ergebnisse sind in einer Tabelle angeführt.

HROB LUDANICKEJ SKUPINY Z BOHDANOVIEC NAD TRNAVOU-ŠELPÍČ

Zdeněk Farkaš

Bohdanovce nad Trnavou (okr. Trnava), časť Šelpice, pozemok J. Barteka (M-33-132-C-a, 1 : 25 000, 280 : 289 mm), náhodný nález, pohrebisko, ludanická skupina, uloženie v súkromnej zbierke.

Pri výkope základov na pozemku J. Barteka boli porušené pravdepodobne dva kostrové hroby. Antropologický materiál sa zachoval vo veľmi zlom stave. Obsah prvého z nich zachránil P. Novák zo Západoslovenského múzea v Trnave (za láskavú informáciu mu týmto ďakujem). Hrobové prílohy z druhého sa dostali do súkromnej zbierky.

Údajne pozostávali z dvoch hlinených nádob. Zachovalejšou je vysoká misa s rovným dnom a mierne dovnútra zahnutým okrajom ústia, pod ktorým je štvorica oválnych, vodorovne orientovaných výčnelkov. Materiál je piesčitý, povrch hnedý, hladený. Rozmery: Ø dna 9,9 cm, Ø ústia 21,2 cm, v. 11,1 cm (obr. 20: 1). Druhou prílohou bol fragment väčzej pohárikovitej alebo džbánkovej nádoby s mierne omfalickým dnom a výraznou vydutinou na tele. Hrdlo sa nezachovalo. Materiál je piesčitý, drsný povrch hnedočierny s čiernymi flakmi, lom čierny. Rozmery: Ø dna 9,8 cm, zachovaná v. 7,7 cm (obr. 20: 2).

Dva hroby ludanickej skupiny z Bohdanoviec nad Trnavou-Šelpíc boli pravdepodobne súčasťou menšieho pohrebiska, ležiaceho na pravostrannej terase riečky Trnávka. Jeho prípadný výskum však sťahuje súčasná parcelácia pozemkov so zástavbou.

GRAB DER LUDANICE-GRUPPE AUS BOHDANOVCE NAD TRNAVOU-ŠELPICE. Bei der Bautätigkeit auf dem Grundstück J. Barteks in Bohdanovce nad Trnavou, Teil Šelpice (Bez. Trnava) wurden zwei Gräber der Ludanice-Gruppe mit sehr schlecht erhaltenem anthropologischen Material gestört. Der Inhalt eines gelangte in die Sammlungen des Westslowakischen Museums in Trnava und das Inventar aus dem zweiten in eine Privatsammlung (Abb. 20: 1, 2).

OJEDINELÉ NÁLEZY ZO SVÄTÉHO JURA

Zdeněk Farkaš

Svätý Jur (okr. Bratislava-vidiek), ojedinelé nálezy, 8. a 13.-15. stor., uloženie nálezov AM SNM v Bratislave, VaLM vo Svätom Juri, súkromné zbierky.

a) Hrad Biely Kameň (M-33-143-A-b, 1 : 25 000, 154 : 319 mm). Z Vlastivedného a literárneho múzea vo Svätom Juri zapožičali do Archeologickeho múzea SNM v Bratislave na zdokumentovanie a konzervovanie tzv. gotický klúč, nájdený v zrúcaninách hradu. Železny klúč má driek štvorcového prierezu a kosoštvorcovú hlavicu zosilnenú v rohoch slučkou. Platničkovitá zástavka so štyrmi ozubmi na čelnej a dvoma ozubmi v spodnej časti je mierne poškodená a pôvodne bola skutá z dvoch plátov plechu. Rozmery: dĺ. 22,9 cm, š. hlavice 9,3 cm, zástavka 5,3 x 5 cm, hr. 0,35 cm (obr. 21: 1). S najstaršími podobnými tvarmi klúčov sa možno stretnúť okolo polovice 13. stor., zovšeobecneli však až v 14. a 15. stor. (Slivka 1981, s. 236 a n.).

Pokračujúca devastácia hradnej zrúcaniny obnažila v jej severovýchodnom rohu hrubé deštrukčné súvrstvia, ktoré na základe nálezov možno zaradiť do 15. stor. Z nich sa dostali do zbierok Archeologickeho múzea v Bratislave, ale predovšetkým k rôznym súkromným zberateľom okrem črepového materiálu a stavebného železa aj početné militáriá (hroty striel, kamenné delové gule a pod.) a strieborné fenígy Fridricha III (1440-1493). Podla toho, že jedna minca sa našla prilepená zvnútra na dne pohárovitej nádoby, nemožno vylúčiť, že išlo o väčší, dnes už nezvestný depot.

b) Hradisko nad Neštichom (M-33-143-A-b, 1 : 25 000, 144-164 : 299-305 mm). Okrem Bielyho Kameňa láka zberatelia starozitnosti aj nedaleké slovanské hradisko. Na zdokumentovanie sa zapožičalo liate bronzové kovanie zo svetlého kovu, s dvoma otvormi v tele (obr. 21: 2). Zdobí ho plastický ornament, azda vychádzajúci z motívu rozpadnutej palmy. Rozmery: 2,3 x 1,8 cm, hr. 0,15 až 0,4 cm. Časovo ho možno zaradiť do 2. pol. 8. stor., a tak spolu s o čosi mladším strmeňom z výskumu Ľ. Kraskovskej (1963, s. 95), môže poukazovať na osídlenie tejto dominantnej polohy už v predvelkomoravskom období. Naopak, z 13. stor. je štítkový prsteň z bronzu (obr. 21: 3) s rytým motívom maltézskeho kríza. Rozmery: Ø 1,9 cm, štítok 1,1 x 1,1 cm, š. obrúčky 0,3 cm. Ďalšie nálezy, ako železné nožíky a vinohradnícky nôž, súvisia s využívaním hradiska v stredoveku a novoveku.

Literatúra

- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1963: Velkomoravské hradisko v Jure pri Bratislave. In: SbSNM, 57. História 3. Bratislava 1963, s. 67-103.
 SLIVKA, M. 1981: Stredoveké hutníctvo a kováčstvo na východnom Slovensku. In: HC, 12. Košice 1981, s. 211-276.

EINZELFUNDE AUS SVÄTÝ JUR. a) Aus den Burgruinen Biely Kameň in Svätý Jur (Bez. Bratislava-Land) stammt ein gotischer Eisenschlüssel mit rhombischem Kopf (Abb. 21: 1), der wahrscheinlich mit einer mächtigen Destruktionsschicht aus dem 15. Jh. zusammenhängt. Aus ihr gelangten in Museen, aber auch zu Privatsammlern, zahlreiche Militariabrunchstücke, Baueisen, Keramik und ein heute bereits verschollenes Münzdepot, in welchem Pfennige Friedrichs III. vertreten waren. b) Auf dem unweiten Burgwall aus dem 9. und beginnenden 10. Jh. fand man einen Bronzebeschlag aus der 2. Hälfte des 8. Jh. (Abb. 21: 2), einen bronzenen Schildchenfinger-ring mit geritztem Kreuz aus dem 13. Jh. (Abb. 21: 3) und mehrere mittelalterliche bis neuzeitliche Eisenmesser.

ZISŤOVACÍ VÝSKUM DRAČIEHO HRÁDKU PRI BORINKЕ

Zdeněk Farkaš - Karel Prášek

Borinka (okr. Bratislava-vidiek), Dračí hrádok (M-33-143-A-a, 1 : 25 000, 36 : 347-350 mm), zrúcanina stredovekého hrádku, 13.-15. stor., uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Exponovaná poloha a takmer neznáma minulosť Dračieho hrádku, ležiaceho na výraznom skalnatom ostrohu obtekacom z troch strán Stupavským potokom, upútala pozornosť členov klubu Orlie hniezdo, súčasti organizácie Strom života. V rámci prázdninových táborov tu v auguste r. 1993 realizovali pod dozorom pracovníkov Archeologického múzea SNM a Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti v Bratislave menší záchranno-zisťovací výskum. Sonda s rozmermi 32 x 1,5 m bola orientovaná tak, aby pozdĺžne pretala priestor na juh od šijovej priekopy a zrúcanín veže. Pod úrovňou terénu sa podarilo zachytiť deštrukciu troch múrov z lomového kameňa, spájaných nekvalitnou maltou. Dva z nich ležia zhruba v miestach, kde V. Ondrouch (1940-1941; 1945-1946) predpokladal zvyšok strážnej budovy z doby rímskej. Predbežne však terénna situácia a sprievodný materiál neumožňujú zaradiť stavbu do obdobia staršieho ako 13. stor. Relatívne bohatý, druhotne prepálený črepový materiál datuje vznik hrádku do 13. stor., zatiaľ čo zánik pravdepodobne súvisel s miestnymi búrlivými udalosťami v tridsiatych až šesdesiatych rokoch 15. stor. (obr. 22; 23). Na osídlenie polohy v období pred postavením kamennej obytnej veže poukazujú ojedinelé črepy zdobené jednoduchou rytou vlnovkou (obr. 23: 3) a azda aj zlomok hlineného kotlíka (obr. 23: 2).

V deštrukcii medzi vežou a priekopou bol údajne súkromným zberateľom nájdený 40 až 45 cm dlhý železny hrot kopije s dvojicou protiahľadlých krátkych krídielok a s tupými koncami na prstencovite zosilnené tužke.

Literatúra

- ONDROUCH, V. 1940-1941: Rímska stanica v Stupave a rímske stavebné stopy v Pajštúne. In: HS, 1-2. Bratislava 1940-1941, s. 44-107.
 ONDROUCH, V. 1945-1946: Rímske stanice v Stupave a Pajštúne. In: HS, 3-4. Bratislava 1945-1946, s. 62-119.

FESTSTELLUNGSGRABUNG AUF DER KLEINBURG DRAČÍ HRÁDOK BEI BORINKA. Bei der Feststellungsgrabung der abgegangenen mittelalterlichen Kleinburg im Kataster der Gemeinde Borinka (Bez. Bratislava-Land) über dem Borinka-Tal in den Kleinen Karpaten konnte auf der Fläche eines Abschnittsgrabens und eines vierkantigen Wohnturmes die Destruktion dreier Bruchsteinmauern mit unqualitativer Mörtelbindung festgestellt werden. Begleitendes Scherbenmaterial erlaubt die Bestehungszeit der Kleinburg in das 13.-15. Jh. anzusetzen (Abb. 22; 23). Ein Teil der Keramik deutet jedoch an, daß die Lage zumindest gelegentlich schon vor der Errichtung der Steinfortifikation besiedelt war (Abb. 23: 2, 3).

KERAMIKA OTOMANSKEJ KULTÚRY Z VÝCHODNÉHO SLOVENSKA

Václav Furmanek

V 2. základnej škole v Detve sa nachádzajú dve nádoby otomanskej kultúry, ktoré podla informácie bývalej učiteľky dejepisu, pani Evy Gallovej, doniesla do školy začiatkom sedemdesiatych rokov žiačka pochádzajúca z východného Slovenska. Žiaľ, na jej meno ani na jej pôvodné bydlisko si pani učitelka nepamäta.

Prvú informáciu o keramike otomanskej kultúry získal počas zisťovacieho výskumu pravekého a včasnohistorického hradiska Kalamárka P. Šalkovský (1991, s. 96-97). Nemal však možnosť nálezy patrične dokumentovať, a tak až pri obhliadke lokality, ktorá sa uskutočnila 19. novembra 1993 za účasti autora príspevku, R. Kujovského, P. Šalkovského a L. Veliačika sa podarilo nádoby vypožičať a v Archeologicom ústave SAV v Nitre rekonštruovať a dokumentovať.

O p i s n á l e z o v

1. Jednouchá oblá misa na prstencovite odsadenej nôžke. Rozmery: v. 9,0 cm, Ø dna 7,4 cm, Ø max. vydutia 2,18 cm, Ø ústia 2,1 cm. Nádoba bola zdobená štyrmi tŕňovitými výčnelkami, okolo ktorých sa koncentrovalo šesť až sedem plytkých oblúkovitých žliabkov; päť podobných žliabkov sa nachádzalo aj okolo ucha a dva žliabky obkolesovali nôžku. Misu zhotovili z pomerne hrubého materiálu a vnútorný i vonkajší povrch má hnedú farbu (obr. 24: 1a-b).

2. Krčiažtek na prstencovite odsadenej nôžke so širokým pásikovým uchom, ktoré je vytiahnuté nad okraj. Rozmery: v. bez ucha 1,20 cm, v. s uchom 1,32 cm, Ø dna 4,7 cm, Ø max. vydutia 1,18 cm, Ø hrdla 8,1 cm, Ø ústia 9,2 cm, š. ucha 2,6 cm. Nádoba bola zdobená tak plasticky, ako aj rytým ornamentom. Na vydutí bolo sedem vertikálnych rebierok, ktoré boli presekávané. Medzi rebierkami ležalo šesť nevýrazných vypnulín s pretláčaným okolím. Rytú výzdobu tvorili zdvojené ryhy na hrdle a na vydutí. Krčiažtek zhotovili z jemného materiálu a mal čiernohnedú farbu (obr. 24: 2).

Obe nádoby, ktoré pochádzajú nepochybne z pohrebiska, majú výrazné typologické znaky hrnčiarstva neskorej fázy otomanskej kultúry. Blízke analógie majú na rôznych lokalitách na juhu stredného Slovenska (Tornala, Včelince), na východe krajinu a v prilahlej časti severného Maďarska. Nápadnú podobnosť vykazuje predovšetkým keramický materiál z birituálneho pohrebiska otomanskej kultúry v Strede nad Bodrogom (Polla 1960, s. 299-386). Nie je však možné určiť, či keramika pochádza z tohto pohrebiska alebo z niektorého iného, dosiaľ neznámeho.

L i t e r a t ú r a

POLLA, B. 1960: Birituálne füzesabony-ské pohrebiško v Strede nad Bodrogom. In: CHROPOVSKÝ, B. - DUŠEK, M. - POLLA, B.: Pohrebiská zo staršej doby bronzovej na Slovensku. I. Bratislava 1960, s. 299-386.

ŠALKOVSKÝ, P. 1991: Záverečná etapa výskumu v Detve. In: AVANS v r. 1989. Nitra 1991, s. 96-97.

KERAMIK DER OTOMANI-KULTUR AUS DER OSTSLOWAKEI. Im J. 1993 wurden zwei Gefäße (Abb. 24) der Otomani-Kultur gewonnen, rekonstruiert und dokumentiert, die schon seit längerem in der Ostslowakei gefunden wurden und sich gegenwärtig in der Sammlung der Grundschule in Detva (Bez. Zvolen) befinden. Sie stammen zweifellos aus einem Gräberfeld. Sie tragen typologische Merkmale der Töpferei aus der Spätphase der Otomani-Kultur und ähneln stark der Keramik aus dem birituellen Gräberfeld in Streda nad Bodrogom. Doch kann nicht bestimmt werden, ob die Keramik aus diesem Gräberfeld oder einem anderen, bisher unbekannten, stammt.

VAGÍNA ČI VULVA?

Václav Furmanek

Před nedávnem byl na stránkách tohoto užitečného a oblíbeného sborníku publikován zajímavý nález. Jednalo se o kultový artefakt z lokality Moravany nad Váhom-Dlhá (okr. Trnava). Byl nalezen amatérem na ploše paleolitického sídlisko a publikován jako "fetiš gigantickej ženskej vagíny" (Bárta 1992, s. 17). Pod vyobrazením v ilustrační části sborníku se tato expresivní forma terminologie poněkud zmírnila a předmět byl označen jako "szeletiensky fetiš vagíny z okruhliaka".

Jest pravdou, že kult plodivé sily hrál v pravěku a zejména v paleolitu mimořádně důležitou úlohu a že hmotné projevy provozování kultových ceremonií se nacházejí na mnoha lokalitách starší doby kamenné. Avšak při interpretaci těchto entit je vždy dominantní interpretační invence, zkušenosti a troufám si říci, že i postoj vědeckého pracovníka k životu. Jistě, že vedle objektivních faktorů sehrávají důležitou roli i subjektivní faktory: frustrace, libido, tabuizace, exhibicionismus, snaha zmocnit se artefaktu, resp. se s ním ztotožnit aj. Právě zde je však kámen úrazu. Jeden renomovaný badatel interpretuje nález určitým způsobem, a jiný zase svým způsobem. Právě v případě interpretace publikovaného kamenného předmětu bych si dovolil zveřejnit vlastní výklad.

Vyzbrojen dlouholetými zkušenostmi nejen terénního praktika, ale i teoretického badatele, důvodně se domnívám, že to, co se publikovalo na stránkách sborníku AVANS není a nemůže být "gigantická ženská vagína" a ani vagína jako taková. Může se jednat pouze o vulvu! Zda je to vulva gigantická, netroufám si to objektivně posoudit. K řešení této skutečné palčivé otázky by snad pomohly antropologické analýzy a následné modelové rekonstrukce. Třeba si však uvědomit, že antropologického materiálu z období paleolitu je doposud k dispozici žalostně málo. Takže tento problém může být vyřešen až dalšími generacemi archeologů, antropologů, ba i gynekologů.

Chápu, že se autor článku vzhledem ke své dlouholeté specializaci a zkušenostem dopustil politováníhodného terminologického lapsusu. To se může ostatně přihodit každému, kdož danou problematiku nezná až tak důvěrně. Je však zarájející, že zodpovědný redaktor publikace, který je pověstný nejen svými snahami o terminologickou přesnost a jazykové puritánství, ale i bohatými praktickými zkušenostmi, tento omyl neopravil.

Snad by někdo mohl namístat, že se nic tak vážného nestalo, že archeologická věda má v současnosti mnohem závažnější starosti než řešení periferních a nepodstatných vaginalněvulválních anebo lépe řečeno vulválněvaginálních problémů. Ovšem je tu mladá nastupující generace badatelů, jsou tu desítky posluchačů archeologie, pro které terminologické nepřesnosti, nechci říci doslova zvrácenosti nás starších, jsou špatnými příklady a mohou zanechat nesmazatelné stopy na jejich gnoseologickém libidu.

Literatúra

BÁRTA, J. 1992: Paleolitický kultový artefakt z Moravian nad Váhom-Dlhej. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 16-17.

VAGINA ODER VULVA? Der Autor verweist auf die Tatsache, daß das in der vorangehenden Nummer des Sammelbandes AVANS (Bárta 1992, S. 17) publizierte Artefakt nicht den Fetisch einer Vagina darstellt. Falls dieser Gegenstand tatsächlich mit dem Fruchtbarkeitskult verknüpft ist, kann es sich um eine Gestaltung der Vulva handeln.

VÝSKUM NA MOHYLOVITOM OBJEKTE V LUKÁČOVCIACH

Gabriel Fušek

Lukáčovce (okr. Nitra), areál cintorína (M-33-132-D-d, 1 : 25 000, 188 : 106 mm), zisťovací výskum, ľažisko stredovek 13.-15. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Na vyvýšenine v intraviláne obce, v priestore medzi kostolom, márnicou a cintorínom sa nachádza asi 2 m vysoký mohylovity útvar oválneho pôdorysu, z južnej strany porušený chodníkom. Menší priemer pri päte vyvýšeniny má 15 m, dorekonštruovaný väčší priemer cca 17-18 m. Spomínany objekt je zapísaný v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok pod číslom 1461 bez overenej chronologickej či funkčnej špecifikácie. Pamätku je opradená rôznymi protirečivými legendami. Tento fakt bol jedným z dôvodov, prečo Obecný úrad v Lukáčovciach objednal a finančne zabezpečil jej zisťovací výskum s očakávaním, že sa podarí útvar datovať a zistiť jeho funkciu. Výkopovým prácam predchádzalo podrobne polohopisné a výskopisné zameranie objektu a jeho okolia (E. Hanzelyová), následne i geofyzikálny prieskum (J. Tirpák).

Ručne hĺbenými sondami s celkovou plochou 188 m² sa skúmal jednak samotný objekt, jednak jeho bližšie okolie. Najzávažnejším poznatkom výskumu je, že mohylovitá vyvýšenina predstavuje zvyšok hrádku, ktorý obopíala priekopa, v mieste rezu široká 4,4 m a hlbká 2 m. V súčasnosti je okolie hrádku upravené parkovou výsadbou a priebeh priekopy v teréne nie je viditeľný. Na násype sa nezistili stopy po konštrukcii očakávanej vežovitej stavby. V predloženej predbežnej správe je možné vznik hrádku rámcovo datovať do 13. stor., jeho zánik do 15. stor.

Na ploche medzi hrádkom a kostolom vysväteným v r. 1792 (pôvodný kostol sv. Martina stál na inom mieste) sa preskúmali dva žlaby a jedna zásobná jama z 15. stor.

Viacnásobné osídlenie polohy v praveku indikujú črepy nájdené v druhotnej pozícii v násype hrádku. Uloženie vrstiev upozorňuje, že vyvýšenina vznikla navršovaním hliny získanej pri hĺbení

priekopy. Pri kopaní boli asi porušené staršie sídliskové objekty, prípadne sídliskové vrstvy, čo vysvetluje prítomnosť pravekých črepov v telese násypu. Naviac na ploche predpolia hrádku sa preskúmali dva sídliskové objekty zo staršej doby bronzovej. Črepy z nich sú mälopočetné a nevýrazné, preto sa kultúrne nedajú bližšie špecifikovať. Podľa určitých znakov je však pravdepodobné ich datovanie do mladšieho úseku uvedeného obdobia. Praveké nálezy pochádzajú i z vrstiev vo všetkých sondách.

Najstaršie osídlenie náleziska reprezentujú neoliticke črepy, kultúrne patriace do okruhu kultúry s mladou lineárnom keramikou alebo želiezovskej skupiny. Ďalšiu fázu osídlenia predstavujú črepy lengyelskej kultúry, taktiež bez možnosti presnejšieho chronologického zaradenia. Z pravekých nálezov lokálny význam výrazne presahujú črepy zdobené odtlačkami šnúry a tzv. voštínovým ornamentom, ktoré dokladajú osídlenie lokality nositeľmi nitrianskej kultúry. Mladšie nálezy zo staršej doby bronzovej sú popísané vyššie. Keramické cesto a úprava povrchu niekoľkých črepov dovoľuje s rezervou uvažovať i o fáze osídlenia v neskorej dobe bronzovej.

GRABUNG AUF EINEM HÜGELGRABARTIGEN OBJEKT IN LUKÁČOVCE. In Intravillan der Gemeinde Lukáčovce (Bez. Nitra) befindet sich eine Anhöhe mit Kirche und Friedhof, und es ist hier auch ein etwa 2 m hohes hügelgrabartiges Gebilde mit ovalem Grundriss von 15 x ca. 17-18 m Ausmaß. Durch angelegte Schnitte wurde festgestellt, daß es sich um Reste eines kleinen Burghügels handelt, der von einem Graben umgeben war, der an der Schnittstelle 4,4 m breit und 2 m tief war. Der Graben ist gegenwärtig nicht im Gelände sichtbar. Auf der Hügelschüttung erfaßte man keine Konstruktionsspuren des erwarteten turmartigen Baues. Vorläufig kann die Entstehung des Burghügels rahmenhaft in das 13. Jh. und ihm Abgang in das 15. Jh. datiert werden. Untersucht wurden auch zwei Rinnen und eine Vorratsgrube aus dem 15. Jh. Auf mehrfache Besiedlung der Lage in der Urzeit deuten in sekundärer Lage gefundene Scherben in der Hügelschüttung der Kleinburg, in den Schichten der Schnitte in ihrem Vorfeld wie auch zwei untersuchte Siedlungsobjekte aus dem jüngeren Abschnitt der älteren Bronzezeit. Die Scherben aus den Schichten gehören in den Bereich der Kultur mit junger Linearerkeramik oder in die Želiezovce-Gruppe, in die Lengyel-Kultur, mit Vorbehalt auch in die Spätbronzezeit. Überregionale Bedeutung haben von den urzeitlichen Funden Scherben mit Schnurabdrücken und dem sog. Wabenornament, welche die Besiedlung der Fundstelle mit Trägern der Nitra-Kultur belegen.

STREDOVEKÝ DOM A STUDŇA V TRNAVE

Klára Fúryová

Trnava (okr. Trnava), Nám. sv. Mikuláša 6, č. parcely 526 (35-33-19, 1 : 10 000, 56 : 345 mm), výskum pred stavebnou rekonštrukciou budovy, 2. pol. 14. stor.-16. stor., uloženie nálezov ZsM v Trnave.

Výskum sa uskutočnil v exteriéri na severnej strane stredovekej suterénnej časti stavebného komplexu. Sonda bola situovaná tak, aby sa mohol sledovať uzáver pivničného priestoru pod západným krídlom objektu, ktorý bol považovaný za najstaršiu stavebnú fázu vyššie uvedeného stavebného komplexu. (pamiatkový výskum z júna 1992, správa vypracovaná PhDr. J. Šulcovou, uložená v dokumentácii SÚPS-stredisko Trnava).

Zachytilo sa severozápadné nárožie stredovekého suterénneho priestoru. Nad ním sa zistili mladšie zvyšky architektúry, základy stavieb zo 16. stor. predchádzajúcich terajšiu zástavbu z 18. stor.

Archeologický výskum potvrdil zistenie pamiatkového výskumu, resp. slohovej analýzy, že pivničný priestor vznikol v stredoveku a zároveň je najstaršou časťou stavebného komplexu. V kultúrnej vrstve v hĺ. 200-280 cm, ktorá prilieha priamo k stredovekému murivu v exteriéri objektu, sa nachádzajú úlomky keramiky z 15. a 16. stor. Vrstva nie je jednoliata, vznikala v dobe užívania a tiež i pri prestavbe stredovekého objektu. Obvodové murivo stredovekej časti stavby siaha bez zmeny štruktúry do hĺ. 530 cm. Neupravený povrch muriva a skutočnosť, že od hĺ. 360 až 400 cm je

zapustené do kompaktej tmavosivej vrstvy, ktorá v hĺ. 400-430 cm postupne prechádzala v pôvodnú žltú farbu neporušeného hliniteho podložia, svedčí o tom, že ide o stavbu suterénnu, t. j. budovanú zámerne ako pivničný priestor stredovekého objektu.

V tesnej blízkosti stredovekej budovy od hĺ. 450 cm sa začala rysovať časť objektu kruhového pôdorysu - studne, zapustenej do podložia s pôvodným priemerom okolo 3 m. Funkciu objektu potvrdzuje nález železných obruci a držadla vedra s časťou pripojenej reťaze a fragment pomerne veľkej, 10 cm hrubej kamernej platne z výplne studne. Výkop sa prehľbil do hĺ. 600 cm. Dno studne sa výskumom nedosiahlo. Vo výplni sa nachádzali úlomky keramiky datovateľné do 2. pol. 14. stor. Nálezové okolnosti nasvedčujú, že podzemná časť stredovekej stavby a studňa spolu súvisia a mohli vzniknúť v približne rovnakom čase. Vznik uvedených objektov na základe zásypu studne kladieme pred polovicu 14. stor.

HAUS UND BRUNNEN AUS DEM MITTELALTER IN TRNAVA. Die Grabung erfolgte in Trnava (Bez. Trnava) im Exterieur des mittelalterlichen Teiles eines Baukomplexes auf dem Platz Námestie Sv. Mikuláša 6. An Hand stratigraphischer Beobachtungen wurde festgestellt, daß der untersuchte Teil des Baues bereits ursprünglich als Kellerraum erbaut wurde. In seiner nächsten Nähe befand sich ein kreisförmiger Brunnen von 3 m Durchmesser. In der Einfüllung befanden sich außer einem Eimerbeschlag auch Keramikbruchstücke aus der 2. Hälfte des 14. Jh. Die Fundumstände deuten an, daß der unterirdische Teil des mittelalterlichen Baues und Brunnens zusammenhängen und ungefähr in gleicher Zeit entstanden sein konnten - nach der Brunnenverfüllung zu schließen, vor der Mitte des 14. Jh.

ZISŤOVACÍ VÝSKUM V LUKAVICI

Jan Garnčarski - Pavol Mačala - Jan Machník

Lukavica (okr. Bardejov), kóta 467 m (27-42, 1 : 50 000, 30 : 193 mm), zisťovací výskum, osídlenie z mladého eneolitu, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

V rámci polsko-slovenského programu sa v r. 1993 uskutočnil zisťovací výskum v Lukavici (poloha 4), kde sa počas prieskumu v r. 1992 našli štyri typické eneolitické výrobky z kremena a drobné črepy, pravdepodobne z tohto istého obdobia (Machník - Mačala - Šiška 1993, s. 81-85).

Cielom výskumu bolo objasniť charakter náleziska (osada alebo pohrebisko?) a spresniť jeho datovanie. V centrálnej časti niekoľkohektárovej plošiny bolo situovaných viacerých sond s celkovou plochou 350 m². V hlavnej sonda s rozmermi 5 x 50 m, orientovanej v smere J-S, sa pod vrstvou ornice črtalo deväť, resp. desať rôznych objektov. K najvýraznejším patrí objekt 3 - plytká jama nepravidelného tvaru s maximálnymi rozmermi 4 x 6 m a s pomerne rovným dnom v hĺ. 0,6 m, vyplňená sivo sfarbenou glejovitou zeminou. Na jednom mieste sa zistilo zoskupenie uhlíkov (stopy po stípe?). Jama pretínaла zoskupenie kameňov podobných dlažbe na ploche 3 x 5 m. Ostatné objekty predstavovali jamy na povrchu okrúhleho, oválneho alebo nepravidelného pôdorysu s priemernými rozmermi 2-3 m, s hĺbkou do 0,5 m. Ich charakteristickou výplňou bola silne vyluhovaná zemina, v ktorej sa objavovali drobné uhlíky. Jamy však neobsahovali žiadne archeologické nálezy. Niekoľko drobných eneolitických črepov alebo nepravidelných odštefov z čierneho rohovca sa našlo mimo týchto objektov, v okrajových častiach sond a v spodnej časti ornice. Črepy po technologickej stránke stoja najbližšie nádobám kultúry so šnúrovou keramikou, môžu však byť aj o niečo staršie.

Pomerne malé výkopy v Lukavici nedovolili zistiť celkové rozloženie objektov. Väčšina z preskúmaných jám svojím tvarom, rozmermi a výplňou pripomína objekty z katastra obce Przybówce nad Wisłokiem, na polskej strane Nízkych Beskýd (Garnčarski 1992, s. 43-47). V nich sa nachádzali črepy kultúry so šnúrovou keramikou alebo, a to v iných objektoch, črepy kultúry s lievikovitými pohárm. Podobné objekty ako v Lukavici však polsko-slovenská expedícia preskúmala v r. 1992 aj v Lubiši, okr. Humenné. Obsahovali pomerne početné úštepy, ktoré vznikli pri výrobe kamenných sekier, a dva zlomky nádoby patriacej pravdepodobne kultúre so šnúrovou keramikou (Valde-Nowak 1994, v tlači).

Hoci výskum v Lukavici v r. 1993 neobjasnil funkciu preskúmaných objektov a spolahlivo ich ani nedatoval, podľa spomínaných analógií v Przybówce a Lubiši môžeme prijať záver, že sú pozostatkami činnosti človeka v neskorom eneolite. Svedčia o tom nálezy charakteristické pre toto obdobie, t. j. kamenná industria nájdená v r. 1992 a črepy objavené v r. 1993. Nevylučujeme, že pochádzajú aj zo zničených mohýl, ktoré sa tu mohli nachádzať. Spolahlivejšie datovanie objektov však poskytnú až údaje získané metódou ^{14}C (uhľsky z niektorých objektov z Lukavice boli odozdané do laboratória ^{14}C Instytutu Fizyki Uniwersytetu Śląskiego w Gliwicach).

L i t e r a t ú r a

- GARNCARSKI, J. 1992: Sondazowe badania wykopaliskowe na stanowisku nr. 1 w Przybówce, gm. Wojaszówka. In: Badania archeologiczne w województwie Krosińskim w latach 1990-1991. Krosno 1992, s. 43-47.
- MACHNIK, J. - MAČALA, P. - ŠIŠKA, S. 1993: Slovensko-polský prieskum južného predpolia nízkych Beskýd. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 81-85.
- VALDE-NOWAK, P. 1994: Odkrycie osady kultury ceramiki sznurowej na Wyzynie Ondawskiej, wschodnia Słowacja. In: AAC, 32, v tlači.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN LUKAVICA. Im Rahmen des polnisch-slowakischen Grabungsprogramms erfolgte im J. 1993 eine Feststellungsgrabung in Lukavica (Bez. Bardejov) an Stellen, wo im J. 1992 Abschlagindustrie auftrat. Auf 350 m² Fläche wurden neun Siedlungsgruben mit zahlreichen Holzkohlenstückchen untersucht, doch fehlen archäologische Funde. Mehrere Hornsteinabschläge und kleine Scherben von der Fläche zwischen den Objekten gehören wahrscheinlich zur Kultur mit Schnurkeramik. Für eine solche Datierung sprechen auch ähnliche Objekte mit reicherem Inventar, die auf der slowakischen wie auch polnischen Seite der Niederen Beskiden entdeckt wurden.

SEDEMŇASTA ETAPA VÝSKUMU V NIŽNEJ MYŠLI

Dárius Gašaj - Ladislav Oleša

Nižná Myšľa (okr. Košice-vidiek), Várhegy I. a II. (M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 358 : 158 mm), otomanská kultúra, sídlisko, pohrebisko, systematický výskum, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach a VsM v Košiciach.

Pri obci Nižná Myšľa, ktorá je situovaná v južnej časti Košickej kotliny, sa nachádza významná archeologická lokalita s rozlohou takmer 7 ha. Nálezisko patrí otomanskej (ottomansko-füzesabonskej) kultúre a bolo osídlené od mladšieho úseku staršej doby bronzovej do začiatku strednej doby bronzovej, čo v absolútnom datovaní reprezentuje úsek približne medzi rokmi 1700 - 1400 pred n. l. Dlhodobý systematický výskum lokality zabezpečuje Archeologický ústav SAV Nitra - pobočka Vysunuté pracovné stredisko AÚ SAV v Košiciach a Východoslovenské múzeum v Košiciach.

Areál pozostáva z troch samostatných častí.

1. Opevnená osada I. (poloha Várhegy I., rozloha 1 ha, klasická fáza otomanskej kultúry).
2. Pohrebisko (poloha Várhegy II., rozloha 1,5 ha, koštiansko-otomanská a klasická fáza otomanskej kultúry).
3. Opevnená osada II. (poloha Várhegy I. a II., rozloha 7 ha, poklasická fáza otomanskej kultúry).

Výskumné práce v sezóne 1993 sa sústredili na ploche 800 m², v rezoch cez fortifikácie sídlisk, v sondách situovaných v areáloch sídlisk a v sonde č. 30 vo východnej časti pohrebiska, ktorého hroby boli v superpozícii pod severovýchodnou časťou mladšej opevnenej osady II.

1. O p e v n e n á o s a d a I.

Systematická odkrývka pokračovala vo východnej časti predpolia opevnenej osady. V pôdroze sa podarilo zretelne zachytiť výplň a okraje priekopy, ktorá na vonkajšom oblúku bola narušená viacerými mladšími hliniskami a kultúrnymi jamami. V rozmernom hlinisku č. 1, okrem mladších odpadových jám, bol skúmaný aj zahĺbený sídliskový objekt s pecou, pravdepodobne výrobného

charakteru. Podla keramických nálezov možno tento objekt a odpadové jamy datovať do strednej doby bronzovej (stupeň BB₁ a prelom stupňov BB₁-BB₂). Chronologický vzťah jednotlivých objektov zistených v superpozícií s hliniskom a priekopou bude potrebné upresniť výskumom v ďalšej sezóne, po vybratí výplne celého hliniska.

2. Pohrebisko

Nekropola, časovo čiastočne korešpondujúca s osídlením opevnenej osady I., sa nachádza v severnej a východnej časti lokality (poloha Várhegy II.). Počas sezóny sme preskúmali 35 kostrových hrobov z klasickej fázy otomanskej (otomansko-füzesabonskej) kultúry, čím počet preskúmaných hrobov na nižnomyšianskom pohrebisku dosiahol 535. V hroboch s pomerne dobre zachovanými kostrami sa našli pre datovanie výrazné súbory keramiky a šperkov vyrobených z bronzu, jantáru a fajansovej pasty. V detskom hrobe č. 530 sa zachovali zvyšky dreveného sarkofágu, v niekoľkých iných hroboch zas stopy po truhľach, resp. drevenej výstuži jám. Viaceré hroby boli čiastočne porušené zahĺbenými objektmi, patriacimi záverečnej fáze osídlenia lokality.

3. Opevnená osada II.

V sídliskovej kultúrnej vrstve, prekrývajúcej staršie pohrebisko, sa odkryli značne devastované zvyšky pôvodne povrchových príbytkov a dve mierne vyvýšené ohniská s estrichom. V tejto sezóne sa práce sústredili na severovýchodnú časť osady. Získaný, zväčša črepový materiál dátuje jej osídlenie na počiatok strednej doby bronzovej (stupeň BB₁). Preskúmalo sa aj desať zahĺbených objektov, z ktorých pochádzajú interesantné uzavreté nálezové celky. Nálezy z vrstvy a jám reprezentujú záverečnú fázu osídlenia celého areálu nositeľmi otomanskej (otomansko-füzesabonskej) kultúry. Vyvrcholením výskumnej sezóny bola odkryvka rozmernej jamy (objekt č. 308), do ktorej popri črepoch, zvieracích kostiach, hlinených závažiach a kameňoch boli vhodené aj ľudské telá a dve neúplné lebky. Vďaka vhodným pôdnym podmienkam sa vynikajúco zachovali kostry štyroch ľudí, pričom podľa uloženia kostí možno usudzovať, že títo jedinci boli do jamy vhodení zviazaní a tvárami padli nadol. V hornej časti jamy sa zistili stopy po ohni, v premiešanej popolovitej vrstve sa našli nádobky, výrobky z parohoviny, črepy, kamene, zvieracie kosti a bronzový drôtenujší spirálový prsteň. Nálezy z tohto zaujímavého kultového objektu, a jeho terénna superpozícia so staršími hrobmi, ho jednoznačne datujú až na úplný záver osídlenia lokality, pravdepodobne až do prelomu stupňov BB₁/BB₂. Výskumu fortifikácie opevnenej osady, ktorá vznikla i zanikla na počiatku strednej doby bronzovej, sme sa v tejto sezóne venovali z technických príčin iba minimálne. Upresňovali sa len detaily konštrukcie valu, ktorý mal kameňmi spevnené priečelie.

Predpokladáme, že v nasledujúcich sezónach sa podarí pokračovať v systematickom výskume tejto viac ako pozoruhodnej východoslovenskej lokality.

SIEBZEHNTE GRABUNGSETAPPE IN NIŽNÁ MYŠLA. In der Ostslowakei befindet sich bei der Gemeinde Nižná Myšla (Bez. Košice-Land) die bedeutende Fundstelle aus der beginnenden Bronzezeit. Das AI der SAW zu Nitra realisierte auf ihr in Zusammenarbeit mit dem Ostslowakischen Museum zu Košice eine langfristige systematische Grabung. Nach zahlreichen archäologischen Funden kann gegenwärtig dieses urzeitliche Areal von ungefähr 7 ha Ausmaß in die Zeit zwischen 1700-1400 v. u. Z. datiert werden. Die Fundstelle gehört der Otomani-(Otomani-Füzesabony)-Kultur an und repräsentiert den ganzen Zeitschnitt, in welchem die Träger dieser Kultur im Territorium des Košice-Beckens siedelten. Während der Saison 1993 wurden Teile zweier selbständiger befestigter Siedlungen untersucht, die lagenmäßig und chronologisch aneinander anknüpften. Abgedeckt wurden Abschnitte von Kulturschichten mit Wohnhausresten, eingetiefte Wirtschaftsobjekte und Lehmgruben. Es erschien auch ein interessantes Kulthobjekt mit mehreren Menschenopfern. Die Erforschung der Fortifikationen erfolgte nur in geringerem Ausmaß. Der Kern der Arbeiten konzentrierte sich auf die Abdeckung des weiteren zeitgleichen Gräberfeldteiles, wo weitere 35 erschlossene Gräber die Gesamtzahl der freigelegten Gräber auf diesem älterbronzezeitlichen Gräberfeld auf 535 Gräber erhöhten. Wir nehmen an, daß die Grabung in Nižná Myšla auch in der nachfolgenden Saison fortgesetzt wird.

NOVÉ NÁLEZY Z ILIJE

Milan Hanuliak

Ilija (okr. Žiar nad Hronom), Dubčinka (36-33-14, 1 : 10 000, 258 : 289 mm), náhodný nález, ojedinelý sídliskový objekt, doba laténska, tažisko 15.-16. stor., uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Autor príspevku získal materiálový súbor, ktorý D. Štrba, občan Ilije, vykopal na svojom pozemku pri stavebných prácach. Predmety pochádzali zo spodných častí terénnej depresie vysekanej do podložia. Bližšie údaje o stratigrafii uloženia nálezov neboli pri výkope zaznamenané.

V získanej kolekcii boli takmer výlučne zastúpené keramické nálezy. Vyše 60 % z nich predstavovala úžitková keramika. Hrnčovité nádoby (obr. 25: 3), misy na trojnožke a pokrievky (obr. 25: 1) reprezentovali kuchynský riad. Stolovú keramiku zastupovali poháre (obr. 25: 4, 11). Zlomok krčahovitej a flašovitej nádoby (obr. 25: 10) bol ojedinelý. Do technickej keramiky možno zaradiť skúšobnícke misky (obr. 25: 5, 8), azda aj misovitú nádobu (obr. 25: 12). Môže však ísť aj o fragment osvetľovacieho kahanca. Podla príznačných tvarov, technológie výroby, zloženia keramickej hmoty, spôsobu vypálenia a použitia glazúry nálezový súbor pochádza z 15.-16. stor. Zrejme rovnako treba datovať aj železné klince (obr. 25: 7, 9), hlinený praslen (obr. 25: 6) a kovový zliatok. Medzi uvedenými predmetmi sa našiel aj fragment okraja situlovitého hrnca s tuhovaným povrchom zo stredolaténskeho stupňa (LC; obr. 25: 2).

Tuhovaný črep je ďalším z mála laténskych nálezov, ktoré sa doteraz našli v banskoštiavnickom regióne. Sú indíciou k potvrdeniu predpokladu o možnom sezónnom exploataovaní nálezisk rúd drahých a farebných kovov. Keramika z 15.-16. stor. poskytuje ďalšie dôkazy zo staršieho úseku osídlenia územia Ilije, ktorá je po prvý raz písomne doložená v tretej štvrtine 13. stor. Podla starších keramických nálezov sú jej počiatky posúvané až do 12. stor. Prítomnosť zástupcov technickej keramiky potvrzuje staršie, avšak hmlisté údaje o kutacích prácach, zameraných na hľadanie rúd hodnotných kovov na území dnešnej obce.

Absencia nálezových okolností o analyzovanom súbore v objekte umožňuje viaceru úvah o ich vzájomnom vzťahu. Najprijateľnejšia z nich je alternatíva, podľa ktorej sa do jamy, vyhlbenej so zámerom exploataovania stavebného kameňa v priebehu 15.-16. stor., začal sekundárne zhromažďovať komunálny odpad z blízkeho okolia. Podľa inej prípustnej verzie by materiálový súbor predstavoval zvyšky pôvodného inventára, ktorý zostal v spodnej časti objektu, bližšie neznámej obytno-prevádzkovej funkcie. Vzhľadom na ojedinelý výskyt laténskeho črepu je nepravdepodobné, aby sa vznik objektu posunul až do tohto časového obdobia.

NEUFUNDE AUS ILIJA. Der Autor des Beitrags gewann von einem Bewohner aus Ilija (Bez. Žiar nad Hronom) eine Materialkollektion, die auf seinem Grundstück ausgegraben wurde. Die Gegenstände stammen aus einer Geländedepression. Nähere Angaben über die Stratigraphie ihrer Unterbringung in einem Objekt sind nicht bekannt. Unter den Keramikfunden aus dem 15.-16. Jh. befinden sich Bruchstücke von topfförmigen Gefäßen, Dreifußschüsseln, Deckeln, Bechern, Flaschen und einem Krug (Abb. 25: 1, 3, 4, 10, 11). Technische Keramik sind namentlich Probeschüsseln und eine Schüssel (Abb. 25: 5, 8, 12). Von Bedeutung ist zweifellos auch das Fragment eines situlaähnlichen Topfes aus der Mittellatènezeit (Abb. 25: 2). Die Funde erweiterten die Erkenntnisse über die Besiedlung des Gemeindegebiets und brachten Informationen über das Suchen von Edelmetall- und Buntmetallerzen.

PRIESKUM NA STREDOVEKÝCH LOKALITÁCH V PEČENICIACH

Milan Hanuliak

Pečenice (okr. Levice); a) pri kostole (46-11-07, 1 : 10 000, 175 : 67 mm), stredovek, kostolný cintorín, prieskum; b) Hrádok (46-11-07, 1 : 10 000, cca 138 : 148 mm), stredovek, opevnené sídlo? prieskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

a) Pri obhliadke neskororománskej sakrálnej stavby bola v jej blízkosti zaznamenaná skupina siedmich kamenných blokov. Zoradené boli v pravidelných rozostupoch pozdĺž juhozápadného a južného priebehu ohradného kostolného múru (obr. 26: 1). K ich spoločným znakom patrí tabulovitý tvar kvádra s pravidelnou obdĺžnikovou hornou plochou, s ostrými alebo mierne zabrúsenými hranami. Horná plocha a všetky bočné strany boli starostlivo vyhladené, spodná strana iba hrubo obitá. V niektorých prípadoch pozdĺžne bočné strany boli klinovite zošikmené. Rozmery kamenných blokov sa pohybovali v rozpätí 98-122 x 45-67 x 12-18 cm. Vyhotovené boli z ľahšie opracovateľného andezitového tufu. Ich povrch, vystavený účinkom poveternostných vplyvov, nadobudol drsnú až poréznu povrchovú štruktúru.

Osadenie platní do vodorovnej polohy nad terénom umožnila vždy dvojica päťiek z lomového kameňa, spájaných maltou. V takejto podobe boli bloky prispôsobené k využitiu ako odpočinkové lavice. Ich primárna funkcia bola s veľkou pravdepodobnosťou odlišná. Séria popísaných znakov sa v mnohých detailoch zhoduje s vonkajšími znakmi prvých foriem náhrobníkov. Ich reprezentanti sú známi z mnohých kostolných cintorínov 11.-14. stor. v širšom stredoeurópskom priestore (Hanuliak 1979, s. 167-183). V Pečeniciach sa kamenné bloky dodnes nachádzajú na ploche niekdajšieho kostolného cintorína. Vzhľadom na nízky stupeň erodovaného povrchu sa dá predpokladať, že po strate svojej primárnej funkcie boli akoste dlhodobo ukryté v zemi. K ich objavneniu a vyzdvihnutiu mohlo dôjsť pri zemných práciach spojených s niektorou z prestavieb kostola. Pokusy o datovanie kamenných náhrobníkov bez spojitosťi s hróbmami je problematické. Ich samotný tvar, ako aj ďalšie vonkajšie znaky nie sú spolahlivou oporou. Jedinou možnosťou zostáva ich zaradenie do staršieho úseku pochovávania na kostolnom cintoríne. Jeho počiatky možno podla termínu vybudovania sakrálnej stavby posunúť k polovici 13. stor. (Bakács 1971, s. 172). Využitie kamenných blokov v podobe odpočinkových lavíc je ďalším zo spôsobov sekundárneho využitia náhrobných kameňov, zaznamenaných na našom území.

b) Polohu Hradok možno na území obce lokalizovať do vzdialenosťi cca 900 m juhovýchodne od centra intravilánu. Rozprestiera sa sčasti na vrchole vyvýšeniny a na mierne klesajúcich západných svahoch južného výbežku Štiavnických vrchov. Na záujmovej ploche s rozlohou takmer 1 ha sa pri prieskume zistilo viacero terasovite upravených areálov. Ich obvod vymedzovali pásy z navŕšeného kamenia. Ide o materiál, ktorý bol z úrovne terénu zbieraný a sústredovaný do hál. Pomocou takejto činnosti sa dané plochy upravovali pre polnohospodárske účely. Podla zistených znakov ide najskôr o novovekú činnosť, ktorá do značnej miery pozmenila pôvodný povrchový reliéf z obdobia stredoveku. Neprekvapuje preto skutočnosť, že sa v záujmovej polohe pri prieskume nespozorovali relikty, typické pre opevnené sídlo drobnej vidieckej šľachty, resp. hlásky-varcovky (Ruttkay 1992, s. 253-261). Blízkosť vodného prameňa a keramický fragment, nájdený medzi kameňmi na jednej z hál, sú zatiaľ málo presvedčivé indície k potvrdeniu existencie sídliskových objektov spomínamej kategórie. Nájdený fragment pochádza z hornej časti hrncovitej nádoby strednej veľkosti s von vytiahnutým a šikmo zrezaným okrajom. Zachovanú časť zdobí rytá špirálová závitnica. Povrch tohto fragmentu keramiky vypálenej do ružového odtieňa bol sekundárne zadýmený. Podla série určujúcich znakov ide o keramiku zo 14.-15. stor. (obr. 26: 2).

Literatúra

- BAKÁCS, J. 1971: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest 1971.
 HANULIAK, M. 1979: Hroby pod náhrobnými kameňmi v 11.-14. storočí. SIA, 27, s. 167-183.
 RUTTKAY, M. 1992: Príspevok k poznaniu malých stredovekých opevnení na juhozápadnom Slovensku. In: AH, 17. Brno 1992, s. 253-261.

BEGEHUNG MITTELALTERLICHER FUNDSTELLEN IN PEČENICE. Intravilan des Gemeindekasters von Pečenice, Bez Levice. a) Auf der Fläche des ehemaligen Friedhofs im Umkreis der Kirche befinden sich Steinblöcke von 98-112 x 45-67 x 12-18 cm Ausmaß. Gegenwärtig dienen sie als Ruhebänke (Abb. 26: 1). Höchstwahrscheinlich handelt es sich jedoch um die älteste Form von Grabsteinen, die im 11.-14. Jh. zur Gräbermarkierung in der Slowakei wie auch im breiteren mitteleuropäischen Raum benutzt wurden. Die Grabsteine aus Pečenice haben tafellartige Quaderform mit geglätteten Flächen, scharfen oder gerundeten Kanten und waren aus leichter bearbeitbarem Andesittuff angefertigt. Nach der Errichtung des Sakralbaues zu urteilen,

stammen sie aus der 2. Hälfte des 13.-14. Jh. b) Die Lage Hrádok erstreckt sich südöstlich vom Intravilan der Gemeinde auf dem Südausläufer des Gebirges Štiavnické vrchy. Der Name selbst ist ein Hinweis, daß in dem bezeichneten Raum während des Mittelalters ein Kleinadelssitz stand. Doch Belege seiner Reste wurden bei der Begehung nicht festgestellt. Zurückzuführen wäre dies auf die umfangreichen neuzeitlichen Geländezurichtungen, die das ursprüngliche Geländerelief veränderten. Ein gefundenes Keramikfragment aus dem 14.-15. Jh. ist kein ausreichender Beweis zur Bestätigung der Existenz des Sitzes der angeführten Kategorie (Abb. 26: 2).

VEĽKOMORAVSKÉ POHREBISKO Z NITRY-VELKÝCH JANÍKOVIEC

Milan Hanuliak

Nitra, časť. Veľké Janíkovce (okr. Nitra), Dolná ulica 15 (45-21-08, 1 : 10 000, 467: 211 mm), stredovek, záchranný výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Vo výkope jamy pre pivnicu na pozemku Š. Vígha sa sčasti porušil skelet dospelého jedinca. Po jeho začistení a zdokumentovaní autorom príspevku sa získali nasledujúce poznatky. Hrobová jama bola zničená výkopom. Na jej predpokladanom dne v h. 152 cm ležal zomrelý jedinec na chrbte, pozdĺžou osou orientovaný v smere 214° (cca JJZ-SV). Lebka pootočená dolava spočívala na zátylku (obr. 27: 1). Horná čelusť chybala. Horné končatiny ležali v pozdĺžnej ose skeletu, pravá z nich bola mierne ohnutá. V úseku od hornej časti hrude po polovicu kostí predkolenia sa zachovali zvyšky tmavosfarbenej hliny, premiešanej drobnými čiastočkami čiernej organickej hmoty. Ide zrejme o výstelku dna hrobovej jamy alebo zvyšok doštenej podložky. Napravo od lebky sa našiel nož, v ľavej časti panvy pracka. Podľa charakteristických znakov bol nož sekundárne vyhotovený z hrotitej časti čepele kosáka (obr. 27: 3). Mierne obdĺžniková pracka sa pri vyberaní z hrobu rozpadla. Podľa informácií Š. Vígha, južným smerom od prvého skeletu bol pôvodne uložený ďalší jedinec gracilnejšej telesnej stavby. Ležal v h. cca 120 cm v pokrčenej polohe na pravom boku. Pozdĺžou osou bol orientovaný zhruba v smere Z-V. Jeho skelet bol však pri kopaní rozrušený a rozlámané kosti z miesta nálezu odstránené.

Oba hroby pôvodne tvorili súčasť pohrebiska. Prvý z jeho hrobov v r. 1978 odborne zdokumentoval a vyhodnotil J. Jakab (1980, s. 118-119). Išlo o dospelého jedinca (maturus) s prílohou noža, uloženého v h. 120-145 cm, orientovaného v smere JJZ-SSV. Ďalšie tri hroby boli porušené pri kopaní základov obytného domu. Nezistený počet hrobov bol zničený výkopom vodovodnej ryhy v priesotre dnešnej ulice.

K vykresleniu celkového charakteru pohrebiska je k dispozícii málo potrebných údajov. Získané poznatky nie sú dostačujúce k rekonštrukcii jeho rozsahu. Umiestnenie nekropoly na mierne klesajúcim svahu, spôsob a hĺbka uloženia zomrelých, charakter pohrebného inventára a použitie dreva pri úprave jamy zodpovedajú štandardu vo velkomoravskom období. Správnosť datovania pohrebiska potvrdzuje aj zachytaná stratigrafia. Reprezentuje ju superpozícia sídliskovej jamy nad zdokumentovaným hrobom. Z výplne jamy kotlovitého tvaru, zachytenej v profile výkopu, pochádzajú fragmenty vyspej keramiky poveľkomoravskej proveniencie z 10.-11. stor. (obr. 27: 2).

Literatúra

JAKAB, J. 1980: Antropologické zhodnotenie kostry z Nitry-Velkých Janíkoviec. In: AVANS v r. 1978. Nitra 1980, s. 118-119.

GROSSMÄHRISCHES GRÄBERFELD IN NITRA-VEĽKÉ JANÍKOVCE. Beim Ausschachten einer Kellergrube wurde in Nitra, Teil Veľké Janíkovce (Bez. Nitra), das Skelett eines Erwachsenen in Rückenlage festgestellt (Abb. 27: 1). Das Bestattungsinventar bestand aus einem Messer (Abb. 27: 3) und einer Schnalle. Unter dem Skelett erfaßte man Reste einer Einstreu oder einer Bretterunterlage. Das in der Nachbarschaft untergebrachte Skelett eines weiteren Individuums in rechter Hocklage wurde bei der Ausschachtung vernichtet. Beide Gräber bilden den Bestandteil eines Gräberfeldes aus dem 9.-10. Jh. von unbekannter Größe. Eine nicht festgestellte Gräberzahl wurde schon früher bei Ausschachtungen von Hausfundamenten und einer Wasserleitung

vernichtet. Die Richtigkeit der Datierung ist durch das Material aus einem Objekt bestätigt, das in Superposition über dem jetzt publizierten Grab lag (Abb. 27: 2).

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA PUSTOM HRADE PRI ZVOLENE

Václav Hanuliak

Zvolen (okr. Zvolen), Starý Zvolen - Pustý hrad (M-34-123-A-c, 1 : 25 000, 43 : 121 mm, mladšia a neskorá doba bronzová, hradisko; 12.-14. stor., lokačný protomestský útvar, komitátny hrad; 2. pol. 16. stor.-1. štvrtina 17. stor., vojenský opevnený tábor s pozorovacou vežou (vartovka), predbežné uloženie nálezov PÚ - RS v Banskej Bystrici.

Pamiatkový ústav v Bratislave-regionálne stredisko v Banskej Bystrici v spolupráci s Mestským úradom-oddelením nadstavby vo Zvolene ako hlavným investorom pokračovali v r. 1993 v druhej etape záchranného a predstihového archeologického výskumu na Pustum hrade. Skúmaná lokalita predstavuje jednu z najstarších stredovekých profánnych stavieb na území bývalej Zvolenskej velžupy.

Pustý hrad (Starý Zvolen) sa nachádza cca 3 km juhozápadne od historického jadra mesta na lavom brehu rieky Slatiny, v nadmor. v. 571 m. Úlohou archeologickejho výskumu bolo pokračovať v odkryvke obvodovej hradby veľkého opevnenia v exponovanej juhozápadnej časti areálu, v blízkosti vstupnej veže. Pôvodnú juhozápadnú bránu veľkého opevnenia D. Menclová datovala do 1. štvrtiny 13. stor. Následné stavebné etapy zmenili charakter pôvodného vstupu. Archeologický i stavebnohistorický výskum doplnili, resp. upresnili dôkazy o tom, že pôvodná vstupná brána bola zmenená na priechodnú štvorpodlažnú vežu. Posledné stavebné úpravy veže datujeme do 2. pol. 14. stor. Obvodová hradba veľkého opevnenia po celom svojom obvode predstavuje už len terénny relik, ktorý bol jedným zo štyroch skúmaných objektov v sezóne 1993.

Horná poloha Pustého hradu (Starý Zvolen) sa rozkladá na ploche 4,8 ha, ktorú ohraničuje obvodová hradba v dĺžke viac ako 900 m. Projekt pamiatkových úprav počíta s prezentáciou obvodovej hradby iba v exponovaných častiach, aby návštěvník získal predstavu o rozlohe historickej pamiatky. V sezónach r. 1992 a 1993 sa odkrývala obvodová hradba veľkého opevnenia v sektorech A-1, B-1, C-1 a C-2 v dĺžke 80 m. Hrúbka hradobného múru veľkého opevnenia, v doteraz preskúmanej časti, sa pohybuje od 182 do 207 cm. V časti sektoru B-1 a C-1, okrem klasickej stavebnej techniky, bol doložený i spôsob murovania bez charakteristického obojstranneho lícovania (debnenia). Štruktúra maltového spojiva bola v uvedenej časti nekvalitná, s veľkým obsahom hliny. Predpokladáme, že tento úsek hradieb bol sekundárne obnovovaný z dôvodu predchádzajúcej explootácie stavebného materiálu ešte v období záveru vrcholného stredoveku.

Západne od vstupnej veže a novovekej medzery hradbou v sektore B-1 boli v hĺ. 30-120 cm pod kuželovým zásypom z obvodovej hradby odkryté základy malého strážneho objektu (vartovky), pristavaného z interiérovej strany ku hradbe (obr. 28). Jeho vonkajšie rozmery sú 275 x 220 cm. Hrúbka muriva sa pohybovala v rozpätí od 50 do 60 cm. Na rozdiel od obvodovej hradby, ktorá bola stavaná na kvalitnú vápennú maltu, základy strážneho objektu boli uložené iba na hlinenom spojive. Úroveň podlahy v interiéri objektu určovala prepálená červenohnedá vrstvička. V juhovýchodnom nároží interiéru bolo zistené ohnisko. Na úrovni podlahy sa nachádzali keramické fragmenty približne z jedného časového horizontu a ostroha, ktorá rámcovo datuje zánik objektu do obdobia konca 14. až 1. pol. 15. stor. (obr. 30: 10).

Druhým skúmaným objektom bola terasa, ktorá začína severozápadne od vstupnej veže. Terasa organicky nadvázuje na bránu (vstupnú vežu) veľkého opevnenia, pokračuje severozápadným svahom lokality v dĺžke viac ako 200 m. Napriek plošnej odkryvke, na terase (sektor B-1, C-1 a C-2) neboli zistené stavebný ani zemný objekt. Predpokladáme, že terasa predstavuje relikt komunikácie v rámci vnútorného opevneného areálu. Pod zásypovými, resp. splachovými vrstvami boli zistené keramické a kovové nálezy z 13.-15. stor.

Tretím, zároveň najdôležitejším skúmaným objektom v sezóne 1993, bola obytná veža komitátneho hradu. V súčasnosti už môžeme uviesť prvé údaje o tejto významnej včasnostredovekej architektúre. Západná strana základu veže dosahuje dĺžku 15 m a celková hrúbka základového

muriva až 5,4 m. Pri detailnom skúmaní sa zistilo, že obytná veža má dve stavebné etapy. Západná strana staršej veže, ukrytá v jadre hmoty, má dĺžku 10 m, jej hrúbka je 3,2 m. Obidva pôdorysy veží majú kvadratickú dispozíciu. Staršia stavba veže má rozmery 11,7 x 10 m. Interiér obytnnej veže v zistenej prízemnej časti má rozmery 6,4 x 4,3 m. Druhá stavebná etapa veže, resp. jej mladšia podoba vznikla jednoduchým oplášťovaním staršej veže. Obvodový plášť dosahuje konštantnú hrúbku 220 cm. Mladšia prestavba obytnej veže pravdepodobne súvisela s jej celkovým zvýšením o dve až tri podlažia (obr. 29). Sprievodný archeologický materiál bol veľmi chudobný v porovnaní s nálezmi v časti nádvoria. V interiéri obytnej veže sa našlo iba 12 keramických fragmentov, aj to z porušených vrstiev, bez možnosti zistenia stratigrafie. Táto nálezová situácia (do hĺ. 290 cm) je dôkazom, že v r. 1894 - 1912 gymnaziálny profesor J. Környöki, po vstupnej veži v časti veľkého opevnenia, odkrýval i dominantný objekt Pustého hradu. Pri odkrývaní veže J. Környöki postupoval až do hĺ. 290 cm, kde veľké bloky spadnutého muriva zamedzili ďalším výkopom. Z toho dôvodu, vrstvu od hĺ. 290 cm môžeme považovať za pôvodnú (primárnu) z obdobia funkčného zániku veže. Zistený keramický materiál ochraňuje spodnú zásypovú vrstvu (od hĺ. 290 cm) obdobím 15. stor.

Posledným skúmaným objektom na lokalite v sezóne r. 1993 bola obranná priekopa komitátneho Zvolenského hradu. Priekopa vytvárala zo severnej strany predel medzi hradom a predhradím, ktoré tiež nesie stopy po sekundárnej modelácii s reliktami opevnenia a obrannej priekopy. Konfigurácia terénu už pred výskumom jednoznačne poukazovala, že skúmaný objekt predstavuje obrannú priekopu. Priekopa bola vysekaná do skalného podložia. V strede priekopy sa zistili stopy po premostení vo forme negatívov kruhového tvaru, vysekaných v skalnom podloží. V nich boli pravdepodobne osadené stredové podporné stojky premostenia. Z pôvodného hrotitého profilu obrannej priekopy sa zachovala sotva osmina z celkovej plochy. Celá priekopa po zániku obytnej veže stratila svoj pôvodný význam a stala sa exploatačným miestom, privátnym kameňolomom, čoho dôkazom sú veľké poloopracované kvádre in situ. Aj premodelované dno obrannej priekopy názorne dokumentuje systematické a pravidelné vysekávanie obnaženého skalného masívu. Sprievodný archeologický materiál bol veľmi bohatý, rôznorodý, časovo ohraničený od 12. do 17. stor. Z hladiska stratigrafie sú použitelné iba vrchné zásypové vrstvy (do 40 cm), v ktorých bolo početné zastúpenie keramických fragmentov a tiež militáriá, datujúce vrchnú zásypovú vrstvu obrannej priekopy do konca 16. až začiatku 17. stor. (obr. 30: 1, 2, 5, 8, 12).

RETTUNGSGRABUNG AUF PUSTÝ HRAD BEI ZVOLEN. Das Institut für Denkmalpflege in Bratislava - Regionales Zentrum in Banská Bystrica, setzte in Zusammenarbeit mit dem Stadtamt - Abteilung Überbau in Zvolen als Hauptinvestor im J. 1993 in der zweiten Saison der archäologischen Rettungsgrabung auf Pustý hrad im Stadtgebiet von Zvolen (Bez. Zvolen) fort. Pustý hrad (Starý Zvolen) repräsentiert das älteste profane Denkmal im Gebiet des ehemaligen Zvolener Großgaues. Die Grabungsarbeiten konzentrierten sich in der Saison 1993 auf vier Objekte: 1. Umfassungsmauer der großen Befestigung, Fortsetzung der Abdeckung exponierter Teile (Abb. 28; 30: 10); 2. Teil der nordwestlichen Terrasse, welche die Rolle einer Kommunikation im Rahmen des inneren befestigten Areals erfüllte; 3. Fundamente des Wohnturmes der Komitatsburg auf der Dominante der Lokalität (Abb. 29); 4. Fortifikationsgraben an der Nordseite der Komitatsburg (Abb. 30: 1, 2, 5, 8, 12). Gleichzeitig mit den archäologischen Arbeiten realisierte man bauliche Konservierungsgestaltungen der Architektur, die in der vorangehenden Saison freigelegt und dokumentiert wurde.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V KRUPINE-NA PETRE

Václav Hanulák

Krupina (okr. Zvolen), osada Bebrava, Na Petre (M-34-123-C-c, 1 : 25 000, 239 : 283 mm), 12.-17. stor., zaniknutý kostol sv. Petra, záchranný archeologický výskum, predbežné uloženie nálezov PÚ - RS v Banskej Bystrici.

Pamiatkový ústav v Bratislave, regionálne stredisko v Banskej Bystrici v spolupráci s Mestským úradom-oddelením kultúry v Krupine ako hlavným investorom začali po zisťovacom pries-

kume v októbri 1992 (Hanuliak 1993, s. 51) realizovať záchranný archeologický výskum. Úlohou archeologického výskumu bolo na základe uvedeného prieskumu spresniť lokalizáciu zaniknutej sakrálnej stavby, odkryť architektonické zvyšky, potvrdiť či v mieste, resp. v jeho blízkosti sa pochovávalo, a taktiež doložiť, resp. vyvrátiť pretrvávajúci názor, že sakrálna stavba sa skladala z komplexu objektov (budov), charakterizovaných ako kláštor.

Zistený archeologický objekt patrí do extravidánu mesta Krupiny, približne 1 km západne od dnešného historického jadra mesta. Lokalita Na Petre je situovaná na východnom svahu riedko zalesneného kopca Bok, ktorý z južnej strany obteká rieka Bebrava a zo severovýchodu jej prítok Bebravka. Miestne pomenovanie chotára Na Petre sa člení na Horný a Dolný Peter. Predmetom nášho výskumu sa stáva poloha Dolný Peter, napriek tomu, že nepredstavuje dominantu nad najbližším okolím, typickú pre vybudovanie stredovekej sakrálnej stavby. Skúmaná chotárra časť je polom, už bez náznakov terénnych reliktov po zaniknutej architektúre. Pozitívnym dokladom zaniknutého stredovekého objektu boli torzá opracovaných kvádrov ako stavebného materiálu, fragmenty strešnej krytiny, zlomky stredovekej keramiky a porušený ľudský hrob, ktorého ostatky boli kultiváciou pôdy roztahané na veľkej ploche. Najdôležitejšou indíciou je však samotný chotárny názov Na Petre, ktorý je reminiscenciou na kostol sv. Petra, doložený v historických prameňoch ešte roku 1507.

Zisťovacími sondami bola odkrytá veľká koncentrácia stavebnej sutiny, v ktorej mali početné zastúpenie architektonické články - gotické rebrá, ostenia z okien a torzo gotického svorníka. Po stupném odstránení porušených sekundárnych vrstiev, ktoré vznikli pri exploataции stavebného materiálu sakrálnej stavby, boli odkryté základy kostola s evidentnými dvoma stavebnými etapami (obr. 31). Odkryté základy majú klasickú orientáciu v smere V-Z, aká býva u kostolov v časného a vrcholného stredoveku, avšak s menšou odchýlkou v smere na VSV-ZJJ. Pôdorys kostola, s menším porušením v juhovýchodnej časti gotického presbytéria a v severovýchodnej časti v mieste triumfálneho oblúka, je jasne čitateľný. V rámci obvodu boli na dvoch miestach odkryté i torzá nadzákľadového muriva, ktoré tvorili pravidelné opracované kvádre s rozmermi 42 x 40 x 25-42 x 61 x 26 cm. Celková dĺžka kostola je 14 m, šírka 6,5 m. Tieto údaje sa viažu na základy gotického kostola, ktorý má polygonálne presbytérium odsadené od lode. Presbytérium sa mierne kónicky zužuje smerom na východ. Interiérová svetlosť presbytéria v jeho západnej časti je 3,9 m. Hrúbka základov sa pohybuje od 90 cm do 105 cm. Vnútorné rozmery lode kostola sú 6,6 x 4,7 m. Tieto rozmery sú zhodné pre románsku i gotickú etapu kostola. Odlišný pre románsku a gotickú etapu je tvar a veľkosť svätyne. Vnútorná hlbka, resp. dĺžka gotickej polygonálnej svätyne je 5,5 m, kým u románskej polkruhovej svätyne dosahuje iba 1,7 m. Románsky základ apsydy bol doložený pri zisťovaní podkladov k oltárnej menze v interiéri gotickej svätyne.

Pri odkrývaní západného uzáveru lode kostola sa zistil negatív vchodu sakrálnej stavby. Negatív vznikol vybraním prahovej stupnice a charakteristického ostenia, ktoré lemovalo vstupný otvor po celom obvode z interiérovej i exteriérovej strany kostola. Na vstup do chrámu upozorňoval i rozšírený predzáklad exteriérovej časti základu. Predpokladáme, že šírka vstupu bola 110 až 120 cm. Vstup, vzhladom na pozdĺžnu centrálnu os kostola, bol excentricky umiestnený. Excentrické osadenie vstupu Ing.arch. J. Gonda odôvodňuje členením interiéru kostola v súvislosti s osadením západnej empory. Pozitívnym dôkazom existencie vstupu je i nález hrobu (orientácia V-Z) v interiéri kostola, ktorý rešpektuje architektonické danosti stavby. Napriek tomu, že pri odkrývaní interiéru kostola nájdené predmety pochádzali iba zo sekundárnych vrstiev, podarilo sa získať typologicky širokú škálu nálezov. Bohatosť nálezov dokumentuje 16 mincí, datovaných do obdobia panovania Ondreja II. až Vladislava Jagelonského, šesť zlomkov nožíkov, ostroha s ihlancovitým bodcom, hrot šípu listovitého tvaru s tulajkou a drobné šperky, pravdepodobne z hrobovej výbavy. V severnej časti sondy (exteriér kostola) sa objavili tri závesné dverové pánty, ktoré ležali v prepálenej vrstve s množstvom stredovekých klincov. Získané keramické fragmenty z tejto časti sondy sa rámcovo datujú do 11. až 12. stor.

Vzhladom na dĺžku trvania výkopových prác výskum nezodpovedal na mnohé problémové otázky. Neriešil otázku pochovávania (výnimkou je hrob 1/93 v interiéri kostola), problém románskej apsydy s jej evidentnou anomáliou pri styku s lodou kostola. Nedoriešená zostala i otázka južnej prístavby k lodi kostola, no najmä problematika najstaršej stavebnej etapy, ktorú dokladá vertikálna stratigrafia v juhovýchodnom nároží lode kostola.

Archeologický výskum však, napriek tomu, jednoznačne potvrdil, že kostol sv. Petra je treba zaradiť k najstaršej sakrálnej architektúre v katastri mesta Krupina.

L iter at ú r a

HANULIAK, V. 1993: Prieskum v katastri mesta Krupiny. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 50-51.

ARCHÄOLOGISCHE RETTUNGSCRABUNG IN KRUPINA-NA PETRE. Das Institut für Denkmalpflege in Bratislava - Regionalzentrum in Banská Bystrica, begann in Zusammenarbeit mit der Abteilung für Kultur des Stadtamtes in Krupina als Hauptinvestor im Juli 1993 im Stadtkataster von Krupina (Bez. Zvolen) eine archäologische Rettungsgrabung der Wüstung der St. Petrus-Kirche. Das festgestellte archäologische Objekt befindet sich im Extravillan der Stadt, etwa 1 km westlich des heutigen historischen Stadtkerns. Einen Hinweis auf den archäologischen Fund gab außer Resten von Baumaterial, Keramik und eines gestörten Grabes auch der Gemarkungsname Na Petre, der eine Reminiszenz an die Kirchenweihe (St. Petrus) ist. Die Fundamente der Kirchenwüstung wurden auf der linken Höhenterrasse des Bebrava-Flusses freigelegt. Die Grabung bewies, daß die Kirche minimal zwei Bauetappen aufwies (Abb. 31). Die jüngere repräsentierte eine gotische einschiffige Kirche mit polygonalem Presbyterium. Die ältere, romanische Etappe der Kirche wies eine halbkreisförmige Apsis auf. Die Schiffe beider Kirchen stimmten überein. Im Interieur des Kirchenschiffes erschloß man ein O-W-orientiertes Grab. Die Grabung lieferte außer Architektur eine relativ große Fundmenge, bestehend aus Münzen, Schmuck, Bewaffnungsbestandteilen, Baubeschlägen und Keramik. Nach den bisher festgestellten Befunden kann die älteste Bauetappe rahmenhaft an das Ende des 12. und in den Beginn des 13. Jh. datiert werden.

LETECKÁ PROSPEKCIA NA JUHOZÁPADNOM SLOVENSKU

Elena H a n z e l y o v á - Ivan K u z m a - Ján R a j t á r

V roku 1993 vďaka spoločnému projektu a finančnej podpore Römisch-Germanische Kommission vo Frankfurte nad Mohanom Archeologický ústav SAV v Nitre obnovil v obmedzenom rozsahu systematickú leteckú prospekcii juhozápadného Slovenska. Cieľom prospekcie bolo prevažne vyhľadávanie krátkodobých rímskych vojenských opevnení, pritom sa však dokumentovali všetky ostatné novoobjavené, resp. už i skôr známe náleziská. V spolupráci s firmou EMIT AIR z Nitry sa uskutočnili tri lety na lietadle Zlín 43, v celkovom trvaní 9 hodín (obr. 32).

Trasa prvého letu (25. 5. - 3rd hod.) : Nitra, časť Janíkovce, Milanovce, Komjatice, Bešeňov, Nové Zámky, Imel, Hurbanovo, Chotín, Iža, Patince, Virt, Mužla, Gbelce, Kvetná, Želiezovce, Nový Tekov, Malé Vozokany, Golianovo, Nitra.

Trasa druhého letu (1. 6. - 3rd hod.) : Piešťany, Veľké Kostoľany, Kátlovce, Bučany, Boleráz, Dolné Orešany, Budmerice, Vinosady, Slovenský Grob, Čierna Voda, Devínska Nová Ves, Bratislava, časť Rusovce, Dunajská Lužná, Reca, Zelenec, Zavar, Majcichov, Hlohovec, Horné Trhovište, Piešťany.

Trasa tretieho letu (3. 6. - 2nd hod.): Nitra, časť Janíkovce, Zbehy, Rišňovce, Klačany, Mojmírovce, Lipová, Nové Zámky, Dvory nad Žitavou, Bajč, Hurbanovo, Dolný Peter, Chotín, Virt, Mužla, Obid, Patince, Iža, Bajč, Nové Zámky, Nitra, časť Janíkovce.

Na všetkých zistených lokalitách sa nachádzala vegetačná pokrývka, konkrétnie rôzne druhy obilovín v štadiu pred dozrievaním.

1. Bajč (okr. Komárno), Ragoňa (45-41-09, 1 : 10 000, 402 : 210 mm), na dune zistené pohrebisko s rozlohou cca 80 x 100 m, s odhadnutým počtom 40-80 hrobov, a sídliskové objekty, datovanie neoverené (obr. 33).

2. Bajč (okr. Komárno), Medzi kanálmi (45-41-09, 1 : 10 000, 298 : 198 mm), kruhovitý objekt s priemerom cca 15-20m (mohyla?).

3. Bratislava, časť Devínska Nová Ves, Bačnegovice, kóta 158 (44-21-20, 1 : 10 000, 21 : 261 mm), priekopové kruhovité opevnenie, datovanie neoverené.

4. Bratislava, časť Rusovce, Vyšné pažite (44-24-18, 1 : 10 000, 382 : 101 mm), priekopa (?), dátovanie neoverené.
5. Bratislava, časť Rusovce, Dolné pole (44-24-18, 1 : 10 000, 322 : 280 mm), pôdorys stavby (?), dátovanie neoverené.
6. Bratislava, časť Vajnory, Pri majeri (44-22-18, 1 : 10 000, 44 : 227 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
7. Brestovany, časť Dolné Lovčice (okr. Trnava), (35-34-21, 1 : 10 000, 459 : 65 mm), sídliskové objekty, príbytky, dátovanie neoverené.
8. Budmerice (okr. Bratislava-vidiek), Predné pole (35-33-22, 1 : 10 000, 252 : 365 mm), znova overený priebeh opevnenia hradiska maďarskej kultúry (obr. 34).
9. Gbelce (okr. Nové Zámky), Parížske močiare (45-42-23, 1 : 10 000, 223 : 48 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
10. Gbelce (okr. Nové Zámky), Parížske močiare (45-42-23, 1 : 10 000, 122 : 56 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
11. Gbelce (okr. Nové Zámky), Záhumnie (45-42-23, 1 : 10 000, 139 : 149 mm), pohrebisko a sídlisko, chaty, dátovanie neoverené.
12. Hurbanovo (okr. Komárno), Štrkovisko (45-41-23, 1 : 10 000, 98 : 35 mm), husté stopy osídlenia, zbermi zistené nálezy z obdobia neolitu (želiezovská skupina), z doby rímskej a stredoveku (11. - 12. stor.), (Ratimorská - Žundálek 1992, s. 99).
13. Hurbanovo, časť Zelený Háj (okr. Komárno), Veľký majerský vŕšok (45-41-23, 1 : 10 000, 190 : 85 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
14. Hurbanovo, časť Zelený Háj (okr. Komárno), Šárad (45-41-18, 1 : 10 000, 66 : 178 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
15. Hurbanovo, časť Zelený Háj (okr. Komárno), Šárad (45-41-18, 1 : 10 000, 109 : 160 mm), sídliskové objekty, príbytky, dátovanie neoverené.
16. Chorvátsky Grob (okr. Bratislava-vidiek), Triblavina (44-22-19, 1 : 10 000, 154 : 226 mm), sídliskové objekty, pôdorys rozoranej mohyly (?), dátovanie neoverené.
17. Chotín (okr. Komárno), Dolné konopište (45-43-04, 1 : 10 000, 238 : 348 mm), obdĺžnikový pôdorys s rozmermi cca 20 x 25 m, kruhový priekopový útvar s priemerom cca 20 m, stopy rozsiahleho priekopovitého opevnenia (?), sídliskové objekty. Zberové nálezy najmä z obdobia včasného až vrcholného stredoveku, dátovanie jednotlivých útvarov je neisté. V roku 1977 sa uskutočnil v blízkosti v polohe Káptalan záchranný výskum. Zistené osídlenie z neolitu, doby laténskej a rímskej a zo stredoveku (Nevizánsky 1978, s. 177-178).
18. Chotín (okr. Komárno), Dolné konopište (45-43-09, 1 : 10 000, 243 : 10 mm), obdĺžnikový priekopový útvar s rozmermi cca 50 x 70m (opevnenie?), veľká hustota sídliskových objektov (obr. 35), zberom zistený materiál patriaci do doby bronzovej, doby rímskej a stredoveku (minca Belu III., 1190-1240 - pozri príspevok J. Hunka - E. Kolníková na s. 62-66 tejto ročenky).
19. Imel (okr. Komárno), Žabinec (45-41-13, 1 : 10 000, 178 : 302 mm), sídliskové objekty, príbytky, dátovanie neoverené.
20. Iža (okr. Komárno), Dunajský hon (45-43-14, 1 : 10 000, 421 : 120 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
21. Kátlovce (okr. Trnava), Šarkanské (35-31-25, 1 : 10 000, 307 : 325 mm), nárožie priekopovitého opevnenia, dátovanie neoverené.
22. Klačany (okr. Trnava), Štvrté (35-34-19, 1 : 10 000, 340 : 303 mm), dvojité kruhové opevnenie - "rondel", priemer vonkajšieho kraja cca 80-100 m, lengyelská kultúra (obr. 36).
23. Komjatice (okr. Nové Zámky), Kňazova jama (45-23-04, 1 : 10 000, 485 : 271 mm), sídliskové objekty, príbytky, dátovanie neoverené. Výskumom zistené osídlenie kultúry s lineárnou keramikou, kultúry s kanelovanou keramikou, čakanskej a podolskej kultúry, z doby rímskej a 9.-15. stor. (Točík 1978, s. 252).
24. Lipová, časť Ondrochov (okr. Nové Zámky), Ortáš (45-23-09, 1 : 10 000, 445 : 183 mm), sídliskové objekty, dátovanie neoverené.
25. Majcichov (okr. Trnava), 500 m severne od štadióna (45-11-10, 1 : 10 000, 243 : 201 mm), priekopovité útvary oválneho pôdorysu, dátovanie neoverené.

26. Majcichov (okr. Trnava), Hradište (45-11-10, 1 : 10 000, 180 : 242 mm), opäťovne zdokumentovaný pôdorys známeho hradiska.

27. Mužla, (okr. Nové Zámky), pri RD (45-44-05, 1 : 10 000, 454 : 295 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

28. Mužla, časť Jurský Chlm (okr. Nové Zámky), Jurský hon (45-44-04, 1 : 10 000, 325 : 325 mm), pohrebisko na ploche s rozmermi cca 100 x 100 m, s odhadnutým počtom hrobov 50-80, a sídliskové objekty.

29. Mužla, časť Jurský Chlm (okr. Nové Zámky), (45-44-04, 1 : 10 000, 395 : 330 mm), objavený pôdorys kostola, menšej štvorcovej stavby (vzdialenej cca 30 m) a prilahlý cintorín z vrcholného až neskorého stredoveku, povrchový zber v r. 1981 (Cheben - Kuzma - Rajtár 1982, s. 100).

30. Mužla, časť Jurský Chlm (okr. Nové Zámky), Jurský hon (45-44-04, 1 : 10 000, 383 : 319 mm), štvorcovitý priekopovitý útvar s rozmermi cca 15 x 15m. Povrchovým prieskumom sa nezískali žiadne nálezy.

31. Nitraný, časť Čechynce (okr. Nitra), Pri Čechynciach (45-21-13, 1 : 10 000, 408 : 73 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

32. Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí (45-23-23, 1 : 10 000, 37 : 183 mm), na pieskovej dune objavené menšie pohrebisko s centrálnym hrobom, ohraničeným kruhovou priekopou. Doba bronzová(?), doba laténska(?).

33. Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí (45-23-23, 1 : 10 000, 58 : 210 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

34. Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí (45-23-23, 1 : 10 000, 80 : 207 mm), žlabovitý útvar obdĺžnikového pôdorysu s rozmermi cca 15 x 30 m. Datovanie neoverené.

35. Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Pri Letomostí (45-23-23, 1 : 10 000, 0 : 183 mm), stopy hustého osídlenia, zberom získaný materiál z obdobia neolitu, doby rímskej a včasného stredoveku.

36. Patince (okr. Komárno), južne od obce (45-43-15, 1 : 10 000, 237 : 251 mm), zistený priebeh priekopy, datovanie neoverené.

37. Patince (okr. Komárno), východný okraj obce (45-43-15, 1 : 10 000, 219 : 210 mm), rozsiahle priekopové opevnenie, datovanie neoverené.

38. Piešťany (okr. Trnava), letisko (35-32-08, 1 : 10 000, 290 : 130 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

39. Radvaň nad Dunajom, časť Virt (okr. Komárno), Červený piesok (45-44-11, 1 : 10 000, 471 : 120 mm), rímsky polný tábor, zistovacím výskumom overená hrotitá priekopa a sídliskové objekty z 8.-9. stor.

40. Reca (okr. Galanta), severovýchodne od obce (45-11-17, 1 : 10 000, 9 : 24 mm), na veľkej ploche zistené rozorané zvyšky mohýl a sídliskové objekty.

41. Veľký Kýr (predtým Milanovce; okr. Nové Zámky), Hamadok (45-21-23, 1 : 10 000, 217 : 271 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

42. Veľký Kýr (predtým Milanovce; okr. Nové Zámky), Hamadok (45-21-23, 1 : 10 000, 202 : 285 mm), sídliskové objekty, datovanie neoverené.

43. Vinosady (okr. Bratislava-vidiek), katastrálna časť Vinosady-juh, Pasienkové diely (44-22-05, 1 : 10 000, 240 : 372 mm), sídliskové objekty, príbytky(?), datovanie neoverené.

44. Zavar (okr. Trnava), Diely (35-34-21, 1 : 10 000, 447 : 246 mm), objavený obdĺžnikový pôdorys stavby s rozmermi cca 20 x 35 m. Vo vnútri je členený dvoma radmi stĺpov na širšiu stredovú loď a dve užšie bočné lode. Na dlhších stranách sú symetrické dvojice bočných pravouhlých rizalitov. Povrchovým zberom sa získali stredoveké tehly a črepový materiál.

45. Zbehy (okr. Nitra), Ingováň (35-34-20, 1 : 10 000, 27 : 296 mm), sídliskové objekty, príbytky(?), datovanie neoverené.

46. Zeleneč (okr. Trnava), Vinohrady (45-11-04, 1 : 10 000, 0 : 172 mm), nárožie priekopy rímskeho polného tábora?

L i t e r a t ú r a

CHEBEN, I. - KUZMA, I. - RAJTÁR, J. 1982: Výsledky prieskumu v oblasti výstavby sústavy vodných diel na Dunaji. In: AVANS v r. 1981. Nitra 1982, s. 100.

- NEVIZÁNSKY, G. 1978: Záchranný archeologický výskum v Chotíne. In: AVANS v r. 1977. Nitra 1978, s. 177-178.
- RATIMORSKÁ, P. - ŽUNDÁLEK, I. 1992: Prieskum v okrese Komárno. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 99.
- TOČÍK, A. 1978: Záchranný výskum v Komjaticiach. In: AVANS v r. 1977. Nitra 1978, s. 252.

LUFTBILDPROSPEKTION IN DER SÜDWESTSLOWAKEI. Im J. 1993 erneuerte das AI der SAW dank des gemeinsamen Projektes und der finanziellen Unterstützung der Römisch-Germanischen Kommission in Frankfurt am/M. in beschränktem Ausmaß die systematische Luftbildprospektion der Südwestslowakei. Gezielt war sie vor allem auf das Suchen kurzfristiger römischer militärischer Befestigungen, wobei jedoch auch alle übrigen neuentdeckten bzw. auch schon früher bekannten Fundstellen dokumentiert wurden.

In Zusammenarbeit mit der Firma EMIT AIR aus Nitra erfolgten drei Flüge mit dem Flugzeug Zlín 43, in der Gesamtdauer von neun Flugstunden (Abb. 32). Alle festgestellten Lokalitäten waren mit Vegetation bedeckt, konkret mit verschiedenen Getreidearten im Vorreifestadium. 1. Bajč (Bez. Komárno), Ragoňa - Gräberfeld von ca. 80 x 100 m Ausmaß, 40-80 Gräber; Siedlungssubjekte mit unbeglaublicher Datierung (Abb. 33). 2. Bajč (Bez. Komárno), Medzi kanálmi, kreisförmiges Objekt von ca. 15-20 m Durchmesser (Hügelgrab?). 3. Bratislava, Teil Devínska Nová Ves, Bačnégovice, kreisförmiger Befestigungsgraben, unbeglaubliche Datierung. 4. Bratislava, Teil Rusovce, Vyšné pažite, Graben (?), unbeglaubliche Datierung. 5. Bratislava, Teil Rusovce, Dolné pole, Gebäudegrundriß (?), unbeglaubliche Datierung. 6. Bratislava, Teil Vajnory, Pri majeri, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 7. Brestovany, Teil Dolné Lovčice (Bez. Trnava), Siedlungssubjekte, Wohnhäuser, unbeglaubliche Datierung. 8. Budmerice (Bez. Bratislava-Land), Predné pole, Verlauf der Burgwallbefestigung der Maďarovce-Kultur (Abb. 34). 9. Gbelce (Bez. Nové Zámky), Parížske močiare, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 10. Gbelce (Bez. Nové Zámky), Parížske močiare, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 11. Gbelce (Bez. Nové Zámky), Záhumnie, Gräberfeld und Siedlung, Hütten, unbeglaubliche Datierung. 12. Hurbanovo (Bez. Komárno), Štrkovisko, dichte Besiedlungsspuren, Funde aus Neolithikum (Želiezovce-Gruppe), römischer Zeit und Mittelalter (11.-12. Jh.). 13. Hurbanovo, Teil Zelený Háj (Bez. Komárno), Velký majerský vršok, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 14. Hurbanovo, Teil Zelený Háj (Bez. Komárno), Šárad, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 15. Hurbanovo, Teil Zelený Háj (Bez. Komárno), Šárad, Siedlungssubjekte, Wohnhäuser, unbeglaubliche Datierung. 16. Chorvátsky Grob (Bratislava-Land), Triblavina, Siedlungssubjekte, Grundriß eines überpflügten Hügelgrabes (?), unbeglaubliche Datierung. 17. Chotín (Bez. Komárno), Dolné konopište, rechteckiger Grundriß (ca. 20 x 25 m), kreisförmiges Gebilde eines Grabens von ca. 20 m Durchmesser, Spuren einer ausgedehnten Grabenfortifikation (?), Siedlungssubjekte. Lesefunde namentlich aus dem Früh- bis Hochmittelalter. Die Datierung der einzelnen Gebilde ist unsicher. Im J. 1977 wurde in der Nähe der Lage Káptalan bei einer Rettungsgrabung Besiedlung aus Neolithikum, Latène-, römischer Zeit und Mittelalter festgestellt. 18. Chotín (Bez. Komárno), Dolné Konopište, Gebilde eines rechteckigen Grabens von ca. 50 x 70 m Ausmaß (Befestigung?), große Dichte von Siedlungssubjekten (Abb. 35). Lesefundmaterial aus Bronzezeit, römischer Zeit und Mittelalter (Münze Béla III., 1190-1204, siehe Beitrag J. Hunka - E. Kolníková auf S. 62-66 dieses Jahrbuches). 19. Imel (Bez. Komárno), Žabinec, Siedlungssubjekte, Wohnhäuser, unbeglaubliche Datierung. 20. Iža (Bez. Komárno), Dunajský hon, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 21. Kátlovce (Bez. Trnava), Šarkanské, Ecke einer Grabenbefestigung, unbeglaubliche Datierung. 22. Klačany (Bez. Trnava), Štvrté, doppelte kreisförmige Befestigung - "Rondell", von ca. 80-100 m Durchmesser des Außenkreises, Lengyel-Kultur (Abb. 36). 23. Komjatice (Bez. Nové Zámky), Kňazova jama, Siedlungssubjekte, Wohnhäuser, unbeglaubliche Datierung. Durch Ausgrabung festgestellte Besiedlung von Trägern der Kultur mit Linearkeramik, der Badener, Čaka- und Podoler Kultur, aus römischer Zeit und aus dem 9.-15. Jh. 24. Lipová, Teil Ondrochov (Bez. Nové Zámky), Ortáš, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 25. Majcichov (Bez. Trnava), 500 m nördlich des Stadions ovales grabenartiges Gebilde, unbeglaubliche Datierung. 26. Majcichov (Bez. Trnava), Hradište, abermals dokumentierter Grundriß des bekannten Burgwalls. 27. Mužla (Bez. Nové Zámky), bei Landwirtschaftsbetrieb, Siedlungssubjekte, unbeglaubliche Datierung. 28. Mužla,

Teil Jurský Chlm (Bez. Nové Zámky), Jurský hon, Gräberfeld von ca. 100 x 100 m Ausmaß, geschätzte Gräberzahl 50-80, Siedlungsobjekte. 29. Mužla, Teil Jurský Chlm (Bez. Nové Zámky), Grundriß einer Kirche und eines kleineren quadratischen Gebäudes (in ca. 30 m Entfernung) und anliegender Friedhof aus dem Hoch- bis Spätmittelalter. 30. Mužla, Teil Jurský Chlm (Bez. Nové Zámky), Jurský hon, quadratisches grabenförmiges Gebilde von ca. 15 x 15 m Ausmaß. 31. Nitran, Teil Čechynce (Bez. Nitra), Pri Čechynciach, Siedlungsobjekte, unbeglaubigte Datierung. 32. Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí, kleineres Gräberfeld mit zentral untergebrachtem Grab innerhalb eines Kreisgrabens. Bronzezeit (?), Latènezeit (?). 33. Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí, Siedlungsobjekte, unbeglaubigte Datierung. 34. Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí, rechteckiges grabenartiges Gebilde von ca. 15 x 30 m Ausmaß. Unbeglaubigte Datierung. 35. Nové Zámky (Bez. Nové Zámky), Pri Letomostí, dichte Besiedlungsspuren, Lesefundmaterial aus Neolithikum, römischer Zeit und Frühmittelalter. 36. Patince (Bez. Komárno), südlich der Gemeinde der Verlauf eines Grabens festgestellt, unbeglaubigte Datierung. 37. Patince (Bez. Komárno), Ostrand der Gemeinde, ausgedehnte Grabenbefestigung, unbeglaubigte Datierung. 38. Piešťany (Bez. Trnava), letisko, Siedlungsobjekte, unbeglaubigte Datierung. 39. Radvaň nad Dunajom, Teil Virt (Bez. Komárno), Červený piesok, römisches Marschlager, durch eine Feststellungsgrabung beglaubigter Spitzgraben und Siedlungsobjekte aus dem 8.-9. Jh. 40. Reca (Bez. Galanta), nordöstlich der Gemeinde auf großer Fläche festgestellte zerstörte Reste eines Hügelgrabes und Siedlungsobjekte. 41. Veľký Kýr (vorher Milanovce; Bez. Nové Zámky), Hamadok, Siedlungsobjekte, unbeglaubigte Datierung. 42. Veľký Kýr (vorher Milanovce; Bez. Nové Zámky), Hamadok, Siedlungsobjekte, unbeglaubigte Datierung. 43. Vinôsady (Bez. Bratislava-Land), Vinôsady-Juh, Pasienkové diely, Siedlungsobjekte, Wohnhäuser (?), unbeglaubigte Datierung. 44. Zavar (Bez. Trnava), Diely, entdeckter rechteckiger Grundriß eines Baues (ca. 20 x 35 m); im Innern durch zwei Säulenreihen in ein breiteres Mittelschiff und zwei schmalere Seitenschiffe gegliedert. Auf den Langseiten mit symmetrischen Paaren rechtwinkliger seitlicher Risalite. Lesefunde mittelalterlicher Ziegel und Scherbenmaterials. 45. Zbehy (Bez. Nitra), Ingováň, Siedlungsobjekte, Wohnhäuser (?), unbeglaubigte Datierung. 46. Zelenec (Bez. Trnava), Vinohrady, Grabenecke eines römischen Marschlagers (?).

VÝSKUM MLADOPALEOLITICKEJ STANICE V MORAVANOCH NAD VÁHOM-LOPATE II

Jozef Hromada - Ladislav Bánesz - Barbara Kazior - Janusz K. Kozłowski - Krzysztof Sobczyk

Moravany nad Váhom (okr. Trnava), Lopata II (35-32-14, 1 : 10 000, 415 : 177 mm), systematický výskum, mladý paleolit, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Po ukončení systematického výskumu epigravettienskej stanice v polohe Žákovská (Hromada - Bánesz - Kozłowski - Sobczyk 1993, s. 52-55), pozornosť medzinárodnej slovensko-polskej expedície sa po zvážení zamerala na ďalšie nálezisko zopred vytypovaných polôh - na stanicu Lopata II.

Lokalita sa nachádza takmer na vrchole pretiahnutého sprašového chrba s klesajúcou tendenciou smerom na sever. Konfiguráciou terénu predstavuje rovnaký, paralelný sprašový chrábok ako ten, na ktorom sa nachádzajú stanice Žákovská a Podkovica, od ktorého je oddelený iba 30 m hlbokým eróznym údolím. Z lokality je výborný výhľad na asi 30 km dlhý úsek údolia Váhu, čo pre mladopaleolitické osídlenie znamená veľmi dobrú strategickú polohu. Asi 250 m na západ, takmer až pri ústí sprašovej rokliny Hlboký jarok, sa nachádza stanica Lopata I.

Lokalitu objavil v tridsiatych rokoch Václav Vlk, vtedajší správca muzeálnych zbierok v Piešťanoch (Zotz - Vlk 1939, s. 65-101). Prvý a doposiaľ jediný výkop na Lopate II realizoval v r. 1943 L. F. Zotz (1943, s. 3-6; 1951). F. Prošek ju znova uviedol do literatúry a upresnil aj jej geografickú polohu (Ambrož - Ložek - Prošek 1952, s. 53-142). Neskôr sa jej okrajovo venoval i J. Bárta (1970, s. 5-6). Počas uplynulých desaťročí bola lokalita v centre pozornosti predovšetkým amatérskych zberateľov, ktorí sa zaslúžili o to, že z nej poznáme doteraz najväčší počet výraznej gravettienskej industrie z okolia Moravian nad Váhom.

Samotné výkopové práce sa sústredili do dvoch oblastí - na odkryvku hlavnej plochy P1/93 a realizáciu hĺbkových geologických sond T1/93 a T2/93. Vykonávali ich poslucháči archeológie z Jagellonskej univerzity v Krakove a z univerzity v Bazileji. Menšou mierou na výskume participovali aj odborníci z Musée de l'Homme v Paríži a z I.R.S.N.B. v Bruseli. Výskum lokality nie je ukončený, je v štadiu spracovávania, a po celkovom preskúmaní stanice bude poloha Lopata II predmetom monografického spracovania ako druhý diel predpokladanej série monografií o moravianskom paleolite.

Hĺbkový profil vrtu T1/93 v sonde 1/93 bol umiestnený asi 30 m južnejšie od hlavnej skúmanej plochy P1/93. Dosiahol hĺbku 4,75 m a zachytil v podstate priebeh najmladšej würtmskej spraše, prekrytej 40 cm hrubou vrstvou recentnej ornice. Neobsahoval archeologický materiál, ale spolu obnažil tri vrstvy štadiálnej spraše, ktorej usadzovanie bolo prerušené dvoma dlhšími otepreniami podnebia. Vykázal iba malú mieru soliflukcie a slabú prítomnosť periglaciálnych javov (malé mrazové klinky). Spraš je kompaktná, žltohnedej farby, silno vápnitá. Interštadiálne zhlinenia sa prejavujú vrstvami tmavohnedej farby. Profil poskytol pomerne bohatú malakofaunu a odobrali sa z neho vzorky pre termoluminiscenčné analýzy. Úplne rovnaký charakter mal i profil hĺbkovej sondy T2/93, situovanej na dno údolia, vytvoreného eróznou činnosťou vody, oddelujúceho polohy Lopata I a II.

Na ploche P1/93 bolo prekopaných asi 20 m² plochy, rozdelenej na sektory s rozmermi 1 x 1 m. Výskumom sa zachytila súvislá kultúrna vrstva, ktorá ležala v hornej časti najmladšej spraše asi 30 cm pod dnešnou úrovňou terénu. Bola tmavohnedej až čiernej farby, miestami až 25 cm hrubá. Obsahovala značné množstvo štiepanej kamennej industrie a zvieracích kostí, početnú malakofaunu a volne roztrúsené kamene. Za zmienku stojí i nález plytkého ohniska zhruba oválneho tvaru s priemerom 55 cm. Kultúrna vrstva poskytla okolo 1000 ks štiepanej industrie. Prevláda v nej výrobný odpad, neretušované i menej retušované čepele. Z hotových nástrojov sa vyskytli rydlá, čepelové škrabidlá a drobné hroty s otupeným bokom. Objavili sa aj dlátky na čepeliach s ventroproximálnou retušou, predstavujúce tzv. kostienkovský element v typologickej skladbe industrie. Ako surovina bol používaný predovšetkým patinovaný pazúrik a limnokvarcit, menej rádiolarit, zvlášť jeho hnedá odroda. Asi 1200 kusov zvieracích kostí, ktoré sú väčšinou fragmentárne dochované a zle zachované zvlášť v hornej časti, patrí prevažne mamutovi a sobovi. Celková konfigurácia terénu, ako i okolitá skúšobná sondáž dovolujú vyslovíť domnenku, že výkopové práce zachytili pravdepodobne periférnu časť stanice.

Menšia terénná aktivita bola vykonávaná i v profilocho sprašovej rokliny Hlboký jarok, predovšetkým za účelom odobratia porovnávacích pôdných vzoriek, ktoré sú v súčasnosti predmetom podrobnej analýzy.

Doterajšie nálezy v Moravanoch nad Váhom iba potvrdzujú, že piešťansko-moravianska aglomerácia mladopaleolitickej sídlisk patrí medzi popredné otvorené sprašové stanice nielen na Slovensku, ale i v Európe. Vo výskume polohy Lopata II sa bude pokračovať.

Literatúra

- AMBROŽ, V. - LOŽEK, V. - PROŠEK, F. 1952: Mladý pleistocén v okolí Moravan u Piešťan nad Váhom. In: Anthropozoom, 1, 1951. Praha 1952, s. 53-142.
- BÁRTA, J. 1970: Sídliská zo staršej doby kamennej na okolí Moravian nad Váhom. In: Almanach, 1970. Piešťany 1970, s. 31-40.
- HROMADA, J. - BÁNESZ, L. - KOZŁOWSKI, J. K. - SOBCZYK, K. 1993: Výskum epigravettienskej stanice v Moravanoch nad Váhom-Žákovskej. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 52-55.
- ZOTZ, L. F. 1943: Die vorgeschiedlichen Forschungen im Waagtal. In: Karpathenland, 14. Wien 1943, s. 3-6.
- ZOTZ, L. F. 1951: Altsteinzeitkunde Mitteleuropas. Stuttgart 1951.
- ZOTZ, L. F. - VLK, W. 1939: Das Paläolithikum des unteren Waagtales. In: Quartär, 2. Berlin 1939, s. 65-101.

GRABUNG AUF DER JUNGPALÄOLITHISCHEN STATION IN MORA VANY NAD VÁHOM-LOPATA II. Nach Abschluß der systematischen Grabung auf der epigravettezeitlichen Station in Moravany nad Váhom (Bez. Trnava), Lage Žákovská im Waagtal (Westslowakei), begann die

internationale slowakisch-polnische Expedition mit der Grabung auf der weiteren Station der jungpaläolithischen Siedlungsgaglomeration von Moravany nad Váhom in der Lage Lopata II. Die Fundstelle ist bereits über ein halbes Jahrhundert bekannt, aber die einzige kleinere Ausgrabung auf ihr führte im J. 1943 L. F. Zotz durch, wobei er auf eine gravettezeitliche Kulturschicht mit Resten einer Behausung stieß. Geologische Schnitte in der Nähe der untersuchten Fläche P1/93 erschlossen zwei ungefähr gleiche Profile T1/93 und T2/93, in denen bis zur Tiefe von 4,75 cm der Verlauf des jüngsten Würm-Lösses mit drei Lössschichten erfaßt wurde, unterbrochen von zwei Schichten, die eine Erwärmung des Klimas dokumentieren. Auf der Fläche P1/93 befand sich im oberen Teil des jüngsten Lösses, etwa 30 cm unter dem heutigen Oberflächenniveau, eine zusammenhängende Kulturschicht von stellenweise sogar 25 cm Mächtigkeit. Sie enthielt zahlreiche Silexindustrie, Tierknochen, Malakofauna und frei verstreute Steine. Festgestellt wurde auch eine flache, ungefähr ovale Feuerstelle. In den etwa 1000 Stück Spaltartefakten überwiegt Produktionsabfall. Von fertigen Werkzeugen erschienen Stichel, Klingenkratzer, retuschierte und unretuschierte Klingen, kleine Spitzen, Klingen mit gestumpfem Rücken und Meißel mit ventroproximaler Kostienki-Retusche. Von den über 1200, größtenteils fragmentarischen und schlecht erhaltenen Tierknochen, stammt der Großteil von Mammut und Ren. Die gewonnenen Ergebnisse erlauben anzunehmen, daß die Grabungsarbeiten wahrscheinlich den Randteil der Station erfaßt haben. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

MLADOPALEOLITICKÁ ŠTIEPANÁ INDUSTRIA Z TRENČIANSKÝCH STANKOVIEC-VELKÝCH STANKOVIEC

Jozef Hromada - Ján Lietava

Trenčianske Stankovce, časť Veľké Stankovce (okr. Trenčín), za dedinou (35-14-05, 1 : 10 000, 32 : 247 mm), mladý paleolit, sídlisko (atelér?), zber, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Priestor bezprostredného okolia Trenčína, situovaný nedaleko ústia Vlárskeho priesmyku, bol už v minulosti známy väčšou koncentráciou paleolitických nálezov, pochádzajúcich z oboch brehov Váhu (napr. Prošek - Ložek 1955, s. 181-211; Bárta 1961, s. 9-32; 1965, s. 5-19; 1961 - všetky príspevky s bohatou literatúrou). V skromnej miere sa k už známym lokalitám radí i menší súbor štiepanej industrie z katastra obce Trenčianske Stankovce, časť Veľké Stankovce.

Povrchovým prieskumom juhovýchodne od obce na miernom svahu, ktorý prechádza v zalesnené západné svahy Považského Inovca, bolo nájdených desať artefaktov.

Výber nálezoў

1. Dvojpodstavové prizmatické jadro z patinovaného limnokvarcitu so zbytkom kortexu na tylovej strane. Začínajúci proces tažby, negatívy úzkych čepelí a po zmene orientácie negatívy kratších ústupov. Jedna podstava upravená jediným úderom, druhá fazetovaná. Boky upravené, tyl kortikálny, v. 6,1 cm, š. 5,5 cm, hr. 4,1 cm (obr. 37: 1).

2. Ploché dvojpodstavové prizmatické jadro z patinovaného limnokvarcitu. Začínajúci proces tažby, negatívy širších ústupov na prednej strane. Bez zmeny orientácie. Obe podstavy vypracované jediným úderom. Boky upravené, tyl celokortikálny, v. 4,8 cm, š. 4,4 cm, hr. 2,7 cm (obr. 37: 2).

3. Ploché jednopodstavové jadro z patinovaného limnokvarcitu. Začínajúci proces tažby, ústupové negatívy rôznej velkosti na prednej strane. Bez zmeny orientácie. Podstava vypracovaná viačerými údermi, jeden bok upravený, druhý kortikálny. Tyl hladký, v. 5,2 cm, š. 5,2 cm, hr. 2,5 cm (obr. 37: 3).

4. Ploché pripravené jadro bez úpravy tažobnej plochy. Väčšina artefaktu kortikálna. Jedná sa o najjednoduchší typ pripraveného netaženého jadra. Žltý rádiolarit.

5. Vrchlíkový ústup z hnedého rádiolaritu.

6. Vrchlíkový ústup z červenohnedého rádiolaritu.

Nepočetný inventár dopĺňa niekolko zlomkov technologicky pripomínajúcich drobné cassons z hnedého a červenohnedého rádiolaritu.

Industria, i keď čo do počtu skromná, poukazuje na mladopaleolitickú techniku štiepania a prípravy jadra a zachytáva viac fáz výrobného procesu (smer vývoja dokumentujú artefakty č. 4, č. 3, č.

2 a č. 1 spolu s výrobným odpadom). Pri väčšom množstve industrie a zachovaní jej charakteru by bolo možné uvažovať o ateliérovom type lokality.

Literatúra

- BÁRTA, J. 1961: K problematike paleolitu Bielych Karpát. SLA, 9, 1961, s. 9-32.
 BÁRTA, J. 1965: Trenčín IV - nová mladopaleolitická stanica na západnom Slovensku. SLA, 13, 1965, s. 5-19.
 PROŠEK, F. - LOŽEK, V. 1955: Výzkum sprašového profilu v Zamarovcích u Trenčína. In: Anthro-pozoikum, 4, 1954. Praha 1955, s. 181-211.

JUNGPALÄOLITHISCHE SPALTINDUSTRIE AUS TRENCIANSKE STANKOVCE-VEĽKE STANKOVCE. Im Gemeindekataster von Trenčianske Stankovce, Teil Veľké Stankovče (Bez. Trenčín), wurde an den Stellen mehrerer bisher erfaßter jungpaläolithischer Lokalitäten auf den Westhängen des Považský Inovec-Gebirges eine kleine Kollektion von Silexspaltindustrie gefunden (10 Stück). Sie besteht aus zwei zweibasigen (Abb. 37: 1, 2) und einem einbasigen (Abb. 37: 3) prismatischen Kern aus patiniertem Limnoquarzit, einem nicht vorbereitetem Kern, zwei kugelabschnittartigen Abschlägen und Produktionsabfall aus verschiedenen Limnoquarzitarten. Die Technologie der Bearbeitung ermöglicht die Datierung der Kollektion in das Jungpaläolithikum.

GRAVETTIENSKA STANICA V HORNÝCH OTROKOVCIACH

Jozef Hromada - Martin Poláček

Horné Otrokovce (okr. Trnava), Terasy (35-34-04, 1 : 10 000, 395 : 335 mm), mladý paleolit, gravettienský, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov študijné zbierky FFUK v Bratislave.

V druhej polovici osemdesiatych rokov bola počas niekoľkonásobne opakovanej zberov objavená koncentrácia mladopaleolitickej štiepanej industrie. Lokalita sa nachádza na východných svahoch Považského Inovca, juhozápadne od obce Horné Otrokovce.

Súbor tvorí doteraz spolu 202 kamenných artefaktov. Skupinu jadier reprezentuje 17 exemplárov v rôznom štádiu tažby. Úplne prevládajú hranolové typy (jedno- a dvojpodstavové, niekedy so zmenou orientácie tažobnej plochy), ojedinele sú zastúpené ploché jednopodstavové jadrá, polgulovité jadro so zvyškom kortexu a ploché reziduum. S výnimkou posledného, všetky slúžili na odbijanie stredne širokých čepelí. Ako surovina bol v prevažnej miere využívaný patinovaný podkrakovský pazúrik a limnokvarcit, v dvoch prípadoch sa vyskytol červený a zelený rádiolarit, pravdepodobne karpatského pôvodu.

Najpočetnejšiu zložku inventára tvoria čepele a ich zlomky (81 ks), u ktorých prevažuje jedno-fragmentárnosť, menej dvojitá fragmentárnosť, pričom častejšie je možné pozorovať zlomenie ako zámerné prerazenie (flexion>choc). Surovinová skladba je identická ako u jadier, čo sa zhruba týka i pomernosti zastúpenia.

Úštepy (17 ks) sú väčšinou neretušované, pričom surovinové zloženie je obohatené o kremenc.

Výrobný odpad (fragmenty úštepov, cassons, esquilles, rydlové triesky) predstavuje iba 26 zlomkov, čo je vzhľadom k ostatným kategóriám výrobného procesu zarážajúco malý počet. Surovinovo je v podstate uniformný a predstavuje produkt opracovávania pazúrikových artefaktov.

Vzhľadom k celkovému počtu nájdenej industrie je zastúpenie hotových nástrojov pomerne vysoké (61 ks). Dominantnú prevahu majú rydlá (hlavne klinové ale i viacnásobné, iba ojedinele hranové). Druhou najpočetnejšou skupinou sú škrabidlá, predovšetkým čepelové, vypreparované často na hrubších bilaterálne retušovaných čepeliach, ktoré sa však častejšie vyskytujú v kombinácii s rydlami. Slabo sú zastúpené hroty, medzi ktorými vyniká jeden exemplár hrotu typu La Gravette. Kolekciu dohotovených artefaktov dopĺňajú mono- a bilaterálne retušované čepele (často v zlomkoch) a čepele so šikmo retušovanými koncami (obr. 38-40).

Výrobný odpad, rovnako i hotové nástroje dokumentujú, že na lokalite bol opracovávaný predovšetkým podkrakovský pazúrik a limnokvarcit, ktorého najbližšie väčšie primárne východiská

nachádzame v oblasti Žiarskej kotliny. Artefakty vyrobené z týchto dvoch surovín sú vždy celkom, alebo v prevažnej miere patinované. Ojedinelé červené a zelené rádiolarity majú svoje najväčšie primárne zdroje v bradlovom pásme Bielych Karpát. Pri prebiehajúcom podrobnom prieskume tohto pohoria je však už dnes jasné, že situácia okolo explootácie a transportu tejto suroviny bude podstatne zložitejšia, ako sa pôvodne predpokladalo.

Na základe rozboru hotových nástrojov, ale i jadier a polotovarov je možné lokalitu zaradiť do gravettienu a po typologickej stránke ju synchronizovať s niektorými stanicami moraviansko-piešanskej aglomerácie (napr. Moravany nad Váhom - Lopata I, Piešťany, časť Banka - poloha Kopanica a Kňazovica). Novooobjavená gravettienska stanica dokumentuje, že i východné svahy Považského Inovca, späťovo inklinujúce k doline Nitry, boli pravdepodobne rovnako husto osídlené ako západné, na prieskum ktorých sme sa doteraz prevažne orientovali, a ktoré majú svoju polohou, naopak, vzťah k vážskemu údoliu. Túto domnenku podporuje i takmer zhodná konfigurácia terénu, a tak medzi stanicami po oboch stranách pohoria možno predpokladať úzky vzťah. Poloha týchto stanic i zhodný charakter industrie naznačuje možnosť trasy dávnejšie predpokladanej cesty, po ktorej prebiehal obojstranný tah lovcov mladého paleolitu z údolia Nitry do doliny Váhu. Túto skutočnosť určite potvrdia i ďalšie stanice v Ponitri, ktorých výskyt už dnes možno predpokladať.

GRAVETTE-STATION IN HORNÉ OTROKOVCE. Im Gemeindekataster von Horné Otrokovce (Bez. Trnava) im oberen Nitratal entdeckte man als Lesefunde eine Kollektion von jungpaläolithischer Spaltindustrie. Sie besteht aus 202 Artefakten. Die Gruppe von Kernen repräsentieren 17 vorwiegend prismatische Formen (ein- und zweibasige), 81 Klingen, größtenteils in Bruchstücken, 17 unretuschierte Abschläge und 26 Stück Produktionsabfall. Hoch ist die Vertretung fertiger Werkzeuge (61 Stück). Gänzlich dominieren Stichel, hauptsächlich Keilstichel, aber auch Mehrfach-Stichel, in kleinerem Maße Stichel an Klingen. Die zweite zahlreichste Gruppe sind Kratzer, vorwiegend Klingengratzer, häufig in Kombination mit Stichen. Unter den Spitzen hebt sich eine Spitze des Typs La Gravette hervor. Die Kollektion ergänzen ein- und beidseitig retuschierte Klingen und Klingen mit gegenständigen, schrägretuschierten Enden (Abb. 38-40).

Die Industrie ist zu 95 % aus patiniertem Krakauer Feuerstein hergestellt, der aus dem nordkarpatischen Gebiet transportiert wurde, weiters aus patiniertem Limnoquarzit, dessen nächstliegende große primäre Ausstreichsstellen im Žiar-Becken in der Mittelslowakei liegen, und aus vereinzelten roten und grünen Radiolariten, deren Hauptlagerstätten sich in der Felszone der Weißen Karpaten befinden. Beide slowakischen Silizitlagerstätten liegen etwa 40 km ost- bzw. nordwärts. Vereinzelt kam auch Quarzit heimischen Ursprungs vor. Die Fundstelle kann kulturell in das Gravettien eingestuft werden, mit typologisch enger Beziehung zu manchen Stationen in der Umgebung von Moravany nad Váhom, die nur einige Kilometer nördlich auf der anderen Seite des Považský Inovec entfernt sind.

PRÍRASTKY MINCÍ V ARCHEOLOGICKOM ÚSTAVE SAV V ROKU 1993

Ján Hunka - Eva Kolinsková

Borovce (okr. Trnava)

Rakovická ul., včasnostredoveké pohrebisko, výskum (D. Staššíková-Štukovská). V hroboch mince: Uhorsko, Ondrej L. (1046-1060), obolus (6); Ladislav L. (1077-1095), denár (1), obolus (1); Koloman (1095-1116), denár (1). Čechy, Břetislav I. - knieža (1037-1055), denár (1).

Podrobnejšie v príspevkoch D. Staššíkovej-Štukovskej (1993-1994, s. 208-213) a J. Hunku, (1993-1994, s. 214-217).

Bratislava, časť Dúbravka

Veľká, rímsko-germánske osídlenie (K. Elschek).

Rím, Vespasianus (69-79), Rím alebo Antiochia? denár, 69-70 alebo 73. 12 mm, 2,827 g. RIC II, 52 alebo 362 (7634); as, zničený, 27 mm, 9,365 g (7633).

Rím. Gordianus (238-244), Antiochia, antoninianus, 242-244. 19 mm, 3,336 g. RIC IV-III, 210 (7632).

Rím. Crispus (317-326), Arelate, follis. 23 mm, 2,530 g. RIC VII, ako 241 (7631).

Rakúsko-Uhorsko. František II. (1792-1835), grajciar, 1800. 24 mm, 3,617 g (7718).

Uhorsko. svätojurajovská medaila, Kremnica? 18.-19. stor. 29,5 mm, 7,7 g (7719).

H u r b a n o v o (okr. Komárno)

Areál Semexu, prieskum detektorm (I. Žundálek v r. 1992-1993).

Rím. Nerva (96-98), Rím, as, 96. 26 mm, 8,049 g. RIC II, 60 (7681).

Rím. Hadrianus (117-138), Rím, dupondius, 119-121. 26 mm, 11,495 g. RIC II, 605 (7678); Rím, dupondius. 26 mm, 13,055 g (7677).

Rím. Antoninus Pius (138-161), Rím, sestercius. 31mm, 20,062 g (7674).

Rím. Commodus pre Marca Aurelia, Rím, sestercius, I92. 32 mm, 18,880 g. RIC III, 654 (7671).

Rím. zničený denár, 2. stor. 18 mm, 1,757 g (7675); as, 2. stor.? 29 mm, 14,794 g (7668).

Rím. Gallienus (253-268), antoninianus. 17,5 mm, 1,461g (7672); antoninianus. 29 mm, 2,447 g (7679).

Rím. Claudius II. Gothicus (268-270), antoninianus. 18 mm, 2,648 g. Coh. VI, 114 (7669).

Rím. Constantinus II. (317-340), Thessalonika, follis, 330-335. 18 mm, 2,047 g. LRBC, 841 (7666).

Rím. Constantius II. (323-361), follis. 18 mm, 2,567g (7667).

Rím. Constans (333-350), Siscia, maiorina, 346-350. 24 mm, 5,040 g. LRBC, 1158 (7673).

Rím. Gratianus (375-383), Thessalonika, centenionalis, 375. 18,5 mm, 2,016 g. LRBC 1730? (7676).

Rím. 4.stor., malý bronz. 16 mm, 1,945 g (7670); 5. stor?, malý bronz. 15 mm, 1,204 g (7680).

Rôzne polohy, prieskum detektorm (I. Žundálek).

Rakúsko-Uhorsko. Mária Terézia (1740-1780), 1/2-grajciar, 1780. 21 mm, 3,315 g (7710).

Rakúsko-Uhorsko. František Jozef I. (1848-1916), 1/4-grajciar, 1851. 17 mm, 1,047 g. Moravec 1 (7711); Viedeň, grajciar, 1860. 19 mm, 3,294 g. Moravec 44-45 (7717).

Uhorsko. František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar, 1859. 19,3 mm, 3,119 g. Huszár 2181 (7712); grajciar, 1860. 19 mm, 2,889 g. Huszár 2181 (7713); grajciar, 1868. 19 mm, 2,78 g. Huszár 2183 (7714); 2-halier, 1895. 19 mm, 3,197 g. Huszár 2210 (7715).

Chotín (okr. Komárno)

Horné konopište, zber detektorm (I. Žundálek).

Rím. zničený antoninianus, 3. stor. 20,5 mm, 3,039 g (7682).

Rím. Constantinus I. (306/307-337), Rím, follis, 314, časť chýba. 21,5 mm, 2,367 g. RIC VII, 18 (7687); Siscia, follis, 318. 19 mm, 2,145 g. RIC VII, 47 (7684); pre Urbs Roma, Cyzicus, follis, 330-334. 18 mm, 1,614 g. RIC VII, 71 (7694).

Rím. Constantius II. (323-361), Thessalonika, follis, 330-335. 18 mm, 1,668 g. LRBC 841 (7693). Siscia, centenionalis, 355-361. 16,5 mm, 2,067 g. LRBC 1224 (7688); Constantius II.? Siscia, centenionalis, 351-354. 19 mm, 1,674 g. LRBC 1222 (7690); Constantius II., malý bronz. 18 mm, 2,397g (7689); Constantius II. a Julian Caesar (323-361), Rím, centenionalis, 355-360. 18,5 mm, 1,615 g. LRBC 684 (7686).

Rím. Valentinianus I. (364-375), centenionalis. 17,5 mm, 2,165 g (7691).

Rím. Valens (364-378), centenionalis. 18 mm, 1,876 g (7685).

Rím. 4. stor., malý bronz. 12,5 mm, 1,927 g (7692); zlomok malého bronzu. 14 mm, 0,795 g (7683).

Uhorsko. František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, grajciar, 1861. 19 mm, 2,989 g. Huszár 2181 (7698).

Dolné konopište (Alsó kenderföld), prieskum (J. Rajtár).

Uhorsko. Béla III. (1172-1196), medená minca byzantského typu, 1190. 26,5 mm, 2,579 g. Huszár 72 (7697).

I ž a , časť I ž a (okr. Komárno)

Leányvár, rímske stavebné objekty (výskum K. Kuzmová, J. Rajtár).

Rím Traianus (98-117), as. 26,5 mm, 11,383 g (7601).

Rím Marcus Aurelius (166-180), as. 25 mm, 7,964 g (7602).

Leányvár, zber detektorm (J. Tirpák, I. Žundálek).

Rím Otho (69), Rím, denár. 18 mm, 4,972 g. RIC I tento typ nemá (7564).

Rím Domitianus (81-96), Rím, denár, 81-83. 19 mm, 2,624 g. RIC II, 40 (7647).

Rím Hadrianus? (117-138), as. 25,5 mm, 6,611g (7643).

Rím Marcus Aurelius (161-180), denár. 17,5 mm, 3,123 g (7644).

Rím Faustina jun. (+175), as. 25 mm, 12,873 g (7606); as. 25 mm, 8,738 g (7608); as. 2. stor. 24 mm, 9,083 g (7625).

Rím Septimius Severus (193-211), denár 195, časť chýba. 17 mm, 1,992 g. RIC IV-1, 61 (7574); Rím, denár 198-200. 18 mm, 2,981g. RIC IV-1, 140 (7588); Rím, denár 207. 19 mm, 2,574 g, RIC IV-1, 209 (7604).

Trajanus Decius (248-251), antoninianus. 19 mm, 2,307 g. RIC IV-III, 3? (7603).

Rím Aurelianus (270-275), Siscia, antoninianus. 22 mm, 3,521 g. RIC V-I, 244? (7627); Aurelian? antoninianus. 16 mm, 1,547 g. RIC V-I, 26? (7663).

Rím Probus (276-282), Siscia? antoninianus. 21 mm, 3,323 g. RIC V-II ? (7629); Ticinum? antoninianus. 21,5 mm, 2,663 g. RIC V-II, 388? (7641).

Rím 3. stor. antoninianus, časť chýba. 18 mm, 1,672 g (7661).

Rím Diocletianus (284-305), Antiochia? antoninianus. 22 mm, 3,128 g. RIC V-II, 306? (7599); neurčená mincovňa, follis. 23 mm, 2,704 g (7579).

Rím Constantius Chlorus? (293-306), Siscia, follis. 21 mm, 2,175 g (7580).

Rím Galerius Maximianus (293-311), Siscia, follis. 28,5 mm, 5,839 g. RIC VI, 465 (7573).

Rím Maximinus II. Daza (305-313), Siscia, follis. 312. 25 mm, 4,370 g. RIC VI, 225b (7638).

Rím Constantinus I. (306/307-337), Ticinum, follis. 324-327. 18 mm, 2,912 g. LRBC 479 (7653); pre Urbs Roma, centenionalis 334-335. 17,5 mm, 1,661g. RIC VII, 240 (7621); centenionalis. 15,5 mm, 1,260 g (7630); za Constantina II. a Constantia II. (337-341), follis. 13 mm, 1,159 g (7626).

Rím Constantius II. (323-361), Siscia, follis. 17 mm, 1,935 g (7655); follis. 19 mm, 2,526 g (7645); centenionalis 341-346. 16 mm, 1,155 g. LRBC 792 (7646); centenionalis 16 mm, 1,029 g. LRBC 792 (7654); centenionalis 351-354. 15 mm, 2,324 g. LRBC 1222 (7658); centenionalis 355-361. 17,5 mm, 1,865 g. LRBC 1236 (7591); Heraclea, follis, 326. 18,5 mm, 2,141g. RIC VII, 4 (7598); Thessalonika, follis, 330-335. 17 mm, 2,101 g. LRBC 842 (7605); Augusta Trevirorum? malý bronz. 16 mm, 1,646 g (7600); neurčená mincovňa, malý bronz. 17,5 mm, 2,267 g (7664); malý bronz. 14 mm, 1,730 g (7651); malý bronz. 16 mm, 1,442 g (7650); malý bronz. 21,5 mm, 3,505 g (7640); malý bronz. 17 mm, 2,187 g (7619); malý bronz. 17 mm, 2,211 g (7616); malý bronz. 22 mm, 3,203 g (7615); malý bronz. 19 mm, 3,454 g (7607); malý bronz. 16,5 mm, 1,395 g (7583); malý bronz. 16 mm, 1,278 g (7569); Constantius II? malý bronz. 15,5 mm, 1,605 g (7578); 18 mm, 2,144 g (7568); 16,5 mm, 2,340 g (7566); 15 mm, 1,926 g (7565).

Rím Crispus (317-326), Siscia, follis, 320-321. 18 mm, 2,161 g. RIC VII, 161 (7572); follis, 17,5 mm, 2,283 g (7617).

Rím Constans (333-350), Siscia, follis, 341-346. 16 mm, 0,957 g. LRBC 791 (7648); centenionalis, 346-350. 17 mm, 2,142 g. LRBC 1126 (7620); centenionalis, 346-350. 18 mm, 1,765 g. LRBC 1125 (7575); malý bronz. 16,5 mm, 1,244 g. Coh. VII, 176 (7587); malý bronz. 15 mm, 1,575 g. Coh. VII, 176 (7596); malý bronz, 15 mm, 1,036 g (7659); malý bronz, 18,5 mm, 1,398 g (7590).

Rím Constantius Gallus? (351-354), centenionalis. 17 mm, 206,3 g (7594).

Rím Iovianus (363-364), Rím, centenionalis, 363-364. 19 mm, 3,134 g. LRBC 696 (7558).

Rím Gratianus (367-387), Siscia, centenionalis, 367-375. 19 mm, 1,847 g. LRBC 1485 (7559); centenionalis, 367-375. 18 mm, 2,273 g. LRBC 1337 (7560); centenionalis, 16 mm, 1,588 g (7570); centenionalis, 375. 17,5 mm, 2,929 g. LRBC 1310 (7592).

Rím Valentinianus I. (364-375), Rím? centenionalis. 16 mm, 1,787 g (7561); Siscia, centenionalis, 364-367. 18 mm, 1,845 g. LRBC 1283? (7563); centenionalis, 364-367. 17,5 mm, 1,915 g. RIC IX, 5a

(7556); centenionalis, 367-375. 18 mm, 1,885 g. LRBC 1358 (7562); centenionalis, oblámaný. 1,680 g (7624).

Rím. Valens (364-378), Siscia, centenionalis, 364-367. 18,5 mm, 1,710 g. LRBC 1278 (7576); centenionalis, 364-367. 17 mm, 1,578 g. LRBC 1287 (7612); centenionalis, 364-367. 18 mm, 1,937 g. LRBC 1274 (7613).

Rím. Valentinianus II. (375-392), follis. 22 mm, 4,052 g (7557).

Rím. 4. stor., neurčené malé bronzy (27), (7567, 7571, 7577, 7581, 7582, 7584-7586, 7593, 7595, 7597, 7609-7611, 7618, 7622, 7623, 7628, 7639, 7642, 7649, 7652, 7656, 7657, 7660, 7662, 7665).

Rím. neurčitelný stredný bronz, 26 mm, 6,743 g (7589).

Rím. mincové závažie? 21 mm, 11,557 g (7614).

Iža, časť Veľký Harčáš (okr. Komárno) - Komárno (okr. Komárno)

Priestor polných táborov, výskum (J. Rajtár).

Rím. Crispina, manželka cisára Commoda (+188), Rím, denár, 180-183. 18 mm, 2,848 g. RiC III, 279B (7637).

Liptovská Sieleňica (okr. Liptovský Mikuláš)

Liptovská Mara II (výskum K. Pieta).

Kelt. velkobysterský typ? 2. pol. 1. stor. pred Kr., drachma. 16 mm, 2,822 g (7635); neurčitelný zlomok mince. 0,997 g (7636).

Nevidzany (okr. Nitra)

Pri kostole, obhliadka odvodňovacích rýh (J. Bátora).

Uhorsko. Leopold I. (1657-1705), Kremnica, duarius, 1695-1707. 15,7 mm, 0,247 g. Huszár 1499 (7696).

Nitra (okr. Nitra)

Hrad, stredoveké a novoveké osídlenie, stavebné destrukcie, zásypy (výskum P. Bednár).

Uhorsko. Žigmund Luxemburský (1387-1437), quarting. 1430-1437. 11,5 mm, 0,204 g. Huszár 586 (7699).

Dolné Rakúsko. Wiener Hausgenossen. 1/2 - fenig, 1460-1463. 9,5-10,5 mm, 0,14 g. (7700).

Biskupstvo Halberstadt. Albert von Brandenburg (administrátor 1513-1545), groš, 1519. 26 mm, 2,472 g. Saurma 4066, tab. II, 2172 (7701).

Uhorsko. Ferdinand I. (1526-1564), Kremnica, denár, 1530. 16 mm, 0,374 g (7702); denár 1539. 16 mm, 0,389 g. Huszár 935 variant (7703); denár, 1552. 15,2 mm, 0,463 g (7704).

Uhorsko. Matej II. (1608-1619), Kremnica, denár, 1615. 14,5 mm, 0,305 g. Huszár 1141 (7705).

Uhorsko. Ferdinand II. (1619-1637), Kremnica, denár, 1616. 14 mm, 0,573 g. Huszár 1204 (7706); denár, 1630. 14 mm, 0,564 g. Huszár 1205 (7707).

Uhorsko. Kremnica, falzum denára, 17. alebo zač. 18. stor. 13 mm, 0,336 g (7708).

Olovená plomba tzv. anglického typu, 16.-17. stor. 32,5 mm, 6,691 g (7709).

Ožďany (okr. Rimavská Sobota)

Pri oždianskem hrade, prieskum (O. Ožďáni, K. Marková).

Uhorsko. František Jozef I. (1848-1916), Kremnica, 2-halier, 1899. 19 mm, 3,275 g. Huszár 2210 (7695).

Nálezisko	Mince							Spolu	
	keltské	rímske	byzantské	Stor.					
				11.-13.	14.-15.	16.-17.	18.-20.		
Borovce				10				10	
Bratislava, časť Dúbravka		4					2	6	
Hurbanovo		16					8	24	

pokračovanie tab.

Nálezisko	Mince							Spolu	
	keltské	rímske	byzantské	Stor.					
				11.-13.	14.-15.	16.-17.	18.-20.		
Chotín		13		1			1	15	
Iža, časť Iža		103						103	
Iža, časť Veľký Harčáš-Komárno		1						1	
Lipt. Sielnica - Lipt. Mara II	2							2	
Nevidzany						1		1	
Nitra-hrad					2	9		11	
Oždany							1	1	
Spolu	2	137	-	11	2	10	12	174	

Použitá literatúra:

- COHEN, H.: Description historique des monnaies frappées sous l'empire romain. 1-8. Graz 1955.
- HILL, P. V. - KENT, J. P. C.: Late Roman Bronze Coinage. London 1960. V texte len LRBC.
- HUNKA, J. 1993-1994: Katalóg ranouhorských mincí z pohrebiska v Borovciach. In: Balneologický spravodajca, 32. Nitra 1993-1994, s. 214-217.
- HUSZÁR, L.: Münzkatalog Ungarn (von 1000 bis heute). München-Budapest 1979. V texte len Huszár.
- MATTINGLY, H. - SYDENHAM, E. A.: Roman Imperial Coinage. I-IX. London 1923-1961. V texte len RIC.
- MORAVEC, J.: Mince Františka Josefa I. a Karla I. Praha 1990.
- SAURMA-JELTSCH, H.: Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge von etwa dem Beginn der Groschenzeit bis zur Kipperperiode. Berlin 1892. V texte len Saurma.
- STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ, D.: 1993-1994: Nálezy ranouhorských mincí na pohrebisku v Borovciach. In: Balneologický spravodajca, 32. Nitra 1993-1994, s. 208-213.

MÜNZZUWACHS IM ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUT DER SAW IM JAHRE 1993. Besonders beachtenswert sind in der Übersicht des Zuwachs des keltischen Münzen aus Liptovská Sielnica - Liptovská Mara; römische Münzen aus Lokalitäten mit römisch-germanischer Besiedlung: Bratislava, Teil Dúbravka, Hurbanovo, Chotín, Iža, Teil Iža, Iža, Teil Veľký Harčáš-Komárno; frühmittelalterliche Münzen aus Borovce und Münzen, die bei Abdeckungen mittelalterlicher und neuzeitlicher Kulturschichten auf der Nitraer Burg gewonnen wurden.

ŠIESTA SEZÓNA ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V BAJČI-MEDZI KANÁLMI

Ivan Cheben - Matej Ruttkay

Bajč (okr. Komárno), Medzi kanálmi (L-34-1-A-b, 1 : 25 000, 82-87 : 252-260 mm), želiezovská skupina, stredovek včasné, sídlisko, hrob, systematicko-záchranný výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V roku 1993 sa skúmala južná časť lokality ostrovného typu. V dôsledku nedostatku finančných prostriedkov práce pokračovali pomalšie, ako sa vopred predpokladalo. Na ploche 4800 m² sa preskúmalo 96 objektov. Definitívne sa zachytil južný okraj lokality (obr. 41).

Neolit, želiezovská skupina - preskúmané dve jamy, okrem toho sa na odkrytej ploche sporadicky vyskytli črepky.

Včasné stredovek, 7.-9. stor. Z tohto obdobia sa preskúmalo 94 objektov (4 obydlia, 4 samostatné pece, 2 výrobné objekty a bližšie neurčené jamy). Čiastočne zahľbené obydlia temer štvor-

cového pôdorysu sa vyznačovali bledohnedou výplňou a malým obsahom nálezov - išlo o skoro výlučne v ruke robenú, nezdobenú keramiku pražského typu. Tzv. pražiace jamy sa vyznačovali výrazne popolovitou, prachovitou výplňou a veľkým počtom keramických nálezov a zvieracích kostí. V ostatných jamách sa keramika vyskytovala pomerne v malom počte. Samostatné hlinené kupolové pece s predpecnou jamou boli rozptýlené po celej skúmanej ploche. Ich dno bolo často vyložené kameňmi a črepmi. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch sa preskúmali rozsiahle systémy žlabov, niekolkokrát vo vzájomnej superpozícii. Na začistenej ploche sa zachytili taktiež viaceré samostatné kolové jamy, ktoré nebolo možné priradiť k žiadnemu z objektov.

Doterajšie výsledky výskumu dokazujú, že v priebehu neolitu bola osídlená hlavne severná časť ostrova a vo včasnom stredoveku bolo osídlenie rozptýlené po celej ploche lokality. Už pred dokončením výskumu sa ukazuje, že vo včasnom stredoveku bola sídelná plocha rozdelená na jednotlivé, funkčne rozdielne areály (skladový, obytný, výrobný). Dopolnil sa preskúmalo 30 000 m² a do definitívneho preskúmania polohy zostáva odkryť ešte plochu približne 5000 m². Celkovo sa preskúmalo 988 objektov, z toho 468 z neolitu a 463 z včasného stredoveku (66 domov, 51 samostatných pecí, 59 väčších a 24 menších zásobníkových jám, 68 tzv. popolových jám a 195 bližšie neurčených objektov). Ostatné objekty sú z eneolitu, doby halštatskej a doby laténskej. V prípade priaznivej finančnej situácie bude možné zostávajúcu časť lokality preskúmať v r. 1994.

SECHSTE GRABUNGSSAISON IN BAJČ-MEDZI KANÁLMI. Im J. 1993 wurde in der systematischen Rettungsgrabung auf der Fundstelle des inselartigen Typs in Bajč (Bez. Komárno), Lage Medzi kanálmi, fortgesetzt. Untersucht wurde der Südteil der Fundstelle (Abb. 41). Die 4800 m² große Fläche ergab 96 Objekte - zwei aus dem Neolithikum (Želiezovce-Gruppe) und 94 aus dem Frühmittelalter (7.-9. Jh.). Zu frühmittelalterlichen Objekten gehören vier Wohnhäuser, vier selbständige Lehmkuppelöfen mit Vorofengruben, zwei Produktionsobjekte und näher unbestimmte Gruben. Die teilweise eingetieften Behausungen von beinahe quadratischem Grundriß wiesen hellbraune Verfüllung mit wenigen Funden auf (beinahe ausschließlich handgefertigte unverzierte Keramik des Prager Typus). Die sog. Röstgruben zeichneten sich durch ausgeprägte aschige pulvartige Verfüllung mit vielen Keramikfunden und Tierknochen aus. In den übrigen Gruben erschien relativ wenig Keramik. Die selbständigen Lehmkuppelöfen mit Vorofengrube waren auf der ganzen Grabungsfläche verteilt. Ihre Sohle wies teilweise ein Stein- und Scherbenpflaster auf. Ähnlich wie in den vorangehenden Jahren wurden ausgedehnte Grabensysteme, oftmals in gegenseitiger Superposition, untersucht. Auf der geputzten Fläche erfaßte man ebenfalls mehrere selbständige Pfostengruben, die zu keinem der Objekte zuweisbar waren.

Nach den bisherigen Grabungsergebnissen war während des Neolithikums hauptsächlich der Nordteil der Insel besiedelt, und im Frühmittelalter war die Besiedlung auf der ganzen Fläche der Fundstelle verstreut. Schon vor dem Grabungsabschluß zeigt es sich, daß im Frühmittelalter die Siedelfläche in einzelne, funktionell unterschiedliche Areals eingeteilt war (Lager-, Wohn- und Produktionsteil). Bisher wurden 30 000 m² erschlossen, und bis zur definitiven Untersuchung der Lage verbleiben ungefähr noch 5 000 m². Insgesamt wurden 988 Objekte erfaßt, davon 468 neolithische und 463 frühmittelalterliche (66 Häuser, 51 selbständige Öfen, 59 größere und 24 kleinere Vorratsgruben, 68 sog. Aschengruben und 195 näher unbestimmte Objekte). Die übrigen Objekte stammen aus dem Äneolithikum, der Hallstatt- und Latènezeit. Im Falle einer günstigen finanziellen Situation wird es möglich sein, den verbleibenden Teil der Fundstelle im J. 1994 zu untersuchen.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V CÍFERI-PÁCI A V ČATAJI

Ivan Čeben - Matej Ruttka

V súvislosti s budovaním preložky ropovodu mimo Žitný ostrov sa v r. 1993 pokračovalo v záchranných výskumoch na trase výstavby v okrese Trnava a Bratislava-vidiek (pozri aj ďalšie príspevky J. Bartíka, V. Turčana, Z. Farkaša, K. Práška, P. Novosedlíka, P. Šalkovského v tomto čísle

ročenky). Výskumy Archeologického ústavu SAV v Nitre sa uskutočnili vo februári a v marci, v klimaticky náročných podmienkach. Nálezy sú uložené v AÚ SAV v Nitre.

C í f e r , časť P á c (okr. Trnava), poloha Záhumenice (45-11-03, 1 : 10 000, 142-157 : 360-375 mm).

Lokalita leží na miernej vyvýšenine na lavobreží potoka Gidra, na svahu obrátenom na západ. Objekty sa nachádzali vo vzdialosti 50-230 m od potoka (objekty z doby laténskej a rímskej bližšie k potoku, objekty z doby halštatskej, doby stahovania národov a zo stredoveku ďalej od potoka, vo vzdialosti 150-230 m).

Doba halštatská - sídlisko. Zachytila sa časť bližšie neurčiteľného objektu. Nálezy: keramika.

Doba laténska - sídlisko, dve obydlia a jedna jama. Nálezy: keramika, fragmenty železnych predmetov, hlinené závažia, prasleny, zlomok železného noža. Najzávažnejším prínosom je objav dvoch, čiastočne porušených obydlí so zachovanou dvojkolovou, vidlicovitou konštrukciou. V objekte č. 1 sa na udupanej dlážke zachytili dve výrazne dočervena prepálené estrichové plochy, pravdepodobne pozostatky ohnísk.

Doba rímska, 2. pol. 2. stor. - sídlisko, jeden príbytok a tri jamy. Za najdôležitejší objekt z tohto obdobia možno považovať časť domu (obj. 6), ktorého väčšia plocha bola zničená výkopom ryhy pre ropovod. Zo zásypu sa podarilo získať okrem početného železného inventára pochádzajúceho z konštrukcie domu, niekolko fragmentov šupinového panciera (dve veľkosti šupín; obr. 42: 1-3, 7, 11, 12), zlomky ráprsných platní panciera, bronzové súčasti vojenského opasku, kolienkovitú sponu (obr. 43: 5) a ďalšie výrazné nálezy (obr. 42; 43: 5-14). Presnejšie datovanie umožnil nález dna misky terry sigillaty, ktorý objekt časovo zaraduje do 2. pol. 2. stor. (Drag. 18/31, dno, na vnútornej strane je v rytom kruhu kolok C RVCVRO s ligatúrou RV, na vonkajšej strane graffito PORT ..., stredná Galília, Crucuro - určila K. Kuzmová). Olovené platničky (podložky na tepanie; obr. 43: 12) a niektoré nedokončené bronzové predmety umožňujú objekt predbežne interpretovať ako výrobnú dielňu germánskeho remeselníka, ktorý ako surovinu používal aj bronzové predmety vyrobené na území Rímskej ríše. Tieto predmety sa na dnešné územie Slovenska mohli dostat počas markomanských vojen.

Doba stahovania národov, 5. stor. - sídlisko. Preskúmala sa jedna zásobnicová jama hruškovitého tvaru (obj. 8). V spodnej časti jej zásypu sa našli tri zlomky rímskej strešnej krytiny. Na jednom z nich sú schematicky vyryté obrysy koňa. Okrem toho sa v objekte našla keramika, dvojstranný trojdielný kosterný hrebeň, korál, hlinený praslen a strieborná pozlátená lúčovitá spona (obr. 43: 1-4). Nálezy datujú objekt približne do pol. 5. stor.

Včasný stredovek, 10.-12. stor. - sídlisko. Preskúmali sa tri objekty - jamy. Nálezy: keramika, zvieracie kosti, mazanica.

C a t a j I (okr. Bratislava-vidiek), poloha Zemanské Gejzové (45-11-12, 1 : 10 000, 59 : 64 mm).

Lokalita sa nachádza na okraji lavobrežnej terasy Stoličného potoka, v blízkosti výraznej terénnej depresie, ktorá sa pozvolne zvažuje do inundácie. Pri päte svahu bolo možné sledovať štrkové podložie. Na odhumusovanej ploche sa v dĺžke 130 m nachádzali tri sídliskové objekty.

Neolit, kultúra s lineárной keramikou - sídlisko. Dva rozsiahlejšie objekty poskytli len málo početný materiál, a tak ich zaradenie je možné len na základe niekolkých črepov z tenkostenných nádob zdobených rytým ornamentom, kombinovaným s notovými hlavičkami.

Eneolit, lengyelská kultúra, ludanická skupina - sídlisko. Preskúmal sa iba jeden objekt - plynko zahĺbená jama kruhovitého pôdorysu. Z jej výplne sa získali črepy z piatich nádob (obr. 44). Medzi tvarmi sú zastúpené nezdobené hrncovité tvarové a nádoby s dvojicou malých, protilahlých úch pod okrajom, prípadne s výčnelkom na maximálnom vydutí. Ďalším tvarom je dvojkónická misa s lievickovitým ústím a polkulovitou vypnulinou na lome tela. Dno väčšej nádoby nie je možné tvarovo bližšie zatriediť. Inventár dopĺňa obsidiánový zlomok čepele.

C a t a j III (okr. Bratislava-vidiek), poloha Za humnami, (45-11-08, 1 : 10 000, 453-461 : 317-325 mm).

Lokalita leží na lavobrežnej vysokej terase Vištuckého potoka. Čiastočne sa preskúmali dva objekty. Objekt 1 - vakovitá zásobnicová jama (hl. 105 cm, Ø ústia 140 cm) s čiernou výplňou. Jediný nájdený črep umožňuje orientačne datovať objekt do 9.-12. stor. Objekt 2 - hlinisko, kultúra s mladšou lineárной keramikou. Hnedá, výnimcoľne tvrdá výplň obsahovala len málo výrazné črepy.

RETTUNGSGRABUNGEN IN CÍFER-PÁC UND ČATAJ. Im Zusammenhang mit der Verlegung der Erdölleitung außerhalb der Schüttinsel wurde im J. 1993 mit Untersuchungen der gebauten Trasse in den Bezirken Bratislava-Land und Trnava fortgesetzt. Die Grabungen des AI der SAW in Nitra erfolgten im Februar und März in klimatisch anspruchsvollen Bedingungen. Cífer, Teil Páč (Bez. Trnava), Lage Záhumenice. Hallstattzeit - Siedlung, Fragmente eines näher unbestimmten Objektes. Latènezeit - Siedlung, zwei Behausungen und eine Grube. Die Wohnhäuser wiesen eine Zweipfostenkonstruktion auf. In einem von ihnen erfasste man auf dem Lehmstampffußboden rotgebrannte Estrichflächen, wahrscheinlich Reste von Feuerstellen. Römische Zeit - 2. Hälfte des 2. Jh., Siedlung, ein Wohnhaus und drei Gruben. Die Verfüllung eines gestörten Wohnhauses (Objekt 6) ergab eine große Fundmenge (Abb. 42; 43: 5-14), nach der angenommen werden kann, daß sie das Vermögen eines germanischen Handwerkers war. Am interessantesten sind Fragmente eines bronzenen Schuppenpanzers (Abb. 42: 1-3, 7, 11, 12). Das Objekt kann zeitlich etwa mit den Markomannenkriegen verknüpft werden. Völkerwanderungszeit, Mitte des 5. Jh. - Siedlung. Untersucht wurde eine birnenförmige Vorratsgrube (Objekt 8). Funde: Bruchstücke römischer Dachziegel (auf einem Exemplar eine eingeritzte Pferdefigur), Keramik, zweizeiliger Dreilagenkamm aus Knochen (Abb. 43: 2), silberne vergoldete Bügelfibel (Abb. 43: 1), eine Perle, ein Tonwirbel (Abb. 43: 3, 4). Frühmittelalter, 10.-12. Jh. - Siedlung. Drei untersuchte Gruben. Funde: Keramik, Tierknochen. Čataj I (Bez. Bratislava-Land), Lage Zemanské Gejzové. Neolithikum, Kultur mit Linearkeramik - Siedlung. Untersucht wurden zwei größere, näher unbestimmbare Objekte. Funde: Unausgeprägte Keramik. Äneolithikum, Lengyel-Kultur, Ludanice-Gruppe - Siedlung mit einer freigelegten Grube. Funde: Fragmente von fünf Gefäßen (Abb. 44). Čataj III (Bez. Bratislava-Land), Lage Za humnami. Neolithikum, Kultur mit jüngerer Linearkeramik, Lehmgrube. Funde: Keramik. Frühmittelalter, 9.-12. Jh. - Vorratsgrube. Funde: eine Scherbe.

NÁLEZY MINCÍ V GRÓFSKOM PARKU V TREBIŠOVE

Ján Chovanec

Trebišov (okr. Trebišov), grófsky park, novovek, prieskum, uloženie nálezov VM v Trebišove.

V roku 1980-1987 v okolí kaštieľa, jazdiarne a koniarne (38-32-06, 1 : 10 000, 80 : 237-251 mm) sa pri zemných prácach jednotliivo našlo šesť mincín. Determinácia mincín:

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), 1-grajciar, 1851 (2), 1860 (1); 2-halier 1894 (1).

Rakúsko, František Jozef I. (1848-1916), 1-grajciar, 1851 (1), 1859 (1).

V roku 1987 pri severnom krídle kaštieľa (38-32-06, 1 : 10 000, 83 : 234 mm), počas stavby trati-vodu v hlbke 0,3 m sa na ploche 0,25 m² objavil hromadný nález ôsmich mincín. Determinácia mincín:

Uhorsko, František II. (1792-1835), 3-grajciar, 1800 (1); 1-grajciar, 1800 (4); 1/2-grajciar, 1812 (1).

Uhorsko, František Jozef I. (1848-1916), 1-grajciar, 1851 (1).

Neurčiteľná medená minca (1)

V roku 1993 na mieste zaniknutého malého kaštieľa (38-32-06, 1 : 10 000, 85 : 230 mm) sa pri prieskume našiel hromadný nález ôsmich mincín. Determinácia mincín:

Uhorsko, Jozef II. (1780-1790), 1-grajciar, 1790 (1).

Uhorsko, František II. (1792-1835), 1-grajciar, 1800 (4), 1812 (2), 1816 (1).

MÜNZFUNDE AUS DEM GRÄFLICHEN PARK IN TREBIŠOV. In den J. 1980-1987 fand man in Trebišov (Bez. Trebišov) im Umkreis des Kastells, in der Reitbahn und im Pferdestall bei Erdarbeiten als Einzelstücke sechs Münzen Franz Josefs I. (1848-1916). Im J. 1987 kam im Nordflügel des Kastells ein Hortfund von acht Münzen Franz II. (1792-1835) und Franz Josefs I. (1848-1916) zum Vorschein. Im J. 1991 konstatierte man an der Stelle des abgegangenen kleinen Kastells bei der Begehung einen Hortfund von acht Münzen Josefs des II. (1780-1790) und Franz II. (1792-1835).

POKLAD ZLATÝCH A STRIEBORNÝCH MINCÍ ZO SIRNÍKA

Ján Chovanec

Sirník (okr. Trebišov), východný okraj intravilánu obce (38-32-23, 1 : 10 000, 445 : 194 mm), novovek, poklad mincí, náhodný nález, uloženie nálezu J. Chovanec st., Trebišov.

J. Chovanec st. v r. 1988 získal a na odborné vyhodnotenie poskytol súbor jednej zlatej a dvoch strieborných mincí zo 16. storočia.

Determinácia mincí:

Sedmohradsko, Ján II. Žigmund (1559-1571), dukát, 1567 (1).

Brandenburg, Ján Küstrin (1535-1571), groš, 1545 (1).

Prusko, Albrecht v. Brandenburg (1525-1569), groš, 1541 (1).

Neskorším retrospektívnym skúmaním sa zistilo, že mince pravdepodobne boli súčasťou pokladu objaveného pred r. 1987 na pravom brehu bezmenného potoka, vo vzdialosti asi 200 m od ústia do rieky Ondavy. Mince boli uložené v koženom vrecku a našli sa pri výkope jamy na stíp elektrického vedenia. Celkový počet, zloženie a osud ďalších mincí z pokladu sa už nepodarilo zistiť.

HORT VON GOLD- UND SILBERMÜNZEN AUS SIRNÍK. J. Chovanec d. Ä. übergab zur fachlichen Auswertung drei Münzen aus dem 16. Jh.: (Siebenbürgen) Johannes II. Sigismund (1559-1571), ein Dukaten aus dem J. 1567; Brandenburg Johannes von Küstrin (1535-1571), ein Groschen aus dem J. 1545; Preußen, Albrecht von Brandenburg (1525-1569), ein Groschen aus dem J. 1541. Die Münzen fand man im Gemeindekataster von Sirník, Bez. Trebišov. Durch retrospektive Überprüfung wurde festgestellt, daß sie wahrscheinlich der Bestandteil eines Hortes waren, der vor dem J. 1987 am rechten Ufer des namenlosen Baches in etwa 200 m Entfernung von seiner Mündung in den Ondava-Fluß entdeckt wurde. Das Schicksal weiterer Münzen aus dem Hort konnte nicht mehr festgestellt werden.

SÍDLISKO Z DOBY RÍMSKEJ V NOVOSADE A KYSTE

Ján Chovanec

Novosad a Kysta (okr. Trebišov), Chlmecký breh (38-32-21, 1 : 10 000, 105-155 : 75-165 mm), doba rímska, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov VM v Trebišove.

Západný svah Chlmeckého brehu nad potokom Chlmec. Zistené rozsiahle sídlisko s fažiskom osídlenia v mladšej dobe rímskej. Prieskum, trvajúci od r. 1969, bol zameraný najmä na severnú časť lokality v chotári obce Novosad (Chovanec 1988, s. 58-59; 1990, s. 254-255).

Prieskumom zistené pokračovanie sídliska južným smerom v chotári obce Kysta. Nálezy: torzá nádob a zásobníc s okružím, sivá keramika s kolkovanou a hladenou výzdobou (obr. 45), prasleny, kamenné brúsiky.

Literatúra

CHOVANEC, J. 1988: Sídlisko z doby rímskej v Novosade. In: AVANS v r. 1987. Nitra 1988, s. 58-59.

CHOVANEC, J. 1990: Rímsky denár Septimia Severa z Novosadu. In: SIN, 11. Bratislava 1990, s. 254-255.

SIEDLUNG AUS RÖMISCHER ZEIT IN NOVOSAD UND KYSTA. Am Westhang über dem Chlmec-Bach erstreckt sich eine ausgedehnte Siedlung mit dem Besiedlungsschwerpunkt in der jüngeren römischen Kaiserzeit. Ihre Begehung seit 1969 richtete sich namentlich auf ihrem Nordteil im Gemeinde-Kataster von Novosad (Bez. Trebišov). Bei einer weiteren Begehung wurde die Fortsetzung der Siedlung südwärts in die Gemeindegeemarkung von Kysta (Bez. Trebišov) festgestellt. Funde: Torsos von Gefäßen und Vorratsgefäß mit Krause, graue Keramik mit Stempel- und geglätteter Verzierung (Abb. 45), Spinnwirtel, Wetzsteine.

RÍMSKY DENÁR Z KVAKOVIEC

Ján Chovanec - Eva Kolinsková

Kvakovce (okr. Vranov nad Toplou), rekreačná osada pri Veľkej Domaši (38-12-01, 1 : 10 000, 345 : 72 mm), staršia doba rímska, ojedinely nález, uloženie nálezu VM v Trebišove.

Na juhozápadnom okraji vodnej nádrže Veľká Domaša, v priestore zaplaveneho pohrebiska zo staršej doby rímskej (Lamiová-Schmiedlová - Mačala 1991, s. 133-144.), sa objavil ojedinely nález rímskej mince.

Determinácia mince:

Rím, Antoninus Pius (138-161), Rím, denár z r. 150-151. Ar, 17 mm, 2,419 g. RIC III, s. 50, č. 200c.

Literatúra

LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. - MAČALA, P. 1991: Nálezy z rozrušeného pohrebiska staršej doby rímskej v Kvakovciach, okr. Vranov nad Toplou. In: Východoslovenský pravek, III. Košice 1991, s. 133-144.

RÖMISCHER DENAR AUS KVAKOVCE. Am Südweststrand der Wasserstauanlage Veľká Domaša, im Raum des überschwemmten älterbronzezeitlichen Gräberfeldes fand man im Gemeindekataster von Kvakovce (Bez. Vranov nad Toplou) den Einzelfund einer römischen Münze. Determination der Münze: Rom, Antoninus Pius (138-161), Rom, Denar aus dem J. 150-151.

KAMENÁRSKA SUROVINA Z RATNOVIEC

Ludmila Illášová

Ratnovce (okr. Trnava), intravilán (35-32-18, 1 : 10 000, 139 : 232 mm), pieskovcový lom.

Obec sa rozprestiera na západnom okraji Považského Inovca, 4,5 km na juh až juhovýchod od Piešťan, stred obce leží v nadmor. v. 198 m. Obec je doložená v listine už r. 1240 (Ratun) ako príslušenstvo Nitrianskeho hradu. V strede obce na najvyššom mieste stojí kostol sv. Margity, pôvodne ranogotický objekt z 13. stor.

Obec je preslávená svojou kamenárskou činnosťou, ktorú po niekoľko generácií vykonávali majstri Hinerovci. Vytiesávali z pieskovca náhrobníky a prícestné kríže. Surovinu - pieskovec tažili v miestnom lome v intraviláne obce. Aktívna kamenárska činnosť skončila v päťdesiatych rokoch 20. stor. Dodnes nájdeme v kameňolome zvyšky po výrobkoch.

Odkrytá stena pieskovca, v súčasnosti obrastená krovinami, bola dlhá viac ako 100 m a výška presahovala 10 m (obr. 46).

Pri rekonštrukcii kostola sv. Margity boli odkryté časti základov, ktoré tvorili nahrubo otesané kamenné kvádre z pieskovca. Pieskovcové kvádre sú totožné s miestnym pieskovcom. Je to doklad o tažbe a opracovaní kameňa takmer od času vzniku obce, a nemôžeme vylúčiť ani predpoklad, že tato činnosť sa realizovala ešte pred vznikom Ratnoviec. Dokladom staršej činnosti v lome by mohli byť aj náhrobné kamene z velkomoravského velmožského dvorca v Ducovom, vyhotovené z pieskovcov totožných z lomu v Ratnovciach. Je potrebné spomenúť aj iný výskyt pieskovcov rovnakých ako v Ratnovciach, ktoré vystupujú v Piešťanoch, v časti Banka na úpätí kopca Rádiový vrch, na lavej strane štátnej cesty v smere Piešťany - Ratnovce. V bazálnej, spodnej časti súvrstvia sú zlepence, nad ktorými v súčasnosti vystupujú nepravidelné lavice pieskovcov.

Pieskovce v Ratnovciach, ako aj v Piešťanoch, v časti Banka (obr. 47) sú rovnakého veku - z miocénu. Ide o pozostatok okrajovej sedimentácie Podunajskej nížiny v období neogénu. Súvrstvie sa radí k tzv. pieštanskej formácii. Pieskovce sú jemnozrnné, dobre vytriedené, takmer čisté s prísadou tmavej sludy - biotitu. Sú bledej žltohnedej až sivastej farby. Boli výbornou kamenárskou surovinou, ktorá sa nachádzala na dostupných miestach.

GESTEINSROHSTOFF AUS RATNOVCE. Die Gemeinde Ratnovce (Bez. Trnava) liegt am Westrand des Gebirges Považský Inovec, 4,5 km südlich bis südöstlich von Piešťany. In der Gemeinde steht eine ursprünglich frühgotische Kirche aus dem 13. Jh. Berühmt wurde die Gemeinde durch mehrere Generationen der Steinmetzmeister Hiner. Hergestellt wurden hier Grabsteine und Wegkreuze aus heimischem Rohstoff - aus Sandstein, der direkt im Intravillan der Gemeinde ausstreicht (Abb. 46). Aus diesem qualitativen heimischen Rohstoff sind auch die Fundamente der St. Margit-Kirche, was ein Beleg für die Steinmetztätigkeit schon in der Bauzeit der Kirche ist. Es ist anzunehmen, daß auch die Grabsteine vom großmährischen Herrenhof in Ducové-Kostolec aus diesen Sandsteinen angefertigt sind. Am Fuß des Berges Rádiový vrch in Piešťany, Teil Banka, tritt ein zweites Vorkommen von Sandsteinen von entsprechender Qualität wie in Ratnovce auf. Die Sandsteine sind feinkörnig, ausgesucht, mit geringem Zusatz dunklen Glimmers von gelbbrauner bis leicht grauer Farbe. Die Sandsteine aus Ratnovce und Piešťany, Teil Banka (Abb. 47), gehören in die Sedimentation der Donau niederung und stammen aus dem Miozän. Die periphere Sedimentation gehört in die sog. Piešťaner Formation.

ANTROPOLOGICKÁ ANALÝZA ŽIAROVÉHO HROBU Z DOBY BRONZOVEJ Z MALEJ NAD HRONOM

Július Jakab

V máji 1993 zachránil Archeologický ústav SAV v Nitre v Malej nad Hronom (okr. Nové Zámky), v polohe Rövid föld urnový žiarový hrob severopanónskej kultúry (pozri príspevok O. Oždániho na s. 103-105 tejto ročenky). Antropologický posudok, ktorý je uložený v dokumentačných fondech Archeologického ústavu SAV v Nitre pod číslom 13 336/94 obsahuje detailnú charakteristiku prepálených ľudských kostí.

Urna obsahovala kalcinované fragmenty kostí (hmotnosť po očistení: cca 495 g, z toho vytriedené zvieracie kosti cca 60 g). Jej obsah sa v laboratóriu rozdelil na dve, objemovo približne rovnaké časti: vrchnú (cca 280 g, z toho zvieracie kosti cca 46 g) a spodnú (cca 215 g, z toho zvieracie kosti cca 14 g). Antropologická analýza obidvoch vzoriek z hrobu sa urobila oddelenie. Vzorky obsahovali dokonale kalcinované kostrové zvyšky dvoch detí (jedinec A a B) a zvieracie kosti. Vrchnú časť tvorili prevažne väčšie úlomky. Spodná obsahovala výrazne drobnejšie fragmenty, avšak o to viac zubov, resp. ich častí. Obidve časti vzorky sa navzájom dopĺňovali. Nachádzali sa v nich prepálené fragmenty kostí obidvoch jedincov. Jedno z detí zomrelo vo veku infans I (tri- až šestmesačné) a druhé vo veku infans II (štyri- až šesťročné). Na analyzovaných fragmentoch kostí neboli zistené žiadne odchýlky alebo chorobné zmeny.

Pri aplikovanej metóde makroskopickej analýzy nebolo možné jednoznačne určiť druhovú príslušnosť početných drobných úlomkov plochých kostí neurokránia, niektorých tiel a oblúkov stavcov, ako aj fragmentov rebier. Drobné kalcinované fragmenty kostí zvieratá patrili navyše tiež nedospelému jedincovi malej až strednej veľkosti, t.j. aj fragmenty zvieracích kostí sú približne rovnankej veľkosti ako kosti pochovaných detí.

V urne sa nachádzali drobné, dokonale kalcinované fragmenty kostí dvoch malých detí a najmenej jedného nedospelého zvieratá malej až strednej veľkosti.

ANTHROPOLOGISCHE ANALYSE EINES BRONZEZEITLICHEN BRANDGRABES AUS MALÁ NAD HRONOM. Der Beitrag enthält die Analyse kalzinierter Knochen aus einem Brandgrab der nordpannonischen Kultur aus der Lage Rövid föld in Malá nad Hronom (Bez. Nové Zámky). In der Urne waren kalzinierte Knochenfragmente (Gewicht: ca. 495 g). Sie wurden in ungefähr zwei gleiche Teile aufgeteilt. Die Analysen beider Proben erfolgten gesondert. Sie bestanden aus kleinen, vollkommen kalzinierten Knochenfragmenten zweier Kinder (im Alter Infans I und II) und minimal eines nichterwachsenen Tieres. Den oberen Teil bildeten vorwiegend größere Bruchstücke, den unteren Teil deutlich feinere Fragmente, jedoch umso mehr Zäne, bzw. deren Teile. Beide Teile der Proben ergänzten einander. An den Knochenfragmenten wurden keine Abweichungen und krankhaften Veränderungen festgestellt.

ANTROPOLOGICKÝ POSUDOK KOSTRY Z 9. STOROČIA Z NITRY-VELKÝCH JANÍKOVIEC

Július Jakab

Archeologický ústav SAV v Nitre uskutočnil záchranný výskum porušeného kostrového hrobu v Nitre, časť Veľké Janíkovce (okr. Nitra). Ide v poradí o druhú kostru z pozemku Š. Víga (Jakab 1980). Nálezové okolnosti a datovanie nálezu, označeného ako hrob 1, obsahuje príspevok M. Hanuliaka (1995, s. 50-51). Na vyhotovenie posudku o kostre sa použili programy ANTRIS/AÚ SAV v Nitre (Jakab - Poláčik 1990). Podrobnej charakteristiku kostry obsahuje antropologický posudok, uložený v dokumentačných fondech Archeologického ústavu SAV v Nitre pod číslom 13 327/94.

Kostra sa zachovala pomerne v dobrom stave, iba tvárová časť lebky je výraznejšie poškodená. Ide o kostru muža (DS: +1,26), ktorý zomrel vo veku maturus II, t.j. 50- až 60-ročný (cbr. 48). Po rekonštrukcii sa lebka mohla hodnotiť ako mierne postmortálne deformovaná calvaria, ako aj fragmenty, ktoré sú strednej až robustnej stavby so stredne mohutným reliéfom svalových úponov. Obrys neurokránia je birzoidný, lícne oblúky sú kryptozygické, tubera frontalia et parietalia malé, glabella je výrazná, arci superciliares sú výrazné, čelo je ľahko ubiehavé, processus mastoidei boli pravdepodobne veľké, protuberantia occipitalis externa (Broca) je stredná, reliéf planum nuchale stredne výrazný, profil záhlavia (Gerasimov) klenutý, margo supraorbitalis má veľmi zaoblený okraj, očnice sú hranaté, zygomatický oblúk bol pravdepodobne hrubý, lícne kosti sú veľmi vysoké s hrbovatým povrchom, nosový otvor je úzky a bol pravdepodobne veľmi vysoký. Sánka je veľmi robustná, jej telo pri M₂ hrubé, trigonum mentale silné, povrch mandibulárneho uhlia (pri goniách) tvorí veľkú vyvýšeninu, hlavica sánky je veľká, abrázia zubov stredne intenzívna a zároveň plošná i miskovitého typu.

Anomálie a patologické zmeny: ossa suturae lambdoideae bilat., paradentosis diffusa, mierne zväčsený zubný kameň na linguálnej i bukálnej strane zubov sánky, cystis alveolaris pri M₁-M₃, v pravej polovici sánky. Podstatná časť maxily sa nezachovala. Nebola pri kostre ani *in situ!* (informácia M. Hanuliaka). Menšie časti z laterálnych partií čeluste zostali pevne spojené švami s lícnymi kostami. Zachované časti maxily sú ohrazené pôvodnými štiepnymi lomami. Chýbajú aj obidva jarmové oblúky. Príslušné časti výbežkov spánkových i lícnych kostí sú tiež olemované pôvodnými štiepnymi lomami. Evidentnejšie sú na zygomatických výbežkoch obidvoch spánkových kostí. Ide o následky zlomenín kostí tváre z perimortálneho obdobia.

Poškodené kosti postkraniálneho skeletu sú robustnej stavby so stredne mohutným reliéfom svalových úponov. Panva (ako celok) je úzka a vysoká, vchod do malej panvy bol pravdepodobne veľmi úzky a srdcovitý, incisura ischiadica major je uzavretá a hlboká, sulcus praearicularis je naznačený a plynký, arc compose tvorí jednoznačne jednoduchý oblúk, corpus ossis ischii je široké, crista iliaca bola pravdepodobne v tvare výrazne prehnuteho S, fossa iliaca je vysoká a úzka, pelvis major je úzka, hlavica femuru (Ø 52? mm) je veľmi veľká, linea aspera (pilaster) je úzka a vysoká.

Anomálie a patologické zmeny: spondylosis deformans universalis (lumbalis gravis), spondylarthrosis deformans cervicalis.

Na základe hodnôt absolútnych mier je neurokránum stredne dlhé (184), veľmi úzke (131?) a veľmi vysoké (146?) s dlhou bázou lebky (107?), malou šírkou čela (93) a aristokefalnou kapacitou lebky (1434 cm³). Podľa hodnôt indexov je zároveň dolichokráanne (71,2?), hypsikráanne (79,3?) a akrokráanne (111,5?). Splanchnokránum je stredne široké (132?), lavá očnica široká (47), vysoká (36?), zároveň mezokonchná (76,6?) a nosový otvor veľmi úzky (21?). Obidva femury sú pilastrické (l. dx. 109,4; l. sin. 100,0) a hyperplatymérne (l. dx. 72,5; l. sin. 71,4). Pravá tíbia je v strede (67,6) i pri foramen nutricium (65,8) mezoknémna, lavá v strede (73,5) i pri foramen nutricium (71,1) eurynémna. Vypočítaná výška postavy (175,2 cm; Manouvrier) radí tohto muža k vysokým jedincom.

Literatúra

- HANULIAK, M. 1995: Veľkomoravské pohrebisko z Nitry-Velkých Janíkoviec. In: AVANS v r. 1993. Nitra 1995, s. 50-51.

- JAKAB, J. 1980: Antropologické zhodnotenie kostry z Nitry-Velkých Janíkoviec. In: AVANS v r. 1978. Nitra 1980, s. 118-120.
- JAKAB, J. - POLÁČIK, Š. 1990: Anthropological Information System at the Archaeological Institute of the S. A. S. in Nitra. SIA, 38, 1990, s. 193-208.

ANTHROPOLOGISCHE BEURTEILUNG EINES SKELETTES AUS DEM 9. JH. AUS NITRA-VELKÉ JANÍKOVCE. Aus einem gestörten Grab in Nitra, Teil Velké Janíkovce (Bez. Nitra), entnahm man ein relativ gut erhaltenes Skelett eines Mannes. Er starb im Alter Maturus II (Abb. 48). Der wesentliche Teil der Maxilla lag nicht *in situ* beim Skelett. Die erhaltenen Teile von ihr sind von ursprünglichen Spaltbrüchen umgrenzt. Es handelt sich um Folgen von Brüchen der Gesichtsknochen aus perimortaler Zeit. Die mäßig postmortale deformierte Kalvaria ist aristokratisch, dolichokran, hypsikran und akrokran und die linke Augenhöhle ist mesokonch. Die errechnete Körperhöhe ist hoch (175,2 cm; Manouvrier).

OJEDINELÝ NÁLEZ Z MAJEROVIEC

Mária Jenčová

Majerovce (okr. Vranov nad Topľou), vpravo od cesty Majerovce - Vranov, pri hrobke pod lesom (M-34-116-A-d-2, 1 : 10 000, 270 : 309 mm), stredovek, ojedinelý nález, uloženie nálezu VM v Hanušovciach nad Topľou.

Nad severným výbežkom Východoslovenskej nížiny, Mernícka pahorkatina, nadmor. v. 140 m. Miroslav Rosiar našiel v r. 1992 v uvedenej polohe medený štítkový prsteň. Obrúčka má priezvez v tvare písmena D, štítok je zdobený rytmou výzdobou pozostávajúcou z hviezdic a lístkov. Štitok od obrúčky oddelujú vodorovné a šikmé ryhy. Priemer obrúčky: 2 cm (obr. 49).

EINZELFUND AUS MAJEROVCE. Miroslav Rosiar fand in Majerovce (Bez. Vranov nad Topľou) einen kupfernen Schildchenfingerring, mit Ritzverzierung aus Stern-, Blättchen- und Strichelmustern (Abb. 49). Der Fingerring ist rahmenhaft in das Mittelalter datiert.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU V SEDLISKÁCH-PODČIČVE

Mária Jenčová

Sedliská, časť Podčičva (okr. Vranov nad Topľou), hrad Čičava (M-34-116-A-d-2, 1 : 10 000, 82 : 6-16 mm), doba kamenná (?), mladšia doba bronzová, doba laténska, stredovek, novovek, sídlisko, zisťovací výskum, uloženie náleزو VM v Hanušovciach nad Topľou.

Vrchol čičianskeho hradného kopca, severná časť (Mernícka pahorkatina), nad severným výbežkom Východoslovenskej nížiny, nadmor. v. 195-210 m, preskúmaná plocha cca 90 m².

V štvrtej výskumnnej sezóne sa práce sústredili v priestore vrcholu hradného kopca - v predhradí a na severnom nádvorí. V prvej polohe (predhradie) sa zachytili kolové jamy. Vzhľadom na nedostatočný rozsah sondy, bez bližšej možnosti identifikovať stavebný systém možno predpokladať, že pravdepodobne ide o obytný objekt. Vedľa objektu sa zistila plytká zásobná jama. Okrem výrazného keramického materiálu gávskej kultúry sa v prvej vrstve objavila novoveká minca - polturák Žigmunda III. z r. 1624.

Na severnom nádvorí hradu boli zachytené metalurgické objekty, ktoré aj napriek nedostatku odkrytiu v obmedzenej ploche sondy možno interpretovať ako kovohutnícku hradnú dielňu na spracovávanie medi a železa. Dielňu tvorilo kováčske ohnisko obložené tehlami, piecka s koláčom sivomodrej hmoty (analyzovaný obsah Si, Cu, Pb) a kamenný mór s blízko stojacou kolovou jamou. V okolí objektov sa nachádzalo množstvo medenej a železnej trosky. Dielňa je datovaná do 16.-17. stor.

Pokračovalo sa tiež v sondáži na juhovýchodnom svahu pod vrcholom hradného kopca (tzv. Panská lúčka), odkiaľ sme v r. 1992 získali výrazný mladobronzový a laténsky keramický materiál. V roku 1993 sme okrem keramiky zachytili aj jemný keltský prstienok s očkom vytvoreným v plastickom štýle a drobný bronzový korálik.

Na všetkých spomenutých polohách je nevyhnutné pokračovať v ďalšom výskume.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN SEDLISKÁ-PODČIČVA. Mit der vierten Saison setzte die Untersuchung der polykulturnellen Fundstelle auf dem Berg der Burg Čičava im Gemeindekataster von Sedliská, Teil Podčičva fort (Bez. Vranov nad Toplou). Im Schnitt auf der nördlichen Vorburg erfaßte man den Teil eines jüngerbronzezeitlichen Objektes (Gáva-Kultur) mit Pfostenkonstruktion und seichter Vorratsgrube. Im oberen Teil der Schicht wurde ein silberner Pölker Sigismunds III. vom J. 1624 gefunden. Im nördlichen Burghof entdeckte man eine Verhüttungswerkstatt zur Verarbeitung von Kupfer und Eisen aus dem 16.-17. Jh. Fortsetzung fanden auch die Sondagearbeiten auf der sog. Panská lúčka, von wo außer jungbronze- und latènezeitlicher Keramik, ein feiner keltischer Fingerring mit einer im plastischen Stil angefertigten Einlage, und eine kleine Bronzepерle stammen. In allen Lagen sind weitere Grabungen erforderlich.

BRÚSENÝ SEKEROMLAT Z POTÔČKOV

Mária Jenčová - Marko Vateha

Potôčky (okr. Svidník), južný okraj obce, poloha Úboč, (M-34-104-A-d-2, 1 : 10 000, 465 : 210 mm), nadmor. výška 270 m, eneolit, ojedinelý nález, uloženie nálezu v súkromnej zbierke nálezcu.

Sekeromlat, ktorý našiel Daniel Hlavaj v r. 1986 na povrchu oráčiny, predstavuje vyvinutý tvar s jednostranne, mierne rozšíreným, dokonale vybrúseným ostrím, s prevŕtaným otvorom a so zúženým, splošteným tylom, na ktorom sú badateľné stopy po pracovnej činnosti (obr. 51). Je vyrobený z granodioritu, vyskytujúceho sa pomerne bežne, napr. aj v Slanských vrchoch.

Nález priradujeme do sféry epišnúrového komplexu. Na základe geografických súvislostí ho zrejme možno spojiť so skupinou východoslovenských mohýl.

GESCHLIFFENE HAMMERAXT AUS POTÔČKY. Im J. 1986 fand Daniel Hlavaj im Sturzacker am südlichen Gemeinderand Potôčky (Bez. Svidník) eine geschliffene Hammeraxt mit Schaftloch (Abb. 51), die der Gruppe der Ostslowakischen Hügelgräber zugesprochen werden kann.

PRIESKUM LOKALÍT V OBLASTI TURCA

Peter Kalmán

V novembri 1993 som vykonal prieskum lokalít, uvedených do literatúry Š. Janšákom (1930, s. 35-44, tab. 11-13).

Sučany (okr. Martin)

Skala (M-34-99-C-a, 1 : 25 000, 362 : 333 mm), stredovek, 14.-15. stor., hrádok.

Opevnenie pozostáva z trojitého valu a priekopy na severovýchode. Dva valy, brána a priekopa v predhradí sú velmi dobre zachované. Areál má parkovú úpravu. V dvoch sondách na juhovýchodnom okraji brala sa našli drobné črepy bez výzdoby a mazanica.

Turčianske Jaseno, časť Horné Jaseno (okr. Martin)

Hradište (M-34-99-C-c, 1 : 25 000, 340 : 293 mm), stredovek, hrádok.

Opevnenie pozostávalo z valu a priekopy okolo akropoly a predhradia na juhovýchode. Predhradie bolo pravdepodobne opevnené valom. Plocha akropoly je narušená tromi zemlankami z obdobia 2. svetovej vojny. Prezrel som profily zemlankových jám. Pod humusom sa nachádzala

červená prepálená vrstva bez akýchkolvek nálezov a pod ňou flotitné podložie. Podobná situácia bola aj v predhradí.

Valeントová (okr. Martin)

Hrádok (M-34-110-B-b, 1 : 25 000, 349 : 114 mm), prelom letopočtu, púchovská kultúra, stredovek, 14.-16. stor., hrádok.

Opevnenie pozostávalo z valu na východe, ktorý sa nezachoval. Plocha hrádku je dnes využívaná ako pasienok. Na povrchu sa nachádza veľké množstvo črepov púchovskej kultúry a zo stredoveku, mazanica a drobné kosti.

Literatúra

JANŠÁK, Š. 1930: Staré osídlenie Slovenska. In: SbMSS, 24. Martin 1930, s. 35-44.

BEGEHUNG VON LOKALITÄTEN IN DER TURIEC-REGION. Der Autor führte eine Begehung der Lokalitäten durch, die bereits früher von Š. Janšák (1930, S. 35-44, Taf. 11-13) in die Literatur eingeführt wurden. Sučany (Bez. Martin), Skala, Kleinburg, Scherben und Lehmverputz aus dem 14.-15. Jh. Turčianske Jaseno, Teil Horné Jaseno (Bez. Martin), Hradište, Kleinburg, Mittelalter, ohne Funde. Valentová (Bez. Martin), Hrádok, Scherben, Lehmverputz und Knochen, Púchov-Kultur, Wende der Zeitrechnung und Mittelalter (14.-16. Jh.).

PRIESKUM V RAJECKEJ DOLINE

Peter Kalmán

V júli a auguuste 1993 som vykonal prieskum s cieľom zistiť súčasný stav už dávnejšie známych lokalít v Rajeckej doline.

Konská (okr. Žilina)

Kozienna (M-34-98-C-b, 1 : 25 000, 222 : 202 mm), neskorá doba laténska, púchovská kultúra, sídlisko, nálezy mazanice, areál je využívaný na polnohospodárske účely. Bližšie pozri článok J. Moravčíka (1991, s. 5-42, tab. IV: 17; V: 1, 2, 4).

Rajec, časť Šuľa (okr. Žilina)

Vraniny (M-34-98-C-d, 1 : 25 000, 352 : 117 mm), staršia doba rímska, púchovská kultúra, sídlisko, nálezy mazanice, lokalita je neporušená. Bližšie pozri príspevok A. Petrovského-Šichmana (1965, s. 53-129, tab. XIII: 1-3, 5, 9, 11).

Turie (okr. Žilina)

Hrádok (M-34-98-C-b, 1 : 25 000, 48 : 87 mm), stredovek, 13.-15. stor., hrádok, nálezy drobných črepov a tehloviny. Lokalita je narušená lomom, vrcholová plošina je zatrávnená. Pozri článok O. Šeda (1976, s. 200-201, tab. 131).

Veľká Čierna (okr. Žilina)

Hôrka (M-34-98-C-a, 1 : 25 000, 48 : 349 mm), prelom letopočtu, púchovská kultúra, hrádok, bez nálezov, areál je husto zalesnený, dobre sa zachoval val a brána. Pozri článok J. Moravčíka (1980, s. 15-63, tab. XI: 3-6).

Literatúra

MORAVČÍK, J. 1980: Archeologické nálezy v Považskom múzeu v rokoch 1971-1975. In: VZP, 14. Banská Bystrica 1980, s. 15-63.

MORAVČÍK, J. 1991: Archeologické nálezy v Považskom múzeu v rokoch 1981-1985. In: VZP, 16. Banská Bystrica 1991, s. 5-42.

PETROVSKÝ-ŠICHMAN, A. 1965: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. In: VZP, 7. Banská Bystrica 1965, s. 53-129.

SEDO, O. 1976: Nové nálezy zo stredovekého opevnenia Hrádeček a zo sídliska "Za Hrádeček" v Turí. In: AVANS v r. 1975. Nitra 1976, s. 200-201.

BEGEHUNG DES RAJEC-TALES. Der Autor realisierte eine Begehung von schon seit längerem bekannten Fundstellen zwecks Feststellung ihres gegenwärtigen Zustands. Konská (Bez. Žilina), Kozienka, Siedlung der Púchov-Kultur aus der Spätlatènezeit, Lehmverputzfunde. Rajec, Teil Šuja (Bez. Žilina), Vraniny, Siedlung der Púchov-Kultur aus älterer römischer Zeit, Lehmverputzfunde. Turie (Bez. Žilina), Hrádok, Kleinburg aus dem 13.-15. Jh., Funde kleiner Scherben und von Ziegelmaterial. Veľká Čierna (Bez. Žilina) Hôrka, Kleinburg der Púchov-Kultur von der Wende der Zeitrechnung, ohne Funde.

PRIESKUM VEĽKEJ ROTHOVEJ JASKYNE

Lubomíra Kaminská

Košická Belá, časť Ružín (okr. Košice-vidiek), Veľká Rothova jaskyňa (37-24-02, 1 : 10 000, 124 : 112 mm), paleolit mladý, neolit, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

V roku 1993 uskutočnil člen Slovenskej speleologickej spoločnosti B. Hájek niekolko prieskumov vo Veľkej Rothovej jaskyni (Veľká ružínska jaskyňa). Pri prieskume jaskyne v apríli 1993 sa v hlini zo staršieho výkopu našla terminálna časť hrotito retušovanej čepele zo sivozeleného radiolaritu, ktorá by mohla patriť do mladého paleolitu (obr. 50).

V letných mesiacoch sa uskutočnil rozsiahlejší prieskum jaskyne, ktorého sa zúčastnil aj V. Ložek. Z holocennych vrstiev z výkopu vo vchode jaskyne pochádzajú črepy neolitickej kultúry s východnou lineárnej keramikou a bukovohorskej kultúry. V ich sprievode sa našla aj štiepaná kamenná industria, vyrobená hlavne z obsidiánu a kostená industria, ako aj zvieracie kosti a ulyty.

ERKUNDUNG DER HÖHLE VEĽKÁ ROTHOVÁ JASKÝNA. Das Ergebnis der Begehung der Höhle Veľká Rothova jaskyňa in der Gemeinde Košická Belá, Teil Ružín (Bez. Košice-Land), waren die funde einer jungpaläolithischen spitzretuschierten Klinge aus Radiolarit (Abb. 50), von Denkmälern der neolithischen Kultur mit östlicher Linearkeramik und Keramik der Bükker Kultur (Keramikscherben, Spaltindustrie, Knochenindustrie, Tierknochen).

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V NITRE-MALOM SEMINÁRI

Slavomír Katkin

Nitra, Malý seminár (45-24-02, 1 : 10 000, 327 : 280 mm), doba laténska, sídlisko, záchranný výskum, uloženie nálezov PÚ-RS Nitra.

V súvislosti s rekonštrukciou objektu Malého seminára (Pribinova ul. č. 6) a plánovanou prístavbou, navrhovanou v predĺžení osi južného krídla a vytvorením západného krídla, ktoré bude uzatvárať blok zo strany Vazilovej ulice, došlo k asanácii domov vo dvore budovy banky (Pribinova ul. č. 3) a k zemným práciam. Po znížení terénu asi o 5 m vznikli v západnej časti dvora dva profily I a II, v ktorých sa rysoval laténsky objekt.

Uvedený objekt sa črtal v nároží stien profilov I a II. Zasahoval severozápadozápadným smerom do neporušeného svahu a juhovýchodozápadným smerom pod násyp, na ktorom sa nachádza tehlový mûr s kamennou podmiurovkou. Táto skutočnosť zabránila zisteniu veľkosti, tvaru a konštrukcie objektu. Podarilo sa zachytiť len východnú časť nepravidelného pôdorysu. Zistená výška objektu je 2,2 m. Dno bolo nerovné. Vo výplni sa našla poškodená zásobnica s obsahom väčšieho množstva zvieracích kostí, ktoré sa nachádzali v celej preskúmanej časti objektu. V okolí zásobnice ležalo vedla seba desať hlinených tkáčskych závaží. Našla sa i kamenná polgula z pieskovca (hmotnosť 1550 g, Ø 134 mm, v. 82 mm), ktorá nesie výrazné stopy po opracovaní. V početnom keramickom materiáli z neskorej doby laténskej, pochádzajúcim z výplne objektu, bola zastúpená červeno-biela a dácka keramika.

Na základe triedenia neskorolaténskych objektov (Kuzmová 1980) sa uvedený objekt radí k príbytkom, v ktorých sa vykonávala výrobná činnosť (tkáčska dielňa?). Keramický materiál datuje chatu do keltskodáckeho obdobia.

Nález tohto objektu v mieste prístavby Malého seminára je ďalším potvrdením osídlenia hradného vrchu zmiešaným keltskodáckym obyvateľstvom v neskorej dobe laténskej (Točík - Rejholec 1993; Hečková 1993; Bednár - Staník 1993).

LITERATÚRA

- BEDNÁR, P. - STANÍK, I. 1993: Archeologický a stavebno-historický výskum Nitrianskeho hradu v rokoch 1988-1991. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, s. 127-141.
- HEČKOVÁ, J. 1993: Prvé historické etniká na území Nitry. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, s. 64-73.
- KUZMOVÁ, K. 1980: Nižinné sídliská z neskorej doby laténskej v strednom Podunajsku. SIA, 28, 1980, s. 312-336.
- TOČÍK, A. - REJHOLEC, E. 1993: Zisťovací výskum na hradnom kopci v Nitre v rokoch 1958-1959. In: ŠtZ AÚ SAV, 29. Nitra 1993, s. 5-46.

RETTUNGSGRABUNG IN NITRA-MALÝ SEMINÁR. Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion des Gebäudes des Kleinen Seminars in Nitra (Bez. Nitra) wurde nach der Assanation der Objekte und nach Erniedrigung des Geländes der Teil eines latènezeitlichen Objektes freigelegt. Im Rahmen der Rettungsgrabung konnte ein großes beschädigtes, mit Tierknochen angefülltes Vorratsgefäß, eine Halbkugel aus Sandstein, 10 nebeneinander liegende Tongewichte, rot-weiße und dakische Keramik aus kelto-dakischer Zeit geborgen werden. Es handelt sich wahrscheinlich um ein Wohnhaus, in welchem Produktionstätigkeit durchgeführt wurde (Weberwerkstatt?).

PRIESKUM ZÁHORIA V ÚSEKU OD SUCHOHRADU PO GAJARY, OKR. BRATISLAVA-VIDIEK.

Jana Katkínová

Prieskum nivy rieky Moravy v úseku od Suchohradu po Gajary (okr. Bratislava-vidiek), zistené tri nové lokality, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

1. Gajary (okr. Bratislava-vidiek), Panská strana (34-43-09, 1 : 10 000, 465-482 : 140-151 mm). Zvyšok pieskovej duny, ohraničený na juhozápade bývalou cestou z Gajárov do Dürnkrutu, ležiaci východne od vytaženého pieskoviska, nadmor. v. 146 m n. m. Na ploche asi 150 x 100 m, najmä v severovýchodnej časti náleziska, sa koncentrovali zdobené velkomoravské črepy, fragment hlinenej fajky so zvyškami plastickej výzdoby (16./17. stor.) a zdobené črepy z konca stredoveku a novoveku, pravdepodobne zo sídliska.

2. Suchohrad (okr. Bratislava-vidiek), Biele brehy (34-43-18, 1 : 10 000, 60-68 : 123-130 mm). Mierna vyvýšenina ležiaca v medzihrázovom priestore na severovýchodnom okraji pola, nadmor. v. okolo 146 m n. m. Na ploche asi 80 x 100 m bola roztrúsená kamenná industria z mladého paleolitu a ojedinelé črepy z velkomoravského obdobia(?) a novoveku.

3. Suchohrad (okr. Bratislava-vidiek), Hajstrovka (34-43-18, 1 : 10 000, 50-55 : 210-215 mm). Rovina ležiaca medzi hlavným tokom a mŕtvy rámienom Moravy, na východ od hrádz, nedaleko kóty 147. Na ploche asi 50 x 50 m sa našiel čepelovitý ústup z kremeňa (pravek?) a okrajový, glazovaný črep so zaobleným okrajom a plastickou lištou (novovek).

BEGEHUNG DER ZÁHORIE-REGION IM ABSCHNITT VON SUCHOHRAD BIS GAJARY. Die Begehung der March-Aue im Abschnitt von Suchohrad bis Gajary (Bez. Bratislava-Land) ergab drei neue Fundstellen: 1. Gajary, Panská strana, Siedlungsfunde aus großmährischer Zeit, vom ausgehenden Mittelalter und aus der Neuzeit. 2. Suchohrad, Biele brehy, jungpaläolithische

Spaltindustrie, vereinzelte Scherben aus großmährischer (?) und der Neuzeit. 3. Suchohrad, Hajstrovka, urzeitlicher Klingenabschlag und neuzeitliche Scherbe.

ĎALŠIE NÁLEZY SEVEROKARPATSKEJ KULTÚRNEJ SKUPINY Z VRBOVA

Ladislav Kiefer - Titus Kolinský

Vrbov (okr. Poprad), Vrbovský lesík, tiež Kočaj (M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 248-258 : 194-200 mm), neskorá doba rímska, začiatok doby stahovania národov, záchranná exploatácia, uloženie nálezov: dočasne súkromná zbierka L. Kiefera, perspektívne Múzeum v Kežmarku.

Na západnom svahu lokality skúmanej v r. 1986 K. Pietom a F. Javorským zistil spoluautor L. Kiefer v západnej stene zemnej ryhy zvyšky narušeného sídliskového objektu s ohniskom. V dňoch 20. 6., 17. 7. a 3. 9. 1993 dvoma minisondami v hĺ. 84-90 cm odkryl zvyšky ohniska kruhovitého pôdorysu so zlomkami keramického materiálu. Rozptýlené keramické črepy zistil predovšetkým v kultúrnej vrstve, v hĺ. 50-90 cm. Vo východnom susedstve ohniska v hĺ. 56 cm objavil aj perlu (praslen?) z priesvitného skla s nádyhom do svetlozelena, v. 0,9 cm, Ø 2,2 cm (obr. 52: 4).

Keramiku vyhotovenú v ruke zastupujú črepy (výber):

1. Torzo hornej časti hrncovitej nádoby s esovitou profiláciou so zaobleným, vyššie posunutým vydutím, zdobenej na pleciach, v zóne vymedzenej obvodovými žliabkami, šikmými nepravidelnými ryhami. Materiál s obsahom sludy, šedočierne povrch (obr. 52: 14).

2.-4. Okrajové črepy hrncovitých nádob s vysoko posunutým vydutím, z podobného materiálu ako prechádzajúci črep (obr. 52: 1-3).

5.-7. Fragmenty z dier nádob, pravdepodobne hrncovitého tvaru, bez odsadenia (obr. 52: 9), s náznakom (obr. 52: 12) alebo s výrazným odsadením dna (obr. 52: 13).

8. Okrajový fragment zásobnice s okružím, zdobený v kolkovaným rozetovým motívom. Materiál s prímesou väčších kremencových zrn a sludnatého piesku (obr. 52: 5).

9.-14. Zlomky z vydutia zásobnicových nádob s okružím, zdobených nepravidelnými vlnovkovými (obr. 52: 15) a oblúkovitými ryhami (obr. 52: 7, 8, 10, 11). Všetky sú z materiálu s prímesou sludnatého piesku a väčších kremericových kamienkov; povrch šedočiernej farby.

15. Črep z rozmernejšej (zásobnicovej?) nádoby zdobenej vtlačenými jamkami a nepravidelnými obvodovými i priečnymi ryhami (obr. 52: 6). Vyrobený z podobného piesčiteho, sludnatého materiálu ako zásobnicové nádoby.

Skladba zastúpenej, ručne vyhotovenej keramiky s prevahou hrncovitých nádob a nádob s okružím s výrazným nástupom dekompozície výzdoby (ryhy, oblúky, vlnovky, kolky) dovoluje zaradiť získaný súbor k doteraz známym nálezom z tejto lokality, začlenených K. Pietom (1988, s. 385-417, najmä s. 388, mapka, obr. 1: 17; obr. 3; 1991, s. 376-387, najmä s. 383, obr. 2: 18, 21, 23, 26-28, 30, 31; 5: 7) k severokarpatskej (predtým prešovskej) skupine z konca doby rímskej a začiatku doby stahovania národov.

Literatúra

- PIETA, K. 1988: Die Slowakei im 5. Jahrhundert. In: Germanien, Hurnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit. Nürnberg 1988: Germanisches Nationalmuseum - Katalog, s. 385-417.
 PIETA, K. 1991: The North Carpathians at the beginning of the Migration Period. In: Antiquity, Vol. 65, Nr. 247. Oxford 1991, s. 376-387.

WEITERE FUNDE DER NORDKARPATISCHEN KULTURGRUPPE AUS VRBOV. Zu den bisher bekannten Siedlungsfunden vom Ende der römischen Kaiserzeit und beginnenden Völkerwanderungszeit aus Vrbov (Bez. Poprad) kamen im J. 1993 Keramikfragmente (Abb. 52: 1-3, 5-15) und eine Perle aus durchscheinendem grünlichem Glas hinzu (Abb. 52: 4), die aus einem gestörten Siedlungsobjekt mit einer Feuerstelle gerettet wurden. Die Funde kann man der nordkarpatischen Kulturgruppe vom Ende des 4. und Anfang des 5. Jh. zuweisen (Pieta 1988; 1991).

NÁLEZY LENGYELSKÉJ KULTÚRY Z DOLNÉHO LOPAŠOVA

Marián Kľčo

Dolný Lopašov (okr. Trnava), extravilán (35-31-20, 1 : 10 000, 20 : 144 mm), neolit, lengyelská kultúra, sídlisko, prieskum, uloženie BM v Piešťanoch.

Stavbou chmelnice pri miestnom Poľnohospodárskom družstve bol porušený sídliskový objekt lengyelskej kultúry. Dno ležalo v hĺbke cca 130 cm. Z objektu sa zachovalo niekoľko črepov typických pre II. stupeň lengyelskej kultúry a štiepaná rádiolaritová a limnokvarcitová industria - dve čepele a šípka.

FUNDE DER LENGYEL-KULTUR AUS LOPAŠOV. Im Gemeindekataster von Dolný Lopašov (Bez. Trnava) entdeckte man ein Siedlungsobjekt mit dem Inhalt von Scherben und Spaltindustrie, die für die II. Stufe der Lengyel-Kultur typisch sind.

NÁLEZY Z MLADŠEJ DOBY KAMENNEJ Z VRBOVÉHO

Marián Kľčo

Vrbové (okr. Trnava), extravilán (35-32-06, 1 : 10 000, 144 : 268 mm), neolit, eneolit, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov BM v Piešťanoch.

V polohe Kopec 600 m na juhovýchod od kóty 246 je sporadický výskyt štiepanej rádiolaritovej a pazúrikovej industrie (čepele a ústupy), ktorá sa môže rámcove datovať do neolitu a eneolitu.

FUNDE AUS DER JÜNGEREN STEINZEIT AUS VRBOVÉ. In der Lage Kopec in Vrbové (Bez. Trnava) ist ein sporadisches Vorkommen von rahmenhaft in das Neolithikum und Äneolithikum datierter Spaltindustrie verzeichnet.

SÍDLISKO LUŽICKÉJ KULTÚRY Z URMINIEC

Marián Kľčo

Urmince (okr. Topoľčany), extravilán (35-41-22, 1 : 10 000, 104 : 115 mm), neskora doba bronzová, lužická kultúra, sídlisko, prieskum, uloženie nálezov BM v Piešťanoch.

Stavbou chmelnice na lavobrežnej strane potoka Bojnianka pri majeri Klačany bolo porušené sídlisko lužickej kultúry. Prieskumom sa získala kolekcia črepov z plochej misovitej nádoby, dvojkónickej misky, amfor a hrncov s plastickou presekávanou páskou. Datovanie: neskora doba bronzová, lužická kultúra, stupeň HB.

SIEDLUNG DER LAUSITZER KULTUR IN URMINCE. Auf der linken Seite des Bojnianka-Baches im Gemeindekataster von Urmince (Bez. Topoľčany) wurde bei der Anlegung der Hopfenanlage eine lausitzische Siedlung aus der Stufe HB gestört.

OJEDINELÝ NÁLEZ KAMENNEJ SEKERKY Z TREBATÍC

Marián Kľčo - Ľudmila Iliašová

Trebaticke (okr. Trnava), extravilán (35-32-11, 1 : 10 000, 107 : 197 mm), eneolit, ojedinely nález, prieskum, uloženie BM v Piešťanoch.

V polohe Druhý hon 200 m na juhovýchod od kóty 177, na lavobrežnom svahu plynkého zamokreného údolia. Ojedinelý nález plochej kopytovitej sekery s oblým, poškodeným ostrím, vyhotovenej z amfiboliticko-chloritickej bridlice (obr. 53). Datovanie: eneolit.

EINZELFUND EINES STEINBEILES AUS TREBATICE. In der Lage Druhý hon im Gemeindekataster von Trebatice (Bez. Trnava) fand man den vereinzelten Fund eines flachen Schuhleistenkeiles aus Schiefer, der in das Äneolithikum datiert ist (Abb. 53).

DRUHÁ SEZÓNA VÝSKUMU KOMITÁTNEHO HRADU V GEMERI

Štefan B. Kovács

Gemer (okr. Rimavská Sobota), poloha Várhegy (37-33-10, 1 : 10 000, 123 : 220 mm), ľažisko 13.-15. stor., nálezy kultúry s kanelovanou keramikou, komitátsky hrad, záchranno-zisťovací výskum, uloženie nálezov GM v Rimavskej Sobote.

Počas druhej sezóny boli výskumné aktivity sústredené do troch miest.

1. Predĺžením sondy č. 1/1992 severným smerom sme skúmali valové opevnenie, jeho štruktúru a chronologickú pozíciu. Žiaľ, doterajší priebeh výskumu v tejto časti lokality poskytuje o sledovaných otázkach len pomerne málo dôkazového materiálu. Dôležité je predovšetkým zistenie, že samotný val vznikol prirodzeným spôsobom, a to ako dôsledok vyhlíbenia priekopy obklopujúcej centrálny kopec. Veľké množstvo zeminy, ktoré sa získalo exploatačnou činnosťou - hĺbením priekop, sa nepoužilo na výstavbu valu, ale na navŕšenie centrálneho kopca. Potvrzuje to i objekt (jama) kultúry s kanelovanou keramikou, zistený v sonde na hrebeni valu v h. 50 cm. V sonde bola objavená jediná, zrejme stredoveká kolová jama, ktorá dovoluje uvažovať o nadzemnej drevenej konštrukcii. Doterajším výskumom sa nepotvrdila existencia valu s drevenou komorovou konštrukciou, ktorá je tak typická pre komitátne hrady (napr. Borsod, Hont...).

2. Pokračovalo sa vo výskume na centrálном kopci, kde sa podarilo identifikovať obytnú vežu s vnútornou svetlosťou 350 cm. Objekt bol úplne zničený, kamene boli použité ako stavebný materiál obyvateľmi obce.

3. Výskum na plošinke mimo opevneného areálu, ktorá je situovaná v jeho tesnej blízkosti, dokázal súčasť existenciu kamenného objektu (svedčí o tom množstvo kameňov a malty zo sekundárnej polohy), no jeho funkciu a rozmeru už nebolo možné zistiť.

Z nálezového fondu sú zaujímavé nádobkovité kachlice, datovateľne do 14. stor., ostatný keramický materiál pochádza z 13. až 15. stor.

Doterajší výskum dokazuje, že komitátsky hrad v Gemeri bol postavený najskôr v 1. pol. 13. stor. Získaný archeologický materiál skoršie datovanie neumožňuje. Hrad definitívne zanikol v 2. pol 15. stor.

Úlohou záverečnej sezóny bude ešte sprecizovanie uvedených výsledkov, ďalej výskum blízkej lokality v polohe Órhely a objasniť jej vzťah k samotnému hradu.

ZWEITE GRABUNGSSEASON AUF DER KOMITATSBURG IN GEMER. Während der zweiten Grabungsaison auf der Komitatsburg in Gemer (Bez. Rimavská Sobota) wurde die Wallbefestigung untersucht. Bisher wurde nicht die Existenz einer hölzernen Kastenkonstruktion bestätigt, die für die umliegenden Komitatsburgen typisch ist (Borsod, Hont...). Die bisherige Grabung brachte keine schwerwiegenden Erkenntnisse bezüglich ihrer Datierung. Auf dem zentralen Hügel wurde ein Wohnturm von 350 cm lichter Weite untersucht. Außerhalb des befestigten Areals und in seiner unmittelbaren Nähe wurden Spuren eines Steinobjektes identifiziert. Die Ausmaße und ursprüngliche Funktion des Objektes konnten einstweilen nicht bestimmt werden. Aus dem Fundfonds sind Topfkacheln interessant, die in das 14. Jh. datierbar sind. Das übrige Keramik- und Metallinventar stammt aus dem 13.-15. Jh. Die bisherigen Erkenntnisse und das gewonnene Material zeugen über die Errichtung der Komitatsburg in Gemer am ehesten in der 1. Hälfte des 13. Jh. und von ihrem Untergang in der 2. Hälfte des 15. Jh.

PRVÁ ETAPA VÝSKUMU HLAVNÉHO NÁMESTIA V RIMAVSKÉJ SOBOTE

Štefan B. Kovács

Rimavská Sobota (okr. Rimavská Sobota), Hlavné námestie (M-34-125-C-c, 1 : 25 000, 319 : 146 mm), ťažisko 13.-16. stor., sporadické nálezy z neolitu (bukovohorská kultúra), zo starej a neskorej doby bronzovej (otomanská a kyjatická kultúra), predstihový, záchranno-zisťovací výskum, uloženie nálezov GM v Rimavskej Sobote.

Predstihový, záchranný archeologický výskum Hlavného námestia v Rimavskej Sobote bol vyvolaný plánovanou komplexnou rekonštrukciou námestia. Finančne ho zabezpečoval investor akcie - mesto Rimavská Sobota.

Prvotným cielom výskumu je odkrytie, lokalizácia a identifikácia stredovekých objektov, so zámerom ich možnej prezentácie v rámci budúcej rekonštrukcie námestia.

V prvej sezóne (september-november 1993) sa výskum zameral na plochu vymedzenú severne od farského kostola. Kombináciou plošnej odkryvky a sondáže bolo preskúmaných cca 300 m². Odkryté boli základy severnej lode stredovekého kostola, časť sakristie, ako aj základy ohradenia stredovekého cintorína. Výskum potvrdil, že podzemné priestory sakristie slúžili ako osárium. V západnej časti severnej lode bola zistená murovaná hrobka.

Odkryté základy predstavujú minimálne dve stavebné fázy. Ich detailné chronologické vyhodnotenie bude úlohou ďalšieho výskumu.

V osáriu bola objavená hrubá vrstva prepálených ľudských kostí, spolu so sekundárne vypálenými, zdeformovanými hlinenými nádobami, čo zrejme súvisí s veľkým požiarom v r. 1506, ktorý podla prameňov zničil celé mesto.

Stredoveký cintorín sa nemohol pre zložitú terénnu situáciu systematicky skúmať. Odkrylo sa len sedem narušených kostrových hrobov v sonde č. 1/93. Ich datovanie pre úplnú absenci spravidlných nálezov nie je možné.

Z doterajšieho výskumu je zjavné, že ohrada cintorína mala aj obranný charakter (š. základov: 120 cm). Areál cintorína spolu s kostolom slúžili zároveň ako refugium. Dokázalo sa, že spomínané ohradenie pochádza z dvoch časových úsekov. Starší mór zatial datujeme rámcovo do 14.-15. stor. Novší bol postavený pravdepodobne až v 2. pol. 17. stor. Svedčí o tom povolenie Turkov na opravu, resp. výstavbu ohradného múru z r. 1661. Štvorcovitý kamenný objekt, ktorého základy sa objavili v sektore J 27-28, mohli byť súčasťou staršej fázy opevnenia.

V severnej časti skúmanej plochy mimo areál cintorína sa objavilo a preskúmallo niekoľko obilných jám s vypálenými stenami. Získaný materiál ich zánik datuje do 16.-17. stor.

Zisťovací prieskum sa uskutočnil i v priestoroch pod terajším kostolom. Podľa doterajších poznatkov otvor v severnej stene lode je súčasný s terajším kostolom. Predpokladáme, že pod stredovekým kostolom mohli byť priestory, ktoré však boli neskoršie zasypané. Ďalší výskum v týchto priestoroch je podmienený vyriešením otázok statiky kostola.

Z nálezového fondu si najväčšiu pozornosť zasluhujú pamiatky tzv. červenomalovanej bielej keramiky (13.-17. stor.). Charakteristickými a najrozšírenejšími sú gotické poháre, našli sa i úlomky kachlíc. Zaujímavý je nález náhrobného kameňa z pieskovca, zdobený nákovou a kladivom, ktorý sa našiel v sekundárnej polohe (pôvodne mohol patriť k murovanej hrobke odkrytej v západnej časti severnej lode). Z ostatného fondu sú povšimnutiahodné mince (od Ľudovíta I. po Máriu Teréziu) a šperky. Našlo sa i množstvo omietok so zvyškami fresiek a sporadicky i architektonické články. Praveké osídlenie lokality dokladajú sporadické nálezy bukovohorskej, otomanskej a kyjatickej kultúry.

Vo výskume budeme pokračovať.

ERSTE GRABUNGSETAPPE AUF DEM PLATZ HLAVNÉ NÁMESTIE IN RIMAVSKÁ SOBOTA. Das primäre Ziel der Vorsprungsgrabung auf dem Hauptplatz von Rimavská Sobota (Bez. Rimavská Sobota) war die Freilegung, Lokalisierung und Identifizierung mittelalterlicher Objekte zwecks ihrer möglichen Präsentierung im Rahmen der geplanten Rekonstruktion des Stadtplatzes. Während der ersten Saison untersuchte man die Fundamente des nördlichen mittelalterlichen Kirchenschiffes, einen Teil der Sakristei und des Ossariums unter der Sakristei. Der

Friedhof wurde nicht systematisch abgedeckt, nur sieben Gräber, die wegen des völligen Fehlens von Begleitfunden undatierbar sind. Das Friedhofsareal war mit einer dicken Mauer eingefriedet, die zusammen mit der Kirche auch zur Verteidigung - als Refugium diente. Identifiziert wurden zwei Einfriedungsmauern, die sich chronologisch gegenseitig ausschließen. Die ältere datiert man vorläufig rahmenhaft in das 14.-15. Jh. Die neuere Mauer erbaute man wahrscheinlich erst in der 2. Hälfte des 17. Jh. Außerhalb des friedhofsareals wurden mehrere Getreidegruben freigelegt, ihr Aufgeben im 16.-17. Jh. ist durch Material aus ihrer Versiegelung datiert.

Beachtenswert sind aus dem Fundfonds Denkmäler der sog. rötbemalten weißen Keramik (13.-17. Jh.). Am charakteristischsten und frequentiertesten sind gotische Becher und man fand auch Kachelbruchstücke. Interessant ist der Fund eines Grabsteines aus Sandstein mit der Darstellung von Hammer und Amboß. Er wurde in sekundärer Lage gefunden und dürfte ursprünglich wohl zur gemauerten Gruft gehört haben, die im Westteil des nördlichen Kirchenschiffes unter dem Fußboden entdeckt wurde. Von weiteren Funden zu nennen sind Münzen (von Ludwig I. bis Maria Theresia), Schmuck und Wandverputz mit Freskenresten. Urzeitliche Besiedlung belegen sporadische Funde der Bükker, Otomani- und Kyjatice-Kultur. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

TRETIA ETAPA VÝSKUMU V PIEŠŤANOCH V POLOHE STARÝ KLÁŠTOR

Vladimír Krupa - Marián Klčo

Piešťany (okr. Trnava), intravilán (M-33-132-B-a, 1 : 25 000, 146 : 284 mm), stredovek, pohrebisko, sakrálna stavba, výskum, uloženie nálezov BM v Piešťanoch.

V roku 1993 sa uskutočnila tretia etapa výskumu objektu v polohe Starý kláštor na Detvianskej ulici č. 9 v Piešťanoch. Sondami č. I.-VI. sa odkryla vnútorná časť severného presbytéria, vonkajšia časť južného a severného presbytéria a vonkajšia časť lode kostola. Výskum potvrdil výsledky získané v predchádzajúcej sezóne o spôsobe stavby základov z hrubého lomového kameňa zalievaneho maltou. Zároveň sa objavili nové architektonické prvky, napríklad masívne operáky vo vnútornom priestore kostolnej lode pri styku južného a severného presbytéria a kamenárske značky, zistené na pieskovcovom odtokovom žlate z exteriérovej časti južného presbytéria.

Počas výskumu sa odokrylo 26 hrobov. Najstaršie hroby (12.-13. stor.) sa našli vo vnútornom priestore severného presbytéria a pri vonkajšom základe južného presbytéria. Časť hrobov bola poškodená základom presbytéria. Hroby v sonda č. VI., odkryté z vonkajšej strany základov kostolnej lode, svojím uložením respektujú priebeh základov kostolnej lode a sú mladšie ako 14. stor. V hroboch sa našli železné a bronzové pracky, časť čelenky, strieborná záušnica a strieborný štítkový prsteň. Pri niekoľkých hroboch sa našli železné klince z truhiel.

V sonda č. III. sa v hĺ. 90 cm zistil zhľuk ľudských kostí - kostnica z mladšej fázy pri kostolnej cintorína.

Časť kamenných základov staršej stavby, zistenej v sonda č. IV. a V., podla petrografického rozboru L. Illášovej, vykazuje inú štruktúru ako materiál kostolnej lode.

Tretia etapa výskumu "Starého kláštora" neprinesla priame dôkazy o existencii kláštora v tejto polohe. Výskum lode kostola priennesol doklady o staršej architektúre, mladšom stavebnom výviny lode kostola a o pohrebisku z 12.-14. stor.

Výskum v r. 1994 bude ďalej pokračovať na zastavannej, hospodárskej časti dvora.

DRITTE GRABUNGSETAPPE IN PIEŠŤANY IN DER LAGE STARÝ KLÁŠTOR. In der Gasse Detvianska ul. Nr. 9 in Piešťany (Bez. Trnava) wurde die dritte Grabungsetappe in der Lage Starý kláštor realisiert. Freigelegt wurde ein Teil des südlichen und nördlichen Presbyteriums und der Außenwand des Kirchenschiffes. Dabei wurden neue architektonische Elemente festgestellt - Pfeiler und Steinmetzzeichen. Während der Grabung wurden 26 Gräber erschlossen (12.-14. Jh.).

POKRAČOVANIE VÝSKUMU RÍMSKEHO KASTELA V IŽI

Klára Kuzmová - Ján Rajtár

Iža (okr. Komárno), Leányvár (45-43-14, 1 : 10 000, 477-495 : 163-183 mm), doba rímska (2.-4. stor.), rímskoprovinciálna kultúra, kastel, systematický výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Priebeh výskumu ovplyvnila realizácia I. etapy pamiatkovej úpravy a rekonštrukcie južnej časti opevnenia kamenného kastela. Terénné práce sa preto upriamili na nedoskúmaný priestor južnej brány (porta decumana), ktorý sa postupne odkrýval už počas predchádzajúcich výskumných sezón, a na dosiaľ neodkrytú východnú medzivežu južného pevnostného múru.

Výskum v priestore južnej brány, ktorej stavebná dispozícia už bola známa (Kuzmová - Rajtár 1986, s. 140-141, obr. 51), sa zameral na zistenie objektov staršieho - drevozemného tábora. Skúmala sa plocha v priechodoch brány (medzi zachovaným stredovým pilierom a negatívmi múrov západnej a východnej veže), vo vnútornom priestore bránových veží, ako aj v úzkom páse z vnútornej strany hradieb. Terénna situácia tu bola značne porušená súvekými planírkami, súvisiacimi s výstavbou kamenného kastela i novodobými zásahmi, predovšetkým zisťovacími rezmi (sondami) J. Tótha-Kurucza. V tomto priestore sa predpokladalo pokračovanie stavieb č. 5 a 6 drevozemného tábora, ktorých pôdorysy sa zistili v tesnom predpolí južnej brány. V sektoroch 25-29/q-r sa podarilo odkrýť časť interiéru strednej miestnosti západného traktu stavby č. 5 s viacerými kolovými jammami a priehlbňami a časť jej západného vonkajšieho muru z nepálených tehál s vchodom. V priestore medzi stavbami č. 5 a 6 sa zachovali pozdĺžne odvodňovacie žlaby, spevnené po stranach radmi nepálených tehál. Na základe týchto výsledkov možno doplniť pôdorysy uvedených stavieb, ktoré zodpovedajú doterajším poznatkom o vnútornej zástavbe drevozemného tábora. Napriek značne porušenej terénnej situácii sa tu našli viaceré železné predmety, klince, cvočky z podošiev obuvi, železny nôž s bronzovou priečkou, železny prsteň s gemou, ďalej bronzová minca - as Trajána (98-117), zlomky bronzového šupinového panciera, bronzová prelamovaná spona a fragment bronzového ozdobného kovania konškého postroja s emailovou výzdobou, zlomky skla, hlinených ka-hancov, terry sigillaty a úžitkovej keramiky.

V súvislosti s pamiatkovou obnovou južného frontu opevnenia bolo potrebné odkrýť a preskúmať aj východnú medzivežu, ktorá sa nachádza medzi južnou bránou a juhovýchodnou rohovou vežou kamenného kastela. Vrchné vrstvy, značne porušené novodobými zásahmi, sa odstránili zemným strojom, v ďalšom výskume sa pokračovalo ručne. Na vytýčenej ploche (sektor 34/q-r) sa odkryla časť muriva severnej a východnej steny medziveže, zachovaného v tvare "L" (dĺ. 470 cm, š. 250 cm, hr. 110-115 cm). Obvodový mûr kastela a západný mûr medziveže boli vylámané až do základov a zistili sa iba v negatívnej podobe. Vo vnútri medziveže i západne od nej sa podarilo v subpozícii odkrýť časť južnej miestnosti západného traktu stavby č. 3 drevozemného tábora s príslušnou pozdĺžnou deliacou stenou a priečkou (Rajtár 1992, s.154, obr. 5; 7). Z interiéru pochádza as Marka Aurélia (161-180), niekoľko zlomkov železnych a bronzových predmetov, skla, úžitkovej keramiky a terry sigillaty, železny trojkrídelykový hrot šípu a železne cvočky z podošiev obuvi.

Doskúmanie uvedených častí južného frontu opevnenia kastela umožnilo naplno rozvinúť stavebné práce na jeho náznakovej rekonštrukcii, s ktorými sa začalo v jesenných mesiacoch a budú ukončené v r. 1994.

V roku 1993 sa odstránil i násyp starej protipovodňovej ochranej hrádze, prebiehajúci stredom areálu kastela. Pri systematickom sledovaní týchto zemných prác a zberom za pomoci detektora kovov (I. Žundálek) sa z pôvodnej povrchovej vrstvy kastela - spod násypu tejto hrádze - získali početné drobné kovové nálezy, najmä mince (pozri príspevok J. Hunku - E. Kolníkovej v tomto zborníku na s. 62-66).

Odstránenie násypu starej hrádze umožní prvotnú úpravu celého areálu kastela, inštalovanie prvej časti stáleho informačného systému a spolu s rekonštrukciou južného frontu opevnenia aj sprístupnenie tejto pamiatky širokej verejnosti už v r. 1994.

Výskum, rekonštrukčné práce a pamiatkovú úpravu v r. 1993 financoval a všeestranne podporoval Obecný úrad v Iži, za ďalšieho finančného prispenia Útvaru regionálneho rozvoja Okresného úradu v Komárne a Ministerstva kultúry SR.

Literatúra

KUZMOVÁ, K.- RAJTÁR, J. 1986: Ósma sezóna revízneho výskumu rímskeho kastela v Iži. In: AVANS v r. 1985. Nitra 1986, s. 140-141.

RAJTÁR, J. 1992: Das Holz-Erde-Lager aus der Zeit der Markomannenkriege in Iža. In: Probleme der relativen und absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter. Kraków 1992, s.149-170.

FORTSETZUNG DER ABDECKUNG DES RÖMISCHEN KASTELLS IN IŽA. Den Verlauf der Grabung in Iža (Bez. Komárno) beeinflußte die Realisierung der I. Etappe der Denkmalgestaltung und Rekonstruktion des südlichen Befestigungsteiles des Steinkastells. Die Geländearbeiten richteten sich auf den nicht fertig erforschten Raum des Südtores (Porta decumana) und des östlichen Zwischenturmes. Der Grundriß des Südtores war bekannt (Kuzmová - Rajtár 1986, S. 140-141, Abb. 51), die Grabung richtete sich deshalb auf die Feststellung von Objekten des älteren Holz-Erde-Lagers (Fortsetzung der Bauten Nr. 5 und 6). In den Sektoren 25-29/q-r, entdeckte man den Teil des Interieurs des mittleren Raumes des westlichen Gebäudetraktes Nr. 5 mit Pfostengruben und Vertiefungen und den Teil seiner Außenmauer aus ungebrannten Ziegeln mit dem Eingang. Zwischen den Bauten Nr. 5 und 6 erhielten sich längliche Wasserableitungsgräben, die mit Reihen ungebrannter Ziegel verfestigt waren. Hier fanden sich Eisengegenstände, Nägel, Schuhnägel, ein Eisenmesser mit Bronzesbeschlag am oberen Klingenrand, ein Eisensingerring mit Gemme, ein As Trajans (98-117), Bruchstücke eines bronzenen Schuppenpanzers, eine Bronzesfibel mit Durchbruchsmuster und das Fragment eines bronzenen Pferdegeschirrbeschlages mit Emailverzierung und Bruchstücke von Glas, Tonlampen, Terra sigillata und Gebrauchsgeräten.

Vom östlichen Zwischenturm (zwischen dem Südtor und dem südöstlichen Ecktor) wurde ein Teil des Mauerwerkes seiner nördlichen und östlichen Wand abgedeckt, die in der Form eines "L" erhalten war. Die Umfassungsmauer des Kastells und die Westmauer des Zwischenturmes wurden in negativer Form festgestellt. In Subposition erfaßte man den Teil des südlichen Raumes des westlichen Gebäudetraktes Nr. 3 des Holz-Erde-Lagers mit der trennenden Längswand und Scheidewand (Rajtár 1992, S. 154, Abb. 5; 7). Aus dem Interieur stammten ein As des Mark Aurelius (161-180), mehrere Bruchstücke von Eisen- und Bronzegegenständen, Glas, Gebrauchsgeräte und Terra sigillata, eine dreiflügelige Eisenpfeilspitze und eiserne Schuhnägel. Unter der Aufschüttung des alten Hochwasserdamms, der im J. 1993 entfernt wurde, kamen mit Hilfe eines Metallsuchgerätes (I. Žundálek) zahlreiche Metallfunde zum Vorschein, besonders Münzen (siehe Beitrag J. Hunka - E. Kolníková in diesem Sammelband auf S. 62-66). Die Beseitigung des Damms ermöglichte die Präsentation des ganzen Kastellareals - die Installierung des ersten Teiles des Informationssystems, die Rekonstruktion der südlichen Befestigungsfront - und die Zugänglichkeit des Denkmals der breiten Öffentlichkeit schon im J. 1994.

Die Grabung, Rekonstruktionsarbeiten, Denkmalgestaltung finanzierte und unterstützte allseitig das Gemeindeamt von Iža mit weiterem finanziellem Beitrag der Institution für regionale Entwicklung des Bezirksamtes in Komárno und des Kulturministeriums der SR.

PRVÁ ETAPA ZÁCHRANY RÍMSKÝCH KAMENNÝCH PAMIATOK V NOVÝCH ZÁMKOCH

Klára Kuzmová - Margaréta Rybáriková

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), intravilan mesta, poloha Sihot, vyústenie ulice Medzimlynie (L-34-1-A-b, 1 : 25 000, 223 : 46 mm), doba rímska, ojedinelý nález, sekundárne zamurovaná náhrobná stela, časť oltára, architektonické články.

V roku 1992 pri obhliadke uvedenej lokality bolo v opornom mure pod stavidlom asanovaného starého mlyna viditeľných 18 opracovaných kameňov, z nich jedna rímska náhrobná stela (Kuzmová - Rajtár 1993, s. 76). Na rokovaniach, ktoré podnietil Archeologický ústav SAV v Nitre, sa miestne orgány štátnej správy a ďalšie zainteresované inštitúcie (predovšetkým Mestský úrad a Vlastivedné múzeum v Nových Zámkoch, Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti v Bratislave a i.) dohodli

múzeum v Nových Zámkoch, Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti v Bratislave a i.) dohodli na opatreniach nevyhnutných pre záchranu a ochranu tohto významného súboru pamiatok. Vychádzajúc zo stanovísk zúčastnených organizácií, uzavrel v r. 1993 Mestský úrad v Nových Zámkoch zmluvu s Agentúrou ROPO Rybárik z Bratislavы o prieskume, odkrytí, vyzdvihnutí a základnom ošetrení zamurovaných rímskych kameňov.

Prieskumné práce v priestore stavidla sa začali odstraňovaním mohutného zemného násypu, ktorý sa zvažoval k tehlovému múru s uvedenými kamennými pamiatkami. Tvorila ho navážka z hliny premiešanej úlomkami tehál a skál, bez archeologického sprievodného materiálu. Svah bol obnažený v dĺ. 13 m do hl. 3-3,5 m. Nakolko sa kamenné bloky nachádzali najmä v dolnej časti múru, ich uvoľnenie bolo možné iba postupným rozoberaním muriva. Celkovo sa tu odkrylo a vybral 33 kamenných článkov. Ďalšie tri kusy, ktoré siahali pod betónové premostenie pôvodného mlynského náhonu, sa ponechali na mieste. Pri vyzdvihnutí a následnej technickej dokumentácii kameňov sa zistilo, že ide väčšinou o fragmenty, ktoré sú minimálne na dvoch stranach hladko opracované. Na ôsmich exemplároch sa zachovala geometricko-dekoratívna reliéfna modelácia, v jednom prípade latinský nápis. Podľa predbežného posúdenia sa medzi nimi nachádza jedna náhrobná stéla, horná časť oltárneho kameňa, reliéfný kameň s figurálnou výzdobou a zatial bližšie neurčené architektonické články. Z kultúrno-historického hľadiska tri najvýznamnejšie kamenné pamiatky budú po ukončení konzervačných a reštauračných prác aktuálne vystavené vo Vlastivednom múzeu v Nových Zámkoch. Zároveň sa pripravuje aj ich súborné odborné spracovanie a publikovanie.

Nakolko je tu reálny predpoklad, že pod doteraz čiastočne odstráneným zemným násypom v murive mlynského náhonu, ako aj v zasypaných základoch budovy starého mlyna môžu byť ešte sekundárne zamurované kamenné články, počíta sa za podporu Mestského úradu v Nových Zámkoch s pokračovaním záchranných prác. Ich súčasťou bude i prezentácia všetkých kamenných pamiatok v plánovanom lapidáriu miestneho Vlastivedného múzea.

Literatúra

KUZMOVÁ, K. - RAJTÁR, J. 1993: Nové rímske epigrafické a kamenárske pamiatky v Nových Zámkoch. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 76.

ERSTE ETAPPE DER RETTUNG RÖMISCHER STEINDENKMÄLER IN NOVÉ ZÁMKY. Im J. 1992 waren bei der Besichtigung der Lokalität in Nové Zámky (Bez. Nové Zámky) in der Lage Sihot in der Stützmauer unter der Schleuse der assanierten alten Mühle 18 bearbeitete Steine sichtbar, davon eine römische Grabstele (Kuzmová - Rajtár 1993, S. 76). Nach Verhandlungen mit interessierten Institutionen schloß im J. 1991 das Stadtamt von Nové Zámky einen Vertrag mit der Agentur ROPO Rybárik aus Bratislava bezüglich der Erkundung, Freilegung, Bergung und Konservierung der eingemauerten römischen Steine. Bei den Erkundungsarbeiten wurden hier insgesamt 33 Steinglieder freigelegt; weitere drei Stücke, die unter die Betonüberbrückung der ursprünglichen Mühlenschleuse reichten, wurden dort gelassen. Es wurde festgestellt, daß es sich größtenteils um Fragmente mit mindestens zwei bearbeiteten Seiten handelt. Auf acht Exemplaren erhielt sich geometrische dekorative Reliefmodellierung, in einem Falle eine lateinische Inschrift. Nach vorläufiger Beurteilung befinden sich unter ihnen eine Grabstele, der obere Teil eines Altarsteines, ein reliefverzierter Stein mit figuraler Verzierung und architektonische Glieder. Drei von ihnen werden nach Abschluß der Konservierungs- und Restaurierungsarbeiten aktuell im Heimatkundlichen Museum Nové Zámky ausgestellt werden. Zugleich wird auch ihre geschlossene fachline Bearbeitung und Publizierung vorbereitet. Da hier eine reale Voraussetzung des vorkommens weiterer sekundär eingemauerter Steinglieder besteht, rechnet man mit der Fortsetzung von Rettungsarbeiten, deren Bestandteil auch die Präsentierung aller Steindenkmäler im geplanten Lapidarium des örtlichen Heimatkundlichen Museums sein wird.

DESIATA SEZÓNA VÝSKUMU STARÉHO MESTA V BANSKEJ ŠTIAVNICI

Jozef L a b u d a

Banská Štiavnica (okr. Žiar nad Hronom), Staré mesto - Glanzenberg (M-34-121-D-d, 1 : 25 000, 322 : 157 mm), 12.-16. stor., stredovek, novovek, sídlisko, systematický výskum, uloženie nálezov SBM v Banskej Štiavniči.

Po dvojročnej prestávke sa výskum opäťovne sústredil na najvyššie položené miesta lokality - poloha 1, kde sa čiastočne odkrylo základové muriivo mohutnej architektúry. Sprievodné nálezy - keramika 13.-14. stor., veľké architektonické články z ryolitu, prepálená vrstva, uhlíky; pravdepodobne ide o obytné sídlo hradu, výskum neukončený.

Mimo valového opevnenia lokality sa uskutočnil výskum dvoch ping, a to na prístupovej ceste k polohe 1 (S - 1/93), ako aj na prístupovej ceste k povrchovým dobývkam - Glanzenberg (S - 2/93). Sondou 1/93 sa odkryla pinga, ktorá predstavovala jednoduché banské dielo prieskumného charakteru (hl. 60 cm) bez ďalšieho pokračovania. Sonda 2/93 v ďalšej pinge poukázala na rozsiahlejšie banské dielo (hl. 350 cm a viac), z ktorého sa okrem minerálu kremeňa (dôkaz hlbinného dobývania rudy) nepodarilo zachytiť ďalšie sprievodné nálezy.

Vo výskume čiastočne odkrytých architektúr hradu, v ich konzervácii, ako aj banských diel (pingy, štôlne) v areáli žil Špitáler a Terézia sa bude pokračovať.

ZEHNTE GRABUNGSSAISON IN DER ALTSTADT VON BANSKÁ ŠTIAVNICA. In Banská Štiavnica (Bez. Žiar nad Hronom) wurde nach zweijähriger Pause abermals in der Erforschung der Altstadt (Staré mesto) Glanzenberg fortgesetzt. In der Lage 1 wurden teilweise Fundamente einer enormen Architektur freigelegt, wahrscheinlich eines Wohngebäudes der Burg. Während der Geländearbeiten wurden architektonische Glieder, Holzkohlenstückchen, eine Brandschicht und Keramik aus dem 13.-14. Jh. gefunden. Durch Sondage im unbefestigten Raum der Lokalität wurden zwei Pinge freigelegt, die sich vorderhand nicht näher datieren ließen. Mit der Grabung und Konservierung der abgedeckten Burgarchitektur wie auch der Bergwerke (Pinge, Stollen) im Areal der Adern Špitáler und Terézia wird fortgesetzt werden.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA NOVOVEKOM CINTORÍNE V KOŠICIACH

Mária Lamiová - Schmidlová

Košice (okr. Košice-mesto), roh Štúrovej a Murgašovej ulice (M-34-115-D-c, 1 : 25 000, 35 : 15 mm), 17. stor., záchranný výskum, uloženie nálezov VsM v Košiciach.

V intraviláne Košíc, počas stavby novej budovy Slovenskej poistovne sa vo výkope šachty pre výťah zistili zvyšky viacerých porušených kostier. Pri prvej obhliadke sa uvažovalo o možnosti, že ide o hromadný hrob. Počas ďalších odkryvov sa zachytilo 11 hrobov radového cintorína.

Čiastočne z hrobov, čiastočne zo zberu pochádza spolu 272 korálikov (sedem väčších, z toho jeden zlomený, z bielej pastóznej hmoty, ostatné sú drobne, ide o 72 podobných bielych pastóznych, 158 tmavosivých, 11 čiernych, ako aj o 12 žltých a 12 zelených korálikov z priesvitného skla (obr. 54: 4). Koráliky môžu pochádzať z viacerých náhrdelníkov.

Do Východoslovenského múzea doniesli, údajne z plochy tej istej stavby, dve silne korodované náušnice z bronzu (obr. 54: 1, 2) a dvojramenný bronzový krížik pôvodne s nápisom, dnes už nečitateľným. V strede je pravdepodobne hlava Krista (obr. 54: 3a-b).

Podľa starých údajov (MVV 1895, s. 59), ako aj novšieho historicko-architektonického výskumu (Duchon 1990) v r. 1670, resp. 1706-1711 postavili v priestore cintorína dva zemné valy, podľa návrhu francúzskych staviteľov, ako súčasť opevnenia mesta. Tieto valy boli funkčné ešte začiatkom 19. stor., búrať ich začali po r. 1820.

Materiál zo zisteného cintorína je ľahko datovať. Ak však priupustíme možnosť, že sa na ňom prestalo pochovávať kvôli tomu, že ho prekryli valy, dá sa predpokladať, že odkryté hroby pochádzajú zo 17. stor.

Literatúra

DUCHOŇ, J. 1990: Prehľad vývojom košického opevnenia. Rukopis z roku 1990.
MVV = Magyarország vármegyei és városai I. Abauj-Torna vármegye és Kassa. Budapest 1896.

RETTUNGSGRABUNG AUF DEM NEUZEITLICHEN FRIEDHOF IN KOŠICE. Im Intravillan von Košice (Bez. Košice-Stadt) stieß man an der Ecke der Gassen Štúrová und Murgašová ul. bei einem Hausbau auf einen neuzeitlichen Friedhof. Bei der Aushebung des Aufzugsschachtes wurde eine Gruppe von Gräbern gestört, später wurden weitere 11 Gräber des Reihenfriedhofs freigelegt. An Hand der Funde (Paste- und Glasperlen, Bronzeohrringe und ein zweiarmiges Bronzekreuzchen; Abb. 54) lässt sich der Friedhof schwer datieren. Da jedoch Angaben bestehen, daß im J. 1670 bzw. 1706-1711 an der Stelle des Friedhofs Erdwälle als Befestigungsbestandteil der Stadt errichtet wurden, ist anzunehmen, daß die Gräber älter sind, d. h. aus dem 17. Jh. stammen.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA HLAVNOM NÁMESTÍ V BRATISLAVE

Branislav Lesák

Bratislava, časť Staré mesto, Hlavné námestie, centrálna časť štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava (Bratislava, list 22, 1 : 10 000, 685 : 680 mm), záchranný výskum, ľažisko koniec 10.-11. stor. - pohrebisko, sídlisko, okrem toho doba halštatská - sídlisko, doba laténska - sídlisko, 13.-15. stor. - sídlisko, trhovisko, uloženie nálezov MÚOP v Bratislave.

V mesiacoch júl-október 1993 sa uskutočnila záverečná fáza rekonštrukcie Hlavného námestia v Bratislave. V súvislosti s ňou sa realizoval aj záchranný archeologický výskum, ktorý bol však zo strany investora (Magistrát hlavného mesta SR), ako aj dodávateľa (súkromná stavebná firma Kohac) braný ako nepodstatný a rušivý faktor prác, aj napriek ich opodstatnenosti a zákonnosti. Výskumom sa potvrdila dôležitosť tohto priestoru, jeho polykultúrny, ako aj polyfunkčný charakter.

Výkopom pre nový kanalizačný systém sa celkovo narušilo 21 sídliskových objektov a 16 kostrových hrobov. Nultý meračský bod výskumu je 139,6 m. n. m.

Osielenie v dobe halštatskej je doložené objavmi troch objektov (objekt č. 4/93, 5/93 a 16/93). Mali sme možnosť preskúmať ich už len z profilu, ako narušené a nešpecifikované. Objekty 4/93 a 5/93 sa lokalizovali v južnom cípe námestia na úrovni -125 cm až -175 cm od nultého meračského bodu výskumu. Objekt 16/93 bol lokalizovaný vo východnom cípe námestia na úrovni -200 cm až -280 cm od nultého meračského bodu výskumu. Nálezy: fragmenty keramiky, zvieracie kosti.

Uvedené objekty tak prispievajú k riešeniu problematiky osídlenia starnej doby železnej v priestore skúmanej plochy. V centrálnej časti štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava sa už skôr preskúmal sídliskový objekt kalenderberskej kultúry (príbytok zemnicového typu), ktorý sa zistil pod základovým múrom domu č. 2 na Hlavnom námestí (Hoššo 1992, s. 48-49). Tejto kultúre patria aj nálezy z Primaciálneho námestia, ktoré však pochádzajú z premiešanej vrstvy. Iba výnimočne sa tu podarilo zachytiť halštatskú kultúrnu vrstvu (Studeníková 1993, s. 133). Domnievame sa, že v priestore Hlavného námestia je možné predpokladať súvislé halštatské osídlenie, s jadrom v jeho juhovýchodnej časti a možno aj v priestore zástavby domov č. 2, 3 a 4.

Osielenie doby laténskej je reprezentované siedmimi objektmami (objekt č. 11/93, 12/93, 13/93, 17/93, 18/93, 19/93 a 21/93). Z nich v jednom prípade ide o hrnčiarsku pec (č. 19/93), ďalej o jednu malú chlebovú piecuk (č. 11/93) a o objekty sídliskového charakteru. U niektorých bola bližšia špecifikácia sťažená značným stupňom ich narušenia. Ako zemnice sa bezpečne dali určiť objekty č. 17/93 a 21/93. Počet hrnčiarskych pecí z priestoru Hlavného námestia sa tak dosiaľ zvýšil na šesť exemplárov (Snopko - Melicherčík 1981, s. 275-278; Maruniaková 1990, s. 110-112; Čaplovič - Lesák 1992, s. 25-27). Nálezy z objektov: fragmenty keramiky, fragmenty kovolejárskych téglíkov, hlinené závažia, zvieracie kosti. Vo výplni objektu č. 21/93 sa zistil aj ojedinelý črep kultúry s lineárhou keramikou.

Zachránená a čiastočne aj preskúmaná časť včasnostredovekého pohrebiska (obr. 55) sa sústredovala v juhovýchodnej časti (deväť hrobov) a v severozápadnej časti námestia (6 hrobov). V juhovýchodnej časti námestia sa našiel jeden ojedinelý hrob.

Pri kostrách sa dodržiavala orientácia v smere Z-V, s hlavou bližšie k západu. Zistilo sa aj pár výnimiek s orientáciou v smere JZ-SV. Mŕtvi boli uložení vo vystrej polohe na chrbe s rukami vedľa tela. V jedenástich prípadoch sa zistili len časti skeletu, resp. lebky, ktoré pochádzali zo silne porušených hrobov.

Horná úroveň úložnej vrstvy hrobov sa pohybovala na rozmedzí -130 cm až -140 cm od nultého meračského bodu výskumu a spodná úroveň úložnej vrstvy hrobov predstavovala hĺbku -220 cm až -240 cm od nultého meračského bodu výskumu. Hroby boli väčšinou zapustené do sídliskového horizontu doby laténskej. Iba v jednom prípade (hrob č. 1/93) sa zaznamenalo vyhĺbenie hrobu do sterilného piesčitého podložia. Hrobová jama a vnútorná úprava hrobu neboli zistené ani v jednom prípade.

S p r i e v o d n é n á l e z y v h r o b o c h 1/93 a 2/93.

V hrobe 1/93, v ústach mŕtveho bol trojfarebný korálik, zložený zo štyroch nepravidelných pastožných, matných menších korálikov. Sfarbené boli na modro, červeno a žltu.

V hrobe 2/93, v okolí krčných stavcov bol uložený náhrdelník z pastožných korálikov a v ich strede bronzová hrkálka. Celkový počet zistených korálikov je 64 ks a ich tvar je valcovitý, kónický a kuželevitý. Dĺžka valcovitých korálikov sa pohybuje cca od 3 do 5 mm. Dĺžka kuželevitého koráliku je 11 mm, priemer kónických korálikov dosahuje cca 3 mm. V sfarbení sa strieda zelená so svetlo hniedou farbou.

Celkový počet zistených, a z väčšej časti aj preskúmaných hrobov, tak dosiahol za roky 1990-1993 číslo 51. Ak zoberieme do úvahy aj hroby zistené výskumami v rokoch 1975 (Baxa 1975), 1987 (Musilová 1988, s. 93) a 1988 (Maruniaková 1990, s. 110-112) celkový počet odkrytých hrobov včasnostredovekého pohrebiska dosiahol číslo 68 (obr. 55).

Na základe výsledkov výskumu si dnes môžeme do istej miery urobiť obraz o rozlohe pohrebiska, ktorého najväčšia hustota je zaznamenaná tak v severozápadnom, ako aj v juhovýchodnom priestore námestia. Prekvapením je nález hrobu č. 1/93 v juhovýchodnej časti námestia, niekolko metrov (3,6 m) od fasády domu č. 3 na Hlavnom námestí. Novým prvkom zisteným na pohrebisku je etážovitosť pochovávania. Definitívne nedoriešená však zostane otázka súvisiaca s celkovým počtom hrobov.

Čo sa týka smeru postupu pohrebiska, súhlasíme s názorom M. Musilovej (Zemková - Musilová 1989, s. 149-161), ktorá predpokladá súvis medzi pohrebiskom lokalizovaným v priestore Hlavného námestia a hrobmi odkrytými na Sedlárskej ulici č. 2 (Zemková - Musilová 1989, s. 153). Tento predpoklad potvrdil aj výskum M. Maruniakovej-Minárikovej (Maruniaková 1992, s. 76-77) na Sedlárskej ulici č. 6, kde autorka výskumu odkryla dva kostrové hroby (orientácia Z-V, JZZ-SVV).

Sídliskový horizont z konca 10.-11. stor. reprezentujú objekty č. 6/93 a 15/93. Z väčšej časti nařušené, nešpecifikovanej funkcie a druhu. Lokalizované boli v juhovýchodnej časti námestia. Nálezy: fragmenty keramiky.

Horizont 13.-15. stor. reprezentuje počiatok vývojového štadiu tohto priestoru v rámci stredovekého mesta. K tomuto horizontu sme priradili šesť objektov (č. 1/93, 2/93, 3/93, 7/93, 8/93, 20/93). Išlo väčšinou o objekty typu odpadových jám. Objekt č. 3/93 predstavuje rameno kanalizačného systému. Nálezy: fragmenty keramiky, zvieracie kosti.

Časová príslušnosť sa nedala určiť pri objektoch č. 9/93, 10/93 a 14/93.

L i t e r a t ú r a

BAXA, P. 1975: Nálezová správa MSPSOP. Bratislava 1975 (nepublikovaná).

ČAPLOVIČ, D. - LESÁK, B. 1992: Tretia etapa výskumu v Bratislave na Hlavnom námestí. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 25-27.

HOŠŠO, J. 1992: Záchranný výskum vo vežovom dome na Hlavnom námestí v Bratislave. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 48-49.

MARUNIAKOVÁ, M. 1990: Záchranné výskumy v historickom jadre Bratislav. In: AVANS v r. 1988. Nitra 1990, s. 110-112.

- MARUNIAKOVÁ, M. 1992: Záchranné výskumy v historickom jadre Bratislavu. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 76-77.
- MUSILOVÁ, M. 1988: Záchranný výskum na námestí 4. apríla v Bratislave. In: AVANS v r. 1987. Nitra 1988, s. 93.
- SNOPKO, L. - MELICHERČÍK, M. 1981: Výsledky výskumu prízemia veže Starej radnice v Bratislave. In: AVANS v r. 1980. Nitra 1981, s. 275-278.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1993: Staršia doba železná. In: ŠTEFANOVIČOVÁ, T. a kolektív: Najstaršie dejiny Bratislavu. Bratislava 1993, s. 116-142.
- ZEMKOVÁ, M. - MUSILOVÁ, M. 1989: Funkcie mestských priestorov v 13. storočí v Bratislave. In: AH, 14/89. Brno 1989, s. 149-161.

RETTUNGSGRABUNG AUF DEM PLATZ HLAVNÉ NÁMESTIE IN BRATISLAVA. Bratislava, Rettungsgrabung im zentralen Teil des historischen Stadtkerns. Hlavné Námestie. Vom Juli bis Oktober 1993 erfolgte die Schlußphase der Rekonstruktion des hiesigen Hauptplatzes. Im Zusammenhang mit ihr wurde eine archäologische Rettungsgrabung realisiert. Bei der Ausschachtung der Rinne für das neue Kanalisationssystem wurden insgesamt 21 Siedlungsobjekte und 16 Körpergräber angeschnitten. Null-Meßpunkt der Fundstelle: 139,6 m ü. d. M. Hallstattzeit - Entdeckung dreier Objekte, die nur im Profil und nur noch als gestörte Objekte erfaßt und nicht näher spezifiziert wurden: die Objekte 4/93 und 5/93 im Südzipfel des Stadtplatzes im Niveau von -125 -175 cm vom Null-Punkt der Grabung und Objekt 16/93 im Ostzipfel des Stadtplatzes im Niveau -200 -280 cm vom Null-Punkt der Grabung. Funde: Keramikfragmente, Tierknochen.

Die Besiedlung aus der Latènezeit repräsentieren sieben Objekte. Es sind ein Töpferofen (19/93), ein kleiner Ofen zum Brotbacken (11/93) und Objekte von Siedlungscharakter. Bei manchen Gruben war die nähere Spezifizierung durch den fortgeschrittenen Störungsgrad erschwert. Halbgrubenhütten waren verlässlich die Objekte 17/93 und 21/93. Aus dem Raum des Hauptplatzes sind bereits sechs latènezeitliche Töpferöfen bekannt. Funde: Fragmente von Keramik und Metallgußtiegeln, Tongewichte, Tierknochen. In der Einfüllung des Objektes 21/93 wurde auch eine vereinzelte Scherbe der Kultur mit Linearkeramik festgestellt. Den Grabungsschwerpunkt bildete der Horizont vom Ende des 10.-11. Jh. Die Grabungsarbeiten ergaben 16 Körpergräber. In 11 gestörten Gräbern erhielt sich nur ein Teil des Skelettes, evtl. nur der Schädel. Eingehalten wurde die W-O-Richtung, festgestellt wurden auch einige Ausnahmen mit SW-NO-Orientierung. Die Skelette waren Strecker mit Armen neben dem Körper. Die Gräber hatte man größtenteils in den latènezeitlichen Siedlungshorizont eingetieft, nur eines war in der sterilen Sandunterlage angelegt. Die Grabgrube und innere Ausgestaltung des Grabes wurde in keinem einzigen Falle erfaßt.

Begleitfunde in den Gräbern 1/93 und 2/93: Im Grab 1/93 war im Mund des Toten eine dreifarbane Perle, bestehend aus vier unregelmäßigen, pastosen, matteten, kleineren Perlen von blauer, gelber, roter Farbe; im Grab 2/93 lag im Umkreis der Halswirbel ein Halsband aus Pasteperlen mit einer Bronzeklappe in ihrer Mitte. Die Gesamtzahl der festgestellten und größtenteils auch untersuchten Gräber erreichte somit in den J. 1990-1993 die Zahl 51. Wenn auch die in den J. 1975, 1987 und 1988 festgestellten Gräber in Betracht gezogen werden, sind es zusammen 68 Gräber (Abb. 55). Etwa definitiv ungelöst bleibt die Frage der Gesamtzahl der Gräber des Gräberfeldes. Den Siedlungshorizont vom Ende des 10.-11. Jh. repräsentieren die Objekte 6/93 und 15/93. Sie sind gestört, von nicht spezifizierter Funktion. Funde: Keramikfragmente. Den Horizont des 13.-15. Jh. bilden sechs Objekte. Funde: Keramikfragmente, Tierknochen. Die zeitliche Zugehörigkeit ließ sich bei den Objekten 9/93, 10/93 und 14/93 nicht bestimmen.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V HISTORICKOM JADRE BRATISLAVY

Branislav Lesák - Jozef Hoššo

Bratislava, časť Staré Mesto

1. Gorkého ulica č. 9., juhovýchodná časť štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava, parcela č. 112/2, ľažisko 14.-15. stor., parcellačný múr; studňa pred pol. 19. stor. (?), záchranný výskum, uloženie nálezov MÚOP v Bratislave.

Pri stavbe podzemného spojovacieho tunela, ktorý prebiehal aj cez dvor objektu, bolo odkryté a narušené teleso studne. Nezasypaná, s priemerom cca 120 cm a s hrúbkou kamenného venca cca 100-110 cm. Dochovaná do výšky štyroch metrov. Bez nálezov.

Okrem toho v hľ. cca 100 cm od úrovne terénu sa zistila časť pôvodného parcellačného múru. V blízkosti sa našiel keramický materiál podporujúci uvedené datovanie.

2. Klariská ulica č. 7, severná časť štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava, parcela č. 418, 2. pol. 13.-15. stor., mestské opevnenie, záchranný výskum, uloženie nálezov MÚOP v Bratislave.

Počas výskumu sme zachytili pôvodný hradbový múr, totožný s obvodovým múrom domu. K nemu bola pristavená polkruhová bašta s polomerom 360 cm, s dĺžkou 760 cm. Teleso bašty bolo plné, vybudované z lomového kameňa, zaliateho vápenno-piesčitou okrovou maltou. Bašta tesne priliehala k hradbovému múru, ale nebola s ním previazaná. Z ďalej strany baštu ohraničoval parakanový múr, ktorý bol tiež vkomponovaný do múru domu.

3. Laurinská ulica č. 3., juhovýchodná časť štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava, parcela č. 6, ľažisko pred 2. pol. 19. stor., studňa, záchranný výskum.

V priestoroch objektu na prízemí, pod prahom spojovacích dverí medzi dvoma miestnosťami zistená studňa. Zasypaná bola novovekým suťovým materiálom. Veniec studne s priemerom 150 cm bol vybudovaný z kamenných blokov. Po jej vyčistení na dne v hľ. cca 800 cm od prahu sa objavili zvyšky čerpadla.

Podľa lokalizovania studne sa domnievame, že bola vybudovaná pred výstavbou objektu na Laurinskej ulici č. 3.

4. Straková ulica, západná časť štátnej mestskej pamiatkovej rezervácie Bratislava, medzi parcelami č. 489 a č. 298, ľažisko 9. stor., pohrebisko, záchranný výskum, uloženie nálezov MÚOP v Bratislave.

Výskum bol vyvolaný budovaním nového kanalizačného systému, razením v hľ. 260-380 cm od úrovne vozovky. Nález hrobu č. 1 bol zaznamenaný 26,5 m od okraja šachty Š 1 na rohu Panskej a Strakovej ulice, v hľ. 270-280 cm od úrovne vozovky.

Hrob 1/93, čiastočne narušený. Orientácia v smere Z-V, hlavou bližšie k západu. Skelet ležal vo vystrejnej polohe na chrbte, s rukami pri tele. Nad hlavou položený kameň. Nálezy: železný nožík pri ľavej ruke, fragmenty keramiky z doby laténskej a z 9. stor. Hrobová jama nezistená.

Hrob sa nachádzal na rozhraní sterilného piesčitého horizontu a sídliskového horizontu z neskorej doby laténskej. Môžeme ho povaľať za súčasť pohrebiska z 9. stor., z ktorého štyri hroby boli objavené počas archeologického výskumu na Panskej ulici č. 19-21 (prv Nálepkej; Rexa 1985, s. 204-205; 1986, s. 201-202).

Literatúra

REXA, D. 1985: Výskum Pálffyho paláca na Nálepkej ulici 19-21 v Bratislave. In: AVANS v r. 1984. Nitra 1985, s. 204-205.

REXA, D. 1986: Výskum na Nálepkej ulici 19-21 v Bratislave. In: AVANS v r. 1985. Nitra 1986, s. 201-202.

RETTUNGSGRABUNGEN IM HISTORISCHEN KERN VON BRATISLAVA. Bratislava, Teil Staré Mesto, Rettungsgrabung im historischen Stadtkern. 1. Gasse Gorkého ul. 9, Parzelle Nr. 112/2, Schwerpunkt 14.-15. Jh., Parzellationsmauer, vor Mitte des 19. Jh. (?), Brunnen. 2. Gasse Klarisská ul. 7, Parzelle Nr. 418, Schwerpunkt: 2. Hälfte des 13.-15. Jh., Stadtbefestigung. 3. Gasse

Laurinská ul. 3, Parzelle Nr. 6, Schwerpunkt vor der 2. Hälfte des 19. Jh., Brunnen. 4. Gasse Stra-ková ul., zwischen den parzellen Nr. 489 und 298, Schwerpunkt 9. Jh., Gräberfeld.

VERIFIKAČNÝ PRIESKUM V OKRESE TREBIŠOV

Rastislav Lukáč - Marián Uličný

Regionálny prieskum zameraný na lokality objavené na dolnom Zemplíne v tridsiatych rokoch Š. Janšákom (1935). Uskutočnil sa na lokalitách: Hraň, Oborín, Sŕník a Zemplín. V príspevku sa bližšie zaobráme polohami, z ktorých sme získali signifikantný materiál.

1. O b o r í n (okr. Trebišov), juhozápadne od obce, severne od mŕtveho ramena Laborca (poloha g - Janšák 1935, s. 54; 38-32-24, 1 : 10 000, 421 : 33 mm), prieskum, sídlisko, uloženie nálezov študijné zbierky FF UK v Bratislave. Na zoranej terase boli nájdené praveké atypické črepy, obsidiánová industria a ojedinelé črepy z 11.-14. stor., z ktorých je zaujímavý črep s radielkovou výzdobou (obr. 56: 2).

2. S ī r n í k (okr. Trebišov), Veľká molva (poloha b - Janšák 1935, s. 49-51; 38-32-23, 1 : 10 000, 365 : 198 mm), prieskum, sídlisko, uloženie nálezov študijné zbierky FF UK v Bratislave.

a) Na južnom úpätí menovanej piesočnej duny sme na oráčine našli okrem pravekých črepov a obsidiánovej industrie aj ojedinelé slovanské črepy (obr. 56: 1).

b) Severne od obce (poloha c-d - Janšák 1935, s. 55; 38-32-23, 1 : 10 000, 495 : 125 mm). Na polnohospodársky obrábanej terase bola nájdená obsidiánová industria, praveké črepy, najskôr neolitickej črep s pretláčaným plastickým páskom a neskorostredoveká keramika.

3. Z e m p l í n (okr. Trebišov), prieskum, sídlisko, uloženie nálezov študijné zbierky FF UK v Bratislave.

a) Severne od obce (poloha j - Janšák 1935, s. 58; 38-34, 1 : 50 000, 308 : 116 mm). Z polnohospodársky využívanej terasy sme získali bohatú kolekciu neolitickej obsidiánovej industrie (medzi nimi až 50 čepelí a ich časti - obr. 56: 7-9, 14, 15) a hranolové jednopodstavové jadro z jaspisu(?). Keramický materiál pozostával z hrubostennej neolitickej keramiky, medzi ňou je črep s pretláčaným plastickým páskom (obr. 56: 5), fragment tenkostennej keramiky, pravdepodobne kultúry s mladšou lineárnou keramikou (obr. 56: 3), črepy bukovohorskej kultúry (obr. 56: 4, 6) a ojedinelé stredoveké črepy (14. stor.).

b) Severne od obce (poloha h-f - Janšák 1935, s. 58; 38-34, 1 : 50 000, 300 : 120 mm). Z tej istej terasy, ale bližšie k obci sme získali keramický a kamenný materiál. Koncentrácia obsidiánovej industrie bola menšia oproti polohe j; z tejto polohe je však zlomok kamennej, pozdĺžne rozšírennej sekery (obr. 56: 17). Keramika je rôznorodá. Ide o neolitickej hrubostennej črepy (obr. 56: 10, 11), tenkostennej črep bukovohorskej kultúry (obr. 56: 13), črepy z mladšej doby bronzovej až halštatskej a laténsku keramiku (obr. 56: 12).

c) Várhegy (38-34, 1 : 50 000, 284 : 152 mm). Na halde z čerstvo vykopaného hrobu sme našli obsidiánové odštepy, neskorolaténsku (obr. 56: 16) a stredovekú keramiku.

d) Prieskum terasy medzi Kucanmi a Petríkovcami (polohy e-f - Janšák 1935, s. 54), priniesol atypické praveké črepy a obsidiánovú industriu. Poloha c-d v Hrani (Janšák 1935, s. 54) je dnes už v intraviláne obce, v polohe c (Janšák 1935, s. 54) v Sŕníku je hospodársky dvor.

Literatúra

JANŠÁK, Š. 1935: Praveké sídliská s obsidiánovou industriou na východnom Slovensku. Bratislava 1935.

BEGLAUBIGUNGSGRABUNG IM BEZIRK TREBIŠOV. Durch Oberflächenbegehung im Gebiet des Bezirkes Trebišov wurden die von Š. Janšák in den 30er Jahren entdeckten Fundstellen beglaubigt. 1. Oborín (Bez. Trebišov), südwestlich der Gemeinde, urzeitliche atypische Scherben, Obsidianindustrie, Keramik aus dem 11.-14. Jh. (Abb. 56: 2). 2. Sŕník (Bez. Trebišov), Veľká molva, urzeitliche Scherben, Obsidianindustrie und slawische Scherben (Abb. 56: 1). Nördlich der Gemeinde, urzeitliche atypische Scherben, Obsidianindustrie und spätmittelalterliche Keramik. 3.

Zemplín (Bez. Trebišov), nördlich der Gemeinde, neolithische Obsidianindustrie (Abb. 56: 7-9, 14, 15), Bruchstück einer neolithischen Axt (Abb. 56: 17), Keramik der Kultur mit jüngerer Linear-keramik (Abb. 56: 3), der Bükker Kultur (Abb. 56: 4, 6, 13), Scherben aus der jüngeren Bronze-, Hallstatt- und Latènezeit (Abb. 56: 12), mittelalterliche Keramik; c) Várhegy, Obsidianindustrie, latènezeitliche (Abb. 56: 16) und mittelalterliche Keramik.

ENEOLITICKÉ NÁLEZY Z NITRY-DOLNÝCH KRŠKÁN

Klára Marková

Nitra, časť Dolné Krškany (okr. Nitra), Látečkovej ul. č. 6 (M-34-133-A-a, 1 : 25 000, 84 : 259 mm), eneolit neskory, náhodný nález, zber, uloženie nálezov P. Liko, Nitra.

Lokalita sa nachádza na nevýraznej terase starého koryta rieky Nitry, napravo od cesty z Nitry do Nových Zámkov a severne od miestneho kostola. Neskor ohľásený nález sa získal asi v r. 1985 pri hĺbení základov skleníka pri rodinnom dome na Látečkovej ul. č. 6, v hl. asi 1 m, v oblasti pri podloží. Okrem nižšie opísaných dvoch džbánkov sa zároveň zistili, avšak nezachovali, aj črepy väčšej, podla nálezcu, asi 50 cm vysokej nádoby.

Opis nálezov

1. Džbánok nezdobený. Okraj zvnútra zoslabený, nevýrazne von vyhnutý, zvonka zoslabený, hrdlo valcovité, odsadené od dvojkónického tela so širokou vydutinou. Širšie, pásikové uško vychádza z okraja, ktorý presahuje a končí tesne pod rozhraním tela a hrbla. Dno rovné. Povrch, pôvodne hladený a leštený, sa miestami odlupuje a je porézny. Farba povrchu v mieste lesku čiernochnedá, inde hnédá, na lome v mieste poškodenia tehlová. Materiál jemne plavený. Rozmery: v. 8,9 cm, Ø ústia 3,6 cm, Ø dna 3,8 cm.

2. Džbánok nezdobený. Okraj zvonka zaoblený, zvnútra nevýrazne von vyhnutý. Telo dvojkónické s maximálnou oblou vydutinou v hornej tretine. Pásikové uško vychádza z okraja, presahuje ho a končí nad maximálnou vydutinou. Dno rovné. Povrch porézny, miestami poškodený. Farba povrchu hnédá až svetlohnedá, na lome v mieste poškodenia tehlová. Materiál veľmi jemne plavený. Rozmery: v. 7,5 cm, Ø ústia 3,0 cm, Ø dna 3,1 cm.

Nález z neskorého eneolitu sa na Slovensku radí z typologického hľadiska k nateraz zriedka veľším pamiatkam kultúry Somogyvár-Vinkovci (Novotná - Paulík 1989, s. 368-378). Zemepisne najbližšou lokalitou tejto kultúry sú azda nálezy z Nitry-Ivánky (Vladár 1966, s. 267, obr. 28). Z asi 500 m vzdialenej polohy "Pri dome č. 33" sú známe neskoroenolitické nálezy zo sídliskového objektu kultúry Kosihy-Čaka (Bátora 1978, s. 29-30). V tejto súvislosti sa tu bezprostredne nastoluje chronologický vzťah, avšak táto otázka ostáva i nadalej otvorená pre ďalší výskum.

Literatúra

- BÁTORA, J. 1978: Eneolitické nálezy z Nitry-Dolných Krškán. In: AVANS v r. 1977. Nitra 1978, s. 29-30.
 NOVOTNÁ, M. - PAULÍK, J. 1989: Neskoroeneolitická mochyly v Šuranoch, okr. Nové Zámky. AR, 41, 1989, s. 368-378.
 VLADÁR, J. 1966: Zur Problematik der Kosihy-Čaka-Gruppe in der Slowakei. SlA, 14, 1966, s. 245-336.

ÄNEOLITHISCHE FUNDE AUS NITRA-DOLNÉ KRŠKANY. Nitra, Teil Dolné Krškany (Bez. Nitra) - beim Fundamentgraben für ein Gewächshaus in der Gasse Látečková ul. 6 gewann man zwei Krüge der Somogyvár-Vinkovci-Kultur. Das zu ihnen gehörende größere zerscherbe Gefäß von etwa 50 cm Höhe blieb nicht erhalten.

PRVÉ NÁLEZY NA HRADISKU V NEMECKEJ

Marta Mácelová

Nemecká (okr. Banská Bystrica), Hradisko, 786,3 m n. m. (Mapy okresov ČSSR, Banská Bystrica, 1 : 50 000, 1346 : 278 mm), mladšia doba bronzová, stredovek (15. stor.), výšinné sídlisko, jaskyniarsky prieskum, uloženie nálezov SM v Banskej Bystrici.

Jaskyniar Ľuboš Múka z Jasenia poskytol autorke príspevku súbor keramických zlomkov získaných pri jaskyniarskom prieskume na Hradisku v Nemeckej.

Mladšia doba bronzová - črepy z okraja a tela dvojkónickej nádobky so zaobleným lomom, zhotovenej z jemne plavenej hliny s prímesou piesku, farby hnedej s tmavosivými flakmi, Ø ústia približne 13 cm (obr. 57: 1).

Stredovek (15. stor.):

1. Hrubostenná (obr. 57: 2) a tenkostenná keramika bledohnedej farby so sivým odtieňom a výrazným okružím (obr. 57: 6, 7).

2. Fragmenty sivej keramiky s vkolkovanou výzdobou štvoruholníkov v šachovnici, ohraňčených dvoma pásmi obdĺžnikov (obr. 57: 3).

3. Fragmenty okraja a tela pohára alebo džbánku, zdobeného plastickými malinami, s polychrómnym glazovaním hnedej a čiernej farby na povrchu a hnedej farby vo vnútri nádoby, Ø ústia približne 9 cm (obr. 57: 4-5).

Hradisko v Nemeckej je v literatúre uvedené ako lokalita, na ktorej nebolo zistené osídlenie (Doplňok k štátному zoznamu kultúrnych pamiatok Stredoslovenského kraja 1966-1972. In: Spravodaj Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody Bratislava, stredisko Banská Bystrica, 14, 1973, s. 196). Na základe opísaneho súboru keramiky predpokladáme, okrem pravekého osídlenia v mladšej dobe bronzovej, aj výraznú stredovekú osídlovaciu fázu v 2. pol. 15. stor. Úlohou následného zisťovacieho archeologického prieskumu bude získať poznatky o osídlení lokality v období vrcholného stredoveku tou komunitou, ktorá používala luxusnú, nie bežnú keramiku, ku ktorej sú na Slovensku analógie z hradu Liptov (Hoššo 1991, s. 205, obr. 1: 12). Hradisko je toho času narúšané výkopmi amatérov.

Literatúra

HOŠŠO, J. 1991: Nádoby na pitie vína v stredoveku. In: ZbFFUK, Historica, 39-40, 1989. Bratislava 1991, s. 201-214.

ERSTFUNDE AUF HRADISKO IN NEMECKÁ. Auf dem Plateau von Hradisko in Nemecká (Bez. Banská Bystrica) gewann man Scherbenmaterial aus der jüngeren Bronzezeit (Abb. 57: 1) und dem Mittelalter - 15. Jh. (Abb. 57: 2, 6, 7). Eine ausgeprägte Gruppe bilden Fragmente von grauer Luxuskeramik mit Stempelverzierung (Abb. 57: 3) und glasierter Keramik mit plastischen Himbeeren (Abb. 57: 4, 5). Es handelt sich um die ersten Funde von dieser Fundstelle.

PRIESKUMY V MESTSKÉJ PAMIATKOVEJ REZERVÁCII V BANSKEJ BYSTRICI

Marta Mácelová

Prieskumná činnosť Stredoslovenského múzea sa zamerala na sledovanie stavebných a rekonštrukčných prác v mestskej pamiatkovej rezervácii v Banskej Bystrici (okr. Banská Bystrica), spojených s budovaním novej plynofikačnej, elektrifikačnej a telekomunikačnej siete.

1. Mestský hrad, Ulica Š. Moysesa č. 18 (36-14-18, 1 : 10 000, 148 : 386 mm), stredovek - 15. stor., prieskum, uloženie nálezov SM v Banskej Bystrici.

V novembri 1993 upozornila pracovníčka Štátnej galérie Zora Myslivcová na nález kachlíc, vyhodených z ryhy vykopanej 1 m južne od vchodu do depozitu ŠG (obr. 59: 1). Ryha pre elektrické

káble mala š. 30 cm a maximálnu hľ. 70 cm. Prevažná väčšina úlomkov patrila nádobkovitým kachliam so štvorcovým ústím. Vo vrútri niektorých kachlíc je plastické okružie. Dná sú okrúhle. Nádobkovité kachlice sú vytáčané na hrnčiarskom kruhu. Súčasťou tohto súboru sú aj fragmenty nárožných kachlíc so zosilnenou lištou.

Menšiu časť nálezu tvoril súbor fragmentov komorových kachlíc s reliéfnou výzdobou: a) s ras-tlinným motívom štylizovaných kvetov (obr. 58: 1-3); b) s motívom architektúry - časť brány so zdvihnutou mrežou a cimburími a vežou na okraji (obr. 58: 4). Fragmenty kachlíc majú rôzne odtiene tehlovočervenej, sivohnedej a žltej farby. Ani na jednom zlomku sme nezistili stopy polevy. V súboore sa nachádzajú kachlice datované od 1. pol. 15. stor. až do konca 15. stor.

Okrem kachlíc sme v ryhe zistili množstvo veľkých kusov mazanice, napovedajúcej o existencii dreveného objektu zaniknutého požiarom. V miestach nálezu predpokladáme situovanie objektu starej fary (severne je Farská bašta). Nevylučujeme, že keramika môže pochádzať zo zásypu stredovekej priekopy, prebiehajúcej v blízkosti plochy porušenej ryhou. Stredoslovenské múzeum plánuje v súvislosti s úpravami mestského hradu a kladením novej dlažby vykonať na mieste nálezu plošnú zisťovaciu odkryvku.

2. Mestský hrad, areál kostolov sv. Kríža, Panny Márie a pretória (36-14-18, 1 : 10 000, 144 : 386 mm), stredovek až novovek, prieskum, antropologický materiál.

V ryhe pre elektrické káble, tiahnucej sa 135 cm južne pozdĺž kostola sv. Kríža (obr. 59: 2-3), zistila autorka príspevku v hľ. 60-70 cm pod povrchom úlomky ludských kostí z porušených hrobov, patriacich k stredovekému cintorínu skúmanému v r. 1981 (Kodoňová - Vallašek 1982, s. 143-144). Časť tretieho hrobu porušila šachta pod elektrickú lampa medzi kostolom Panny Márie a pretóriom (obr. 59: 4).

3. Námestie SNP č. 7, prístupová komunikácia (Banská Bystrica, 36-143, 1 : 25 000, 61 : 236 mm), stredovek až novovek, prieskum.

V auguste 1993 na prístupovej komunikácii na Námestí SNP pred domom č. 7 pri hĺbení šachty pre telekomunikačný uzol sa v hľ. 190 cm narazilo na staré kanalizačné potrubie. Drevené prehnité potrubie s Ø 20 cm sa pri vyberaní rozpadlo.

4. Dolná ulica, parkovisko (Banská Bystrica, 36-143, 1 : 25 000, 76 : 224 mm), kanalizačná šachta, prieskum.

Pri budovaní telekomunikačnej prípojky sa v hľ. 50 cm narazilo na klenbu neznámeho priestoru. Po prerazení otvoru a jeho preskúmaní autorkou príspevku a Ing. arch. J. Sálusom z Pamiatkového ústavu sa zistilo, že sa jedná o kanalizačnú šachtu (v. klenby cca 200 cm, š. klenby cca 500 cm), čiastočne zanesenú nánosom hliny (obr. 60). Šachtu pravdepodobne vybudovali ako súčasť technického zariadenia starého mlyna, ktorý v minulosti stál na ploche dnešného parkoviska. Vstupnou časťou šachty sa privádzala voda z potoka Bystrica na náhon mlyna a výstupnou časťou sa zasa odvádzala späť do potoka. Výust je pod dnešnou križovatkou Dolnej ul. a Ul. J. Krála pod mostom. Bližšie datovanie kanalizačnej šachty nemáme zistené, nakoľko nie je zaznačená ani v kanalizačnej sieti mesta.

Literatúra

KODOŇOVÁ, M. - VALLAŠEK, A. 1982: Komplexný výskum mestského hradu v Banskej Bystrici. In: AVANS v r. 1981. Nitra 1982, s. 143-144.

BEGEHUNGEN IN DER STÄDTISCHEN DENKMALRESERVATION VON BANSKÁ BYSTRICA. Im Beitrag sind die Ergebnisse der Erkundungsaktivität des Mittelslowakischen Museums im Areal der städtischen Denkmalreservation von Banská Bystrica (Bez. Banská Bystrica) dargeboten.

1. Städtische Burg, Kachelfunde in einer Rinne (Abb. 59: 1). Den größeren Teil bildeten Topfkacheln, den kleineren eine Kollektion von Blattnapfkacheln mit plastischem Motiv von Pflanzen (Abb. 58: 1-3) und einer Architektur (Abb. 58: 4). Die Kacheln sind unglasiert und in die 1. Hälfte des 15. - Ende des 15. Jh. datiert. 2. Städtische Burg, Funde menschlicher Knochenfragmente vom mittelalterlichen bis neuzeitlichen Friedhof, der im J. 1981 untersucht wurde (Abb. 59: 2-4). 3. Platz Námestie SNP Nr. 7, Zugangsweg, in 190 cm Tiefe erfaßte alte hölzerne Kanalisationsleitung. Mittelalter bis Neuzeit. 4. Gasse Dolná ul., Parkplatz, Erkundung eines überwölbten

Raumes - eines Kanalisationsschachtes (Abb. 60), der Wasser auf den Antrieb der heute nicht mehr existierenden Mühle leitete. Datierung (?).

STOPY MATALURGICKEJ ČINNOSTI V KYSAKU

Elena Miroššayová

Kysak (okr. Košice), východný svah vrchu Hrad (kóta 501,0), miestnymi obyvateľmi zvaný Vyheň (M-34-115-A-d, 1 : 25 000, 96 : 255 mm), doba laténska stredná - doba rímska, záchranný výskum, uloženie nálezov VPS AÚ SAV v Košiciach.

V máji 1993 nahlásil František Adam z Kysaku, č. domu 291, že pri úprave záhrady za domom narazil na zoskupenie väčšieho množstva trosky. Pri obhliadke lokality sa ukázalo, že tu bola nařušená batéria metalurgických piecok so zahľbenou troskovou jamou. Na sledovanej ploche sa zachovali v pôvodnej polohe zvyšky štyroch piecok. Ostatné piecky v počte osem až desať boli pri terénnej úprave zničené. Stopy po nich sa črtali v slovitom podloží drobnými úlomkami trosky, uhlíkov a nezredukovanej železnej rudy. Piecky mali priemer 40-45 cm. Uvedené nálezy, samé o sebe, neumožňujú bližšiu chronologickú klasifikáciu. S analogickým typom taviacich železiarskych piecok sa stretávame v strednej dobe laténskej a v dobe rímskej.

SPUREN VON METALLURGISCHER TÄTIGKEIT IN KYSAK. Rettungsgrabung des Restes einer Batterie von Eisenverhüttungsöfen mit eingetiefter Schlackengrube in Kysak (Bez. Košice). Auf der verfolgten Fläche befand sich *in situ* Schlacke aus vier Öfen; die restlichen 8-10 Objekte wurden bei der Geländezurichtung vernichtet. Durchmesser der Öfen 40-45 cm. Die Funde ermöglichen keine nähere chronologische Klassifikation.

NOVÉ POZNATKY O OSÍDLENÍ HRADU HRIČOV

Jozef Moravčík

Hričovské Podhradie (okr. Žilina), hrad Hričov (M-34-98-A-c, 1 : 25 000, 10 : 168 mm), doba laténska, stredovek vrcholný a neskôr, sídlisko, hrad, prieskum, uloženie nálezov PvM v Žiline.

Stredoveký hrad Hričov, ktorý patrí k najstarším na severozápadnom Slovensku (začiatok 13. stor.), sa nachádza južne od Hričovského Podhradia na výraznom skalnom brale. Doterajšie nálezy získané z priestoru hradného kopca dokumentujú intenzívne osídlenie polohy od neskorej doby bronzovej až po stredovek. Najnovší prieskum uskutočnený 25. 8. 1993 ozrejmil nálezovú situáciu v tomto priestore. Juhozápadne od hradu sa nachádza úzka jaskyňa, dlhá asi 15 m, z ktorej pochádzajú aj železné kliešte, nájdené ešte r. 1958. Pri poslednom prieskume sme zistili, že nad horným otvorom jaskyne sa nachádza veľká jama s rozmermi 6 x 3,5 m, hlboká minimálne 5 m, ktoréj výkop narušil súvislé vrstvy staršieho osídlenia, pričom nálezy z týchto vrstiev postupným zosýpaním popadali do jaskyne.

V hĺbke 2-2,2 m od súčasného povrchu je vrstva so zvieracími kostami, kusmi prepáleného dreva, zlomkami stredovekých a novovekých nádob a železnych klincov. Pod ňou sa nachádza vrstva popola a tvrdovo vypálené dno pece, hrubé 10 cm. Pod touto situáciou je v hĺbke 2,7-3,5 m šikmo klesajúca vrstva čiernej hliny, ktorá obsahuje nálezy púchovskej kultúry - keramiku, uhlíky a prepálené kamene.

Výkopom jamy, ktorý urobil miestny občan Kabašta za posledných 10-15 rokov, sa pôvodné vrstvy narušili a predmety z nich postupne popadali do priestoru jaskyne. Ide teda o ich sekundárne uloženie. Medzi nálezmi vybratými z vrstiev a z jaskyne dominujú najmä črepky stredovekej a novovekej keramiky (15.-16. stor.), potom zlomky nádob púchovskej kultúry z 1. stor. pred n. l., ale našlo sa aj niekoľko črepov z 9. stor.

Z kovových predmetov možno spomenúť železné podkovy, klince, nožík, kramličku, ale aj kúskok deformovaného bronzového pliešku. Z iných predmetov je to hlinený kahanec (15. stor.) a plochý kamenný odštep trojuholníkového tvaru.

NEUE ERKENNTNISSE ÜBER DIE BESIEDLUNG DER BURG HRIČOV. In der Gemarkung von Hričovské Podhradie (Bez. Žilina) befindet sich die Burg Hričov, eine der ältesten in der Nordwestslowakei. Bei der letzten Begehung wurden zwei Höhleneingänge südwestlich der Burg festgestellt. Durch den oberen Eingang rutschen in die Höhle allmählich Schichten mit Funden von mittelalterlicher, slawischer und Púchov-Keramik hinab. Über dem oberen Eingang ist eine große Grube ausgegraben, in welcher die ursprünglichen Schichten mit mittelalterlichen und älteren Besiedlungsspuren gut sichtbar sind.

PRIESKUMY V OKRESE POVAŽSKÁ BYSTRICA

Jozef Moravčík

V spolupráci s členmi archeologického krúžku v Považskej Bystrici sme realizovali viacero prieskumov po lokalitách okresu Považská Bystrica. Nálezy sú uložené v PvM v Žiline.

Plevník (okr. Považská Bystrica), poloha Hájnice

V obci Plevník sa zistilo v polohe Hájnice (M-34-98-C-a, 1 : 25 000, 333 : 2 mm) malé opevnenie púchovskej kultúry, ako aj nálezy zo staršieho obdobia (eneolit?). Opevnenie sa nachádza na západnom výbežku vrchu Lipie (kóta 519,8) a má rozmery 52 x 21-23 m. Hruškovitý tvar opevnenia vymedzuje nízky val, v severovýchodnej časti značne prepálený. Sonda s rozmermi 2 x 2 m, umiestnená na malej plošinke 4 m od východného valu, priniesla skromné nálezy hrubej keramiky zo zrnitého materiálu bez výzdoby (eneolit?) a črep z okraja grafitovej situle z 1. stor. pred n. l.

Považská Bystrica, časť Dolný Mošteneč (okr. Považská Bystrica), poloha Skalice

Z lokality, ktorá je známa už dávnejšie (Petrovský-Šichman 1965, s. 65), sú doklady o osídlení v eneolite (badenská kultúra) a v neskorej dobe laténskej (púchovská kultúra). Nálezisko sa nachádza juhozápadne od obce na kóte 563,2 (M-34-97-D-d, 1 : 25 000, 188 : 23 mm). Pod zvislými skalnými stenami na trávnatej lúke je výrazná kultúrna vrstva, ktorá sa opakuje aj na temene návršia. Horná plocha sídliska je chránená mohutným prepáleným valom. V blízkosti sídliska sa nachádzajú aj dva slovanské mohylníky.

Považská Bystrica, časť Horný Mošteneč (okr. Považská Bystrica), poloha Temné

Poloha pôvodne lokalizovaná do Zemianskej Závady; upresnenie lokalizácie dvoch jaskýň: Malá a Veľká temná jaskyňa sa nachádzajú pod bralami juhovýchodne od obce Horný Mošteneč (M-34-97-D-d, 1 : 25 000, 22 : 97 mm).

Spomenuté jaskyne sú známe už od päťdesiatych až šesťdesiatych rokov (Janáčik 1961-1962, s. 18-23). Čiastočne osídlený je priestor pred Malou temnou jaskyňou - zlomky nádob lužickej kultúry (HB); z jaskyne pochádzajú črepy púchovskej kultúry (1. stor. pred n. l.) a potom nálezy z 15. a 19. stor. Vo Veľkej temnej jaskyni sa nachádzajú nálezy iba z 15. a 19. stor. V obidvoch prípadoch ide zrejme len o krátkodobé využitie jaskynných priestorov.

Považská Bystrica, časť Považské Podhradie (okr. Považská Bystrica), Považský hrad

Prieskumom na okolí Považského hradu (M-34-97-D-b, 1 : 25 000, 120 : 115 mm) sa zistila kultúrna vrstva čierneho sfarbenia v hĺ. 20-25 cm, na západnej terase pod múrmi hradu. Nálezy keramiky púchovskej kultúry datujú osídlenie do 1. stor. pred n. l. Nad terasou sa tiahne výrazný kamenitý val v dĺ. asi 200 m. Mohol plniť funkciu dočasného opevnenia v dobe budovania stredovekého hradu.

Literatúra

- PETROVSKÝ-ŠICMAN, A. 1965. Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. In: VSP, 7, 1965, s. 53-129.
- JANÁČIK, P. 1961-1962: Príspevok k poznaniu krasu Strážovskej hornatiny so zvláštnym zreteľom na Mojtínsku krasovú oblasť. In: Slovenský kras, 4, 1961-1962, s. 3-23.

BEGEHUNGEN IM BEZIRK POVAŽSKÁ BYSTRICA. Der Beitrag bringt die Ergebnisse der Begehung, die auf dem Bezirksgebiet von Považská Bystrica das Považské múzeum zu Žilina in Zusammenarbeit mit Mitarbeitern des Archäologischen Kreises in Považská Bystrica realisierte. Plevník (Bez. Považská Bystrica), Lage Hájnice. Befestigung der Púchov-Kultur, Scherben einer Graphittonositula und Funde von älterer Besiedlung (Äneolithikum?). Im nordöstlichen Teil ist ein stark durchglühter Umfassungswall. Považská Bystrica, Teil Dolný Moštenec (Bez. Považská Bystrica), Lage Skalice. Bekannte Fundstelle mit Funden der Badener (Äneolithikum) und Púchov-Kultur (1. Jh. v. u. Z.). Das obere Plateau der Siedlung von einem enormen, stark durchglühten Wall geschützt. Považská Bystrica, Teil Horný Moštenec (Bez. Považská Bystrica), Lage Temné. Präzisierung der Lokalisierung zweier Höhlen - Malá und Velká temná jaskyňa - mit Besiedlung der Lausitzer Kultur der Stufe HB, im 1. Jh. v. u. Z. und im 15. und 19. Jh. Považská Bystrica, Teil Považské Podhradie (Bez. Považská Bystrica), Lage Považský hrad. Auf der westlichen Terrasse, unter den Mauern der mittelalterlichen Burg eine Kulturschicht mit Keramikfunden der Púchov-Kultur aus dem 1. Jh. v. u. Z.

VÝSKUM NA MARIÁNSKOM NÁMESTÍ V ŽILINE

Jozef Moravčík

Žilina (okr. Žilina), stred historického jadra mesta, Mariánske námestie (M-34-98-A-d, 1 : 25 000, 26 : 107 mm), 14.-15. stor., 18.-19. stor., studňa, dlažba, objekt, zisťovací výskum, uloženie nálezov PvM v Žiline.

V roku 1994 plánuje Mestský investorský útvor v Žiline úplnú rekonštrukciu Mariánskeho námestia. Preto sme v dňoch 30. 8 - 8. 9. 1993 realizovali krátkodobý výskum, ktorý mal ozrejmíť túnajšiu nálezovú situáciu. Piatimi sondami s rozmermi 1 x 3-1 x 14 m, sme zistili nasledovné skutočnosti: dve úrovne pôvodnej dlažby vyhotovenej z riečnych kameňov (18.-19. stor.), studňa hlbokú 12,70 m a prekrytú tehlovou kopulou (14.-15. stor.), ktorá v priestore námestia fungovala ešte v dvadsiatych rokoch nášho storočia; stredoveký objekt v strede námestia (jeho východnú časť zachytila už sonda v r. 1966).

Obidve pôvodné dlažby sú kvalitne zostavené z kameňov rôznej veľkosti. Dlažba č. 1 sa nachádza v hĺ. 50 cm pod súčasnou dlažbou a dlažba č. 2 v hĺ. 100 cm, ktorá je položená priamo na ilovité podložie a dosahuje hrúbku 30-35 cm. Na povrchu dlažby č. 1, tesne pod ňou, ako aj na povrchu dlažby č. 2 sme zistili vrstvy z požiarov mesta, ktoré sa len v minulom storočí opakovali tri razy.

Stredoveký objekt v strede námestia zachytený dvoma sondami (r. 1966 a 1993) má dĺžku minimálne 15-16 m, čo je vzdialenosť oboch sond, a jeho podlaha z drevených dosiek sa nachádza v hĺ. 220-230 cm od múrika bazénu fontány, ktorá je umiestnená priamo nad stredom objektu. Keramika datuje objekt do 14.-15. stor.

GRABUNG AUF DEM PLATZ MARIÁNSKE NÁMESTIE IN ŽILINA. Bei der Vorsprungsgrabung vor der Rekonstruktion des Mariánske námestie in Žilina (Bez. Žilina) wurden zwei Fußböden aus Flußgeröll (18.-19. Jh.), ein Brunnen und mittelalterliches Objekt mit Holzfußboden in der Mitte des Platzes festgestellt (14.-15. Jh.). Die Untersuchung des mittelalterlichen Objektes erfolgte im J. 1994.

PRIEŠKUM V OKRESOCH BANSKÁ BYSTRICA A ZVOLEN

Peter M o s n ý

Regionálny prieskum v okresoch Banská Bystrica a Zvolen, povodie Hrona, uloženie nálezov PÚ-RS v Banskej Bystrici (depozit - hrad Slovenská Ľupča).

1. Detva, časť Kostolná (okr. Zvolen), poloha Kalamárka

Dolná terasa (M-34-123-B-b, 1 : 25 000, 227 : 261 m), nález funerálnej keramiky z výkopu ryhy.

Polohu pohrebiska kyjatickej kultury sa povrchovým prieskumom nepodarilo zistiť (obr. 61 : 1-8).

2. Hontianske Tesáre (okr. Zvolen)

Východný okraj obce (M-34-134-B-d, 1 : 25 000, 238 : 214 mm), výkopom hrobu narušená sídlisková vrstva, hľ. 150 cm, nález črepov a mazanice (obr. 62 : 1, 4), doba laténska.

3. Sliač (okr. Zvolen)

Severozápadne od kostola (M-34-123-A-b, 1 : 25 000, 325 : 220 mm), sídlisková vrstva v profile cca 20 m dlhej ryhy, črepy, mazanica, troska (obr. 62 : 2, 5), 9. stor.

4. Slovenská Ľupča (okr. Banská Bystrica), poloha Horný Istebník

Juhozápadný okraj obce (M-34-111-D-a, 1 : 25 000, 369 : 233 mm), sídlisková vrstva narušená orbou na svahu k potoku Istebník, črepy, mazanica (obr. 62 : 3), 9. stor.

5. Zvolen (okr. Zvolen)

Menza Vysokej školy lesníckej i drevárskej (M-34-128-A-d, 1 : 25 000, 368 : 43 mm), narušená sídlisková vrstva v profile ryhy cca 80 m dlhej, v hľ. 50-70 cm črepy, mazanica, kosti (obr. 62 : 6), 9. stor.

BEGEHUNG DER BEZIRKE BANSKÁ BYSTRICA UND ZVOLEN. Bei der Begehung beider Bezirke wurden fünf neue Fundstellen erfaßt. 1. Detva, Teil Kostolná (Bez. Zvolen), Lage Kalamárka, Gräberfeld, Keramik, Kyjatice-Kultur (Abb. 61). 2. Hontianske Tesáre (Bez. Zvolen), Siedlung, Kulturschicht, Scherben, Lehmverputz, Latènezeit (Abb. 62: 1, 4). 3. Sliač (Bez. Zvolen), Siedlung, Kulturschicht, Scherben, Lehmverputz, 9. Jh. (Abb. 62: 2, 5). 4. Slovenská Lupča (Bez. Banská Bystrica), Lage Horný Istebník, Siedlungsfunde, Scherben, Lehmverputz, 9. Jh. (Abb. 62: 3). 5. Zvolen (Bez. Zvolen), Siedlungsschicht, Scherben, Lehmverputz, Tierknochen, 9. Jh. (Abb. 62: 6).

KOSTROVÉ POHREBISKO V BEŠI, ČASŤ JESENSKÉ ÚDOLIE

Gabriel N e v i z á n s k y

Beša, časť Jesenské Údolie (okr. Levice), intravilán (M-34-133-D-b, 1 : 25 000, 262 : 4 mm), 10.-11. stor., pohrebisko, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre (Benadik 1955).

Po lavej strane hradskej vedúcej do Ine, pri kopaní jamy pre elektrický stĺp pred domom č. 5 (obr. 63: 2) sa narušila v hľ. 60 cm kostra, z ktorej sa vyzdvihli iba niektoré kosti dolných končatín. Pravdepodobná orientácia kostry, ktorá sa nachádza pod betónovým základom plotu, je v smere Z-V. Pri datovaní uvedeného hrobu je potrebné uviesť, že na susednej parcele (dom č. 6 - majiteľ A. Maruš, predtým F. Bachniak) na dvore v r. 1954 pri kopaní jamy na vápno sa zničilo údajne sedem hrobov (obr. 63: 1). Podľa výpovede F. Bachniaka sa v hroboch našli bronzové a železné predmety, resp. nádobka (Benadik 1955). Do nálezových fondov AÚ SAV v Nitre sa dostali nasledovné, robotníkmi zväčša deformované predmety:

1. Tyčinkový bronzový náramok so zahrotenými koncami, rozlomený na tri kusy, hr. tyčinky 0,35 cm (obr. 64: 1a-c).
2. Jednoduchý bronzový prsteň z roztepanej tyčinky s rovnými zaoblenými koncami s priemerom 2,4-2,6 cm (obr. 64: 4).
3. Deformovaná bronzová esovitá záušnica s priemerom 2,2-2,4 cm (obr. 64: 2).
4. Tenký bronzový drôt.
5. Bronzový pliešok s nitom.

Podľa výpovede miestnych obyvateľov, kostry sa našli i na parcele domu č. 2 (majiteľ D. Kosiba) v r. 1957 pri kopaní pivnice (obr. 63: 3), resp. na parcele domu č. 5 (majiteľ F. Grúň) v r. 1936 pri hĺbení studne. Možno teda konštatovať, že hrob z r. 1993 je súčasťou väčšieho pohrebiska, ktoré na základe skôr zachránených nálezov rámcove datujeme do 10.-11. stor.

Podarilo sa nám ďalej lokalizovať i miesto staršieho hrobového celku s nálezom železnej bradatice (obr. 63: 4; 64: 3). Uvedený hrob objavili okolo r. 1929 pri kopaní pivnice na dvore domu č. 19 (teraz majetok Agrochemického podniku v Žiline). Pivnica je situovaná cca 70-80 m na juhovýchod od apsy kostola (V.B. 1930, s. 60-61).

L iter at úra

- BENADIK, B. 1955: nálezová správa č. 149/55 v archíve AÚ SAV v Nitre, nepublikovaná.
V.B. (V. Budinský) 1930: Železná sekera z doby hradištej z Jesenského (okr. Vráble). ČMSS, 22, 1930, s. 60-61.

KÖRPERGRÄBERFELD IN BEŠA, TEIL JESENSKÉ ÚDOLIE. Im Extravillan der Gemeinde Beša, Teil Jesenské Údolie (Bez. Levice) wurden in den J. 1936, 1954, 1957 und 1993 auf mehreren Parzellen Körpergräber vernichtet (Abb. 63). Gerettete Funde (Armring, deformierter S-förmiger Schläfenring, Fingerring - Abb. 64: 1a-c, 2, 4) dokumentieren die Existenz eines Gräberfeldes aus dem 10.-11. Jh. Es ist auch gelungen, die Stelle des Grabfundes aus dem J. 1929 zu lokalisieren (Abb. 63: 4), aus welchem eine eiserne Bartaxt gerettet wurde (Abb. 64: 3).

VÝSLEDKY PRIEKUMU NA DOLNOM POHRONÍ

Gabriel Ne viz ánsky - Diana Dobrovická

V roku 1993 realizoval Archeologický ústav SAV v Nitre v spolupráci s Tekovským múzeom v Leviciach revízny prieskum a terénnu dokumentáciu nálezísk, odkiaľ v minulosti boli získané pre zbierky Tekovského múzea archeologické nálezy významnej dokumentačnej hodnoty.

1. Č a j k o v (okr. Levice)

Osúchov lom (M-34-134-A-b, 1 : 25 000, 365-368 : 138-143 mm), asi 2000 m severovýchodne od obce, 1000 m severne od kóty 228,0 na rozhraní južných výbežkov Štiavnických vrchov a Hronskej pahorkatiny (obr. 65: 1).

Na okraji vinohradu v r. 1956 otvorili kameňolom na dobývanie andezitového tufu. Počas odstraňovania humusového a ilového nadložia zničili sídlisko želiezovskej skupiny (obr. 65: 3, 4, 6-15). Časť nálezov sa dostala do zbierkového fondu Tekovského múzea v Leviciach (nálezová správa v archíve AÚ SAV Nitra č. 470/57, 103/59). Na niektorých exemplároch tenkostennej keramiky medzi dvojicami rýh sú zvyšky červeno malovanej plochy.

Počas prieskumu sme identifikovali cca 100 m južne od kameňolomu mladolengyelské sídlisko. Nálezy z tejto polohy sú deponované nielen v Tekovskom múzeu, ale i v Archeologickom ústave SAV (obr. 65: 5). V Tekovskom múzeu pod inv. č. 2486 je odtial i malá kónická miska so šikmými stenami a rovným dnom (obr. 65: 2). V strede a pod hrndlom nádoby je štvorica plastických polkulovitých výčnelkov, ktorých umiestnenie je etážovité, t. j. horný rad je na nádobe vždy v strede medzi výčnelkami, symetricky rozmiestnenými v polovici výšky steny. Rozmery: v. 5,5 cm, Ø ústia 10,4 cm, Ø dna 5 cm.

2. K a m e n í n (okr. Nové Zámky)

V profile pravobrežnej steny koryta Hrona (L-34-2-A-d, 1 : 25 000, 262 : 152 mm), asi 150 m na sever od mosta (obr. 67: 1) sme zistili sídliskovú jamu, z ktorej pochádzajú hrubostenné črepy zo zásobnícku kultúry s kanelovanou keramikou (obr. 67: 8, 10).

3. M ý t n e L u d a n y (okr. Levice)

Csúpor (Hármashegy). Cca 1500 m severozápadne od okraja obce vo vinohradoch JRD, naľavo od hradskej vedúcej do Levíc na terase riečky Perec (M-34-134-A-d, 1 : 25 000, 315-320 : 327-330 mm), sa dvojha dominantná vyvýšenina (obr. 66: 1). Na volnej, viničom nevysadenej ploche sme získali väčšie množstvo črepového materiálu, štiepanej a brúsenej kamennej industrie. Pozornosť si

však zasluhuje predovšetkým nález ženskej plastiky (obr. 66: 2) z obdobia lengyelskej kultúry. Najintenzívnejšie osídlenie lokality dokumentujú črepy lengyelskej kultúry z mladého neolitu, napr. valcovité, prstovité, gombíkovité, resp. polkulovité plastické výčnelky, zobákovite zahnuté uško atď. (obr. 66: 3-7, 9; 67: 4, 6, 7, 9). Početné sú i nálezy želiezovskej skupiny, medzi inými i vodorovné uško, vymodelované v podobe hlavy zvieraťa (obr. 66: 8; 67: 2, 3, 5). Osídlenie lokality dokumentujú sporadicke črepy kultúry s mladou lineárhou keramikou (obr. 66: 12) a kultúry s kanelovanou keramikou (obr. 66: 10, 13).

4. Želiezovce (okr. Levice)

Horný zverinec (pri čističke; M-34-134-C-d, 1 : 25 000, 244-246 : 180-182 mm), na juhovýchodnom okraji mesta asi 250 m na juhovýchod od kóty 135,9 (obr. 68: 1) sa dvíha dominantná vyvýšenina, odkiaľ sme už v r. 1988 získali nálezy badenskej kultúry (Nevizánsky 1990, s. 122-123). Na lokalite, narušenej amatérskym výkopom, sa našli črepy, ktoré datujeme do neskoromadarovského - včasnomohylového horizontu (obr. 68: 4-11). Zvláštnu pozornosť si zasluhujú importy otomanskej kultúry. Staršie osídlenie lokality dokumentujú črepy kulúry s mladou lineárhou keramikou a kultúry s kanelovanou keramikou (obr. 68: 3).

Literatúra

NEVIZÁNSKY, G. 1990: Sídisko badenskej kultúry v Tlmačoch a v Želiezovciach. In: AVANS v r. 1988. Nitra 1990, s. 122-123.

ERGEBNISSE DER GELÄNDEBEGEHUNG IM UNTEREN GRANTAL. Revisionsbegehung bedeutender, aber in der Fachliteratur nicht evidierter Fundstellen. 1. Čajkov (Bez. Levice), Siedlung der Želiezovce-Gruppe (Abb. 65: 1, 3, 4, 6-15) und eines äneolithischen Abschnittes der Lengyel-Kultur (Abb. 65: 2, 5). 2. Kamenín (Bez. Nové Zámky), Siedlung der Badener Kultur (Abb. 67: 1, 8, 10). 3. Mýtne Ludany (Bez. Levice), Siedlung der Želiezovce-Gruppe (Abb. 66: 1, 8; 67: 2, 3, 5), des jungneolithischen Abschnittes der Lengyel-Kultur (Abb. 66: 3-7, 9; 67: 4, 6, 7, 9) mit dem Fund einer Frauenplastik (Abb. 66: 2), der Kultur mit junger Linearkeramik (Abb. 66: 12) und der Badener Kultur (Abb. 66: 10, 13). 4. Želiezovce (Bez. Levice), Siedlung aus dem Spät-madarovce - Frühhügelgräber-Horizont mit Importen der Otomani-Kultur (Abb. 68: 1, 2, 4-11) und Scherbenfunde der Kultur mit junger Linearkeramik und der Badener Kultur (Abb. 68: 2).

PRAVEKÉ A VČASNOHISTORICKÉ SÍDLISKÁ V NITRE-MLYNÁRCIACH

Gabriel Nevizánsky - Ondrej Oždáni

V júni r. 1993 priniesol M. Kerek, bytom Nitra, Vihorlatská 4/9 autorom príspevku súbor pravekej keramiky, ktorú našiel v koryte rieky Nitry v katastri Mlynárie. V dôsledku extrémne nízkej hladiny vodného toku sa obnažila značná časť riečiska, v ktorom sa nachádzali črepy a údajne aj zlomky ľudských kostí. Odbornou obhliadkou terénu, uskutočnenou 2. júla 1993, sa v udanom priestore zistili pravdepodobne až dve lokality, ktoré sú od seba vzdialené približne 450 m.

1. Nitra, časť Mlynáre (okr. Nitra), koryto rieky Nitry (M-34-133-A-a, 1 : 25 000, 215 : 57 mm), asi 200 m juhojuhovýchodne od cestného nadiazdu nad riekou Nitra v smere cesty diaľničného typu na trase Bratislava - Banská Bystrica, neolit stredný (kultúra s mladou lineárhou keramikou), neolit mladý (kultúra lengyelská), doba bronzová, doba rímska, prieskum, sídlisko, uloženie nálezov NM v Nitre.

Opisaná poloha je situovaná na pravom brehu rieky, v koryte, ktorého dno tvorila hlina prekrytá naplaveným štrkem. Ľavá strana koryta bola pod vodou a preto sa neobhliadla, ako ani lavý profil čiastočne obnaženého brehu spolu s pobrežnou časťou lúk, pretože hustá vegetácia znemožňovala prístup.

Pôvodný predpoklad o tom, že M. Kerekom zozbieraný materiál ležal zrejme v sekundárnej polohe, a že ide najskôr o vodu privlečené či splavené predmety z vyššie ležiacich nálezisk v povodí Nitry, sa nepotvrdil. Presvedčivým dôkazom o existencii sídliska v obhliadanom priestore boli sídliskové objekty, ktoré sa v podloží rysovali ako tmavošedé až čierne škvŕny, nachádzajúce sa na

úseku dlhom niekolko desiatok metrov. Zberom sa získali ďalšie črepy, kamenná sekera, zvieracie kosti a aj ojedinele sa vyskytujúce zlomky ludských kostí z kalvy.

O p i s n á l e z o v

1. Zlomok hrubostennej nádoby. Svetlohnedý až tmavošedý povrch je hladený. Výzdobu tvoria paralelné, vertikálne ryté línie ukončené jamkami, hr. 1,10 cm a 0,80 cm (obr. 69: 1).

2. Fragment z tela nádoby s výčnelkom na vydutí. Tehlovohnedý povrch so svetlošedou poškodenou engobou je hladený, hr. 0,70 cm (obr. 69: 2).

3. Črep z tela nádoby. Na hladenom, hnedošedom povrchu sú horizontálne rady nechtovitých vrypov, hr. 1,10 cm a 0,70 cm (obr. 69: 3).

4. Zlomok z pliec nádoby. Na tmavošedom, hladenom povrchu je ostrolomená vlnovka, hr. 1,10 cm (obr. 69: 4).

5. Fragment vázovitej nádoby s bikónickým telom a výčnelkom na lome vydutia. Povrch zdobia zvislé, paralelné dvojnásobné ryhy a zvyšky červenej a hnadočiernej farby, hr. 0,25 cm (obr. 69: 5).

6. Zlomok prehnuteho hrdla z väčzej vázovitej nádoby s bradavkovitým výčnelkom pod okrajom. Povrch je porézny, zdrsnený, poškodený zničením engoby hnadošedej farby, hr. 0,70 (obr. 69: 6).

7. Fragment nádoby sivej, panónskej keramiky s tmavošedou až čiernou engobou. Povrch tesne pod okrajom zdobený mierne šikmými ryhami a obvodovým žliabkom, hr. 0,40 cm (obr. 69: 7).

8. Neúplná časť vázovitej nádoby s bikónickým telom v dvoch do seba zapadajúcich zlomkoch. Na lome vydutia sa zachovali tri zo štyroch symetricky umiestnených výčnelkov. Horný aj dolný kónus zdobia trojnásobné vertikálne ryhy. Na svetlo až tmavošedom povrchu sa zachovali nepatrné stopy červeného farbiva, zachovaná v. 5,60 cm, priemer dna 2,70 cm, max. Ø výdute 8,00 cm, hr. 0,30 cm (obr. 69: 8).

9. Fragment okraja s časťou mierne prehnuteho hrdla z vázovitej nádoby. Rytú výzdobu tvoria zachované časti trojnásobných paralelných rýh, usporiadaných do vertikálnych radov na pleciach nádoby a uhlopriečne situované línie a lomenice vymedzené dvoma okrajovými vertikálnymi línia-mi v úseku od okraja približne do polovice hrdla. Na povrchu sa zachovali nepatrné stopy červenej farby, hr. 0,25 cm (obr. 69: 9).

10. Špirálovity terčík so šiestimi vinutiami, vyhotovený z tenkého bronzového drôtu takmer kruhového prierezu. Ide možno o zlomok prsteňa so špirálovými terčíkmi alebo, čo je asi pravdepodobnejšie, o časť okuliarovitého závesku so závesným očkom. Priemer špirálky 1,90 cm, Ø drôtu 0,16 cm (obr. 70: 1).

11. Plochá kamenná sekera lichobežníkového tvaru. Poškodená pri ostrí. Zachovaná v. 4,80 cm, max. š. 3,60 cm, hr. 1,40 cm (obr. 70: 2a-d).

12. Zlomok panónskej, tzv. tehlovej keramiky s hnedenoržovou engobou. Výzdobu tvoria kratšie vertikálne ryhy volne ohraničené dvoma horizontálnymi rytými líniemi, hr. 0,50 cm (obr. 70: 3).

Prevažnú časť keramického materiálu možeme rámcove datovať do obdobia stredného a mladého neolitu a kultúrne priradiť jednako kultúre s mladou lineárnom keramikou (obr. 69: 1, 2) a jednako lengyelskej kultúre, jej I. stupňu (obr. 69: 5, 6, 8, 9). Kamenná sekera súvisí nepochybne s neolitickej osídlením lokality (obr. 70: 2a-d).

Bronzový špirálovity terčík (obr. 70: 1) pochádza celkom iste z doby bronzovej. Jeho bližšie, resp. presnejšie chronologické určenie bude snáď možné učiniť až po definitívnej identifikácii druhu šperku, z ktorého bol odlomený. Zdá sa však, že skôr pochádza z okuliarovitého závesku so závesným očkom než z prsteňa so špirálovými terčmi.

Osídlenie v dobe rímskej reprezentuje tak germánska keramika robená v ruke (obr. 69: 3, 4), ako aj provinciálna, tzv. panónska sivá a tehlová keramika (obr. 69: 7; 70: 3).

2. Nitra, časť Mlynařce (okr. Nitra), koryto rieky Nitry (M-34-133-A-a, 1 : 25 000, 200 : 65 mm), asi 450 m východovýchodoužne od prvej opísanej lokality, doba rímska, pohrebisko (?), hrob urnový (?), prieskum, uloženie nálezu NM v Nitre.

Lokalita leží zhruba 160 m západne od mosta, ktorý spája Mlynařce s Párovskými lúkami. Objavila sa v priebehu prieskumu dňa 2. júla 1993, keď pri postupe z vyššie opísanej lokality v smere po prúde rieky sa ďalej pokračovalo v obhliadke obnaženého riečiska.

Na pravej strane rieky v profile koryta, obvykle ležiaceho pod vodou, sa našla čiastočne poškodená nádoba, ktorá bola v rozmocenej hline uložená dole dnom. Nádoba obsahovala len bahno. Napriek detailnému prieskumu blízkeho okolia nálezu sa už ďalšie predmety nenašli.

O p i s n á l e z u

1. Vázovitá misa s plochým dnom a mierne von vyhnutým okrajom. Tmavohnedý až šedý povrch je hladený. Na pleciach nádoby je obvodová ryha, z ktorej vychádza rytá lomenica, vytvárajúca rad rovnoramenných trojuholníkov. Rozmery: v. 21,5 cm, Ø ústia 23 cm, Ø dna 12 cm (obr. 70: 4).

Misa jednoznačne predstavuje germánsku keramiku robenú v ruke a rámcove ju môžeme dатovať do doby rímskej (2. pol. 2. stor.-3. stor. n. l.). Problematická je jej interpretácia z funkčného hľadiska. Vzhľadom na jej uloženie vo zvislej polohe nie je možné vylúčiť, že plnila funkciu urny, ktorej obsah neskôr vyplavila voda. Išlo by teda o nález urnového hrobu. Do úvahy sa však musí brať aj skutočnosť, že v bližšom okolí nádoby sa už žiadne iné nálezy nenašli. Z tohto dôvodu je skôr pravdepodobné, že sa váza nachádzala v sekundárnej polohe. Odpoveď na otázku, či ide v tomto prípade o sídliskovú alebo o funerálnu keramiku, resp. o primárnu či sekundárnu polohu môže priniesť až prípadný zisťovací archeologický výskum.

URZEITLICHE UND FRÜHGESCHICHTLICHE SIEDLUNGEN IN NITRA-MLYNÁRCE. In Nitra, Teil Mlynárce (Bez. Nitra), wurden aus dem Bett des Nitraflusses mit herabgesetztem Wasserstand Siedlungs- und Funeral-(?) Funde aus der Urzeit und römischen Zeit aufgelesen. 1. In der Lage ca. 200 m südsüdöstlich von der Straßenüberführung über den Nitrafluß in Richtung der Fernstraße Bratislava - Banská Bystrica stellte man Fundstellen aus dem Mittel- und Jungneolithikum, aus der Bronze- und römischen Zeit fest. Bei der Begehung fand man Scherben der Kultur mit junger Linearkeramik (Abb. 69: 1, 2), der Lengyel-Kultur (Abb. 69: 5, 6, 8, 9), ein Steinbeil (Abb. 70: 2a-d), eine bronzene Spiralscheibe, die ursprünglich von einer Fingerspirale bzw. wahrscheinlicher von einem Brillenanhänger aus der Bronzezeit stammte (Abb. 70: 1), handgefertigte germanische Keramik (Abb. 69: 3, 4) und provinzialrömische pannonische Keramik (Abb. 69: 7; 70: 3). 2. Aus einer zweiten Lage ca. 450 m ost-südöstlich von der bereits angeführten Lokalität stammt ein germanisches handgefertigtes Gefäß (Abb. 70: 4). Es befand sich im aufgeweichten Lehm in vertikaler Lage. Möglicherweise hat es ursprünglich die Funktion einer Urne erfüllt. Es dürfte sich also um ein Urnengrab aus römischer Zeit handeln (2. Hälfte des 2. Jh. - 3. Jh. n. Z.).

ĎALŠÍ HROB SEVEROPANÓNSKEJ KULTÚRY Z MALEJ NAD HRONOM

Ondrej O ž d á n i

Malá nad Hronom (okr. Nové Zámky), Rövid föld (46-31-21, 1 : 10 000, 340 : 137 mm), areál PD, doba bronzová staršia, pohrebisko, hrob urnový, záchranná akcia, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

V areáli Polnohospodárskeho družstva v Malej nad Hronom, nachádzajúcim sa v hore zvanom Rövid föld, sa dňa 26. mája 1993 pri hĺbení ryhy pre vodovodnú prípojku porušil urnový hrob severopanónskej kultúry. Ryha sa hlbila strojovým mechanizmom a z toho dôvodu sa nález zistil až vtedy, keď z profilu výkopu vypadli črepky a nádoby. Vedenie strediska PD tento objav keramiky telefonicky ohlásilo Archeologickému ústavu SAV v Nitre. Nasledujúci deň, 27. mája 1993, sa uskutočnila terénna obhliadka náleziska a prieskum profilov ryhy po celej jej vykopanej dĺžke. Žiaľ, po príchode na stredisko PD sa už mohlo len konštatovať, že inventár hrobu bol zo severovýchodnej steny vodovodnej ryhy sice starostlivo, ale neoborne a laicky vylúpnutý a uschovaný v kancelárii vedúceho družstva. Rekonštrukcia nálezových okolností sa preto mohla uskutočniť iba v konfrontácii so zistenými poznatkami priamo na mieste uloženia hrobu a údajmi, ktoré uviedol Juraj Sáska, vedúci strediska PD a Eugen Tarián a Peter Koncz, pracovníci družstva, ktorí sa priamo podielali na zemných prácach.

Lokalita sa nachádza na poslednej terase, čnejúcej nad bývalým inundačným územím rieky Hron. V súčasnosti sa nachádza cca 700 m od jeho lavého brehu, pôvodne však pred úpravou koryta rieky, ležala vo vzdialosti necelých 500 m. Je situovaná vpravo od štátnej cesty v smere Malá nad Hronom - Kamenica nad Hronom.

Dodatočnou obhliadkou terénu na mieste nálezu urnového hrobu 1/93 sa zistilo, že hrobová jama bola vyhlíbená do hnedej až tmavošedej kultúrnej vrstvy, obsahujúcej uhlíky, zvieracie kosti a neoliticke a eneoliticke črepy, pričom dno ležiace v h. 105-110 cm od úrovne dnešného povrchu sa už nachádzalo v pieskovom podloží.

Z hrobu sa zachránilo 26 celých nádob (Ožďáni 1994, s. 32-34). Nie je vylúčené, že celkový počet keramických príloh bol pôvodne o niečo vyšší, ako tomu nasvedčujú fragmenty už ne-rekonštruovateľných tvarov, ktoré evidentne patrili k obsahu hrobu. Podľa informácií nálezovcov, ústrednou dominantou objektu bola dvojuchá amfora, ktorá plnila funkciu urny. Vedla nej stála ďalšia dvojuchá amforka a štyri hrkálky vaničkovitého tvaru s uškom, zdobené ryťom, bielo inkrušovaným ornamentom (obr. 71: 2). Hrkálky sa našli údajne pod urnou, kde boli krížovite rozostené v smere svetových strán, akoby mali podopierať samotnú amforu. Ostatné nádoby boli vraj uložené vo vrchnej časti popolnice. Spolu sa našlo šesť misiek (obr. 71: 3), tanierik, závesná nádobka (obr. 71: 1) s pokrievkou, dvojuchá amforka, hlinená lyžička, dva hrnce (obr. 71: 5) a šesť džbánkov (obr. 71: 4). Všetky keramické tvary sú starostlive vyhotovené a vypálené.

Medzi spálenými ľudskými kostičkami, uloženými v dolnej polovici urny, sa našli tri malé bronzové krúžky - záušničky, z toho dve v zlomkoch a fragment špirálovitej rúrky z náhrdelníka. Súčasťou výbavy hrobu boli aj štyri žiarom nedotknuté záprstové kostičky (Phalanx I.) z ošípanej, ktoré sú z dolnej strany nápadne vyhľadené. Ďalšie nespálené kosti sú zlomky z lopatky (Scapula cx.) a diafízy (Radius dx.) hovädzieho dobytku.

Podľa definitívnej antropologickej analýzy, uskutočnej J. Jakabom, v urne sa nachádzali kalcinované kostičky dvoch detí vo veku infans I. a infans II. a, čo je prekvapujúce, aj prepálené kostičky najmenej jedného nedospelého zvieraťa malej až strednej veľkosti.

Prieskumom profilov ryhy sa už nezistili žiadne ďalšie hroby napriek tomu, že výkop, hlboký priemerne 115 cm, predstavuje relatívne dlhú sondu s celkovou dĺžkou 120 m. Terasa v polohe Rövid föld, ktorá je odbornej verejnosti známa predovšetkým prostredníctvom pohrebiska karpat-skej mohylovej kultúry (Točík 1964, s. 39-41; Ožďáni 1984, s. 171-172), bola intenzívne využívaná od neolitu až po obdobie včasného stredoveku a preto neprekvapuje, že zemnými prácami sa porušila už spomenutá kultúrna vrstva s pravekými črepmi.

Žiarový hrob 1/93 patriaci severopanónskej kultúre nie je na tejto lokalite ojedinelým nálezom svojho druhu. Je súčasťou väčšieho pohrebiska severopanónskej kultúry, z ktorého sa už v r. 1957 vykopalo niekolko doteraz ešte nepublikovaných hrobových celkov (Točík 1964, s. 39), a ktoré sa nachádzali vo vzdialosti približne 60-80 m severovýchodne od práve opísaného hrobu.

Literatúra:

- TOČÍK, A. 1964: Die Gräberfelder der karpatenländischen Hügelgräberkultur. In: *Fontes Archaeologici Pragenses*, Volumen 7, Praha 1964.
 OŽĎÁNI, O. 1984: Záchranný výskum v Malej nad Hronom. In: AVANS v r. 1983. Nitra 1984, s. 171-172.
 OŽĎÁNI, O. 1994: Detský dvojhrob z doby bronzovej v Malej nad Hronom. Pamiatky a múzeá, 4, 1994, s. 32-34.

WEITERES GRAB DER NORDPANNONISCHEN KULTUR AUS MALÁ NAD HRONOM. In Malá nad Hronom (Bez. Nové Zámky) wurde im Mai 1993 durch die Ausschachtung einer Anschlußrinne an die Wasserleitung ein Urmengrab der nordpannonischen Kultur gestört. Es enthielt 26 ganze Gefäße. Eine große zweihenkelige Amphore erfüllte die Funktion der Urne, neben ihr stand eine kleine Amphore und unter der Urne waren vier wannenförmige Klappern mit weißinkrustiertem Ritzornament (Abb. 71: 2). Die Klappern waren angeblich kreuzförmig in den Himmelsrichtungen unter der Standfläche der Urne untergebracht, als ob sie symbolisch das Gefäß stützen würden. In der oberen Hälfte der Urne lagen Töpfe (Abb. 71: 5), Schüsseln (Abb. 71: 3), ein kleiner Teller, ein Hängegefäß (Abb. 71: 1) mit Deckel, eine weitere kleine Amphore,

ein Tonlöffel und kleine Krüge (Abb. 71: 4). Zwischen den kalzinierten Knochen zweier Kinder im Alter Infans I und II befanden sich drei Bronzeschlaftringe (zwei in Bruchstücken), das Fragment eines Spiralröhrcdens, unverbrannte Rinderknochen und vier Fußwurzelknochen eines Schweines (Phalanx I) mit geglätteter Unterseite und kalzinierte Knochen mindestens eines nichterwachsenen Tieres von kleiner bis mittlerer Größe. Das erwähnte, als Nr. 1/93 bezeichnete Grab bildet den Bestandteil eines größeren Gräberfeldes der nordpannonischen Kultur, von welchem bereits im J. 1957 mehrere, bisher unveröffentlichte Grabverbände untersucht wurden (Točík 1964, S. 39).

PRIESKUM CHOTÁRA ANDOVIEC

Tibor Pálinkás

Vlastivedné múzeum v Nových Zámkoch uskutočnilo v rámci regionálneho prieskumu okresu Nové Zámky prieskum chotára obce Andovce. Uloženie nálezov VM v Nových Zámkoch.

A n d o v c e (okr. Nové Zámky)

1. Pri dvore JRD, juhozápadný okraj obce (45-41-02, 1 : 10 000, 202 : 105 mm). Z nevýraznej piesočnej vyvýšeniny pochádzajú atypické neolitické črepy, kúsky mazanice, zvieracie kosti a neolitická štiepaná industria kamenná (obr. 72: 1, 2).

2. Pasienky pri dedine, severovýchodne od obce (45-41-02, 1 : 10 000, 165 : 15 mm). Z južného a východného svahu miernej sprašovej vyvýšeniny kalvárie pochádzajú zvieracie kosti, kúsky mazanice a črep kultúry s lineárной keramikou (obr. 72: 4). Našiel sa aj fragment keramiky z doby laténskej a viaceré zlomky stredovekej keramiky z 11.-12. stor. (obr. 72: 3, 5).

BEGEHUNG DER GEMARKUNG ANDOVCE. Die Begehung der Gemarkung von Andovce (Bez. Nové Zámky) ergab zwei Fundstellen. 1. Beim Wirtschaftshof der LPG Siedlungsfunde, Neolithikum (Abb. 72: 1, 2). 2. In der Lage Pasienky beim Dorf Siedlungsfunde aus dem Neolithikum (Abb. 72: 4), der Latènezeit und dem 11.-12. Jh. (Abb. 72: 3, 5).

ZISTOVACÍ VÝSKUM V NOVÝCH ZÁMKOCH

Tibor Pálinkás

Nové Zámky (okr. Nové Zámky), Ulica P. Várdayho (45-41-03, 1 : 10 000, 260 : 173 mm), neolit, novovek, uloženie nálezov VM v Nových Zámkoch.

Zámerom výskumu bolo zistiť priebeh protitureckého renesančného opevnenia na pozemku, uvolnenom pri výstavbe parkoviska v blízkosti niekdajšej Žerotínevej bašty. V dôsledku veľmi intenzívnej novovekej stavebnej činnosti však na tomto mieste bola hradba až natolko rozrušená, že sa už po nej nedali zistiť žiadne stopy. K tomuto stavu však dopomohol aj fakt, že zbúranie mestských hradieb v r. 1724-1725 sa vykonalo so značnou dôkladnosťou na rozkaz samotného rakúskeho cisára Karola IV.

Prevažnú väčšinu nálezového celku tvorí novoveká keramika. Sú to fragmenty viacerých tvarov (napr. hrnce, chladiacie džbány, rôzne misy, trojnohé hlinené parvice s rúčkou, atď.), ktoré sa používali na okolí mesta ešte aj na začiatku 20. stor. a od 18. stor. sa takmer vôbec nezmenili. Ich bližšie datovanie preto nie je možné.

Výskumom sa získalo aj veľké množstvo zvieracích kostí. V tomto súbore sú najpočetnejšie zastúpené kosti hovädzieho dobytka a ošípanej. Značná časť týchto kostí nesie stopy po sekaní a rezaní, a často sa na nich dajú spozorovať aj stopy po ohni.

Medzi kovovými nálezmi (tiež novovekými) sú najpočetnejšie zastúpené podkovy a klince.

Okrem spomínanych súborov sa získali aj novoveké hlinené fajky.

Zo sklenených predmetov môžu mať stredoveký pôvod fragmenty kotúčovitých okenných očiek.

Z neolitu pochádzajú štiepané kamenné nástroje (obr. 73: 1, 2) a pazúrikové jadro. Surovinami štiepaných nástrojov sú pazúrik, limnokvarcit a rohovec. V dôsledku novovekej stavebnej činnosti, ktorá na tomto mieste úplne rozrušila pôvodné kultúrne vrstvy, stratigrafický spôsob datovania týchto predmetov nie je možný. Kedže však z bezprostrednej blízkosti pochádza značné množstvo keramiky želiezovskej skupiny (nepublikovaný výskum A. Krásneho z r. 1991), získanú kamennú industriu môžeme s veľkou pravdepodobnosťou zaradiť tiež k želiezovskej skupine.

Pravdepodobne tejto skupine patrilo aj kostné šidlo, vyrobené z dlhej kosti hydiny.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN NOVÉ ZÁMKY. Die Lokalität befindet sich in der Gasse P. Várday in Nové Zámky (Bez. Nové Zámky). Die Grabung ergab hauptsächlich neuzeitliches Keramik-, Knochen- und Metallmaterial. Mittelalterlichen Ursprung können die Glaseinlagen von Fenstern sein. Den neolithischen Funden zuweisbar sind eine Knochenahle und Silexspaltindustrie (Abb. 73: 1, 2), die mit großer Wahrscheinlichkeit zur Želiezovce-Gruppe gehören.

NOVÉ NÁLEZY Z PROSIEKA

Karol Pieta

Prosiek (okr. Liptovský Mikuláš), Hrádok, 823 m n. m. (M-34-D-b, 1 : 25 000, 20 : 29 mm), doba laténska, stredovek včasný, hradisko, prieskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Prieskum opevnenej polohy na vápencovom brale vo vstupe do Prosieckej doliny. Nálezisko je dávnejšie známe svojimi včasnohistorickými a ranostredovekými nálezmi (Mihalik 1891; Pieta 1972, s. 75, 76). Pri podrobnej obhliadke a sondáži malého rozsahu sa na eróziu poškodenej vnútornej ploche hradiska podarilo nájsť nevýraznú keramiku a niekoľko kovových predmetov. Železná ihla dlhá 53 mm, šidlo (135 mm) a pracka s rámkom z bronzového drôtu, so zvyškom železného tráňa nie sú časovo zaraditeľné (obr. 74: 3-5). K slovanskému horizontu lokality bezpochyby patrí hrot streľky s dlhými spätnými krídelkami a tordovaným driekom, dlhý 83 mm a malé železné nožnice s krátkymi úzkymi čepelami (dl. 120 mm; obr. 74: 1, 2). Časť zubadla (obr. 74: 6) môže byť včasno-stredovekého, ale i laténskeho pôvodu. Keramika ani kovové predmety neumožňujú v rámci uvedených časových úsekov detailnejšie datovanie. Prosiecky Hrádok je v súčasnosti jediným slovanským výšinným sídliskom v Liptove.

Datovanie jeho opevnenia nie je overené, ale nepochybne vzniklo už v neskorolaténskom období. Z plochy hradiska i z úpäťa vrchu pochádza súdobá keramika púchovskej kultúry. V Liptovskom múzeu v Ružomberku je uložený liaty bronzový závesok z tohto obdobia, ktorý spomína už J. Mihalik. Má podobu kolesa so stredovým, asymetricky umiestneným nábojom, šiestimi priečkami a ryhovanú plochu obvodu (obr. 74: 8). Magické predmety v tvare kolesa (motív slnka, slnečného voza) sú známe od staršej doby bronzovej. V schematizovanom i realistickom liatotm vyhotovení sa objavujú hlavne v priebehu doby laténskej.

V bezprostrednom okolí tejto výraznej lokality sú evidované ďalšie dve náleziská. Na svahoch západne od hradiska, už v katastri obce Liptovská Anna (okr. Liptovský Mikuláš), v polohe Ižipovské ravne sa náhodne našla bronzová ihlica z doby halštatskej (Pieta 1981, obr. 6). V doline nad Prosieckou vyvieračkou asi 2 km od hradiska sa v r. 1949 našla časť zásobnice s okružím, zdobenej vlnicami z rozhrania doby rímskej a sťahovania národov. Prosiecka dolina v minulosti slúžila ako jeden z prechodov z Považia smerom na sever.

Literatúra

- MIHALIK, J. 1891: Őskori telepek Liptómegyében. AÉ, 11, 1891, s. 145-150.
 PIETA, K. 1972: Slovanské osídlenie Liptova v 9.-12. storočí. In: Liptov, 2. Martin 1972, s. 67-82.
 PIETA, K. 1981: Refúgia z doby halštatskej v Liptove. In: Liptov, 6. Martin 1981, s. 53-66.

NEUFUNDE AUS PROSIEK. Bei der Begehung der Burgwallanlage Hrádok (823 m ü. d. M.) in der Mündung des Prosiek-Tales im Gemeindekataster von Prosiek (Bez. Liptovský Mikuláš) wurden außer Keramik auch mehrere Metallgegenstände gefunden. Eine Pfeilspitze und kleine

Schere (Abb. 74: 1, 2) gehören zweifellos zur frühmittelalterlichen (slawischen) Besiedlung, ohne nähere Datierungsmöglichkeit. Ein Trenseitl (Abb. 74: 6) kann in die bereits erwähnte Zeit, aber auch in das Spätlatène gehören, welches durch seit längerem bekannte Keramikfunde und einen gegossenen, noch im vorigen Jahrhundert gefundenen bronzenen Radanhänger (Abb. 74: 8) belegt ist. Das Prosiek-Tal gehörte früher zu Übergängen durch das Choč-Gebirge aus dem Waagtal nach Norden. In der Umgebung von Hrádok fand man auch eine Nadel aus der Hallstattzeit, und direkt im Tal stieß man auf Besiedlungsspuren der nordkarpatischen Gruppe aus den Anfängen der Völkerwanderungszeit.

VÝSKUM V LIPTOVSKEJ SIELNICI-LIPTOVSKEJ MARE

Karol Pieta

Liptovská Sielnica (okr. Liptovský Mikuláš), Liptovská Mara, sídlisko II - Rybníky, 617 - 625 m n. m. (M-34-99-D-b, 1 : 25 000, 48 : 270 mm), systematický výskum, doba laténska, doba rímska, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Piatá sezóna výskumu v Liptovskej Mare, na sídlisku pri východnom úpäti hradiska Havránok (celkovo 29. sezóna) bola zameraná na sledovanie spodných častí mohutného súvrstvia z doby laténskej a starej doby rímskej, prekrývajúceho pôvodný, terasovite upravený terén. V roku 1992 sa obe odkryvané plochy prehľbili na úroveň neskorolaténskeho horizontu, pričom sa podarilo rozpoznať najmenej dve jeho stratigrafické fázy. Pri výkopových prácach v r. 1993 sa pokračovalo v skúmaní tejto vrstvy.

Po odstránení mladšieho objektu - kolovej dvojpriestorovej stavby, z dvoch prekrývajúcich sa neskorolaténskych objektov, sa pod ním zistila deštrukcia s kameňmi, šošovkami prepáleného ihlu a kumuláciou črepov i nádob v pôvodnej polohe. Ide pravdepodobne o časť tretieho objektu, ktorý je datovaný fragmentom bronzovej spony typu Almgren 65 do mladšej fázy stupňa LD₁. V tejto súvislosti je možné predpokladať, že obe mladšie stavby v superpozícii už zrejme prechádzajú do stupňa LD₂. Ich inventár neumožňoval jemnejšie datovanie.

Pri vyberaní širokého žlabu, prebiehajúceho východne od uvedenej skupiny objektov, sa vo výplni podmočenej spodnej vodou našla 78 cm dlhá vyhľňová železná lopatka (obr. 75: 25) a bronzová (strieborná?) minca liptovskomarského typu. Pozoruhodným nálezom je železny antický prsteň, objavený v stene profilu severozápadne od neskorolaténskych objektov (obr. 75: 19). Zachovala sa z neho rozšírená oválna časť s intagliou medovožltej farby, osadenou naplocho. Bez analýzy zatiaľ nemožno rozpoznať, či ide o polodrahokam (achát? chalcedón?) alebo o jeho sklenú imitáciu. Na gerne je zobrazená kopulácia býka a kravy v realistickom vyhotovení. Stratigrafická pozícia nálezu sa pohybuje v rozpäti neskorolaténskeho a včasnorímskeho horizontu (Eggers B₁), čomu by zodpovedalo aj typologické zaradenie prsteňa s plochým štítkom a pásovou obrúčkou s použitím gemy.

Z ostatných nálezov z neskorolaténskej vrstvy treba ešte spomenúť drobnú striebornú mincu bez viditeľnej razby, časť bronzového nákrníka a zlomky ďalších spon (železná oblúkovitá spona s pásovým lúčikom, fragment veľkej bronzovej spony spojenej konštrukcie, obr. 75: 3, 6). Prieskum tohto horizontu sa na väčšine skúmanej plochy skončil.

V západnej a severozápadnej časti plochy 2 sa pokračovalo v prehlbovaní vrstiev zo strednej doby laténskej, pričom v rohu sondy sa už začínilo žlté hlinité podložie. Južným a východným smerom však pôvodný terén prudko klesá a kryje ho mohutná vrstva slieňovitej, miestami rašelinovitej štruktúry so slojmi uhlíkov a popola, ktorá je silne podmočená spodnou mineralizovanou vodou. V rôznych hĺbkach ležalo vela organických zvyškov, hlavne úlomky vynikajúco zachovalého dreva, niekedy so stopami ohňa. Prevažujú časti konárov a drobné raždie. Preplavovaním sa získala i kolekcia zŕn obilia, rôznych semien, úlomky hmyzu, ulity mäkkýšov a pod. Niektoré drevá majú stopy opracovania. Pozoruhodná je časť kmeňa limby s dvoma paralelne vedľa seba umiestnenými, starostlivo zahrotenými výrastkami. Predmet je v súčasnosti v štádiu náročnej konzervácie a jeho prípadná funkcia (druh oradla?) nemohla byť zatiaľ zodpovedne určená.

Okrem driev, ktoré boli spolu s ďalšími nálezmi rozptýlené vo vrstve, sa v nižšom horizonte v hĺ. 280 cm, predbežne len na malej ploche odkryli časti dvoch radov zahrotených jedlových kolov, vyvrátených v paralelných líniah smerom dolu svahom. Rad ôsmich, tenších kolov so zachovalou priemernou dĺžkou 105 cm a s priemerom 5-8 cm je pozostatkom ohrady (obr. 77), na ktorej sa v hornej časti dobre zachovala časť prúteného výpletu, pravdepodobne z liesky (predbežné archeobotanické určenia láskavo urobila E. Hajnalová). Niektoré koly i časť výpletu sú obhorené (obr. 76). V juhovýchodnej časti plochy sa zachytilo niekoľko vodorovne ležiacich trámov, azda časť základov stavby. Z časových dôvodov a s ohľadom na potrebu okamžitej konzervácie odkrytých drevených predmetov bola celá situácia, až na vybrané vzorky, ponechaná na mieste a opäťovne zasypaná, čím zostane drevo chránené hladinou spodnej vody až do budúcej odkrývky.

Stredolátske vrstvy poskytli množstvo výraznej keramiky a tiež zlomky niekolkých odličiacích télikov. Spolu so štrnásťimi sklenými korálkami sa našli, i pre datovanie dôležité, zlomky spôn spojenej konštrukcie a v hornej časti súvrstvia aj bronzová spona typu Mötschwil zo stupňa LC₂ (obr. 75: 1, 2). Prítomnosť pravekého osídlenia (doložené zatiaľ len na hradisku) naznačujú v laténskej vrstve primiešané praveké artefakty - bronzová strelka (obr. 75: 18), štyri silexy. Z geologických zaujímavostí treba spomenúť odkrytú časť zosuvu, mladšieho ako stredná doba laténska a staršieho ako včasnorímska fáza, ktorý roztrhol a premiestnil časť drevenej konštrukcie stredolátskej stavby. Na celej ploche v horizonte spodnej vody sa dali sledovať konkrécie bahennej železnej rudy, ktorá sa dodatočne vytvorila i v podmočených, mineralizovaných sídliskových vrstvách. Výskum nemohol byť ukončený a v novoobjavených, zvláštnych podmienkach bude pokračovať.

Experimentálne štúdie

Za spoluúčasti kolegov (H. Friesinger, E. Miroššayová, P. Romsauer) sa uskutočnil ďalší zo série pokusov s vypalovaním keramiky v hrnciarskej peci, inštalovanej v rámci archeologického múzea v prírode v dvorci pri úpätí hradiska (obr. 78). V prvej etape sa vyhotovila séria nádob, zhotovených v ruke, podla inventára keramiky zo zrekonštruovaných obytných stavieb z doby laténskej a včasnej doby rímskej, ktoré sa podla originálnych predloh povrchovo upravili hladením, leštením a potuhovaním. Vyrobila sa aj menšia séria točených nádob (obr. 79). Ako palivo sa tentoraz použilo mäkké drevo, prevažne borovica (podla archeobotanických dokladov z vykurovacieho kanála). Cielom pokusu bolo sledovanie zmeny redukčného procesu na oxidačný a naopak. Na zadymenie keramiky vo vypalovacej komore sa použila zmes vlhkých pilín a kusovej smoly. Po uzavretí prívodov vzduchu a ukončení vypalovacieho procesu sa časť súboru (trnavá zadymená keramika) vybraťa otvorm v kupole pece a zvyšok sa v okysličenom prostredí opäť vyhriál až do postupne prebiehajúcej zmeny sfarbenia. Celkovo sa dosiahol veľmi uspokojujúci výsledok.

GRABUNG IN LIPTOVSKÁ SIELNICA-LIPTOVSKÁ MARA. In der 29sten Grabungssaison in Liptovská Sielnica (Bez. Liptovský Mikuláš) - Liptovská Mara wurde mit den Ausgrabungen auf der Siedlung II - Rybníky beim Ostfuß des Burgwalls fortgesetzt, wo in den vergangenen Jahren drei Schichten aus der älteren römischen und der Spätlatènezeit untersucht wurden. Im J. 1993 deckte man aus einer dreifachen Superposition spätlatènezeitlicher Gebäude das älteste Objekt ab, das durch eine Fibel des Typs Almgren 65 datiert ist. Die beiden älteren Objekte - ein Zweiraumbau mit Pfostenkonstruktion und ein großes Blockhaus, gehören in die Stufe LT D₂. In den umliegenden Schichten befanden sich außer anderem zwei Münzen (Typ Liptovská Mara und eine silberne Kleinmünze ohne Prägung), eine Herdschaufel (Abb. 75: 25) und Bruchstücke von Fibeln, die für die Spätlatènezeit der Púchov-Kultur kennzeichnend sind, wie eine eiserne Bogenfibel mit bandförmigem Bügel und eine große Bronzefibel vom MittellatèneSchema (Abb. 75: 3, 6). Beachtenwert ist der Fund eines antiken Eisenfingerring (Abb. 75: 19) mit honiggelber Intaglio (Achat?, Chalzedon?, Glasimitation?). Auf der Gemme ist die Kopulation von Stier und Kuh in realistischer Anfertigung dargestellt. Die genaue stratigraphische Position des aus der Schicht stammenden Fingerringe bewegt sich in der Spannweite des Spätlatène-Horizontes und des frührömerzeitlichen Horizontes (Eggers B_{1a}), dem auch die Fingerringform mit flachem Schildchen und bandförmigem Ring wie auch die Benützung der Gemme in einem Eisenfingerring entspricht. Der tieferliegende Horizont aus der Mittellatènezeit ist stark durch

mineralisiertes Grundwasser durchweicht. Er hat mergeligen, stellenweise torfartigen Charakter. In der Verfüllung befindet sich eine Menge organischer Reste, hauptsächlich Holzstücke, Äste und Reisig. Durch Schlämmung gewann man auch eine Kollektion von Getreide, verschiedenen Samen, Fragmente von Insekten, u. ä. Manche Hölzer sind angebrannt und andere tragen Bearbeitungsspuren. Es wurde auch der Teil eines dünneren Zirbelkieferstamms (*Pinus cf. cembra*) mit zwei parallel nebeneinander sitzenden, sorgfältig zugespitzten Sprossen gefunden. Der Gegenstand ist gegenwärtig konserviert und seine evtl. Funktion (Art eines Holzpfuges-Arcls?) konnte bisher nicht verantwortungsvoll bestimmt werden. In 280 cm Tiefe wurde auf kleiner Fläche eine Reihe zugespitzter Tannenpflöcke vorgefunden (Abb. 76), die hangabwärts ausgerichtet waren. Die parallele Reihe der längeren dünnen Pflöcke - Zaunreste (Abb. 77) - ist mit einem Geflecht aus Haselruten verbunden (Analysen von E. Hajnalová). Freigelegt wurden auch horizontal liegende Balken, wahrscheinlich Baufundamente. Wegen der fortgeschrittenen Jahreszeit wurde der Befund abermals mit Erde zugeschüttet. Aus der Schicht stammen auch eine Menge Keramik, 14 Glasperlen, Bruchstücke von Gußziegeln, Fragmente von Eisenfibeln vom Mittelatlantischen Schema und eine große Bronzefibel des Typs Mötschwil (Abb. 75: 1), die den Oberteil der Schichtenabfolge in die Stufe LT C₂ datiert. In der Schicht bildeten sich zahlreiche Schollen von Rasenerz. Experimentelle Studie: In Zusammenarbeit der Kollegen H. Friesinger, E. Mirosšayová und P. Romsauer realisierten wir eine weitere Serie von Brennversuchen mit Keramik in der Kopie eines Töpferofens (Abb. 78) im Rahmen des archäologischen Freilichtmuseums. Es wurde eine Serie von teils handgefertigten und teils scheibengedrehten Gefäßen an Hand von keramischem Inventar aus rekonstruierten und neu errichteten Häusern aus der Latène- und frührömischen Zeit angefertigt (Abb. 79). Die Gefäße wurden im Reduktionsmilieu gebrannt (mit Benutzung von hinzugefügten feuchten Sägespänen und Pechstücken). Nach teilweiser Auskühlung und Öffnung des Ofens wurde ein Teil des Satzes herausgenommen und der verbleibende Rest der Töpfe änderte sich farblich durch nachträgliche Temperaturerhöhung und Luftzufuhr.

VÝSLEDKY VÝSKUMU NA NÁRODNEJ KULTÚRNEJ PAMIATKE DEVÍN - SLOVANSKÉ HRADISKO

Veronika Plachá - Jana Hlavicová

Bratislava, časť Devín (M-33-142-B-d, 1 : 25 000, 52 : 343 mm), doba bronzová neskora, doba laténska, sídlisko; hradisko, hrad, opevnenie, pohrebisko, stredovek (10.-16. stor.), výskum, uloženie nálezov MM v Bratislave.

V sezónach r. 1992-1993 sa realizoval výskum vo východnej časti hradiska (sektor 14) v súvislosti s projektovou prípravou múzea v objekte 25 a jeho okolí. V jeho blízkosti pri južnom hradobnom mure sa odkryli zvyšky stredovekého objektu obdĺžnikového pôdorysu s rozmermi 450 x 750 cm. Murivo bolo z lomového kameňa, kladeného na vápennú maltu širokú 70-80 cm. Smerom k hradobnému múru sa k nemu pripájala mladšia prístavba s kombinovanou kamennodrevenou konštrukciou. V jej interéri bol karnejný základ vyhne a zvyšky maltovej podlahy. Ďalšiu stavebnú fázu tvoria dva rovnobežné mury, široké 80 cm a spájajúce obdĺžnikový objekt s južným hradobným múrom, ku ktorému sa viažu. Celý tento objekt slúžil hospodárskym účelom hradu. Podľa celkovej nálezovej situácie a sprievodného materiálu možno usudzovať, že objekt obdĺžnikového pôdorysu pochádza z 1. pol. 15. stor. z obdobia rozsiahlej garayovskej výstavby hradu (obr. 80: 2, 5, 6). Mladšie prístavby súvisia s budovaním južného opevnenia na prelome 15. a 16. stor., kedy hrad patril grófom zo sv. Jura a Pezinka.

Na sever od popísaných objektov sa v teréne rysovala priekopa smerujúca ku vstupu na nádvorie stredného hradu. V súvislosti s prípravovanou úpravou okolia múzea bolo potrebné priekopu preskúmať. Zistilo sa, že má v reze tvar lichobežníka, v dolnej časti šírku 220 cm, v hornej 380 cm a hĺbku 190 cm. Okrem iného ranostredovekého materiálu (obr. 80: 1, 3, 4) sa našiel na jej dne i fragment malej nádobky (obr. 80: 7) tehlovočervenej farby s kolkom v tvare kríža (12.-13. stor.).

Medzi priekopou a popisovanou stavbou sa našli dva hroby bez milodarov, orientované v smere JV-SZ. Podľa stratigradickej situácie i umiestnenia v rámci areálu hradiska nemožno vylúčiť, že súviseli s pohrebiskom z 10. až 13. stor. nachádzajúcim sa na nedalekom juhovýchodnom návrší, tzv. akropole.

Stredoveké objekty boli zapustené do súvisnej vrstvy laténskeho osídlenia. Zachytilo sa tu viačero chát s mazanicovou podlahou a zvyškami pecí. Ide o pokračovanie terasovitého osídlenia na svahu nad Dunajom. V jednej z chát sa našla zlatá keltská minca - osminka statéra s Ø 9 mm a s hmotnosťou 0,81 g. Ide o typ ATHÉNA ALKIS z 1. stor. pred Kr. (obr. 81: 1).

Výskum odkryl i stopy osídlenia z neskorej doby bronzovej. Významným nálezom bola jama hlboká 170 cm a s Ø 130 cm, zapustená do piesčitého podložia. Jej výplň pozostávala z vrstiev prepálenej hliny, v ktorých sa nachádzalo množstvo fragmentov keramiky, sústredené najmä v stenách jamy. Najzaujímavejším a jediným neporušeným nálezom je keramická nádoba na pitie, pravdepodobne pre dielu. (obr. 81: 2-5)

Bohaté osídlenie, i v tejto doteraz najmenej preskúmanej časti hradiska, si vyžaduje ďalšie pokračovanie v systematickom výskume.

GRABUNGSERGEBNISSE VOM NATIONALEN KULTURDENKMAL DEVÍN - SLAWISCHER BURGWALL. Im Beitrag sind die Grabungsergebnisse von Bratislava, Teil Devín, im Ostteil des Areals des slawischen Burgwalls und der mittelalterlichen Burg (Sektor 14) aus den J. 1992-93 dargeboten. Aus der Spätbronzezeit wurde eine Siedlungsgrube mit Keramikfunden untersucht (Abb. 81: 2-5). Aus der Latènezeit erfasste man eine zusammenhängende Siedlungsschicht und mehrere Hütten mit Lehmestrich-Fußboden und Ofenresten. In einer Hütte kam eine keltische Münze vor - das Achtel eines Staters. Es handelt sich um den Typ ATHENE ALKIS aus dem 1. Jh. v. Chr. (Abb. 81: 1). In der Nähe des Objektes 25, bei der südlichen Burgmauer, wurden Reste eines mittelalterlichen Baues von 450 x 750 cm Ausmaß aus der 1. Hälfte des 15. Jh. (Abb. 80: 2, 5, 6), aus der Zeit der umfangreichen Bauaktivität Garays auf der Burg, und weitere, jüngere Anbauten auch mit dem Fund eines Steinfundamentes einer Schrniede konstatiert, die mit der Errichtung der südlichen Befestigung an der Wende des 15./16. Jh. zusammenhängen. Der ganze Gebäudekomplex diente Wirtschaftszwecken der Burg. Nördlich der beschriebenen Objekte untersuchte man einen Graben, der im Querschnitt trapezförmig ist und im Unterteil die Breite von 220 cm und im Oberteil von 380 cm und eine Tiefe von 190 cm aufweist. Aus der Verfüllung des Grabens stammt frühmittelalterliches Material (Abb. 80: 1, 3, 4), von seiner Sohle ein Gefäßbruchstück mit kreuzförmigem Stempel aus dem 12.-13. Jh. (Abb. 80: 7). Die zwei zwischen dem Graben und beschriebenen Bau entdeckten beigabenlosen SO-NW orientierten Gräber hängen möglicherweise mit dem Gräberfeld aus dem 10.-13. Jh. zusammen, das sich auf der nahen südöstlichen Anhöhe, der sog. Akropolis befindet.

ENEOLITICKÉ NÁLEZY Z HORNÝCH OTROKOVIEC

Martin Poláček - Peter Bisták

Horné Otrokovce (okr. Trnava)

1. Pláne (36-34-04, 1 : 10 000, 295 : 400 mm), zber, eneolit (lengyelská kultúra), uloženie nálezov VM v Hlohovci.

Na výbežku Považského Inovca cca 100 m južne od obce, v mieste ohraničenom Stoličným potokom a jeho pravostranným prítokom, v nadmor. v. 230 m. Pri povrchovom prieskume polohy sa našlo väčšie množstvo výrazného črepového materiálu, charakteristického pre III. a IV. stupeň lengyelskej kultúry (obr. 83; 84), štiepaná rádiolaritová industria, sedem kusov hladených kamenných sekier z amfibolitu (obr. 82: 1-7) a hlinený praslen? (obr. 83: 2).

2. Intravilán, parcela č. 112, pozemok I. Bučka, uloženie nálezu vo vlastníctve I. Bučka.

Pri kopaní odpadovej šachty našiel majitel pozemku hladenú kamennú sekuru bez sprievodného materiálu (obr. 82: 8), ktorú datujeme do eneolitu.

ÄNEOLITHISCHE FUNDE AUS HORNÉ OTROKOVCE. Aus Geländebegehungen und als Lese-funde gewann man in Horné Otrokovce (Bez. Trnava) Funde aus zwei Lagen. 1. Südlich der Ge-meinde, Lage Pláne, wurden sieben Steinbeile, Spaltindustrie, ein Spinnwirtel und Scherbenmaterial des Junglengyel gefunden (Abb. 82: 1-7; 83; 84). 2. Parzelle Nr. 112, Grundstück von P. Bučko - Einzelfund eines Steinbeiles, Äneolithikum (Abb. 82: 8).

POKRAČOVANIE VÝSKUMU V BÍNI

Karel Prášek

Bíňa (okr. Nové Zámky), stred obce, polohy dvor obecného úradu a kostolná záhrada (45-42-15, 1 : 10 000, 85 : 156 mm), ľažisko osídlenia v 9.-10. stor., ďalej eneolit (kultúra s kanelovanou keramikou), doba laténska a rímska, neskôr stredovek a novovek, sídlisko, systematický výskum, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Tohtoročný výskum nadviazal na predchádzajúce výskumné sezóny, v ktorých sme sa zame-riavali na odkryvky na centrálnej bŕianskej vyvýšenine v okolí sakrálnych stavieb. Dve sondy (DOU I - II) sme situovali na severný, a päť sond (KZ VI - X) na východný okraj vyvýšeniny. Preskúmali sme 28 sídliskových objektov, väčšinou včasnostredovekých a sedem hrobov z nes-koreho stredoveku, prípadne novoveku. Z objektov dominovali zásobnicové a iné sídliskové jamy. Okrem nich sme čiastočne zachytili pôdorysy dvoch obydlí.

Sondy DOU I a II v dĺžke 15 m a 10 m prerezali severný okraj vyvýšeniny a prechádzali do terénnej depresie za budovou obecného úradu. Hornú vrstvu terénneho reliéfu tvorila hrubá planírka z destrukcie farskej maštale zo štyridsiatych rokov 20. stor. Nižšia, kultúrne premiešaná vrstva, hrubá miestami až 160 cm dokladala intenzívne osídlenie a polnohospodárske využívanie polohy. Obsahovala zlomky keramiky od doby laténskej až po vrcholný stredovek.

Zaujímavá nálezová situácia sa ukázala v sondách DOU I a KZ VI, kde sme zistili kumuláciu viacerých objektov zahĺbených do podložnej žltej spraše. V sonda DOU I bola značne narušená včas-nostredoveká polozahľbená chata (obj. 3), v superpozícii nad včasnostredovekou zásobnicovou obil-nou jamou hruškovitého tvaru (obj. 6), i nad ďalšími tromi sídliskovými jamami (obj. 4, 5, 7). Chatu porušila iná mladšia zásobnicová jama hruškovitého tvaru (obj. 2), z ktorej sme získali ľudskú lebku (žena?) a z črepového materiálu sme zrekonštruovali dve hrncovité nádoby (10. stor.).

V sonda KZ VI sa podarilo na malej ploche a v hĺ. 20-40 cm zachytiť zásobnicovú obilnú jamu hruškovitého tvaru (obj. 1), na dne ktorej ležali dva mlynské kamene (stator a rotor), ďalej sídlis-kovú jamu z eneolitu (obj. 2) s hrncovitou nádobou a šálkou badenskej kultúry, ktoré ležali na vrstve riečnych okruhliakov. Pod vrstvou okruhliakov na plochom dne jamy sa našlo enormné množstvo schránek riečnych ulitníkov. V tesnom susedstve sa nachádzali dva kostrové hroby (hr. 1 a 2) z ne-skorostredovekého kostolného cintorína. Okrem železných klincov z truhiel sa v jednom hrobe našiel ruženec s krížikom.

Sondy na severovýchodnom okraji centrálnej bŕianskej vyvýšeniny, KZ VII a VIII, nepriniesli veľa nálezového materiálu, avšak v ich profiloch sa zistili najmenej dve včasnostredoveké planírova-cie vrstvy zo žltej spraše. V ich medzivrství sa nachádzali ojedinelé hlinené črepy nádob z 10. stor., ktoré nám rámcovo datujú lokálne zmeny v osídlení polohy.

Sonda KZ IX, ktorá bola podobne ako sonda KZ X situovaná v blízkosti farského kostola, vyka-zovala dve stavebné vrstvy, súvisiace s rekonštrukciou kostola na konci 19. stor. a v r. 1954-1956. Odhliadnuc od odkrytých novovekých hrobov, sonda nepriniesla iné archeologické nálezy.

V sonda KZ X sme okrem kostrových hrobov z novoveku odkryli tri eneolitické objekty, z ktorých jeden predstavoval menšiu časť obdĺžnikového obydlia (obj. 1), ďalší objekt menšiu sídliskovú jamu (obj. 2) a tretí - spálenisko s jednou, takmer celou amforovitou nádobou (obj. 3).

Z ďalších nálezov upútali pozornosť fragment železného noža zo zásobnicovej obilnej jamy (DOU I, obj. 2), kamenná brúška z podobnej jamy (KZ VI, obj. 1), eneolitické hlinené koliesko (KZ VI, obj. 2) a hlinené hladidlo vyrobené z ucha nádoby lengyelskej kultúry (KZ VII, obj. 1).

Na lokalite sa bude pokračovať v systematickom výskume.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN BÍÑA. Die Grabung im J. 1993 in Bíña (Bez. Nové Zámky) knüpfte an die vorangehenden systematischen Grabungssaisons an. Sie richtete sich auf die Untersuchung des Nord- und Ostrandes der zentralen Bíñaer Anhöhe, auf welcher sich die Bíñaer sakralen Objekte befinden. Zwei Schnitte (DOU I-II) erfolgten in der Lage des Gemeindeamthofes und fünf Schnitte (KZ VI-X) in der Lage des Kirchengartens. Untersucht wurden 28 Siedlungsobjekte, größtenteils frühmittelalterliche, und sieben Gräber aus dem Spätmittelalter, evtl. aus der Neuzeit. Unter den Objekten dominierten Vorrats- und andere Siedlungsgruben. Erfasst wurden teilweise auch Grundrisse zweier Wohnhäuser.

Eine interessante Fundsituation herrschte in den Schnitten DOU I und KZ VI, in denen eine Kumulation mehrerer Objekte festgestellt wurde, die in das Liegende des gelben Lüsses eingetieft waren. Im Schnitt DOU I war eine frühmittelalterliche Halbgrubenhütte erheblich gestört, sie lag in Superposition über einer frühmittelalterlichen birnenförmigen Vorratsgrube (Getreidegrube) und über weiteren drei Siedlungsgruben. Die Hütte war von einer anderen jüngeren birnenförmigen Vorratsgrube gestört, aus welcher ein menschlicher Schädel (Frau?), ein Eisenmesserfragment gewonnen wurden, und aus dem Scherbenmaterial konnten zwei topfförmige Gefäße rekonstruiert werden (10. Jh.).

Im Schnitt KZ VI wurde auf kleiner Fläche in 20-40 cm Tiefe eine birnenförmige Getreidespeichergrube freigelegt, auf deren Sohle zwei Mahlsteine lagen (Stator und Rotor). Ein weiteres Objekt war eine Siedlungsgrube aus dem Neolithikum mit einem topfförmigen Gefäß und einer Tasse der Badener Kultur, die auf einer Kiesschicht lagen. Unter der Kiesschicht auf der flachen Grubensohle wurde eine große Menge von Flussmuschelschalen gefunden. In nächster Nachbarschaft befanden sich zwei Körpergräber eines spätmittelalterlichen Kirchenfriedhofes. Außer eisernen Sargnägeln ergab ein Grab einen Rosenkranz mit einem Kreuzchen. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

PRIEKUM V OKRESE STARÁ ĽUBOVŇA

Peter Roth

Systematický prieskum v okrese Stará Ľubovňa, materiál uložený vo Vlastivednom múzeu v Staré Ľubovni.

1. L a c k o v á

a) Lesíky, tzv. Vlčia jama (27-32-09, 1 : 10 000, 131 : 39 mm). Revízny prieskum na mohylníku objaveného v r. 1932 F. Blahutom (1963, s. 174-176). Úlohou prieskumu bolo v teréne identifikovať ním spominané mohyly. Na pravom brehu Čierneho potoka v súčasnosti na podmáčanej lúke sme zistili mohylovity útvar s kruhovým zásahom na vrchole, ktorý presne zodpovedá opisu F. Blahuta. Ďalšie mohyly sme pre nedostatok času neidentifikovali.

b) Funduše (27-32-09, 1 : 10 000, 79-94 : 172-181 mm). Malá terasa na ľavej strane polnej cesty z Lackovej na sever, na ľavom brehu bezmenného potôčika. Sídliskové nálezy, pravdepodobne iba novoveké.

c) Tolky (27-32-09, 1 : 10 000, 43-51 : 283-293 mm). Malá terasa nad sútokom Lackovského potoka s bezmenným potokom, po ľavej strane cesty do Lackovej vedúcej od štátnej cesty v smere Nižné Ružbachy - Hniezdne. Sídliskové nálezy, novovek?

d) Perdáč (27-32-09, 1 : 10 000, 25 : 322 mm). Malá terasa na pravom brehu Lackovského potoka, na ľavej strane cesty vedúcej od cesty Nižné Ružbachy - Hniezdne do Lackovej. Sídliskové nálezy z novoveku (?) a problematická štiepaná kamenná industria.

2. J a k u b a n y

a) Pod Pálenicou (27-41-21, 1 : 10 000, 398-406 : 205-219 mm). Obhliadka zaniknutých železiarskych hutí z 19. stor. na ľavom brehu potoka Jakubianka. Jedna pec sa zachovala až do výšky 4-5 m. Zistili sa stopy po ďalších hutníckych objektoch.

Literatúra

BLAHUTA, F. 1963: Novšie archeologické objavy na severovýchodnom Slovensku. In: ŠtZ AÚ SAV, 11. Nitra 1962, s. 169-178.

BEGEHUNG DES BEZIRKES STARÁ ĽUBOVŇA. Die Geländebegehung des Bezirkes Stará Ľubovňa erfolgte im Kataster zweier Gemeinden: 1. Lacková - a) Lesíky, sog. Vlčia jama, hügelgrabartiges undatiertes Gebilde; b) Funduše, Siedlungsfunde, Neuzeit; c) Tolky, Siedlungsfunde, Neuzeit; d) Perdáč, Siedlungsfunde, Neuzeit, problematische Silexspaltindustrie. 2. Jakubany - Pod Pálenicou, Wüstungen von Eisenverhüttungsobjekten aus dem 19. Jh.

VÝSKUM HRADU ĽUBOVŇA

Peter Roth

Stará Ľubovňa (okr. Stará Ľubovňa), hrad Ľubovňa (27-41-06, 1 : 10 000, 237 : 142 mm), areál hradu, stredovek - novovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

V rámci rekonštrukčných prác na hrade Ľubovňa, spojených s dobudovaním inžinierskych sietí, sme realizovali predstihový výskum hradu, ktorý sa miestami menil na záchranný výskum. V miestach predpokladaných zásahov do terénu, ako aj na trase vodovodného potrubia sme situovali štínasť sond na rôznych nádvoriach hradu. Ich účelom bolo tak zistenie terénnej situácie, ako aj vytyčenie najvhodnejšej trasy inžinierskych sietí. Ďalšie dve sondy sme situovali v miestach, kde sa uskutočnil výskum už v r. 1971.

Výskumom sme zachytili nové zvyšky architektúr, ktoré neboli doposiaľ známe. Taktiež sa nám podarilo objasniť niektoré vzájomné súvislosti už známych architektúr. Vychádzajúc z týchto zistení môžeme povedať, že došlo k zmene interpretácie funkcie niektorých budov, resp. pôvodných budov, na základoch ktorých sa vybudovali podnes stojace. Týka sa to hlavne vzťahu stredovej bašty ku kaplnke, ako aj lokalizácie kováčskej dielne na hrade. Za pozoruhodný nález považujeme objav malých metalurgických pecí, ktoré zrejme môžeme dať do súvisu s existenciou kováčskej dielne na hrade.

Výskum priniesol množstvo nových informácií o hrade Ľubovňa, ktoré však bude potrebné náležite interpretovať v širších súvislostiach stavebného vývoja hradu i histórie okolia, a taktiež po ukázal na smer ďalšieho výskumu, čiže vytyčil nové okruhy otázok, ktorým bude potrebné v budúcnosti venovať väčšiu pozornosť.

GRABUNG AUF DER BURG ĽUBOVŇA. Im Zusammenhang mit den Rekonstruktionsarbeiten auf der Burg Ľubovňa in Stará Ľubovňa (Bez. Stará Ľubovňa) wurde eine Vorsprungsgrabung realisiert, bei welcher neue Architekturen wie auch deren gegenseitige Beziehungen festgestellt wurden. Auf Grundlage dieser Erkenntnisse kam es zur Änderung der Interpretation der Funktion der ursprünglichen Gebäude und ihrer Wechselbeziehung (z. B. die zentrale Bastei und Kapelle, oder die Schmiedewerkstatt). Wichtig ist der Fund kleiner metallurgischer Öfen, offenbar im Zusammenhang mit der Existenz der Schmiedewerkstatt.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NÁMESTIA V STAREJ ĽUBOVNI

Peter Roth

Stará Ľubovňa (okr. Stará Ľubovňa), intravilan - námestie sv. Mikuláša (27-41-06, 1 : 10 000, 342 : 288 mm), stredovek - novovek, záchranný výskum, uloženie nálezov VM Starej Ľubovni.

Počas novej úpravy chodníkov a osvetlenia na námestí v Starej Ľubovni sme realizovali krátkodobý záchranný výskum. Vzhľadom na to, že zemné práce začali už bez nášho vedomia a po našom príchode na stavenisko už boli v pokročilom stave, mohli sme vykonať iba krátkodobý výskum na niekolkých miestach.

a) Chodníky na južnej strane námestia sv. Mikuláša. Mohli sme kopať iba v dolnej časti námestia. Vytýčili sme tri sondy, ktorými sme zachytili pivnice, ktoré vybiehajú pred súčasnú zástavbu, a časť základových múrov, ktoré v súčasnosti nemôžeme interpretovať. Zachytili sme tiež pravdepodobne základy ďalšieho domu, ktorým pokračovala zástavba námestia. Novodobé zásahy (inžinierske siete, viacnásobná rekonštrukcia chodníkov v minulosti a pod.) podstatne porušili terénnu situáciu, čo sa odrazilo aj na dosiahnutých výsledkoch.

b) Kostol sv. Mikuláša. Pri hĺbení ryhy pre elektrický kábel verejného osvetlenia sme na severnej strane kostola vedla chodníka zachytili priebeh muriva, približne v smere V-Z. Vzhľadom na skutočnosť, že chodníky okolo kostola boli vydláždené iba v r. 1992 (Roth 1993a, s. 111-112), nebolo tu možné robiť väčšiu odkrývku.

c) Dom č. 12. Pri oprave domu č. 12 na námestí sv. Mikuláša sme venovali pozornosť mramorovému torzu reliéfu, ktorý bol zamurovaný do steny domu. Miestni občania mu hovorili "Ľubovnianska ruka" a kolovala o nej legenda. Po jej vybratí z muriva sa potvrdila domienka (Roth 1993b), že ide o torzo reliéfu muža v plátovom brnení, pravdepodobne z náhrobného kameňa.

Literatúra

ROTH, P. 1993a: Výskumy v Staré Ľubovni. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 111-112.

ROTH, P. 1993b: Legenda o ruke. In: Ľubovnianske noviny č. 18, 6. 5. 1993.

RETTUNGSGRABUNG AUF DEM STADTPLATZ IN STARÁ ĽUBOVŇA. Während der Rekonstruktion der Fußsteige auf dem St.-Nikolaus-Stadtplatz in Stará Ľubovňa (Bez. Stará Ľubovňa) verwirklichte man eine Grabung auf drei Stellen. a) Unter den Fußsteigen wurden Keller erfaßt, die unter die gegenwärtige Bebauung reichen, und ebenfalls Fundamentmauern. b) Bei der Nordseite der St.-Nikolauskirche wurde in der Rinne für elektrische Kabelleitung eine O-W orientierte Mauer erfaßt. c) Aus der Wand des Hauses Nr. 12 auf dem St.-Nikolaus-Stadtplatz wurde der Torso eines Reliefs eines Mannes im Schuppenpanzer entnommen, der wahrscheinlich von einem Grabstein stammt.

PRIESKUM ÚDOLIA RIEKY POPRAD

Peter Roth - Gabriel Lukáč

Systematický prieskum údolia rieky Poprad, ktorý vykonávajú pracovníci Vlastivedného múzea v Staré Ľubovni a Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti v Levoči (Roth - Lukáč 1992, s. 107-108), pokračoval aj v tomto roku. Prieskumu sa okrem autorov zúčastnili aj polskí kolegovia prof. Michał Parczewski (IA UJ Krakow) a dr. Stanislav Kolodziejski (ROSOSK Krakow). Uloženie nálezov VM v Staré Ľubovni. Všetky lokality sú v okrese Stará Ľubovňa. Publikujeme len tie polohy v katastroch jednotlivých obcí, z ktorých sa prieskumom získali nálezy. Zoznam obcí a poloh s negatívnym výsledkom sa nachádza v dokumentácii Archeologického ústavu SAV v Nitre a u autorov príspevku.

1. Orlov

a) Intravilán (27-41-13, 1 : 10 000, 28-29 : 102-105 mm). Malá terasa v intraviláne obce za kostolom a cintorínom. Sídliskové nálezy, neskory stredovek - novovek.

b) Nad medzou (27-41-13, 1 : 10 000, 5-36 : 84-89 mm). Väčšia terasa pod vrchom Nad medzou, hneď za domami obce. Sídliskové nálezy, neskory stredovek? - novovek, železná troska.

c) Úboč (27-41-14, 1 : 10 000, 429-459 : 56-65 mm). Vyvýšená terasa na svahu kopca Úboč, nad lesíkom nad cestou do Andrejovky. Sídliskové nálezy, novoveká minca, črepy, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit? - eneolit?) (obr. 85: 1).

d) Pod Úbočou (27-41-14, 1 : 10 000, 414-434 : 76-82 mm). Pririečna terasa pod lokalitou Orlov-Úboč, na pravej strane cesty do Andrejovky. Sídliskové nálezy, novovek, črepy, zlomok fajky.

2. Plaveč

a) Pod Lazným. Rozsiahla terasa pod vrchom Lazné na ľavej strane cesty do Orlova, ktorá je malými potôčikmi rozdelená na tri polohy. Osídlenie sa zistilo jedine v polohe oproti štrkovej nádrži

s vodou (27-41-13, 1 : 10 000, 16-21 : 115-172 mm), neskory stredovek - novovek, zlomok kachlice (obr. 85: 4), črepy.

b) Pod Baštami (27-41-13, 1 : 10 000, 214-271 : 305-316 mm). Riečna terasa v údolí rieky Poprad medzi železničnou traťou a úpäťim vrchu Bašty pri západnom okraji obce. Sídliskový materiál, novovek, črepy.

c) Pod Kozím chrbátom. Terasa po lavej strane cesty z Plavnice do Plavča. Železničnou traťou a malým potôčikom je rozdelená na tri časti. Z východu ju ohraničuje Kozelský potok.

I. (27-41-18, 1 : 10 000, 268-293 : 28-31 mm). Pri kaplnke sv. Jána Nepomuckého. Sídliskové nálezy, črepy, vrcholný stredovek - novovek, nedatovateľný zlomok pastózneho skla.

II. (27-41-18, 1 : 10 000, 299-329 : 0-24 mm a 27-41-18, 1 : 10 000, 280-345 : 370-380 mm). Sídliskové nálezy, črepy, stredovek - novovek.

III. (27-41-13, 1 : 10 000, 346-358 : 360-368 mm). Medzi riekou Poprad a železničnou traťou. Sídliskové nálezy, stredovek - novovek.

d) Ľubotínska hora (27-41-13, 1 : 10 000, 70-89 : 322-354 mm). Malé terasy na svahu Ľubotínskej hory, ktoré sa nachádzajú pod starou cestou do Ľubotína. Sídliskové nálezy, novovek.

e) Šajby (27-41-13, 1 : 10 000, 65-95 : 375 mm). Terasa na úpäťi kopca vpravo od starej cesty do Ľubotína, za jej odbočkou z terajšej cesty. Sídliskové nálezy, neskory stredovek? - novovek, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit-eneolit; obr. 85: 9).

f) Pod Kopou (27-14-18, 1 : 10 000, 238-289 : 60-68 mm). Rozsiahla terasa na úpäťi kopca za budovami družstva. Sídliskové nálezy, novovek, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit-eneolit; obr. 85: 7).

g) Hradný vrch (27-14-18, 1 : 10 000, 169 : 49 mm). Opäťovný prieskum známej polohy. Drobnotvará, nedatovateľná štiepaná kamenná industria.

3. Ďurková

a) Skalka (27-14-19, 1 : 10 000, 446-447 : 135-175 mm). Vyvýšená terasa pod vrchom Skalka za železničnou traťou. Sídliskové nálezy, novovek.

4. Šarišské Jastrabie

a) Dlhý kopec. Rozsiahla terasa na úpäťi kopca prirodzene rozdelená na dve časti:

I. (27-41-19, 1 : 10 000, 362-384 : 145-163 mm). Za benzínovým čerpadlom na lavej strane cesty do Kamenice. Časť terasy sa nachádza ešte v katastri obce Ľubotín. Sídliskové nálezy, vrcholný stredovek, črepy, železný klinec, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit-eneolit; obr. 85: 2, 8).

II. (27-41-19, 1 : 10 000, 316-348 : 165-191 mm). Vyvýšená terasa za lesíkom, ktorá je skôr prirodzeným pokračovaním predchádzajúcej polohy, ale je o niečo vyššia. Sídliskové nálezy, črepy, zlomok fajky, novovek, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit - eneolit).

b) Nad mlynom (27-41-19, 1 : 10 000, 278-314 : 205-250 mm). Rozsiahla terasa pod Okruhlym kopcom po lavej strane cesty do Kamenice. Sídliskové nálezy, novovek, črepy, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit - eneolit).

c) Hartlová. Rozsiahla terasa medzi železničnou traťou a potokom Hradlová, drobnými potôčikmi rozdelená do niekolko častí. Začína ešte v katastri obce Ľubotín.

I. (27-41-19, 1 : 10 000, 328-338 : 228-241 mm). Sídliskové nálezy, novovek (obr. 85: 10).

II. (27-41-19, 1 : 10 000, 303-325 : 245-276 mm). Pri kilometrovniku 65 železničnej trate. Sídliskové nálezy, stredovek, novovek (obr. 85: 3, 5, 6).

5. Ľubotín

a) Hartlová (27-41-19, 1 : 10 000, 372-338 : 182-228 mm). Terasa pokračujúca z katastra obce Šarišské Jastrabie (polohy Hartlová I, Hartlová II). Sídliskové nálezy, črepy, železné zlomky, stredovek? novovek, nedatovateľná štiepaná kamenná industria.

b) Dlhý kopec (27-41-19, 1 : 10 000, 350-368 : 165-180 mm). Malá terasa pod Dlhým kopcom na pravej strane cesty do Kamenice, hned za poslednými domami obce. Sídliskové nálezy, novovek, minca, železné zlomky, črepy, nedatovaná štiepaná kamenná industria (paleolit-eneolit).

6. Podolíec

Intravilán (27-32-18, 1 : 10 000, 26 : 40 mm). V ryhe pred budovou "ratuša" sme zachytili priebeh dvoch múrov, širokých 1,2 m, ďalších dvoch múrov, širokých 0,5 m a železnú lupu z metalurgickej pece.

Terénnym prieskumom sme získali niekoľko nových lokalít, ale opäťovne sa viažu iba k osídleniu vo vrcholnom a neskorom stredoveku a novoveku. Štiepanú kamennú industriu je možné zaraďať iba s problémami do rôznych období od paleolitu po eneolit, preto otázku jej datovania nechávame otvorenú. Konštatujeme, že za súčasného stavu bátania nemôžeme vylúčiť ani možnosť, že na základe nových nálezov či zhodnotenia v rámci širších súvislostí, bude potrebné opäťovne prehodnotiť a predatovať aj nálezy z r. 1988-1992 (väčšina z nich bola publikovaná v ročenke AVANS za spomínané roky).

Literatúra

ROTH, P. - LUKÁČ, G. 1992: Prieskum údolia rieky Poprad. In: AVANS v r. 1991. Nitra 1992, s. 107-108.

BEGEHUNG DES POPRAD-FLUSSTALES. Bei der systematischen Begehung des Poprad-Flusstales wurden mehrere neue Fundstellen festgestellt. Alle befanden sich im Bezirksgebiet von Stará Ľubovňa. 1. Orlov. a) Intravillan, Siedlungsfunde, Spätmittelalter, Neuzeit; b) Nad medzou, Siedlungsfunde, Spätmittelalter? Neuzeit; c) Úboč, Siedlungsfunde, Neuzeit, eine Münze, Scherben, undatierte Silexspaltindustrie (Abb. 85: 1); d) Pod Úbočou, Siedlungsfunde, Neuzeit, Scherben, Pfeifenbruchstück. 2. Plaveč. a) Pod Lazným, Siedlungsfunde, Spätmittelalter, Neuzeit, Kachelbruchstücke (Abb. 85: 4); b) Pod Baštami, Siedlungsfunde, Neuzeit; c) Pod Kozím chrbátom, Lage I: Siedlungsfunde, Hochmittelalter, Neuzeit, undatierbares Bruchstück von pastosem Glas; Lage II: Siedlungsfunde, Mittelalter, Neuzeit; Lage III: Siedlungsfunde, Mittelalter, Neuzeit; d) Ľubotínska hora, Siedlungsfunde, Neuzeit; e) Šajby, Siedlungsfunde, Spätmittelalter, Neuzeit, undatierte Spaltindustrie (Abb. 85: 9); f) Pod Kopou, Siedlungsfunde, Neuzeit, undatierte Silexspaltindustrie (Abb. 85: 7); g) Hradný vrch, undatierte Silexspaltindustrie. 3. Ďurková. a) Skalka, Siedlungsfunde, Neuzeit. 4. Šarišské Jastrabie. a) Dlhý kopec, Lage I: Siedlungsfunde, Spätmittelalter, Neuzeit, undatierte Silexspaltindustrie (Abb. 85: 2, 8); Lage II: Siedlungsfunde, Neuzeit, Silexspaltindustrie; b) Nad mlynom, Siedlungsfunde, Neuzeit, undatierte Silexspaltindustrie; c) Hartlová, Lage I: Siedlungsfunde, Neuzeit (Abb. 85: 10); Lage II: Siedlungsfunde, Mittelalter, Neuzeit (Abb. 85: 3, 5, 6). 5. Ľubotín. a) Hartlová, Siedlungsfunde, Mittelalter?, Neuzeit, undatierte Silexspaltindustrie; b) Dlhý kopec, Siedlungsfunde, Neuzeit, eine Münze, undatierte Spaltindustrie. 6. Podolíneč, Intravillan, erfaßter Verlauf zweier Mauern von 1,2 m Breite und zweiter weiterer Mauern von 0,5 m Breite, Funde von Eisenschlacke, undatiert.

ZBER V PLAVČI

Peter Roth - Pavol Mišenko

Plaveč (okr. Stará Ľubovňa), Bašty (27-41-13, 1 : 10 000, 331-352 : 272-275 mm), stredovek, novovek, uloženie nálezov VM v Starej Ľubovni.

Pracovníkom Vlastivedného múzea v Starej Ľubovni odovzdal Jozef Česla sídliskové nálezy zo stredoveku až novoveku, ktoré našiel počas fotografovania hradu pod vrcholom kopca Bašty, po lavej strane poľnej cesty.

LESEFUNDE IN PLAVEČ. In Plaveč (Bez. Stará Ľubovňa) wurde unter dem Gipfel Bašty beim Photographieren der Burg mittelalterliches und neuzeitliches Siedlungsmaterial gefunden.

NÁLEZY KAMENNEJ INDUSTRIE ZO SŁAŻIAN

Jaroslava Ruttka yová

Slažany, časť Dolné Slažany (okr. Nitra), bližšie nálezové okolnosti nie sú známe, uloženie nálezov v súkromnej zbierke M. Koprdu.

V decembri 1993 priniesol M. Koprda, žiac 4. ročníka ZŠ na Škultétyho ulici v Nitre, do Nitrianskeho múzea na určenie nálezy kamennej industrie, pochádzajúce údaje z Dolných Slažian. Najvýraznejšie sú ploché brúsené sekery lichobežníkového tvaru (obr. 86: 7, 12, 13), dve jadrá (obr. 86: 9, 10), tiež drvidlá (obr. 86: 1, 8, 11) a niekoľko štiepaných kamenných artefaktov (obr. 86: 2-6). Súbor navyše obsahoval väčšie množstvo suroviny na výrobu štiepaných kamenných nástrojov.

Kedže nemáme k dispozícii sprievodný keramický materiál, môžeme kolekciu zaradiť len rámcovo do neolitu, eventuelne do eneolitu.

STEININDUSTRIEFUNDE AUS SŁAŻANY. Geschließene und gespaltene Steinartefakte (Abb. 86) in der Privatsammlung von M. Koprda stammen aus Słażany, Teil Dolné Slažany (Bez. Nitra), die näheren Fundumstände sind nicht bekannt. Sie können rahmenhaft in das Neolithikum, evtl. in das Äneolithikum gewiesen werden.

PRAVEKÉ A STREDOVEKÉ NÁLEZY Z HULU

Marián Samueľ

Hul (okr. Nové Zámky; M-34-133-D-a, 1 : 25 000, 291-306 : 223-240 mm), neolit (kultúra so staršou a mladšou lineárnom keramikou, želiezovská skupina), eneolit (lengyelská a badenská kultúra), staršia doba bronzová (maďarovská kultúra), doba laténska, doba rímska, stredovek (11.-13. stor.), povrchový prieskum,, uloženie nálezov FFUK v Bratislave.

Severozápadný okraj výraznej lavobrežnej terasy bývalého toku Žitavy. Cielom prieskumu bola identifikácia pravekého a ranostredovekého osídlenia, zisteného Š. Janšákom (1931). Zber na ploche asi 350 x 200 m poskytol pomerne bohatý keramický materiál, torzá hladenej kamennej industrie a úlomky mazanice, potvrdzujúce takmer kontinuálne osídlenie na lokalite s ťažiskom v období badenskej kultúry.

Kultúra so staršou lineárnom keramikou je zastúpená nálezmi črepov z hrubostenných nádob, zdobených masívnymi plastickými výčnelkami (obr. 87: 1, 3) alebo ojedinele dvoma radmi jamiek (obr. 87: 4).

Kontinuitu osídlenia v období od stredného stupňa mladšej lineárnej keramiky až po stredný stupeň želiezovskej skupiny dokladajú fragmenty zdobených tenkostenných polgulovitých nádob (obr. 88: 1-12).

Lengyelskú kultúru reprezentujú nepočetné nálezy črepov z hrubostenných dvojkónických nádob, zdobených na lome zrezanými plastickými výčnelkami (obr. 87: 2).

Ťažisko osídlenia lokality spadá do obdobia badenskej kultúry, ktorej keramiku zastupujú väčšinou základné tvary (misy, džbány, amfory a amforovité nádoby). Misy s lievikovitým ústím bývajú zdobené na lome alebo nad lomom jedným až dvoma radmi jamiek alebo vrypov (obr. 89: 1-7; 90: 1, 3). Zastúpené sú aj misy, zdobené na vnútornnej strane do trojuholníka a pod lomom zvislo radenými žliabkami (obr. 93: 5, 6). Početné sú torzá džbánkov s nízkym, zvislo žliabkovaným vydutím (obr. 90: 5, 6), výnimco sa zvislým, priečne presekávaným rebierkom (obr. 90: 4). Na črepoch zásobníc sa často vyskytujú pod okrajom viaceré typy pretláčaných pások (obr. 91: 6; 92: 2-5), alebo viacnásobný rad jamiek (obr. 92: 1). Získaný materiál je dobre porovnatelný so sídliskovým materiálom z Bíne (Cheben 1984) a možno ho zaradiť do stupňa IIb badenskej kultúry. Takéto zaraďanie podporujú nálezy hrncovitých nádob s jamkami pod okrajom a fragment misy s lievikovitým ústím, zdobený z oboch strán. Spoločný výskyt hrncovitých nádob s plastickou lištou a objavenie sa džbánkov so zvislými plastickými rebierkami na vydutí posúva datovanie ku koncu stupňa IIb.

Osídlenie lokality v období maďarskej kultúry dokumentuje, okrem iného, torzo džbánka na troch pupčekovitých nôžkach s rovným dnom a čiernym lešteným povrhom (obr. 94: 1a-b).

Keramický materiál z doby laténskej je málo početný, reprezentujú ho črepy tuhovaných súdkovitých a vázovitých nádob vyhotovených na kruhu.

Ojedinelé sú aj nálezy rímskobarbarskej keramiky. Prevládajú črepy z tiel hrncovitých nádob, zdobených rôzne kombinovanými rytými líniemi (obr. 94: 2, 3).

Stredoveké osídlenie dokladajú torzá z nádob a zásobníc zdobených vodorovnými rytými líniemi a vrypmi, ktoré možno zaradit do 11.-13. stor. (obr. 9: 4-6).

Literatúra

CHEBEN, I. 1984: Sídisko badenskej kultúry v Bíni. SlA, 32, 1984, s. 147-177.

JANSÁK, Š. 1931: Staré osídlenie Slovenska. In: SbMSS, 25. Turčiansky sv. Martin 1931, s. 7-64.

URZEITLICHE UND MITTELALTERLICHE FUNDE AUS HUL. Die Fundstelle im Gemeindekataster von Hul (Bez. Nové Zámky) liegt etwa 0,5 km nördlich des Dorfes am Rand der ausgeprägten linksseitigen Terrasse des ehemaligen Žitavalaufes. Durch Geländebegehung wurde Scherbenmaterial gewonnen, das eine beinahe kontinuierliche Besiedlung der Fundstelle bestätigt. Keramik und Fragmente von geglätteter Steinindustrie belegen intensive Besiedlung im Neolithikum - Kultur mit alter Linearkeramik (Abb. 87: 1, 3), Kultur mit junger Linearkeramik (Abb. 88: 1-6), Želiezovce-Gruppe (Abb. 88: 7-12), und im Äneolithikum - Lengyel-Kultur (Abb. 87: 2), Badener Kultur (Abb. 89; 90; 91: 1-7; 92; 93). Am zahlreichsten sind Funde der Badener Kultur mit dem Besiedlungsschwerpunkt im Abschluß der Stufe IIb. Weniger vertreten sind Funde aus der älteren Bronzezeit - Maďarovce-Kultur (Abb. 94: 1a-b), aus der Latène- und römischen Zeit (Abb. 94: 2, 3) und aus dem Mittelalter (11.-13. Jh.; Abb. 94: 4-6).

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z ULIAN NAD ŽITAVOU

Marián Samueľ

Úlany nad Žitavou (okr. Nové Zámky), ľavobrežná terasa starého ramena Nitry (Cetínky), dom E. Malíka č. 18 (M-34-133-C-b, 1 : 25 000, 22 : 243 mm), stredovek (12.-1. pol. 13. stor.), ojedinelý nález, uloženie nálezov FFUK v Bratislave.

Pri prácach v záhrade v hĺ. 0,5 m sa našli črepy z dvoch zásobnicových nádob, zdobených na tele obežnými ryhami a radom vrypov tesne pod von vyhnutým ústím s priemerom 32 cm (obr. 95).

Nálezy možno datovať do 12.-1. pol. 13. stor.

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS ÚLANY NAD ŽITAVOU. Im Gemeindekataster von Úlany nad Žitavou (Bez. Nové Zámky) wurden Scherben von zwei Vorratsgefäß en aus dem 12.-1. Hälfte des 13. Jh. gefunden (Abb. 95).

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V RUSOVCIACH

Jaroslava Schmidtová

Bratislava, časť Rusovce

1. Balkánska ulica č. 214, č. parcely 516 (44-24-18, 1 : 10 000, 420 : 119 mm), doba rímska, pohrebisko, záchranný výskum, uloženie nálezov MM v Bratislave.

Výskum bol vyvolaný stavbou rodinného domu. V profiloch stavebnej jamy, ktorá mala rozmer y 30 x 12 m, hlboká bola od 90 do 300 cm a nachádzala sa 4 m od chodníka na Balkánskej ulici, bolo zachytených osem zásahov, z ktorých č. 5, 6 a 8 boli z doby rímskej.

Objekt č. 5 sa nachádzal vo východnom profile v hĺ. 150-230 cm, vzdialenosť 17,40-21,40 m od chodníka na Balkánskej ulici. Javil sa ako mnohofarebný, pozdĺžny zásah a bagrom poškodené kosti svedčili o narušení niekoľkých hrobov. Postupne sme odkryli tri hrobové jamy s kostrami v rôznom štádiu poškodenia. Sprievodný materiál - v lone kostry č. 1 kostený hrebeň, tri mince Valentiniáno ve, jedna minca Valensova (Schmidtová - Fiala, s. 120), strieborný prsteň a bronzový náramok zakončený hadími hlavičkami, železny náramok, bronzový prsteň a náhrdelník zo sklenených perál pri kostre č. 3 - jednoznačne datuje hroby do 4. stor. Prepálená mazanica, uhlíky, fragmenty spálených kostí, ako aj keramika v zásype hrobových jám - fragmenty tzv. faltenbecherov s pieskovým

povrchom, neglazované mortárium, terra sigillata z 2. stor. - naznačujú, že ide o objekty z 2. stor. narušené kostrovými hrobmi zo 4. stor.

Objekt č. 6 vo východnom profile sa ostro rysoval jednotnou tmavohnedou výplňou v rozpätí 21,80 až 25,60 m, pričom v južnej časti bol porušený novovekým zásahom. Spomedzi nálezov keramiky, tehál, kostí a kúskov mazanice vynikajú fragmenty rhaetskej keramiky, ktorú možno zaradiť do 2. alebo 3. Drexlerovo štýlu.

Objekt č. 8 bol prakticky zničený bagrom a zo severozápadnej strany narušený aj inými novovekými zásahmi. Nachádzal sa 4,5 m od chodníka na Balkánskej ulici v severovýchodnom rohu stavebnej jamy. Obsahoval zvyšky kostry, terru sigillatu, keramiku, železné predmety a bronzovú mincu Faustiny staršej (Schmidtová - Fiala, s. 120).

Predpokladáme, že podobne ako nález hrobu na Balkánskej ulici č. 220 v r. 1991, tak aj tieto kostrové hroby súvisia s pohrebiskom Ib a objekt č. 8 potvrdzuje birituálnosť pohrebiska Ia.

2. Gerulatská ulica č. 64, č. parcely 112 (44-24-18, 1 : 10 000, 362 : 135 mm), doba rímska, vojenský tábor, záchranný výskum, uloženie nálezov MM v Bratislave.

Pri kopaní kompostovej jamy narazil na svojom pozemku majiteľ Jaborek na základy rímskej stavby. V západnom profile v hĺ. 100-110 cm bola viditeľná súvislá, asi 10 cm široká vrstva vápennej malty s drobným štrkcom a tehlovou drvinou, ktorá bola položená na šikmo kladených tegulách zasadených do pieskového štrku. Odkrytá časť základov tiahla sa v smere SZ-JV a nachádzala sa niekoľko metrov od miesta nálezu honosnej prilby vyššieho vojenského hodnostára. Väčšina materiálu je zo zberu. Z vrstiev pod pieskovým štrkom s tegulami pochádza okraj tzv. faltenbechera s pieskovaným povrhom a fragment pokrievky čiernosivej farby.

3. Gerulatská ulica č. 68, č. parcely 135 (44-24-18, 1 : 10 000, 370 : 131 mm), doba rímska, stredovek, novovek, vojenský tábor (?), zisťovací výskum, uloženie nálezov MM v Bratislave.

Cieľom výskumu bolo upresnenie polohy fortifikačných častí vojenského tábora na Bergli-múrov a priekop. Vyhľadala sa sonda s rozmermi 5 x 1,5 m do hĺ. 280-300 cm, pri južnom profile sa kontrolný rez vykopal do hĺbky 360 cm. V reze boli zistené mohutné zásypové vrstvy s novovekým materiálom, siahajúce do hĺbky 230-240 cm. Do pieskového podložia bol zahĺbený objekt žlabového charakteru, tiahnući sa v celej odkrytej časti a zachádzajúci pod východný profil. Obsahoval stredovekú keramiku, jeden slovanský črep a tehlovú keramiku z doby rímskej.

Dôležitým zistením bolo, že nad aluviálnym pieskovým podložím chýbajú prirodzené ukladané vrstvy či už antropogénne alebo ako prirodzená pôda. Výnimkou boli narušené zvyšky humusového horizontu (hrubé 10-15 cm), ktorý bol zistený nad pieskovým podložím v západnom profile. Podľa určenia Ing. Zoltána Bedrnu neuskutočnil sa tu súvislý pedogenetický proces a početné korene rastlín a zásahy hlodavcov a dŕžoviek svedčia o silnom vplyve zooedafónu.

Medzi zaujímavé nálezy patrí rímska minca nájdená v sekundárnej polohe (Schmidtová - Fiala, s. 120).

Výskum neobjasnil pôvodný zámer, ktorý sme si vytýčili, ale naopak nastolil otázku, prečo v tesnej blízkosti vojenského tábora chýbajú intaktné rímske sídliskové vrstvy.

Literatúra

SCHMIDTOVÁ, J. - FLALA, A. 1995: Nálezy rímskych mincí zo záchranných výskumov v Bratislave-Rusovciach. In: AVANS v r. 1993. Nitra 1995, s. 120.

RETTUNGSGRABUNGEN IN RUSOVCE. Die Autorin präsentiert im Beitrag die Ergebnisse der in verschiedenen Lagen von Bratislava, Teil Rusovce, verwirklichten Rettungsgrabungen. 1. Gasse Balkánska ul. 214. Eine Baugrube störte das Gräberfeld aus dem 4. Jh. in Superposition mit der Siedlung aus dem 2. Jh. 2. Gasse Gerulatská ul. 64. Festgestellte Fundamente eines römischen Baues, die in nächster Nähe eines prunkvollen Helmfundes eines höheren militärischen Würdenträgers situiert sind. 3. Gerulatská ul. 68. Diese Grabung bezweckte eine Präzisierung der Lage von Fortifikationsteilen des Militärlagers (von Mauern und Gräben) in der Lage Bergl. Im Profil des ausgehobenen Schnittes wurden Verfüllungsschichten mit neuzeitlichem Material erkannt. In der festgestellten Rinne befand sich Ziegelkeramik aus römischer Zeit, eine slawische Scherbe und mittelalterliche Keramik. Mit der Grabung wurde nicht das ursprüngliche Vorhaben

geklärt, im Gegenteil, sie tischte die Frage auf, warum in der Nähe des Militärlagers intakte römische Siedlungsschichten fehlen.

NÁLEZY RÍMSKÝCH MINCÍ V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Jaroslava Schmidtová - Anton Fiala

Archeologické výskumy v Bratislave, v časti Rusovce od r. 1964 rozhodným spôsobom rozšírili poznatky o dejinách Gerulaty - vojenského tábora s hospodárskym zázemím. Významnú súčasť archeologickej materiálu z výskumov tvoria mince.

Potvrdilo sa to aj záchrannými archeologickými výskumami v r. 1993, ktoré realizovalo Mestské múzeum pod vedením J. Schmidtovej (1995, s. 118-120).

Na Balkánskej ul. č. 214 výskum odkryl časť pohrebiska I, kde pri kostre č. 1 v objekte 5 sa okrem pohrebnej výbavy nachádzali aj štyri mince:

1. Rím. Valentinianus I. (364-375), Constantinopolis, malý bronz. 17,6 mm, 2,59 g (obr. 96: 1). C 37; K 4.
2. Rím. Valentinianus I. (364-375), Nicomedea(?), malý bronz. 20,2 mm, 1,75 g (obr. 96: 2). C 37; K 4.

3. Rím. Valentinianus I. (364-375), Siscia, malý bronz. 18,3 mm, 1,92 g (obr. 96: 3). C 37; K 4.
4. Rím. Valens (364-378), Aquileia, malý bronz. 17,8 mm, 2,20 g (obr. 96: 4). C 4; K 1.

Ďalšia minca sa našla v objekte č. 8, ktorý bol porušený bagrom:

5. Rím. Faustina st. (+141), Rím, dupondius. 25,4 mm, 9,08 g (obr. 96: 5). C 28; K 33.

Z parcely č. 135 pred domom na Gerulatskej ul. č. 68 pochádza nález mince zo sekundárnej polohy (za poskytnutie mince srdečne ďakujem pánovi Jaborkovi, majiteľovi pozemku):

6. Rím. Tiberius (14-37), Malá Ázia? as? - velmi zničený a deformovaný. 35 mm, 5,06 g (obr. 96: 6).

Zo zberu v Rusovciach pochádza minca:

7. Rím. Tacitus (275-276), Rím, AE, antoninianus. 23 mm, 2,65 g (obr. 96: 7). C 7; K 1.

Nálezy mincí zo záchranných výskumov v Bratislave, časť Rusovce dopĺňajú nálezový fond raziab, ktoré pomáhajú datovať jednotlivé pamiatky s možnosťou detailného triedenia podľa nálezových kategórií.

Literatúra

- COHEN, H. 1955: Description historique des monnaies frappées sous l'empire Romain comme muriément appelées medailles impériales, VIII. Paris 1888-92 (reprint Graz 1955), ďalej len C.
- KANKELFITZ, R. 1974, 1976: Katalog römischer Münzen (Vom Pompeius bis Romulus), Band I., II. München 1974, 1976, ďalej len K.
- SCHMIDTOVÁ, J. 1995: Záchranné výskumy v Rusovciach. In: AVANS v r. 1993. Nitra 1995, s. 118-120.

FUNDE RÖMISCHER MÜNZEN IN BRATISLAVA-RUSOVCE. Das Städtische Museum zu Bratislava gewann während der in Bratislava, Teil Rusovce, durchgeföhrten Rettungsgrabungen mehrere Münzen aus römischer Zeit. Aus der Gasse Balkánska ul. 214 stammen fünf Münzen Nr. 1-5 (Abb. 96: 1-5), aus der Gasse Gerulatská ul. 68 von der Parzelle Nr. 135 die Münze Nr. 6 (Abb. 96: 6) und als Lesefunde aus dem Gemeindekataster gewann es die weitere Münze Nr. 7 (Abb. 96: 7).

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM PANÓNSKEJ EXPEDÍCIE V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Jaroslava Schmidtová - Vladimír Varsík - Juraj Halagán

Bratislava, časť Rusovce, Kováčsova ulica č. 378, č. parcely 711 (44-24-18, 1 : 10 000, 415 : 160 mm), doba rímska, sídisko, záchranný výskum. Výskum sa realizoval v rámci Panónskej expedície v spolupráci s AM SNM v Bratislave, MM v Bratislave a AU SAV v Nitre.

Výskum bol vyvolaný stavbou bezbariérových prístupov k objektu detských jasiel. Pozemok bol skúmaný v r. 1942-1943 Aladárom Radnótim (Radnóti - Gabler 1982), pracovníkom Maďarského národného múzea (MNM) v Budapešti a v 80-tych rokoch Magdou Pichlerovou (1985), pracovníkom Archeologickejho múzea SNM v Bratislave. Na základe jej odporúčania a po preštudovaní publikovaných materiálov sme sondu umiestnili severozápadne od výrobného objektu č. 2, ktorý bol skúmaný v 80-tych rokoch.

Po odstránení tenkej humusovej vrstvy a novovekej tehlovej zásypovej vrstvy hrubej 20-30 cm sa objavilo pieskové podložie. V celej novoodkrytej časti sme narazili na sondy už spomínaných výskumov. Z preskúmanej plochy sa získalo množstvo materiálu, ktorý reprezentujú nálezy rímskej stredovekej a novovekej keramiky a kovy v sekundárnej polohe.

Literatúra

- PICHLEROVÁ, M. 1985: Výskum v Bratislave-Rusovciach. In: AVANS v r. 1984. Nitra 1985, s. 198-202.
RADNÓTI, A. - GABLER, D. 1982: Rusovcei (Oroszvár) ásatások (1942-43). In: CAH, 1. Budapest 1982, s. 47-71.

RETTUNGSGRABUNG DER PANNONISCHEN EXPEDITION IN BRATISLAVA-RUSOVCE. In Bratislava, Teil Rusovce, Gasse Kováčova ul. 378, realisierte die Pannonische Expedition eine Rettungsgrabung auf der römerzeitlichen Siedlung. Das Grundstück untersuchte bereits in den J. 1942-1943 A. Radnóti und im J. 1984 M. Pichlerová. Aus dem nordwestlich des Objektes Nr. 2 liegenden, in den 80er Jahren untersuchten Schnitt gewann man Keramik aus römischer Zeit, dem Mittelalter und der Neuzeit, ferner Metallgegenstände aus sekundärer Lage.

ENEOLITICKÉ NÁLEZY Z MLYNICE, OKR. POPRAD

Marián Soják - Pavel Wavrek

Mlynica (okr. Poprad), cca 100 m severozápadne od kóty 680, na lavej strane cesty z Mlynice po križovatku Poprad - Matejovce - Veľká Lomnica (27-33-15, 1 : 10 000, 60 : 230 mm), eneolit, sídlisko, prieskum, predbežné uloženie nálezov u nálezcu P. Wavreka, Kežmarok.

Prieskumom zistená lokalita na rozhraní katastrof obcí Mlynica a Veľká Lomnica s nálezmi atypických črepov (pravek), zvieracích kostí a brúsenej kamennej industrie. Kamenná industria je zastúpená sekierou s obojstranne zbrúseným, mierne oblúkovitým, poškodeným ostrím (obr. 97: 1). Ďalšie dva fragmenty (obr. 97: 2, 3) pochádzajú zo sekier podobného typu. Vyrobene sú zo sivozelenej horniny (amfibolit, resp. bridlica?). Podobné nálezy brúsenej kamennej industrie sú uložené v archeologických fondoch Podtatranského múzea v Poprade. Predstavujú ojediné, zväčša náhodne objavené nálezy i nálezy z výskumov, rámcovo datované do eneolitu, resp. do neskorého stupňa badenskej kultúry (materiál z Veľkej Lomnice-Burchbrichu). V zhode s týmito nálezmi možno i sekery z Mlynice - Veľkej Lomnice datovať do eneolitu. Škoda však, že súbor zachránených pamiatok z našej lokality nie je doplnený zdobenou keramikou, ktorá by zvýšila ich vypovedaciu hodnotu. Lokalitu budeme systematicky sledovať formou povrchových prieskumov.

ÄNEOLITHISCHE FUNDE AUS MLYNICA, BEZ. POPRAD. Eine durch Geländebegehung festgestellte Lokalität an der Katastergrenze von Mlynica (Bez. Poprad) und Veľká Lomnica (Bez.

Poprad) ergab Funde von geschliffener Steinindustrie (ein ganzes Beil, zwei Torsos - Abb. 97: 1-3), Tierknochen und kleine atypische urzeitliche Scherben.

POKRAČOVANIE REVÍZNEHO VÝSKUMU V STUPAVE

Ivan Staník - Vladimír Turčan

Stupava (okr. Bratislava-vidiek), Kopec (44-22-06, 1 : 10 000, 242 : 323 mm), doba rímska, rímska stanica, revízny výskum, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Odkryla sa plocha v severnej časti hlavnej (velitelskej) budovy. Zistené tri prestavby, sledovateľné pri rezoch v interiérových dlážkach a vzájomných väzbách murív. Rezom v strednej časti hlavnej budovy sa zistila deštrukčná vrstva z tegúl a pravdepodobne časť muriva s omietkou. V interiéri sa objavila malá časť farebnej omietky in situ.

FORTSETZUNG DER REVISIONSGRABUNG IN STUPAVA. In Stupava (Bez. Bratislava-Land) wurde die Abdeckung des Hauptgebäudes des Baukomplexes im nördlichen Teil fortgesetzt. Drei festgestellte Bauphasen. Im Mittelteil wurde eine Destruktion von Tegulae und Mauerwerk untersucht. Im Interieur befand sich in situ farbiger Wandverputz.

SIEDMA SEZÓNA VÝSKUMU V BOROVCIACH

Danica Staššíková-Štukovská

Borovce (okr. Trnava), Rakovická ulička (35-32-17, 1 : 10 000, 434 : 176 mm), ľažisko včasného stredoveku, pohrebisko, sídlisko, predstihový záchranný výskum, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Južný okraj intravilanu obce, sprašová terasa nivy Dudváhu, ktorú vytvára východný okraj Trnavskej pahorkatiny, nadmor. v. 160 m. Súkromné parcely (Popelkova-Zervanova, Oravcová, Bajnóczyho), miestna komunikácia, preskúmaná plocha cca 1000 m².

Ľažisko výskumu v tejto sezóne spočívalo v záchrane severovýchodnej časti pohrebiska, pria-mo ohrozenej plánovanou výstavbou vodovodu a plynovodu (miestna komunikácia, parcela Popelkova-Zervanova). Podarilo sa súvisle preskúmať celú najmladšiu časť pohrebiska s nálezmi ranouhorských mincí z priebehu 11. a začiatku 12. stor. Ukončil sa tak výskum pohrebiska v jeho severozápadnej, severnej a severovýchodnej časti s kompletným preskúmaním aj okrajových hrobov. Okrem mincí sa v hroboch nachádzali najmä esovité záušnice a prstene.

V južnej, doteraz súvislejšie neskúmanej časti pohrebiska sme na Oravcovej parcele preskúmali zvláštny výklenkový hrob? - kenotaf s rozmermi 500 x 320 cm a hĺbkou 225 cm, ktorý bol orientovaný v smere Z-V s výklenkami na južnej, západnej i východnej strane. Situovaný bol za západným pokračovaním základovej ryhy drevozemnej stavby zistenej v r. 1992. Medzi základovou ryhou a spomínaným hrobom sa nachádza novodobá flašovitá zásobníca hlboká 4 m. Podľa informácií majiteľa pozemku sa dá usudzovať, že je stará asi 100 rokov. Datovanie hrobu zostáva zatiaľ otvorené, podľa nálezov (hrot šípu, kovanie) a terénnej situácii sa zdá, že môže ísť o zatiaľ najstarší (?) hrob na pohrebisku.

Celkovo sme preskúmali 41 hrobov, takže z pohrebiska je doteraz preskúmaných 301 hrobov, z toho je 73 výklenkových.

Približne 30 m od posledných hrobov v severovýchodnej časti pohrebiska sme preskúmali zahľbený a ďalší nadzemný objekt s rôzne konštruovanými pecami. Vo výplni sa okrem iného zistili nálezy keramiky zhotovenej inou technikou a s použitím iného materiálu, než sme doteraz pozorovali u keramiky datovanej do 1. pol. 12. stor., ktorá sa tu tiež nachádza. Asi 80 m smerom severným sme na Bajnóczyho parcele preskúmali časť zemnice s pecou (čiastočne porušenej výkopom základov na rodinný dom) s obsahom tej istej keramiky, vrátane nádob s plastickými značkami na dne, ktorá je analogická nádobám z niektorých hrobov na pohrebisku. Datovanie týchto objektov zostáva zatiaľ nezodpovedané až do vyriešenia pôvodu keramiky s engobou.

Z obdobia neolitu (kultúra s lineárной keramikou, želiezovská skupina) sme preskúmali 20 objektov (hliniská, žlaby, štyri pece a žiaroviská) s obsahom keramiky, zdobenej rytou i malovanou výzdobou, štiepanej a hladenej kamennej industrie a kostených nástrojov.

Z obdobia staršej doby bronzovej sme zistili dva objekty, z toho jedno ohnisko.

Z obdobia mladšej doby bronzovej sme preskúmali štyri objekty s obsahom bronzových predmetov a hlavne keramiky.

SIEBENTE GRABUNGSSAISON IN BOROVCE. Systematische Retungsgrabung in Borovce (Bez. Trnava), Lage Rakovická ulička, mit dem Grabungsschwerpunkt auf dem frühmittelalterlichen Körpergräberfeld. Abgeschlossen wurde die Untersuchung im Nordostteil des Gräberfeldes mit den münzdatierten peripheren Gräbern aus dem Verlauf des 11. und beginnenden 12. Jh. Im südlichen, wahrscheinlich ältesten Gräberfeldabschnitt befand sich ein W-O orientiertes Nischengrab (?) - ein Kenotaph von 500 x 320 cm Ausmaß und 225 cm Tiefe mit Nischen an der Süd-, Nord- und Westseite. Insgesamt freigelegt wurde 1000 m² Fläche mit 41 Gräbern. Die Gesamtzahl der bisher untersuchten Gräber beträgt 301, davon sind 73 Nischengräber. In 30 und 120 m Entfernung von den peripheren Gräbern des nordöstlichen Gräberfeldabschnittes wurden drei Objekte mit Öfen untersucht, offenbar von handwerklichem Charakter. Die Keramik aus ihnen wies sehr hochstehende Technik auf - im Vergleich zu der viel primitiveren Keramik von anderen, in die 1. Hälfte des 12. Jh. datierten Fundstellen. Aus dem Neolithikum gewann man 20 Objekte, größtenteils von Rinnen und Lehmgruben, weiters vier Öfen und Brandplätze der Kultur mit Linearerkeramik und der Želiezovce-Gruppe. Ihren Inhalt bildeten Keramik mit Bemalung und Ritzverzierung, Spalt- und geglättete Silexindustrie und Krochenwerkzeuge. Bisher sind 148 Siedlungsobjekte der erwähnten Kulturen freigelegt. Aus der älteren Bronzezeit erschloß man zwei Objekte, aus der jüngeren Bronzezeit vier Objekte.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V DUBOVANOCH

Danica Stašsková - Štukovská

Dubovany (okr. Trnava), intravilan, Žažova parcela (35-32-22, 1 : 10 000, 485 : 217 mm), ľažisko včasného stredoveku, pohrebisko, záchranný výskum v priestore novostavby, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Stred obce, sprášová terasa nivy Dudváhu, ktorú vytvára východný okraj Trnavskej pahorkatiny, nad mor. v. 160 m. Na súkromnom pozemku J. Žažu sa na podnet majiteľa vyhľadala sonda s rozmermi 6 x 12 m v mieste plánovanej prístavby novostavby. Podľa informácie majiteľa sa na pozemku vyskytujú kostrové hroby.

Preskúmali sa tri kostrové hroby, z toho dva výklenkové z obdobia včasného stredoveku (analogické k doteraz najstaršiemu horizontu pohrebiska v Borovciach, ktoré sa nachádza 4 km severným smerom). Ďalej sa preskúmalo 12 objektov, z toho jeden žlab kultúry s lineárной keramikou, jedna obilná praveká jama, jedna dvojkomorová pec s dobре zachovaným roštom, patriaca, s istou rezervou, do doby stavovania náročov a členatých objektov (obilné jamy, vchod do pivnice, časť základov) z obdobia 15.-16. stor. V kultúrnej vrstve sme ešte zistili črepy z doby rímskej a z doby laténskej.

RETTUNGSGRABUNG IN DUBOVANY. Rettungsgrabung im Intravillan der Gemeinde Dubovany (Bez. Trnava) auf dem Grundstück von J. Žažo. Es wurde ein Schnitt von 6 x 12 m Ausmaß angelegt. Er ergab drei Körpergräber aus dem Frühmittelalter, davon zwei Nischengräber (den Funden nach korrespondieren sie mit dem bisher ältesten Gräberfeldhorizont mit Nischenchengräbern aus Borovce, das sich 4 km nordwärts befindet), eine Rinne der Kultur mit Linearerkeramik, ein urzeitliches Vorratsgefäß, einen Ofen (?) aus der Völkerwanderungszeit, neun Siedlungsobjekte aus dem 15.-16. Jh. und Scherben aus einer latène- und römerzeitlichen Schicht.

VÝSLEDKY VÝSKUMOV MÚZEA V HUMENNOM

Ivana Strakošová

V roku 1993 realizovalo Vlastivedné múzeum v Humennom dva výskumy.

Humenne (okr. Humenné)

Poloča Dubník-Kotnová, svah (M-34-116-B-b, 1 : 25 000, 333 : 258 mm), ľažisko doba bronzová stredná a mladšia, zisťovací výskum, uloženie nálezov VM v Humennom.

Pred navrátením pôdy pôvodným majitcom bol na lokalite realizovaný zisťovací výskum, ktorého výsledky potvrdili predpoklady vyslovené pri prieskume. Materiál získaný počas zberov zastupuje štiepaná kamenná industria z neolitu (obr. 98: 1-10) a keramický materiál kultúry Suciu de Sus a gávskej kultúry (obr. 98: 11, 12, 14). Väčšina nálezov zo skúmanej plochy pochádzala z 1. vrstvy, pričom keramika kultúry Suciu de Sus bola premiešaná so štiepanou kamennou industriou (materiál obsidián), čo je výsledkom intenzívnej polnohospodárskej činnosti. Preskúmaný objekt - odpadová jama bola na základe keramiky priradená kultúre Suciu de Sus (obr. 98: 13, 15).

Jasenov (okr. Humenné)

Hradný vrch (38-12-19, 1 : 10 000, 180 : 260 mm), 15. stor. - novovek, hrad, predstihový výskum, uloženie nálezov VM v Humennom.

Výskum pokračoval vyhlbením sondy VIII, situovanej do priestoru vonkajšieho opevnenia. Získaný nálezový materiál tvorí keramika (úžitková aj stavebná; obr. 98: 16-20), kostné (obr. 98: 21), železné predmety a zlomky skla. V tejto výskumnej sezóne sme sa vrátili do priestoru paláca, pristavaného v 2. pol. 16. stor. V rozšírenej sonde II z r. 1990 výrazne prevažovala úžitková keramika.

Medzi ďalšie nálezy patrí napr. bronzová tylová doštička z opaska (obr. 98: 22) a iné časti šatových spínadiel, železné predmety poškodené koróziou a dve drobné medené mince, ktoré sú však nečitateľné.

Sondy IX-XI situované do areálu paláca nepriniesli výrazný nálezový materiál.

GRABUNGSERGEBNISSE DES MUSEUMS ZU HUMENNÉ. Es erfolgten zwei Grabungen. 1. Humenné (Bez. Humenné), Lage Dubník-Kotnová. Die Funde der Feststellungsgrabung bestätigten die bei den Begehungen geäußerten Voraussetzungen. Die Spaltindustrie aus der 1. Schicht gehört in das Neolithikum, die Keramik in die Kulturen Suciu de Sus und Gáva (Abb. 98: 1-12, 14). Ein untersuchtes Objekt - Absfallgrube, wurde der Suciu de Sus-Kultur zugewiesen (Abb. 98: 13, 15). 2. Jasenov (Bez. Humenné), Burg, Schnitt VIII - Funde von Keramik (Abb. 98: 16-20), Knochen- (Abb. 98: 21), Eisengegenständen und Glasbruchstücken. Im Schnitt II vom J. 1990 überwog Keramik, unter den Funden befanden sich auch Teile von Gewandnadeln (Abb. 98: 22) und zwei kleine unlesbare Kupfermünzen. Die Schnitte IX-XI wiesen kein ausgeprägtes Material auf.

DOKONČENIE VÝSKUMU MOHYLY IV V JANÍKOCH

Etelia Studivková

Janíky, časť Dolné Janíky (okr. Dunajská Streda), Zöldhalom - mohyla č. IV (45-13-07, 1 : 10 000, 485 : 002 mm), doba halštatská, systematický výskum od r. 1991, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Výkopové práce boli orientované na dokončenie výskumu západnej polovice telesa mohylového násypu (juhozápadný a severozápadný kvadrant). Získali sa tak základné profily násypových vrstiev v smere J-S, Z-V. Na rozdiel od východnej polovice telesa mohyly sa v predĺžených sondách podarilo zachytiť obvodovú materiálnu jamu. Nachádzala sa za západnou a južnou päťou mohyly. Mala hrotitý tvar a dnom dosahovala čisté štrkové podložie (fluviálne nánosy). Zloženie štrku z podložných vrstiev je totožné so štrkovou vrstvou, ktorá bola použitá na navŕšenie hornej časti plášta mohyly v západnej polovici. Rozmery materiálovej jamy: max. š. 5,8 m, hl. 1,42 m.

Žažiskom výkopových prác však boli plošné odkrývky zvyškov drevenej konštrukcie za západnou stenou pôvodnej hrobovej komory, resp. za severozápadným nárožím. Okrem zvyškov zuholnených driev, negatívov otiesávaných driev (spráchnivelých) sa podarilo zdokumentovať aj bielo natreté a zvisle hranené drevá, zhruba v strede dĺžky západnej steny hrobovej komory (drevá č. 37 a 38).

Pod pôvodnou povrchovou zeminou z doby halštatskej sa podarilo zachytiť aj obrys nepravidelných jám, zrejme zo staršieho obdobia (bez nálezov).

ABSCHLUSS DER ABDECKUNG DES HÜGELGRABES IV IN JANÍKY. In Janíky, Teil Dolné Janíky (Bez. Dunajská Streda), unternahm man in der Lage Zöldhalom die Westhälfte der Hügelschüttung (südwestlicher und nordwestlicher Quadrant) des Hügelgrabes IV aus der Hallstattzeit; abgeschlossen wurde die Dokumentation der Hauptprofile des Objektes. Zum Unterschied von der Osthälfte wurde hier in den verlängerten Schnitten eine rundumführende Materialgrube von spitzer Form erfaßt (Ausmaße: max. Br. 5,8 m, T. 1,42 m). Flächenmäßig erschlossen wurden auch Reste einer Holzkonstruktion hinter der Nordwestecke der Grabkammer und die ganze Fläche hinter der Westwand der Grabkammer. Außer Resten verkohlter Hölzer erhielten sich hier recht gut Negative vermoderter behauener Balken. Außerdem konnten auch die Negatives weiß angestrichener, der Länge nach gekanteter Hölzer dokumentiert werden (Nr. 37 und 38).

NÁPLECNÝ KRUH ZO ZBIERKY KAŠIELA V HORNÝCH OBDOKOVCIACH

Etela Študentková

Do zbierok Archeologického múzea SNM v Bratislave sme z Múzea - Hrad Červený Kameň získali bronzový náplecný kruh šalgótarjánskeho typu (obr. 100). Pôvodne bol evidovaný medzi konfiškátmi pochádzajúcimi z kašiela v Horných Obdokovciach (okr. Topoľčany) ako okrasa krbu. Bez náleziska.

Opis predmetu

Bronzový náplecný kruh s kónicky rozvinutou veľkou ružicou. V strede ružice ozdobná puklica s ramenami. Vyhotovená je z masívnej bronzovej tyčinky štvorhranného prierezu. Rameno zdeformované a ukončené malou špirálou. Tmavozelená patina. Rozmery: Ø veľkej ružice 15,4 x 16 cm, celková dĺ. 25 cm. Inv. č. AP 34 272.

ARMSPIRALE AUS DER KASTELLSAMMLUNG IN HORNÉ OBDOKOVCE. In die Sammlungen des Archäologischen Museums des SNM in Bratislava gelangte durch Übernahme aus dem Museum der Burg Červený Kameň eine bronzenen, teilweise deformierte Armspirale des Salgótarján-Typs (Abb. 100). Ursprünglich befand sie sich in der Kastellsammlung in Horné Obdokovce (Bez. Topoľčany) ohne Angabe der Fundstelle.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM ENEOLITICKÉHO A VČASNOSTREDOVEKÉHO SÍDLISKA V ČATAJI

Peter Šalkovský

Čataj (okr. Bratislava-vidiek), severozápadne od obce (45-11-08, 1 : 10 000, 472 : 359 mm), eneolit a včasny stredovek, sídlisko, záchranný výskum na trase ropovodu, uloženie nálezov AÚ SAV v Nitre.

Na pravobrežnej terase Vištuckého potoka, nadmor. v. 139-140 m, v západnej časti Trnavskej sprásovej tabule bol v ryhe, vyhĺbenej pre uloženie ropovodného potrubia, uskutočnený krátky záchranný výskum. Celková preskúmaná plocha cca 300 m².

Včasný stredovek (2. pol. 9.-10. stor.), sídlisko, preskúmané dve štvoruholníkové polozemnice, dve výrobné jamy a samostatná hlinená klenbová pec.

Eneolit (kultúra s kanelovanou keramikou), sídlisko, sčasti odkryté dve nepravidelné sídliskové jamy.

Ďalšie tri zahľbené objekty boli bližšie nedatovateľné.

Včasnostredoveké objekty patria pravdepodobne k osade objavenej a skúmanej v r. 1976 pri stavbe diaľnice, približne 200 m severozápadne v polohe Nad korytom (Oždáni 1977, s. 212).

Literatúra

OŽDÁNI, O. 1977: Záchranný výskum na trase diaľnice v r. 1976. In: AVANS v r. 1976. Nitra 1977, s. 211-215.

RETTUNGSGRABUNG AUF DER ÄNEOLITHISCHEN UND FRÜHMITTELÄLTERLICHEN SIEDLUNG IN ČATAJ. Auf der niedrigen rechtsseitigen Terrasse nordwestlich der Gemeinde Čataj (Bez. Bratislava-Land) wurden bei einer Rettungsgrabung auf der Trasse der Erdölleitung fünf Siedlungsobjekte (darunter zwei Halbgrubenhütten) aus der 2. Hälfte des 9.-10. Jh. und zwei Gruben der Kultur mit kannelierter Keramik untersucht.

ZBERY V ŽILINE-ZÁVODÍ V POLOHE POD VINICOU

Ondrej Šedo

Žilina, časť Závodie, Pod vinicou, úpätie vrchu Skalka (M-34-98-A-d, 1 : 25 000, 94 : 110 mm), doba rímska, 9. stor., sídlisko, prieskum, uloženie nálezov PvM v Žiline.

V polohe Pod vinicou v Žiline-Závodi (okr. Žilina) sa pri zemných práciach v minulosti opakovane objavovali archeologické objekty (naposledy Moravčík 1980, s. 176-178). Ležali obvykle na okraji lavobrežnej štrkovej terasy rieky Rajčianky. V hline vyhádzanej z výkopov na obvode stavby trolejbusového depa sa na rozhraní r. 1992 a 1993 podarilo zozbierať väčšie množstvo keramiky. Osídlenie v týchto miestach už zasahovalo do priestoru, kde terén mierne stúpa k úpätiu vrchov Dolinky a Skalka.

Získaný materiál patrí predovšetkým púchovskej kultúre a možno ho datovať do staršej doby rímskej (obr. 99: 1-7), rovnako starý je i zlomok z dna importovanej rímskoprovinciálnej nádoby z jemného šedého materiálu (obr. 99: 8). Tri črepy z 9. stor. reprezentujú fázu osídlenia, ktorá na tejto lokalite dosiaľ nebola doložená (obr. 99: 9-11).

Literatúra

MORAVČÍK, J. 1980: Nové archeologické nálezy v Považskom múzeu v Žiline. In: AVANS v r. 1978. Nitra 1980, s. 175-180.

LESEFUNDE IN ŽILINA-ZÁVODIE IN DER LAGE POD VINICOU. Als Lesefunde gewann man in der Lage Pod vinicou in Žilina, Teil Závodie (Bez. Žilina) Keramik der Púchov-Kultur aus der älteren römischen Zeit (Abb. 99: 1-7), die Scherbe eines importierten provinzialrömischen Gefäßes aus feinem grauen Material (Abb. 99: 8) und Scherben, die in das 9. Jh. datierbar sind (Abb. 99: 9-11).

NÁLEZ GERMÁNSKEHO HROBU V BERNOLÁKOVE

Alena Šefčáková - Zdeněk Farkaš - Vladimír Turčan

Bernolákovo (okr. Bratislava-vidiek), dvor fary (33-143, 1 : 10 000, 150 : 152 mm), doba rímska, žiarový hrob, náhodný nález, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Pri hĺbení ryhy pre inžiniersku sieť v súvislosti s prestavbou budovy objavili robotníci na dvoře fary čiernu vázovitú urnu obsahujúcu spálené kostičky, železné nožnice a amorfne zlomky železa, pravdepodobne z nožika. Podľa antropologickej analýzy išlo o dvojhrob ženy vo veku adultus a bližšie neurčiteľného muža. Hrob možno datovať do 2. stor. Napriek priebežnému sledovaniu stavby ďalšie nálezy neboli zistené.

FUND EINES GERMANISCHEN GRABES IN BERNOLÁKOVO. Bei Bauarbeiten auf dem Pfarrhof in Bernolákovo (Bez. Bratislava-Land) fand man ein germanisches Urnengrab mit dem Inhalt einer Eisenschere, Eisenbruchstücken (wahrscheinlich eines Messers) und kalzinierten Knochen eines Mannes und einer Frau.

GEOFYZIKÁLNA PROSPEKCIÁ ARCHEOLOGICKÝCH LOKALÍT

Ján Tírpák

Lukáčovce (okr. Nitra)

Cintorín (35-34-20, 1 : 10 000, 469 : 193 mm), stredovek, novovek, sídlisko geofyzikálny prieskum.

Úlohou dipólového elektromagnetického profilovania bolo preskúmať mohylovitý útvar a jeho najbližšie okolie. Prevýšenie skúmaného objektu bolo cca 2,5 m. Vlastné meranie sa uskutočnilo na ploche 400 m² pomocou prístroja EM 38, ktorého maximálny hĺbkový dosah je 1,5 m. Výsledky meraní boli spracované do map izomilisiemens a slúžili ako jeden z podkladov pre realizáciu archeologického výskumu pod vedením G. Fuseka z Archeologickeho ústavu SAV v Nitre.

Nová Ves nad Žitavou (okr. Nitra)

Brestíky (45-22-06, 1 : 10 000, 426 : 245 mm), stredovek? sídlisko, geofyzikálny prieskum.

V rámci prieskumu po zaniknej stredovekej dedine Jovka bola vo vinohrade skúmaná plocha s rozlohou 720 m², kde podľa miestnych obyvateľov boli zo zeme povyberané kamenné základy neznámej stavby (pravdepodobne kostola). Vychádzajúc z uvedenej situácie, použili sme odporové profilovanie s twin usporiadaním elektród pre efektívny hĺbkový dosah do 0,5 m. Z výsledkov meraní spracovaných do map izoohm vyplýva, že bola zaregistrovaná lokálna anomália s hodnotami z intervalu 42-60 Ohm. m, ktorá by mohla indikovať negatívny základov neznámej stavby (obr. 103).

Bratislava, časť Rusovce

Parcely č. 109, 135 a 139 (44-24-18, 1 : 10 000, 365 : 135 mm), doba rímska, novovek, sídlisko, geofyzikálny prieskum.

Úlohou geofyzikálneho merania bolo získať odporové pomery na skúmanej polohe a na základe dosiahnutých výsledkov pokúsiť sa lokalizovať miesta výskytu archeologickej objektov. V súlade s cieľmi zadanej úlohy a po posúdení fyzikálnych vlastností horninového prostredia a skúmaných objektov sa použilo odporové profilovanie s twin usporiadaním elektród pre efektívny hĺbkový dosah 0,5 m. Z nameraných hodnôt boli zostrojené mapy izoohm, v ktorých sú vyznačené lokálne anomálie zaujímavé z archeologickej hľadiska. Tieto miesta sme doporučili overiť archeologickým výskumom.

Topoľčany (okr. Topoľčany)

Baroková kaplnka (35-41-18, 1 : 10 000, 222 : 143 mm), stredovek, sídlisko, geofyzikálny prieskum.

Úlohou geofyzikálneho merania odporovou metódou bolo preskúmať v okolí barokovej kaplnky plochu s rozlohou 700 m² za účelom zistenia odporových pomerov a na základe nich lokalizovať architektonické zvyšky a ďalšie objekty. Z celkového objemu vykonaných prác uvádzame mapu izoohm (obr. 101), z ktorej vidno, že zdanlivé merné odpory dosahujú hodnoty od 60 do 300 Ohm. m. Na základe odporových pomerov horninového prostredia môžeme povedať, že lokálne anomálie nad 100 Ohm. m indikujú zvyšky základov architektúry alebo hrobové kamenné dosky a epitafy.

V e I k é K o s i h y (okr. Komárno)

Arcibiskupský Lél, parcely č. 1706 a č. 1710 (45-34-14, 1 : 10 000, 214 : 52 mm), stredovek, novovek, prieskum.

Cielom geofyzikálneho prieskumu bolo uskutočniť meranie v miestach bývalého katolíckeho kostola, ktorý bol v polovici r. 1993 asanovaný, a tak získať predstavu o odporových pomeroch. Vychádzajúc z danej situácie realizovalo sa odporové profilovanie s tvin usporiadaním elektród na ploche 930 m². Z celkového objemu vykonaných prác uvádzame mapu izoohm (obr. 102), z ktorej vidno, že zdanlivé merné odpory dosahujú hodnoty od 80 do 170 Ohm. m. Lokálne anomálie z intervalu 85-95 Ohm. m indikujú miesto po asanovanom kostole a skutočnosť, že pod stavbou sa ne nachádzajú zvyšky po staršej architektúre. Anomálne zóny so zvýšeným merným odporom nad 125 Ohm. m indikujú prítomnosť architektonických zvyškov, pričom nevylučujeme ani existenciu podzemných dutín.

GEOPHYSICAL PROSPECTION OF ARCHAEOLOGICAL LOCALITIES. In the article the results of geophysical surveying are presented. Electromagnetic method was applied on the sites Lukáčovce (okr. Nitra) and resistivity method at Nová Ves nad Žitavou (okr. Nitra; obr. 103), Bratislava, časť Rusovce, Topoľčany (okr. Topoľčany; obr. 101) and Veľké Kosihy (okr. Komárno; obr. 102).

DRUHÁ SEZÓNA VÝSKUMU V STUDIENKE

Katarína Tomčíková

Studienka (okr. Senica), Ovesnická (34-42-18, 1 : 10 000, 21 : 462 mm), včasný stredovek (8. stor.), záchranný výskum, uloženie nálezov AM SNM v Bratislave.

Sídisko sa nachádza v oblasti s povrhom naviatých pieskov, cca 1 km severne obce na severnom svahu dunovitého útvaru.

Cielom výskumu bola záchrana ďalšej časti slovanského sídliska a upresnenie jeho rozlohy. Na preskúmanej ploche boli zistené tri sídliskové objekty nepravidelného oválneho tvaru, vaničkovite zahĺbené do podložia, v dvoch prípadoch s pozostatkami kamenných vykurovacích zariadení. Objekty obsahovali črepový materiál z nádob, fragmenty pekáčov, fragmenty železných nožíkov, zvieracie kosti a mazanicu.

Na základe keramického materiálu môžeme tieto objekty datovať do 8. storočia.

ZWEITE GRABUNGSAISON IN STUDIENKA. Im Gemeindekataster von Studienka (Bez. Senica) wurden drei weitere Siedlungsobjekte aus dem 8. Jh. untersucht, die Gefäßscherben, Backtelierfragmente, Bruchstücke von Eisenmessern, Lehmverputz und Tierknochen enthielten.

ĎALŠIE POZORUHODNÉ NÁLEZY V ZBIERKACH PODUNAJSKÉHO MÚZEA

Alexander Trugly

Pri revízi archeologickej zbierky Podunajského múzea v Komárne v r. 1993 sa našli ďalšie nálezy z neskorej doby rímskej (obr. 105: 1), obdobia avarskej ríše (obr. 105: 2-8) a z 10. stor., patriace staromaďarskej kultúre (obr. 106: 1-18). Uvedené nálezy zatiaľ neboli publikované, väčšina z nich bola nájdená počas menších záchranných výskumov a prieskumov Gy. Alapyho v r. 1910-1930 (1933, s. 36-43). Bližšie nálezové okolnosti nie sú však známe, väčšina nálezov pochádza pravdepodobne z Komárna a okolia.

O p i s n á l e z o v

1. Liate poškodené bronzové kovanie remeňa, zdobené vruborezom a perlovcovou výzdobou s otvormi pre nity, dĺ. 7,8 cm (obr. 105: 1).

2. Valcovité prívesky bronzových náušníc, zdobené granuláciou a perlami, dĺ. 2,5 cm (obr. 105: 3, 4).
3. Odlomená liata bronzová pracka so zdobenou tylovou doštičkou s nitmi, dĺ. 2,9 cm (obr. 105: 5).
4. Železná kopija s dlhým listom a poškodenou tulajkou, dĺ. cca 31 cm, dĺ. listu 22 cm, š. 2-4 cm (obr. 105: 6).
5. Sivočierny hrniec s nízkym hrdlom a mierne vyhnutým okrajom, bez výzdoby, vyrobený na kruhu, mierne vypálený, v. 9,5 cm, Ø ústia 8,8 cm, Ø dna 5,2 cm (obr. 105: 8).
6. Sivočierny hrniec s nízkym hrdlom a mierne vyhnutým okrajom, bez výzdoby, vyrobený v ruke, mierne vypálený, v. 11,5 cm, Ø ústia 10 cm, Ø dna 5,3 cm (obr. 105: 7).
7. Bronzové srdcovité závesky dvojdielných kovaní s rastlinným motívom, dĺ. 2,8 cm a 2,7 cm (obr. 106: 1, 2).
8. Bronzová liata lunula s plastickou výzdobou, dĺ. 2,6 cm (obr. 106: 3).
9. Oválna strieborná pracka zdobená úponkami, dĺ. 4,8 cm (obr. 106: 4).
10. Liate strieborné kovania so stopami pozlátenia s rastlinným motívom a s troma nitmi, dĺ. 1,8 cm (obr. 106: 5-17).
11. Bronzové liate nákončie s dvoma nitmi, dĺ. 3 cm (obr. 106: 18).

Literatúra

ALAPY, Gy. 1933: Lovasnomád sírok a Vágduна alsócsallóközi jobbpartján. In: Nemzeti Kultúra I. Komárom 1933, s. 36-43.

WEITERE BEACHTENSWERTE FUNDE IN SAMMLUNGEN DES DONAULÄNDISCHEN MUSEUMS. Bei der Revision der archäologischen Sammlung im Donauländischen Museum zu Komárno im J. 1993 kam man auf weitere Funde aus spätromischer Kaiserzeit (Abb. 105: 1), aus der Zeit des awarischen Reiches (Abb. 105: 2-8) und aus dem 10. Jh., die der altmagyarischen Kultur angehören (Abb. 106: 1-18). Genannte Funde sind bisher nicht publiziert worden, die meisten von ihnen fand Gy. Alapy bei kleineren Rettungsgrabungen und Geländebegehungen in den J. 1910-1930. Die näheren Fundumstände sind allerdings nicht bekannt, der Großteil der Funde stammt wahrscheinlich aus Komárno (Bez. Komárno) und seiner Umgebung.

SLOVENSKO-POLSKÝ PRIEKUM ONDAVSKEJ VRCHOVINY

Krzysztof Tunia - Ladislav Oleša

V máji r. 1993 sa uskutočnila ďalšia etapa archeologickeho prieskumu Ondavskej vrchoviny. Prieskum nadviazal na práce realizované v tomto regióne v r. 1991-1992 (Machnik - Mačala - Šiška 1993, s. 81-85). Tohtoročný prieskum sa koncentroval v pásmi tzv. Kurimskej brázdy, v mieste lokálneho rozšírenia doliny v poriečí Tople, rámcove medzi obcami Kochanovce a Kožany. Spolu s autormi tejto správy sa na ňom podielali i K. Bidoň, G. Lukáč, P. Mačala, J. Machnik, G. Nevizánsky, A. Tyniec a S. Šiška. Nálezový materiál bude po zhodnotení uložený vo VPS AÚ SAV v Košiciach.

Giraltovce (okr. Bardejov)

Overenie mohýl známych už z výskumných prác V. Budinského-Kričku (1967, s. 304-306). Mohylové pohrebisko patrí eneolitickej skupine východoslovenských mohýl a nachádza sa v horskom pásmi na sever od Giraltoviec. Pozostáva z troch zoskupení mohýl. Prvé štyri mohyly sa koncentrujú v severnej časti polohy Stavenec, okolo kóty 346,8 (M-34-104-C-a, 1 : 25 000, 250 : 210 mm). Asi 500 m od nich na severovýchod sa v polohe Zálesok (kóta 357,1) rozprestiera druhé zoskupenie, ktoré tvorí sedem mohýl (M-34-104-C-a, 1 : 25 000, 234 : 192 mm). Ďalších 1000 m na severovýchod sa okolo kóty 368,2 nachádza tretie zoskupenie (M-34-104-C-a, 1 : 25 000, 198 : 194 mm), z ktorého sa overili dve mohyly.

H a n k o v c e (okr. Bardejov)

Poloha 1. Mohylové pohrebisko eneolitickej skupiny východoslovenských mohýl zahŕňa nate-raz 35 zistených mohýl, rozložených v dĺžke 3 km na zväčša zalesnenom horskom chrbte, tiahnucom sa severovýchodne od obce (M-34-102-B-d, 1 : 25 000, 243-259 : 52-136 mm). Najvyššia časť pohrebiska sa nachádzala na vrchu Lazy (kóta 523,8), najnižšiu zastupujú rozorané mohyly ležiace blízo kóty 269,9. Mohyly sa vyskytujú ojedinele, alebo vytvárajú malé skupiny. Časť z nich registroval už V. Budinský-Krička (1967, s. 282, 283).

Poloha 2. Leží na juh od obce, v dolnej časti pretiahleho návršia ohraničeného dvoma potokmi (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 258-268 : 238-252 mm). V južnej časti polohy sa našla čepeľ zo silexu čo-koládovej farby a 15 fragmentov keramiky neolitickej alebo eneolitickej rázu, v severnej časti praslen a osem keramických zlomkov.

Poloha 3. Nachádza sa taktiež južne od obce a je zo západnej strany ohraničená miestnym potokom a z východnej strany potokom Michalová (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 230-243 : 231-259 mm). V južnej časti polohy sa našiel veľký počet keramiky z doby bronzovej, neskorej doby rímskej a z včasného stredoveku i zlomok nedatovaného žarnova. Zo severnej časti pochádzajú dva silexové odštepy a 34 keramických zlomkov.

Poloha 4. Vo východnej časti spomínaného návršia a 200 m východne od kóty 248,0 (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 242 : 214 mm) sa našli tri keramické zlomky pravekého rázu.

Poloha 5. Na vrchole opisovaného návršia, okolo kóty 258,1 (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 253-257 : 197-217 mm) sa z plochy 200 x 250 m získalo niekoľko desiatok keramických zlomkov, fragment sekery z ilovca, plochý brúsik, ústupová industria z rádiolaritu, ojedinele i z obsidiánu, rohovca a silex čo-koládovej farby. Nálezy sa môžu datovať do mladého eneolitu alebo do staršej doby bronzovej. Na lokalite sa realizoval zistovací výskum.

Poloha 6. V dolnej časti návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 234 : 189 mm), na ktorom sa nachádza spomínané mohylové pohrebisko (poloha 1) sa našiel silexový odštep a odštep z ilovca.

Poloha 7. Na lokálnej plošine južného svahu vrchu Lazy (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 235 : 166 mm) sa našiel zlomok nástroja z menilitického rohovca.

Poloha 8. Vo vidlici hornej časti potoka Michalová a jeho bezmenného prítoku (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 285 : 127 mm) sa našlo 14 keramických zlomkov pravekého rázu, pravdepodobne však z doby bronzovej.

Poloha 9. Približne 200 m západne od polohy 8 ale už na susediacom návrší Nad hlbokou a pri kóte 340,3 (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 291 : 134 mm) sa našiel črep pravekého rázu a keramický fragment zo stredoveku.

H a r h a j (okr. Bardejov)

Na pravom brehu potoka Černošina, približne 100 m západne od obce (súradnice sme nezaznačili) sa našli dva zlomky keramiky pravekého rázu.

K o c h a n o v c e (okr. Bardejov)

Na návrší severne od obce a medzi dvoma bezmennými prítokmi potoka Černošina sa našli dve polohy so stopami osídlenia.

Poloha 1. V juhovýchodnej časti návršia, na ploche 80 x 80 m sa zistili nálezy bukovohorskej kultúry, ktoré dokumentujú najsevernejšie situovanú osadu z tohto obdobia na Ondavskej vrchovine (M-34-103-B-D, 1 : 25 000, 313 : 255 mm). Našlo sa trinásť keramických zlomkov, vrátane zdobených, kamenný roztierač, zlomok sekery, dva silexové ústupy a 30 kusov ústupov, nástrojov alebo ich zlomkov z obsidiánu. Z náleziska pochádza aj jeden črep zo stredoveku.

Poloha 2. V hornej časti spomínaného návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 342 : 243 mm) sa našlo šesť keramických zlomkov, pravdepodobne z mladšej doby kamennej.

Na susediacom návrší, ohraničenom potokom Černošina a jeho prítokom Podlazským potokom, sa zistili štyri osídlené polohy.

Poloha 3. V dolnej časti návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 295 : 254 mm) sa našiel zlomok nástroja z obsidiánu a odštep z rádiolaritu.

Poloha 4. Približne 300 m severne od kóty 266,7 - Chovanec (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 295 : 216 mm) sa našli dva črepy pravekého rázu.

Poloha 5. Zo svahov návršia, približne 200 m východne od spomínamej kóty Chovanec (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 291 : 227 mm) pochádzajú dva silexové ústupy a jeden ústup z meniličkého rohovca.

Poloha 6. V južnej časti návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 287 : 244 mm) sa na poliach našli dva stredoveké črepy.

N e m c o v c e (okr. Bardejov)

Poloha 1. Na vrchole čiastočne zalesneného horského chrbta, ohraničeného kótami 384,9 a 394,5, sa rozpoznali dve mohyly, vzdialené od seba približne 100 m (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 220-223 : 93-97 mm). Pravdepodobne ide o časť väčšieho mohylového pohrebiska z mladého eneolitu.

Poloha 2. V blízkosti kóty 290,0, v strednej časti spomínaného horského chrbta (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 195 : 147 mm) sa našiel črep pravekého rázu.

O I Š a v c e (okr. Bardejov)

V obvode Jurovského vrchu (kóta 293,4), situovaného medzi dvoma bezmennými potokmi, vlievajúcimi sa do potoka Černošina, sa zistili dve osídlené polohy.

Poloha 1. Zaberá kulminujúcu plochu Jurovského vrchu (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 345 : 214 mm), z ktorej pochádza sedem neolitickej alebo eneolitickej črepov a tri črepy zo stredoveku.

Poloha 2. Rozprestiera sa na ploche s rozlohou cca 150 x 250 m, situovanej na juhovýchodných svahoch spomínaného návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 321-329 : 225-232 mm). Z lokality pochádzajú dva silexové ústupy a 25 keramických zlomkov, pravdepodobne z doby bronzovej.

P o r ú b k a (okr. Bardejov)

Poloha 1. V dolnej, klesajúcej časti návršia (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 222 : 189 mm), na ktorom sa nachádza rozsiahle mohylové pohrebisko (Hankovce, poloha 1) sa 150 m na severozápad od kóty 243,3 našiel črep pravekého rázu.

Poloha 2. Z rovného terénu medzi dolnými tokmi potokov Michalová a Porúbka (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 223 : 240 mm) pochádzajú črep pravekého rázu.

Poloha 3. V strednej, vrcholovej časti terénnego ostrohu Stavenčík (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 225 : 182 mm) sa našli tri črepy pravekého rázu.

Poloha 4. Na tom istom terénnom ostrohu ale v polohe Riechnava (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 211 : 155 mm) sa našiel silexový ústup a stredoveký črep.

Ďalšie náleziská sa zistili na lavobrežných návršíach Tople.

Poloha 5. Nachádza sa 150 m severne od vrcholu Marhaňskej hory (kóta 292,3; M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 156 : 265 mm) a pochádza z nej črep pravekého rázu.

Poloha 6. Približne 500 m na severovýchod od Marhaňskej hory (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 142 : 257 mm) sa v blízkosti kóty 281,2 našiel zlomok jadra, dve čepele a silexový ústup.

Poloha 7. Na vrchole jedného z lokálnych návrší, medzi Marhaňskou horou a návrším Staveniča, v polohe Prilazky (M-34-103-B-d, 1 : 25 000, 130 : 237 mm) sa našiel črep pravekého rázu.

Hlavným cielom výskumu horských a podhorských pásiem v oblasti Nízkych Beskýd i na Ondavskej vrchovine je presnejšie objasnenie kultúrnej situácie, predovšetkým v období eneolitu. Vie sa, že tieto terény boli osídlené ľudom, ktorý po sebe zanechal veľký počet mohyl (Budinský-Krička 1967). Zameriavame sa preto aj na zisťovanie genézy týchto spoločenstiev, ich ďalších kultúrnych javov a na otázky ekonomiky. Iným poslanskym prieskumu je doplnenie poznatkov o ďalších pravekých a včasnohistorických osídleniach tohto regiónu.

Počas prieskumu sa v r. 1993 zistilo v oblasti Kurimskej brázdy 27 nových archeologických nálezísk. Väčšina z nich je situovaná na vrcholoch rozľahlých návrší. Doterajšie podrobnejšie štúdium pravekých horských spoločenstiev ukazuje, že je to optimálne pásmo pre ich hospodársku činnosť i pre budovanie osád (Tunia 1989, s. 119-144). K ďalším závažným tohoročným zisteniam patrí spomínané objavenie osady bukovohorskej kultúry v Kochanovciach (poloha 1), ktorá pre svoju vysunutú polohu smerom na sever sa stane aj cieľom zisťovacieho výskumu.

L iter at ú r a

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1967: Východoslovenské mohyly. SIA, 15, 1967, s. 277-388.

MACHNIK, J. - MAČALA, P. - ŠIŠKA, S. 1993: Slovensko-poľský prieskum predpolia Nízkych Beskýd. In: AVANS v r. 1992. Nitra 1993, s. 81-85.

TUNIA, K. 1989: Umweltbedingtheiten der Agrar- und Viehzucht-Wirtschaft auf den gebirgigen Gebieten in der Urgeschichte. Casus der westkarpatischen Spätkaiserzeitlichen Besiedlung. In: AAC, 28. Krakow 1989, s. 119-144.

SLOWAKISCH-POLNISCHE BEGEHUNG DES ONDAVA-HÜGELLANDES. Im Rahmen der slowakisch-polnischen Expedition erfolgte im J. 1993 die dritte Erkundungsetappe der Nordost-slowakei, genauer des Ondava-Hügellandes. Beglaubigt wurden bereits bekannte Hügelgräberfelder der Kultur mit Schnurkeramik aus dem Spätneolithikum (Giraltovce, Hankovce - Lage 1, Nemcovce - Lage 1), wobei mehrere unbekannte Hügelgräber festgestellt wurden. Die Begehung richtete sich jedoch auf das Suchen von Ansiedlungen dieses Zeitabschnittes, bzw. auch weiterer urzeitlicher Epochen. Zum bedeutendsten Ergebnis gehört die Entdeckung einer neolithischen Siedlung der Bükk-Kultur (Kochanovce, Lage 1), welche die nördlichste Siedlung dieser Kulturgemeinschaft ist. Zu Siedlungen aus dem Jungäneolithikum, bzw. aus der älteren Bronzezeit, gehören mehrere Lagen in Hankovce, Kochanovce, Olšavce, Harhaj, Nemcovce und Porúbka. Besondere Bedeutung hat auch die römerzeitliche Ansiedlung in Hankovce (Lage 3). Während der Begehung im J. 1993 wurden 27 neue archäologische Fundstellen festgestellt, die größtenteils auf ausgedehnten Anhöhen situiert sind. Es scheint, daß dies in dieser Gebirgsgegend die optimalsten Lagen für wirtschaftliche Tätigkeit und für die Anlegung von Siedlungen der Bevölkerung aus dem Jungäneolithikum waren.

STREDOVEKÉ NÁLEZY Z DVORNÍK-POSÁDKY

Jozef Urminský

Dvorníky, časť Posádka (okr. Trnava), Červeníky (35-34-22, 1 : 10 000, 196 : 127 mm), 13.-16. stor., ojedinelý nález, zber, uloženie u autora článku.

Pozdĺžna piesčitá duna, tiahnuca sa priamo nad korytom Váhu sa v r. 1992 stala miestom ťažby piesku, pri ktorej bola narušená stredoveká vrstva. V priebehu r. 1993 sa časť z nej zosunula. Spod súvislej vrstvy popola a prepáleného piesku sa podarilo zachrániť železnú jednosečnú šablu - tesák (obr. 104), mincu, časť hrncovitej nádoby, jednoducho tvarovanú železnú sekru a niekoľko ďalších skorodovancov kúskov železa.

Tesák má jazykovitú rukoväť s piatimi otvormi pre nity (tri nity sa zachovali), čepeľ je oddeľená priečkou.

Minca - Rakúsko. Žigmund I. (1452-1461), Salzburg, fenig bez letopočtu (za jej určenie ďakujem J. Hunkovi z AÚ SAV Nitra). Hoci minca bola nájdená v zosunutej časti, pochádza pravdepodobne z narušenej vrstvy, pričom nám ju aj rámcovo datuje.

Časť hrncovitej nádoby, ako aj jednoducho tvarovaná sekera, nevykazujú žiadne špecifické znaky.

Stredoveká vrstva nebola zabezpečená pred ďalším narúšaním.

MITTELALTERLICHE FUNDE AUS DVORNÍKY-POSÁDKA. Im J. 1992 störte man bei der Gemeinde Dvorníky, Teil Posádka, bei Sandexploitation auf einer gestreckten Sanddüne direkt über dem Waag-Flußbett eine mittelalterliche Schicht. Im Verlauf des J. 1993 konnten aus dem herabgestürzten Teil ein einschneidiger Eisensäbel (Abb. 104), eine Münze (welche die Schicht rahmenhaft in das 15. Jh. datiert), der Teil eines topfförmigen Gefäßes, eine einfache Eisenaxt und mehrere korrodierte Eisenstücke gerettet werden.

VÝSKUM MEŠTIANSKEJ ARCHITEKTÚRY V BANSKEJ BYSTRICI

Peter Ušiak

Banská Bystrica (okr. Banská Bystrica), Dolná ul. č. 10 a 12 (36-14-18, 1 : 10 000, 312 : 74 mm), stredovek-novovek, meštianske domy, predstihový záchranný výskum, uloženie nálezov PÚ-RS v Banskej Bystrici, SM v Banskej Bystrici.

V mesiacoch január až marec 1993 podnikla Univerzita Mateja Bela, katedra história a etnológie v spolupráci s Pamätkovým ústavom - regionálnym strediskom v Banskej Bystrici výskum meštianskej architektúry na Dolnej ulici č. 10 a 12 v Banskej Bystrici, ktorý bol spojený s rekonštrukciou domu č. 10 a výstavbou polyfunkčného domu RYAWA. Lokalita sa nachádza v južnej časti Dolnej ulice. Parcele sú orientované približne v smere V-Z. Stavebné práce sa začali skrývkou navezenej zeminy, pri ktorej bola porušená klenba suterénnnej miestnosti označenej ako č. 1 (obr. 107). Z nej východným smerom k domu č. 12 viedla chodba, ktorá mala na začiatku a na konci kamenný portál. Chodba ústila do miestnosti č. 3, ktorá sa nachádzala už v obrysے domu č. 12. Na južnej strane chodby bol výklenok a asi 2 metre od vchodu do miestnosti č. 3 bol priechod k ôsmim schodom, ktoré viedli na úroveň terénu. Ďalej sa odkryla miestnosť č. 2, situovaná západným smerom (obr. 107). Medzi miestnosťami č. 1 a č. 2 bola priečka, murovaná z lomového kameňa a tehál. V strede mala otvor pre zárubu dverí. Jej horná časť bola deštruovaná, podobne ako väčšia časť klenby miestností č. 1 a č. 2, pri búraní zadných traktov domov v sedemdesiatych rokoch. Na južnej strane miestnosti č. 2 bol zvyšok priečky(?) z tehál a ružového kameňa (vápenca?). V miestnosti č. 1 boli pri stenách zvyšky tehlového dláždenia, na ktorých sa v miestnosti č. 2 nachádzal betónový poter. Okrem priečok, na výstavbu suterénnych priestorov bol použitý lomový kameň (vápenec). Niektoré kusy boli čiastočne opracované. Tieto suterénne priestory môžeme datovať na koniec 16. stor. a začiatok 17. stor.

V zásype miestnosti č. 1 sa našiel kamenný baluster (obr. 109: 2), resp. jeho časť z 2. pol. 16. stor. (za určenie ďakujem Ľ. Filovej). V jej severovýchodnom nezasypanom rohu boli fragmenty deviatich rekonštruovateľných glazovaných nádob zelenej a hnedej farby rôznych odtieňov (kuchynský servis), datovaných na koniec 19. stor. až začiatok 20. stor.

Po zbúraní staticky narušenej zadnej fasády domu č. 10 sa medzi klenbou prízemnej miestnosti a dlážkou č. 1 na prvom poschodi ukázal zásyp tmavohnedej hliny, ktorý obsahoval črepový materiál z konca 14. stor. až 16. stor. (obr. 110), zlomok zelenej glazovanej kachlice s motívom ženy z poslednej štvrtiny 15. stor. (obr. 110: 8), fragmenty ďalších dvoch kachlíc, atypické praveké črepy (obr. 110: 1, 6) a tri strieborné mince:

1. Uhorsko, Ľudovít I. (1342-1382), Košice(?), denár, zv. saracénsky s nezreteľnou značkou po stranach kríža na reverze (Italie?), asi z r. 1373-1382, averz s chybou opakovanej razby, preto hlava saracéna nerozlišiteľná, Huszár 547 (obr. 108: 1).

2. Uhorsko, Ladislav V. (1440-1457), Kremnica, denár so značkou K, P, alebo R, komorský gróf P. Jung, alebo Ch. Rüssel, asi r. 1455, Huszár 664, Pohl 187-5-6 (obr. 108: 2).

3. Rakúsko, Fridrich Pekný ako kráľ (1314-1330), Viedeň, fenig, na zachovanej strane je veverica, Koch 217 (obr. 108: 3; mince určil M. Bovan, Stredoslovenské múzeum Banská Bystrica).

Pri odstraňovaní omietky v hlavnej miestnosti prvého poschodia domu č. 10 sa našla časť kamennej pätky stredového deliaceho kríža okna, ktorá bola zamurovaná do výklenku. Je datovaná približne do pol. 16. stor. (za určenie ďakujem Ľ. Filovej). V zásype pod dlážkou na druhom poschodi boli fragmenty novovekej keramiky. Lokalita bude ďalej sledovaná v súvislosti so zemnými prácami pri stavbe polyfunkčného domu RYAWA.

UNTERSUCHUNG VON BÜRGERLICHER ARCHITEKTUR IN BANSKÁ BYSTRICA. Bei einer Vorsprungs-Rettungsgrabung von Bürgerhäusern in der Gasse Dolná ul. Nr. 10 und 12 in Banská Bystrica (Bez. Banská Bystrica) entdeckte man Souterrainräume unter dem Haus Nr. 12 mit der Datierung vom Ende des 16.-Anfang des 17. Jh. (Abb. 107). Aus ihnen barg man rekonstruierbare neuzeitliche Gefäße und ein architektonisches Steinglied von der Mitte des 16. Jh. (Abb. 109: 2). Im ersten Stock des Hauses Nr. 10 befanden sich in der Verfüllung unter dem Fußboden Nr. 1 Keramikfragmente aus dem 14.-16. Jh. (Abb. 110), ein grünglasiertes Kachelbruchstück mit

dem Motiv einer Frau aus dem letzten Viertel des 15. Jh. (Abb. 110: 8), zwei Silbermünzen aus dem 14. Jh. und eine weitere aus dem 15. Jh. (Abb. 108). In einem der Räume im ersten Stock des Hauses Nr. 10 erschien der Unterteil eines mittelalterlichen steinernen Fensterkreuzes von der Mitte des 16. Jh. Die Verfüllung unter dem Fußboden im zweiten Stock des Hauses Nr. 10 ergab Fragmente von neuzeitlicher Keramik.

NIEKOĽKO VÝZNAMNEJŠÍCH OJEDINELÝCH NÁLEZOV Z BRATISLAVY-RUSOVIEC

Vladimír Varsík - Igor Žundálek

Bratislava, časť Rusovce, doba rímska, rímskoprovinciálna kultúra, kastel, pohrebisko, ojediné nálezy, uloženie AÚ SAV, pracovisko v Bratislave.

V príspevku predkladáme ojedinelé nálezy, ktoré sme získali v r. 1992-1993 jednak zberom s detektorm (I. Žundálek), a jednak pri geodetických (M. Bartík) a odporových (J. Tirpák) meračiach v obci. Objavené mince určila E. Kolníková z AÚ SAV v Nitre.

1. Maďarská ulica 45, areál kastela (obr. 111: 1; 44-24-18, 1 : 10 000, 364 : 144 mm). Nález mince Constantia II. (337-361).

2. Ulica Pohraničníkov 26/500 (obr. 111: 2; 44-24-18, 1 : 10 000, 389 : 168 mm). Pred domom v plynofikačnej ryhe a vo vyhádzanej hline našiel I. Žundálek keramiku a neurčiteľný as(?) z 1.-2. stor.

3. Ulica Pohraničníkov 38/506 (obr. 111: 3; 44-24-18, 1 : 10 000, 395 : 159 mm). Pri sledovaní plynofikačných rýh sa v humusovej vrstve, siahajúcej v týchto miestach až do hĺbky 100 cm našlo deformované bronzové prelamované kovanie (obr. 112: 2). Patri medzi esteticky náročnejšie vypracované, tzv. vojenské bronzy. Nášmu terčíku s okrajom zahnutým nadol blízku analógiu predstavuje nález z Weißenburgu (Oldenstein 1977, Taf. 88: 1135). Prelamovanie v podobe srdiečok a kvapiek je bežným výzdobným motívom vojenských broncov 2.-3. stor. (Oldenstein 1977, Taf. 88: 1138-1140).

4. V areáli ZDŠ na Vývojovej ul. (obr. 111: 4; 44-24-18, 1 : 10 000, 422 : 133 mm) našiel I. Žundálek v plynofikačnej? ryhe a vo vyhádzanej hline rímsku úžitkovú keramiku, terru sigillatu, centenionalis Constanca (333-350) a bronzový nit (obr. 112: 1). Podobné bronzové nity sú častým nálezom v rímskych kasteloch a súvisia s vojenskou výstrojou (presnú analógiu uvádza napr. N. Walke 1965, s. 148, Taf. 98: 11).

5. V extravidláne obce juhozápadne od železnice pri RD v polohe Dlhé oráčiny (obr. 111: 5; 44-24-18, 1 : 10 000, 410 : 183 mm) sa okrem atypickej rímskej úžitkovej keramiky, zliatkov olova, železných kľincov našli aj dva črepy terry sigillaty, bronzový ohnutý krúžok (obr. 112: 3) a bronzová spona (obr. 112: 4).

Najdôležitejším nálezom je fragment cibulovitej spony, z ktorej zostal zachovaný lúčik zdobený rebríčkovitým motívom a obdlžniková nôžka s lineárhou fazetovanou výzdobou na konci ukončenou dvoma jamkami. I keď pre precízne typologické zaradenie chýba dôležité priečne rameno, podľa dĺžky lúčika a nôžky, ako i výzdobou nôžky vykazuje rusovský nález blízkosť k typu 2B podľa typológie E. Kellera, ktorú modifikoval Ph. M. Pröttel (1991, s. 353). Časovo uvedený typ spony spadá do rámca vymedzeného približne rokmi 300-340 (Pröttel 1991, s. 353-357). Toto dátovanie potvrdzuje tvarove i výzdobne blízky exemplár z hrobu 84 na gerulatskom pohrebisku Ib, sprevádzaný mincou Licinia pat. (307-323; Kraskovská 1974, s. 54, obr. 83: 1).

Lokalita 1 sa jednoznačne nachádza v areáli vojenského tábora. Už menej jasná je situácia v priestore lokalít 2-3. V týchto miestach sa všeobecne ráta s rozšírením táborovej osady (*vicus*). Obraz však zdaleka nebude tak jednoduchý, keďže priekopy objavené v prvej polovici 80-tych rokov (Pichlerová 1985, s. 198-199) naznačujú, že i tu musíme počítať minimálne s dočasou vojenskou prítomnosťou, priestorovo nezávislou od tábora na brehu Rusovského kanála.

Nálezy z lokality 4 sú z miest nachádzajúcich sa medzi pohrebiskom I skúmaným L. Kraskovskou v 60-tych rokoch a hrobom zisteným v r. 1980 (Pichlerová 1991, s. 82). Pochádzajú teda zrejme z rozrušených hrobov a sú ďalším dôkazom, že pohrebisko z väčej časti nie je doskúmané (platí to nielen smerom na juhovýchod, odkiaľ sú naše nálezy, ale najmä smerom na severozápad, kde sa

velká časť rozsiahlej nekropoly nachádza pod súčasnými záhradami a rodinnými domami (Schmidtová 1995, s. 118-120).

Zatiaľ nemáme k dispozícii jednoznačné indície, na základe ktorých by bolo možné rozhodnúť, či lokalita 5 skrýva sídliskové alebo hrobové celky (vzhľadom na blízkosť pohrebiska II nemožno vylúčiť ani jednu možnosť). Už dávnejšie sa v týchto miestach našiel ojedinelý nález centenionala Constantia II. (337-361; Radnóti - Gabler 1982, s. 55, obr. 8: IV). Kedže nálezy siahajú až do 4. stor., obe alternatívy majú svoju hodnotu (horná hranica pochovávania na nekropole II sa kladie doteraz na prelom 2. a 3. stor., resp. po začiatok 3. stor.).

Literatúra

- KRASKOVSKÁ, L. 1974: Gerulata Rusovce. Rímske pohrebisko I. Bratislava 1974.
- OLDENSTEIN, J. 1977: Zur Ausrüstung römischer Auxiliareinheiten. Studien zu Beschlägen und Zierat an der Ausrüstung der römischen Auxiliareinheiten des obergermanisch-raetischen Limesgebietes aus dem zweiten und dritten Jahrhundert n. Chr. In: BRGK, 57, 1976. Mainz am Rhein 1977, s. 49-284.
- PICHLEROVÁ, M. 1985: Výskum v Bratislave-Rusovciach. In: AVANS v r. 1984. Nitra 1985, s. 198-202.
- PICHLEROVÁ, M. 1991: Výskum Gerulaty. In: AVANS v r. 1989. Nitra 1991, s. 81-83.
- PRÖTTEL, Ph. M. 1991: Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln. In: Jhb. RGZM, 35/1, 1988. Mainz 1991, s. 347-372.
- RADNÓTI, A. - GABLER, D. 1982: A Rusovcei (Oroszvár) ásatások (1942-43). In: CAH, 1. Budapest 1982, s. 47-71.
- SCHMIDTOVÁ, J. 1995: Záchranné výskumy v Rusovciach. In: AVANS v r. 1993. Nitra 1995, s. 118-120.
- WALKE, N. 1965: Das römische Donaukastell Straubing-Sorviiodurum. In: Limesforschungen, 3. Berlin 1965.

EINIGE BEDEUTENDERE FUNDE AUS BRATISLAVA-RUSOVCE. Der Beitrag bringt Einzelfunde, die in den letzten zwei Jahren in Bratislava-Rusovce (Gerulata; Abb. 111) gewonnen wurden. Die Münzfunde bestimmte E. Kolníková aus dem AI der SAW zu Nitra. 1. Gasse Maďarská 45, Kastellareal, Münze Constantius II (323-361). 2.-3. Gasse Ulica Pohraničníkov, Raum südwestlich des Lagers, Fund eines näher nicht bestimmmbaren As(?) aus dem 1.-2. Jh. und ein deformierter scheinbenförmiger Bronzebeschlag mit umgebogenem Rand und Durchbruchsmusterung (Abb. 112: 2). 4. Beim Graben einer Rinne im Areal der Grundschule fand man römische Gebrauchsgeräte, Terra sigillata, einen Centenionalis des Constans (333-350) und einen Bronzeniet (Abb. 112: 1). Die Funde stammen wahrscheinlich aus gestörten Gräbern des Gräberfeldes I. 5. Im Extravillan der Gemeinde aufgesammelte römische Gebrauchsgeräte, Terra sigillata, Nägel, Bronzeringe (Abb. 112: 3) und eine bronzene Zwiebelkopffibel (Abb. 112: 4). Bisher ist es nicht klar, ob sich an diesen Stellen Siedlungsobjekte befinden oder ob hierher die Nekropole II von Gerulata reichte.

TRETIA SEZÓNA VÝSKUMU NEOLITICKÉHO SÍDLISKA V ZALUŽICIACH

Marián Vizdal

Zalužice, časť Malé Zalužice (okr. Michalovce), Blatá (38-14-15, 1 : 10 000, 23 : 112 mm), skupina Szatmár, kultúra so starou lineárной keramikou, sídlisko, záchranný výskum, uloženie nálezov študijná zbierka KDaA FF UPJŠ v Prešove.

Záchrannému výskumu (september, október) predchádzala obhliadka lokality. V priestore zistených objektov bola vykonaná plošná odkrývka. Preskúmaná plocha cca 1800 m². Zo zistených objektov sa tri nachádzajú na juhozápadnej strane (obj. A/93, B/93, D/93), jeden na východnom okraji skúmaného sídliska (obj. C/93). Doteraz zistené objekty sa sústredujú v dvoch formáciách, medzi ktorými je plocha s nevýraznými útvarmi bez nálezov (obr. 113).

O b j e k t A/93

Rozmery: 500 x 330 cm. Nepravidelná sídlicková jama s viacerými lalokovitými výbežkami, orientovaná dlhšou osou v smere S-J, s mierne sa zvažujúcimi stenami. Nerovné dno leží v max. hĺbke 70 cm. Črepový materiál je jednotný. Čierne malovaný ornament má ráz kultúry so starou lineárnom keramikou. Po obvode objektu sa nachádza päť prieplátkov, hlbokých 15-45 cm, bez nálezov (obr. 114).

O b j e k t B/93

Nepravidelná, dvojdielna sídlicková jama s rozmermi 370 x 210 cm, nerovným dnom s prieplátkami hlbokými 35-110 cm, orientovaná v smere V-Z. V strednej časti objektu na južnej stene bola zosunutá mazanica v mase, pochádzajúca z destrukcie pece (?). V severnej, kotlovite sa zvažujúcej stene objektu bola zapustená kolová jamka s rozmermi 8 x 15 cm (obr. 116: 1). V keramickom materiáli je početná čierne malovaná keramika zdobená líniemi i plošnými vzormi. Z rekonštruovanateľných tvarov sú zastúpené dve čiernomalované baňaté vázy s okrúhlym dnom a štvoruholníkovým telom i hrndlom.

O b j e k t C/93

Jama ladvinovitého tvaru s rozmermi 375 x 230 cm, orientovaná v smere S-J. Pri okrajoch objektu mierne sa zvažujúce steny. V strednej časti sa nachádza prieplátnina s nerovným dnom v hĺbke 30 cm, so stopami malých kolových jamok po obvode (priemer 5-7 cm). Sporadicky črepový materiál. Objekt pravdepodobne nemal obytnú funkciu (obr. 116: 2).

O b j e k t D/93

Dvojdielna sídlicková jama, orientovaná dlhšou osou v smere JV-SZ. Prvú časť tvorila približne kruhová jama s rozmermi 290 x 270 cm. Nerovné dno v hĺbke 40-55 cm. Na juhovýchodnej strane bola oddelená stienkou s kolmými stenami od druhej, plynnejjnej podkovovitého tvaru s rovným dnom ležiacim v hĺbke 10 cm. Rozmery: 110 x 130 cm (obr. 116: 3). Výplň obsahovala črepový, značne korodovaný materiál a kameninu, najmä obsidiánovú industriu.

Pri počiatoknej prehliadke lokality bol okrem iných artefaktov nájdený neumelo formovaný, plochý keramický tvar s početnými minerálnymi prímesami. Rozmery: v. 7,7 cm, š. 4,9 cm, max. hr. 3,5 cm (obr. 115). Vzhľadom na nálezové okolnosti možno len s výhradami uvažovať o artefakte ako o idole. Určité analógie predstavuje antropomorfna figúrka z Měteleku, z prostredia krišskej kultúry (Titov 1980, s. 112, obr. 54: 6).

Získaný črepový materiál z uvedených objektov je charakterom blízky skupine Kopčany. Záchranný výskum v r. 1993 priniesol nové poznatky o usporiadani a rozlohe staroneolitickej sídliska, pričom sa získali doklady o prítomnosti ďalších dvoch objektov na južnom okraji sídlickového areálu.

L i t e r a t ú r a

TITOV, V. S. 1980: Rannij i srednij neolit vostočnoj Vengrii. In: TITOV, V. S. - ERDÉLYI, I. 1980: Archeologija Vengrii. Kamennyj vek. Moskva 1980, s. 73-249.

DRITTE GRABUNGSSAISON AUF DER NEOLITHISCHEN SIEDLUNG IN ZALUŽICE. In Zalužice, Teil Malé Zalužice (Bez. Michalovce), wurde in der Lage Blatá auf 1800 m² Fläche eine Rettungsgrabung realisiert und dabei vier Objekte festgestellt. Drei befanden sich auf der Südwestseite der untersuchten Siedlung (Objekte A/93, B/93, D/93), eines an ihrem Ostrand (Obj. C/93). Die untersuchten Objekte konzentrieren sich in zwei Formationen, zwischen denen sich eine Fläche mit unausgeprägten fundleeren Gebilden befindet (Abb. 113).

Objekt A/93. Ausmaße: 500 x 330. Unregelmäßige Siedlungsgrube, Längsachse in N-S-Richtung. Maximale Tiefe der ungeraden Sohle 70 cm. Am Umfang des Objektes fünf 15-45 cm tiefe Vertiefungen ohne Funde (Abb. 114). Die Keramik ist vor allem mit schwarzgemaltem Ornament verziert. Kultur mit Linearerkeramik. Objekt B/93. Unregelmäßige, zweiteilige Siedlungsgrube. Ausmaße: 370 x 210 cm, ungerade Sohle mit Vertiefungen von 35-110 cm Tiefe. Orientierung: O-W. Im Mittelteil der Südwand Spuren einer Ofendestruktion(?). In der Nordwand des Objektes ein Pfostenloch von 8 x 15 cm Ausmaß (Abb. 116: 1). Rekonstruierbar sind zwei bauchige Vasen mit rundem Boden und vierkantigem Körper und Hals. Objekt C/93. Nierenförmige Grube, Ausmaße 375 x 230 cm, Orientierung N-S. Im Mittelteil eine Vertiefung mit

ungerader Sohle (T. 30 cm), mit Spuren kleiner Pfostenlöcher - Dm. 5-7 cm am Umfang (Abb. 116: 2). Sporadische Scherbenmaterial. Objekt D/93. Zweiteilige Siedlungsgrube (SO-NW). Der erste Teil ungefähr kreisförmig von 290 x 270 cm Ausmaß, die Sohle in 40-45 cm Tiefe. Auf der SO-Seite durch eine vertikale Trennwand von der zweiten seichteren Grube abgeteilt (T. 10 cm), Ausmaße 110 x 130 cm. Korrodiertes Scherbenmaterial, Obsidian-Industrie (Abb. 116: 3).

Bei der Begehung der Fundstelle fand man ein kunstlos geformtes flaches Keramikartefakt mit Mineralzusatz. Ausmaße: H. 7,7 cm, Br. 4,9 cm, max. D. 3,5 cm (Abb. 115). Eine gewisse Analogie stellt die anthropomorphe Figur aus Méhtelek dar (Titov 1980, S. 112, Abb. 54: 6). Das gewonne Scherbematerial aus den im J. 1993 untersuchten Objekten steht der Kopčany-Gruppe nahe.

ZÁCHRANNO-ZISŤOVACÍ VÝSKUM HISTORICKEJ ARCHITEKTÚRY V TOPOĽČANOCH

Egon Wiedermann

Topoľčany (okr. Topoľčany), východný okraj mestského jadra (M-34-121-A-d, 1 : 25 000, 111 : 205 mm), neolit (kultúra s lineárnej keramikou), doba halštatská (kultúra lužická), stredovek (10.-16. stor.), novovek, sídlisko, kaplnka P. Márie, osárium, záchranno-zisťovací výskum, uloženie nálezov VM v Topoľčanoch.

Záchranno-zisťovací výskum areálu barokovej kaplnky P. Márie na východnom okraji mestského jadra Topoľčian realizovalo Vlastivedné múzeum Topoľčany v letných mesiacoch r. 1993.

Zmenená lokalita leží na dodnes neporušenej časti vysokej pravobrežnej terasy rieky Nitry. V mieste areálu kaplnky pravobrežie kulminuje a ďalej južne prechádza do plochej riečnej inundácie. Celá terasa v intraviláne Topoľčian reprezentuje významné polykultúrne nálezisko, ktoré sa sleduje už niekoľko desaťročí.

Záchranno-zisťovaciemu výskumu predchádzal prieskum areálu kaplnky, ktorý bol vyvolaný zemnými prácam pre výkop rozvodu káblovej televízie. Prieskum stanovi orientačnú štruktúru osídlenia lokality, pričom treba spomenúť najmä nálezy kultúry s lineárnej keramikou, ktorá doteďa nebola v intraviláne Topoľčian zistená. Ďalej bol zozbieraný črepový materiál lužickej kultúry (stupeň HC), ako aj stredoveká keramika dokladajúca takmer nepretržité osídlenie tejto časti terasy od 10. stor.

Realizáciu archeologického výskumu najvýraznejšie ovplyvnili stopy kamennej architektúry na dne výkopu. V priebehu terénnych prác sa zistil zhruba štvorcový pôdorys (400 x 400 cm) stavby, ktorej predĺžená severovýchodná stena bola pravdepodobne súčasťou ochranného mŕtu cintorína. Základové muriivo (hrúbka 45-50 cm) pozostávalo z lomového a riečneho kameňa s minimom tehál (bez signácie), viazaných vápennou maltou s prímesou drsného riečneho piesku.

Sondou vo východnom rohu interiéru sa zistila vysoká koncentrácia antropologického materiálu, sekundárne uloženého vo vnútornom priestore objektu (cca 300-350 jedincov). Na dne sondy sa objavila a preskúmala sídlisková jama lužickej kultúry (stupeň HC).

Výskumné práce odkryli základy osária, ktorého funkčnosť možno hľadať v období novoveku. Slúžilo pravdepodobne na odkladanie kostí z rozrušených starších hrobov po vysvätení kaplnky P. Márie (r. 1743). Samotný cintorín, zaberajúci takmer celú plochu areálu, má podstatne staršiu tradíciu, a možno ho považovať za najstarší cintorín obyvateľov mesta.

RETTUNGS-FESTSTELLUNGSGRABUNG EINER HISTORISCHEN ARCHITEKTUR IN TOPOLČANY. Die Rettungs-Feststellungsgrabung im Areal der barocken Jungfrau-Maria-Kapelle (1743) in Topoľčany ergab Fundamente eines neuzeitlichen Ossariums. Die Stelle des Fundes bildet den Bestandteil einer umfangreichen polykulturellen Lokalität am rechten Ufer des Nitra-Flusses, die beinahe ununterbrochen vom Neolithikum bis in die Gegenwart besiedelt war.

NEOLITICKÝ NÁLEZ Z KUČÍNA

Peter Zubko

Kučín (okr. Vranov nad Topľou), Pri vodopáde (Letná turistická mapa 26, 1 : 100 000, 79 : 198 mm), neolit, ojedinelý nález, prieskum, uloženie nálezu u autora informácie.

Severozápadne od vodopádu na Ondave, na ľavej strane rieky (kedysi pravá strana rieky) bola nájdená obsidiánová čepielka (obr. 117) v štrkovom sedimente v hĺ. 10 cm.

NEOLITHISCHER FUND AUS KUČÍN. Im Gemeindekataster von Kučín (Bez. Vranov nad Topľou) ein Einzelfund einer neolithischen Klingenspitze aus Obsidian (Abb. 117).

PRIESKUM KATASTRÁLNEHO ÚZEMIA OBCE NIŽNÝ HRABOVEC

Peter Zubko

Nižný Hrabovec (okr. Vranov nad Topľou), paleolit mladý, neolit, ojedinelé nálezy, prieskum, uloženie náleزو u autora príspevku.

Počas prieskumu chotára obce sa kamenné nástroje našli v troch polohách.

1. Mláky (Letná turistická mapa 26, 1 : 100 000, 54 : 201 mm), mladý paleolit. Severozápadný okraj terasy pahorku. Bazálna časť čepele (obr. 118: 1) z bieleho limnokvarcitu.

2. Opálený dub (Letná turistická mapa 26, 1 : 100 000, 62 : 201 mm), paleolit mladý. Severoseverovýchodne od slaného prameňa na úpätí pahorku. Malý hrot (obr. 118: 2).

3. Za močidlom (Letná turistická mapa 26, 1 : 100 000, 76 : 219 mm), neolit. Časť patinovanej obsidiánovej čepele (obr. 118: 3). Sekundárne nájdená v štrku dovezenom z uvedenej polohy. Štrk pochádzal z ľavého brehu rieky Ondavy z hĺ. 0,5 m.

BEGEHUNG DES GEMEINDEKASTERS VON NIŽNÝ HRABOVEC. Im Gemeindekataster von Nižný Hrabovec (Bez. Vranov nad Topľou) erschienen in drei Lagen Einzelfunde. 1. Jungpaläolithische Klinge aus Limnoquarzit (Abb. 118: 1). 2. Kleine jungpaläolithische Spitze (Abb. 118: 2). 3. Neolithische Klinge aus Obsidian (Abb. 118: 3).

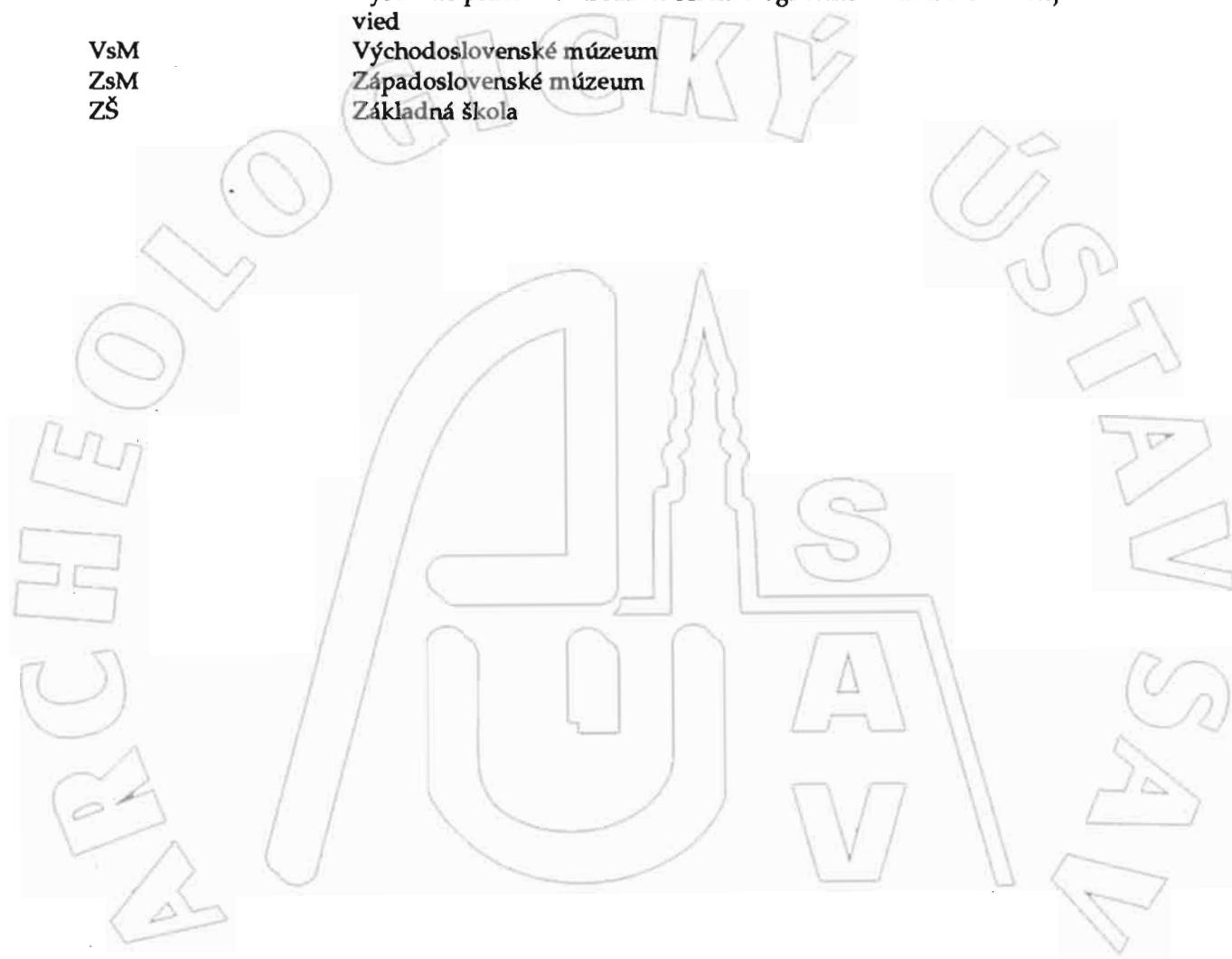
SKRATKY ČASOPISOV A ZBORNÍKOV

AAC	Acta Archaeologica Carpathica
AH	Archaeologia Historica
AR	Archeologické rozhledy
AVANS	Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku
BRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Komission
CAH	Communicationes Archaeologicae Hungariae
ČMSS	Časopis muzeálnej slovenskej spoločnosti
FAP	Fontes Archaeologici Posnanienses
GfČ	Geografický časopis
HC	Historica Carpatica
HS	Historica Slovaca
Jhb.RGZM	Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz
SbMSS	Sborník muzeálnej slovenskej spoločnosti
SbSNM	Sborník Slovenského národného múzea
SIA	Slovenská archeológia
SIN	Slovenská numizmatika
ŠtZ	Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV
VSP	Vlastivedný sborník Považia
VZP	Vlastivedný zborník Považia
ZbFFUK	Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského

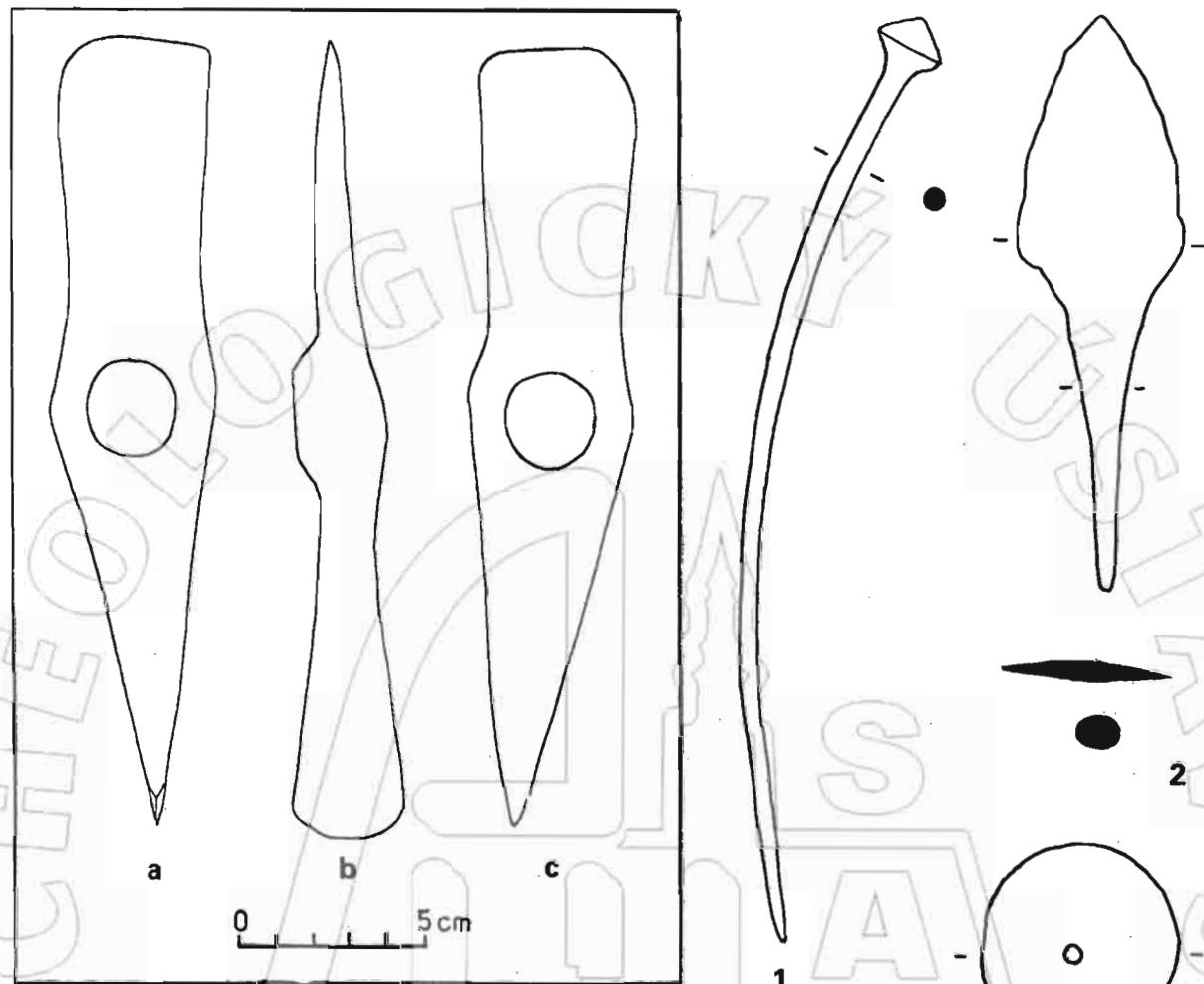
SKRATKY NÁZVOV PRACOVÍSK

AM SNM	Archeologické múzeum Slovenského národného múzea
AÚ SAV	Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied
BM	Balneologické múzeum
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Komenského
FF UPJŠ	Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
GM	Gemerské múzeum
IA UJ	Instytut Archeologii Uniwersytet Jagielloński
I.R.S.N.B.	Institut royal des sciences naturelles de Belgique
JRD	Jednotné rolnícke družstvo
KDaA FF UPJŠ	Katedra dejín a archívnictva Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
KM	Kysucké múzeum
MNM	Magyar nemzeti múzeum
MSPSOP	Mestská správa pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody
MM	Mestské múzeum
MÚOP	Mestský ústav ochrany pamiatok
NM	Nitrianske múzeum
PÚ	Pamiatkový ústav
PÚ-RS	Pamiatkový ústav - regionálne stredisko
PM	Podunajské múzeum
PD	Poľnohospodárske družstvo
PvM	Považské múzeum
RD	Roľnícke družstvo
ROSOSK	Regionalny ośrodek studiów i ochrany środowiska kulturoowego
SSS	Slovenská speleologická spoločnosť
SBM	Slovenské banské múzeum

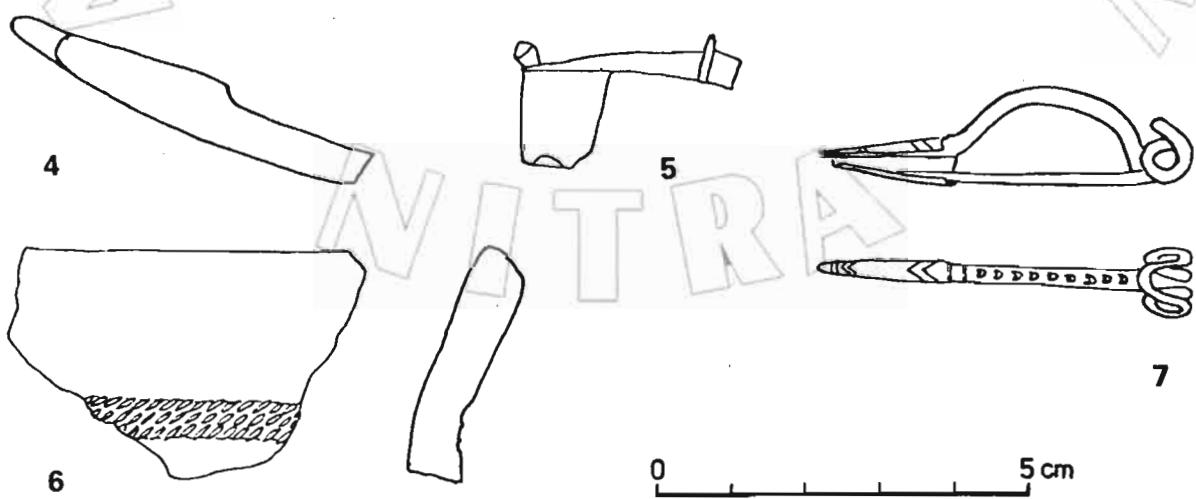
SMOPaJ	Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskýň
SM	Stredoslovenské múzeum
ŠG	Štátnej galéria
VaLM	Vlastivedné a literárne múzeum
VM	Vlastivedné múzeum
VPS AÚ SAV	Vysunuté pracovné stredisko Archeologickeho ústavu Slovenskej akadémie vied
VsM	Východoslovenské múzeum
ZsM	Západoslovenské múzeum
ZŠ	Základná škola

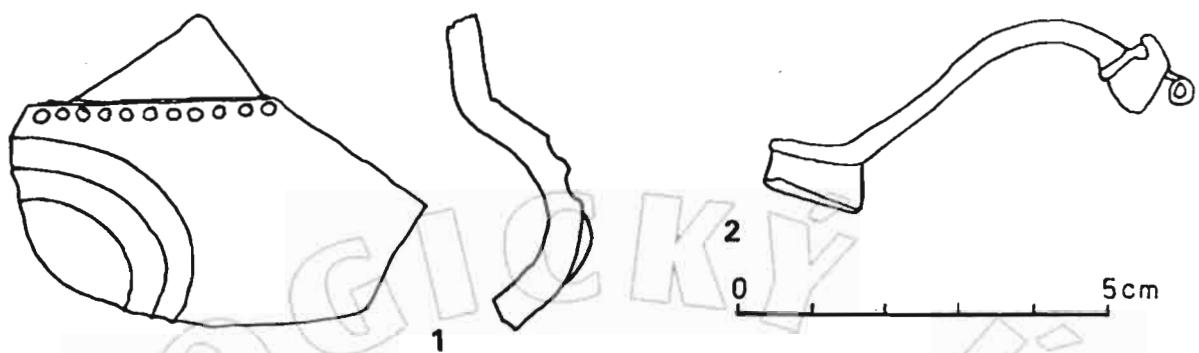
NITRA

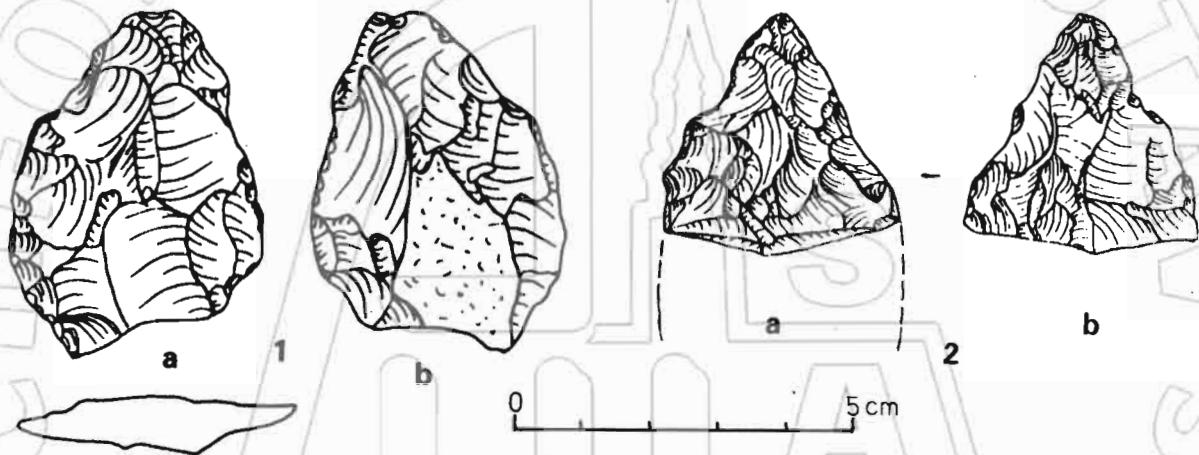
Obr. 1. Vieska nad Žitavou. Medená sekera typu Nógrádmarcal. (R. Bača - V. Krupa, s. 21.)

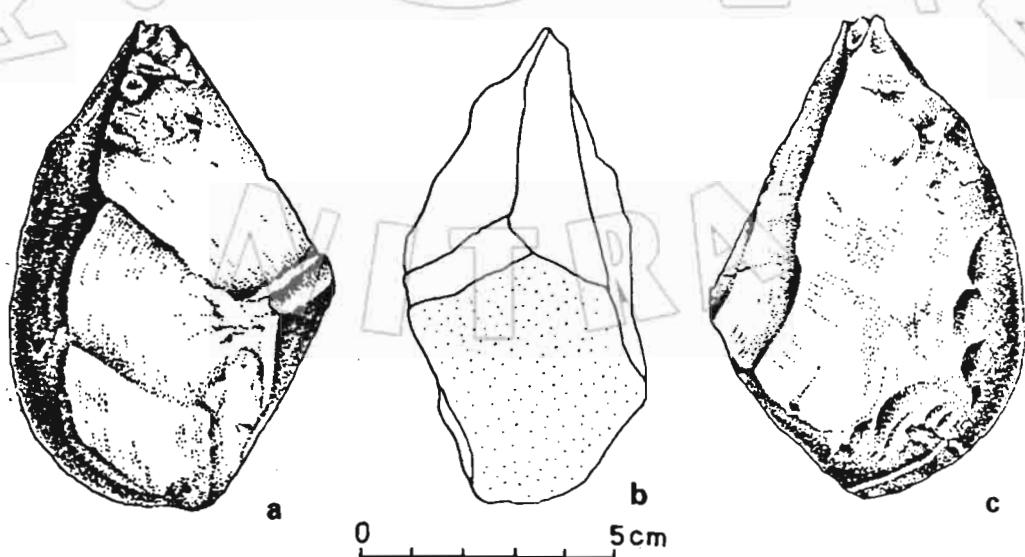
Obr. 2. Nálezy z prieskumu. 1, 3, 4, 6 - Blatné; 2, 5 - Kaplná; 7 - Vištuk. (J. Bartík - J. Šrbík, s. 22.)

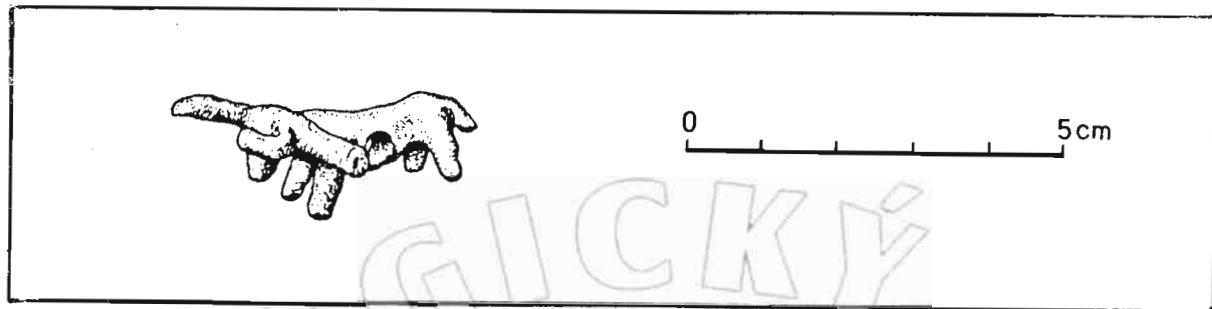
Obr. 3. Nálezy z prieskumu. 1 - Cífer; 2 - Čataj. (J. Bartík - J. Štrbík, s. 22.)

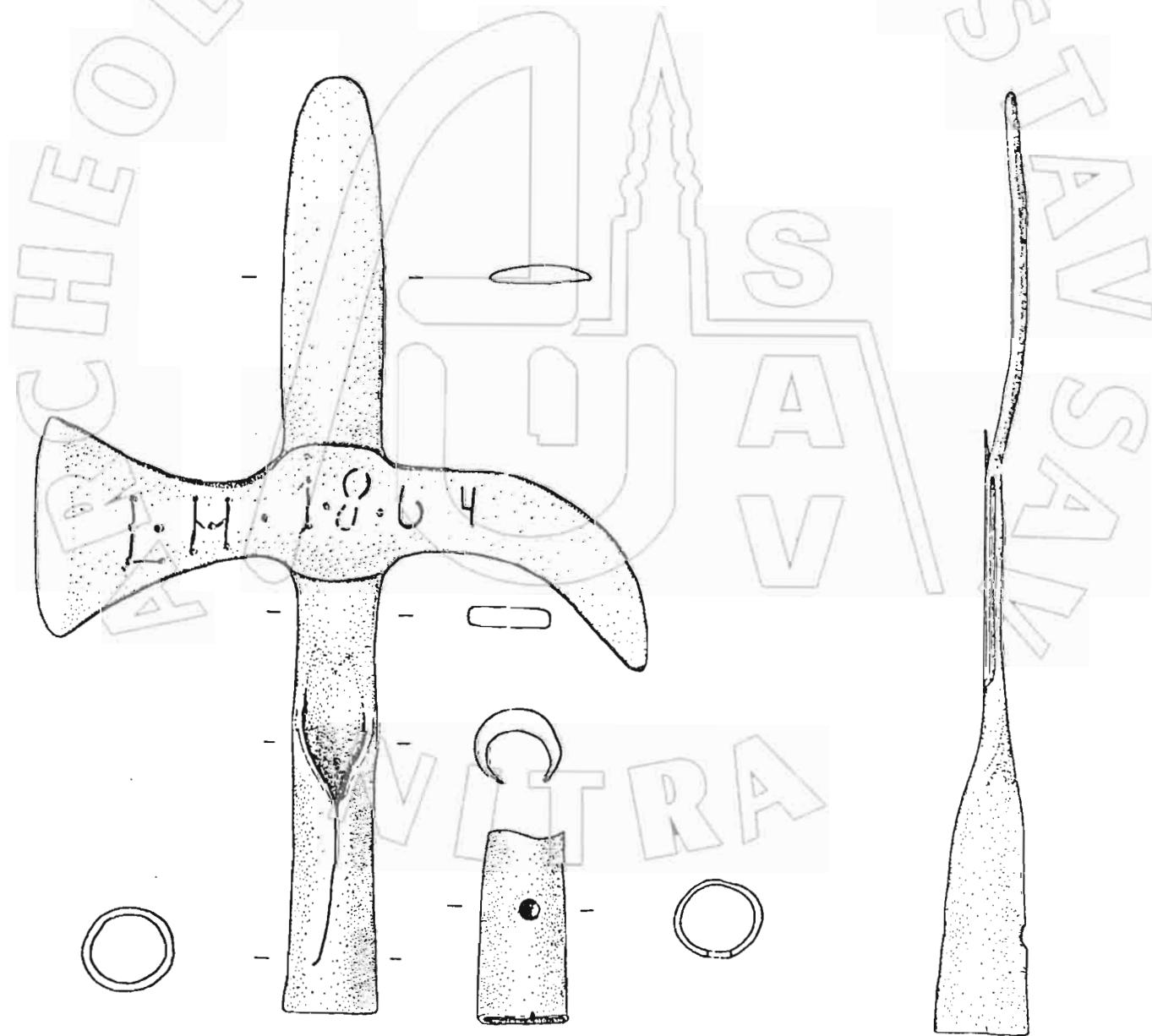
Obr. 4. Velký Šariš (Bikoš VI). Zlomky listovitých hrotov. (L. Bánesz - M. Vizdal, s. 24.)

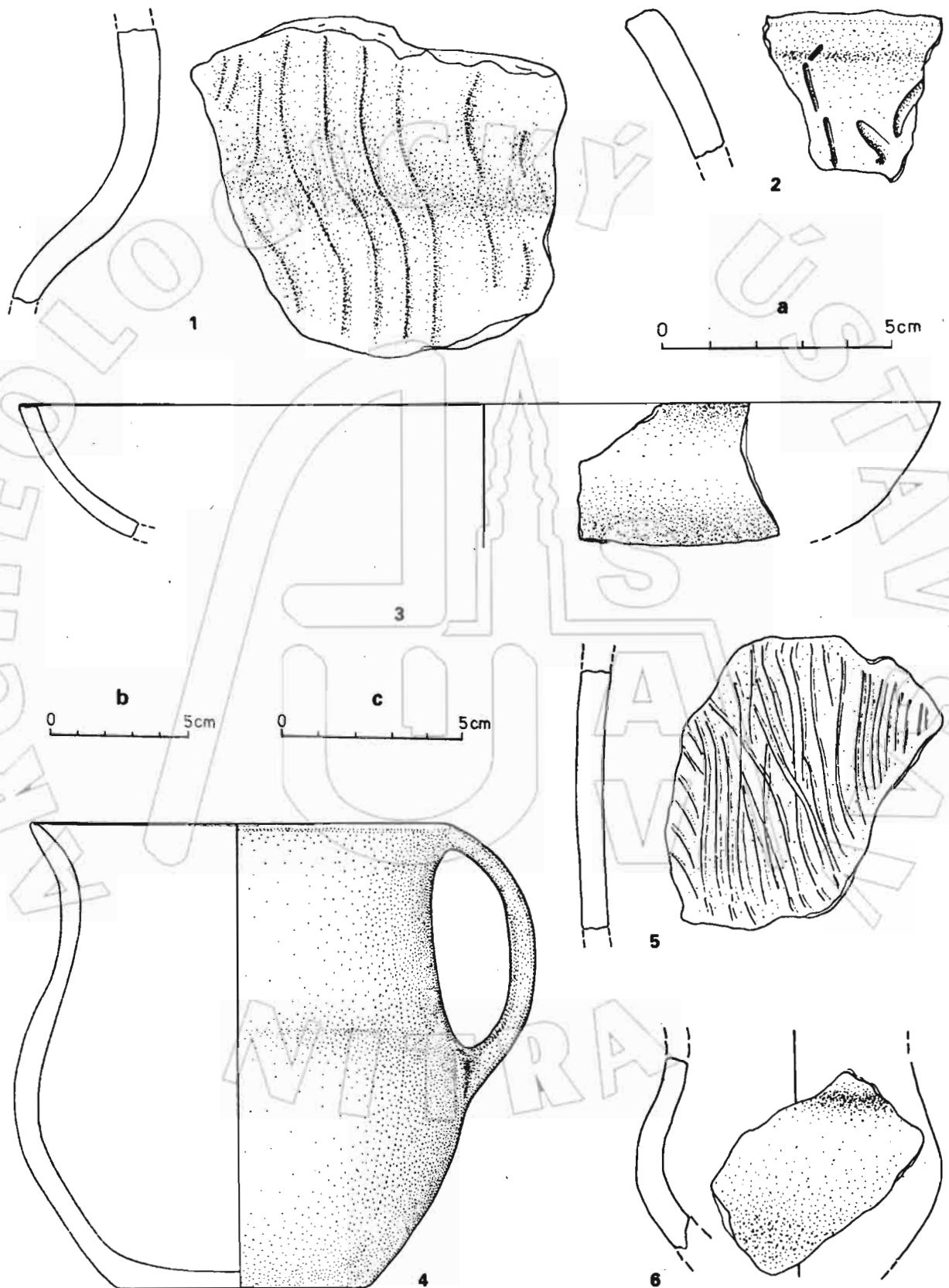
Obr. 5. Velký Šariš (Bikoš V). Stredopaleolitický pästný klin. (L. Bánesz - M. Vizdal, s. 25.)

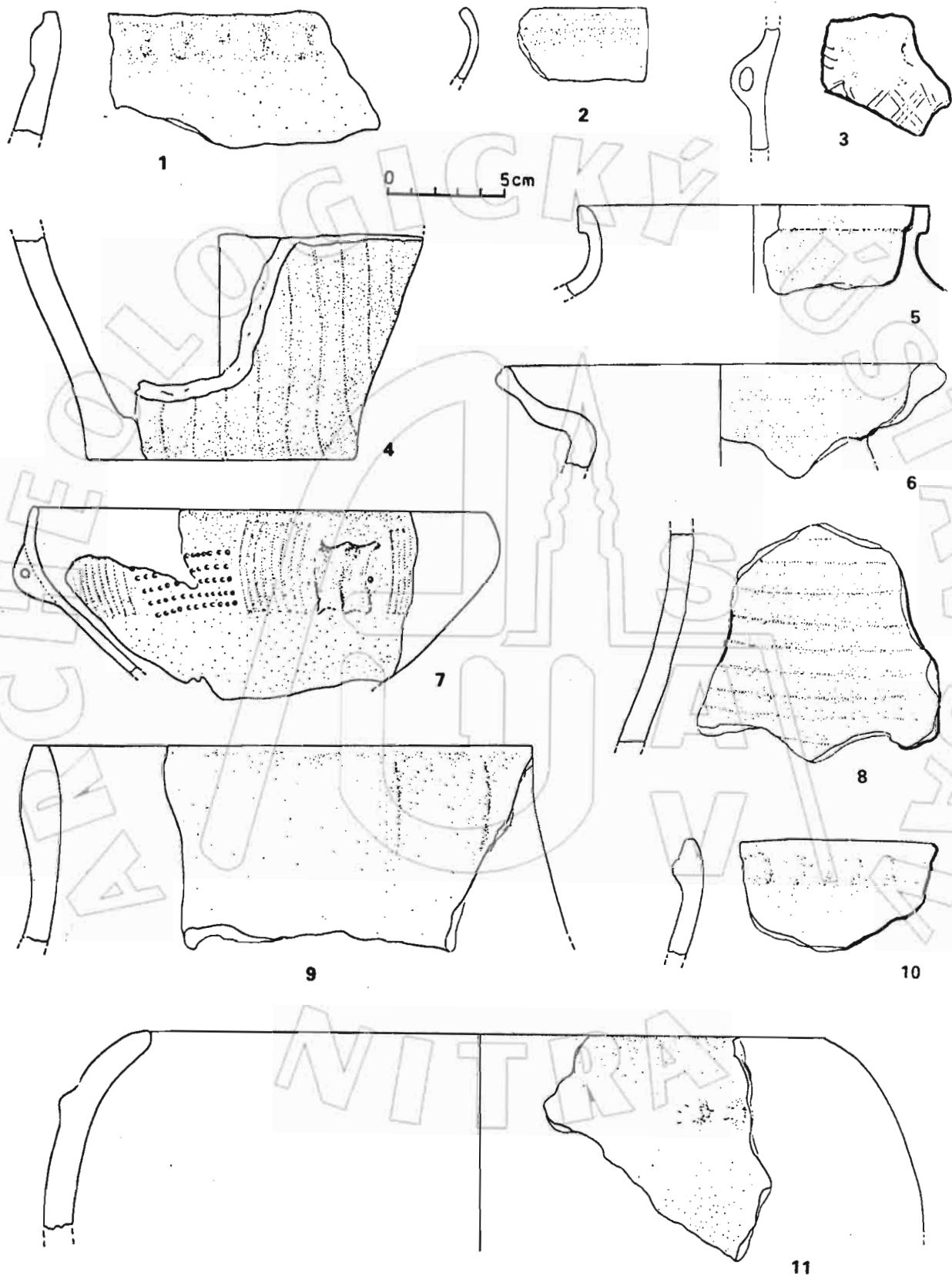
Obr. 6. Liskova (jaskyňa). Eneolitická plastika bovida. Kresba I. Berta. (J. Bártá, s. 25.)

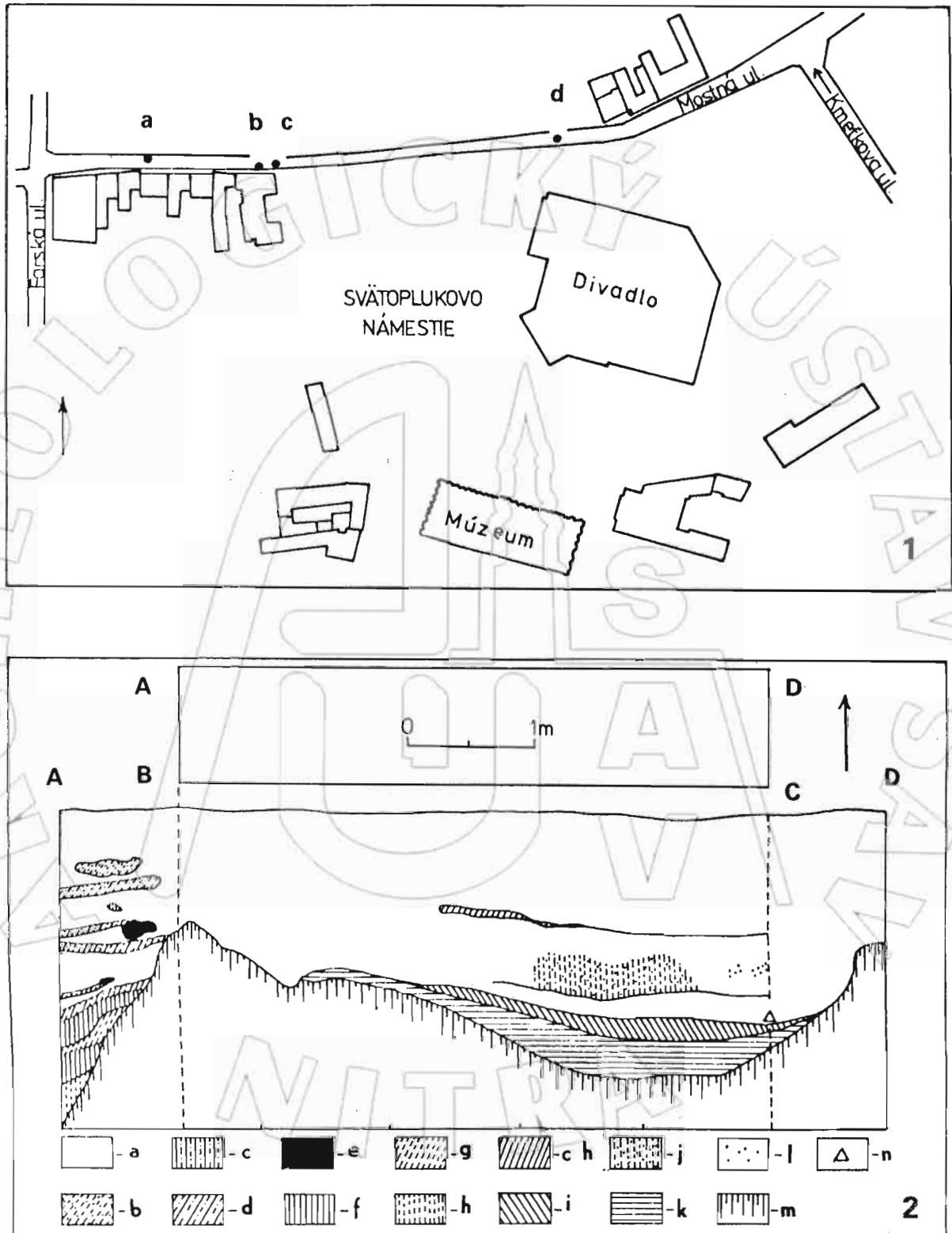
Obr. 7. Nitra, časť Chrenová. Halapartná z roku 1864. (J. Bátorá, s. 27.)

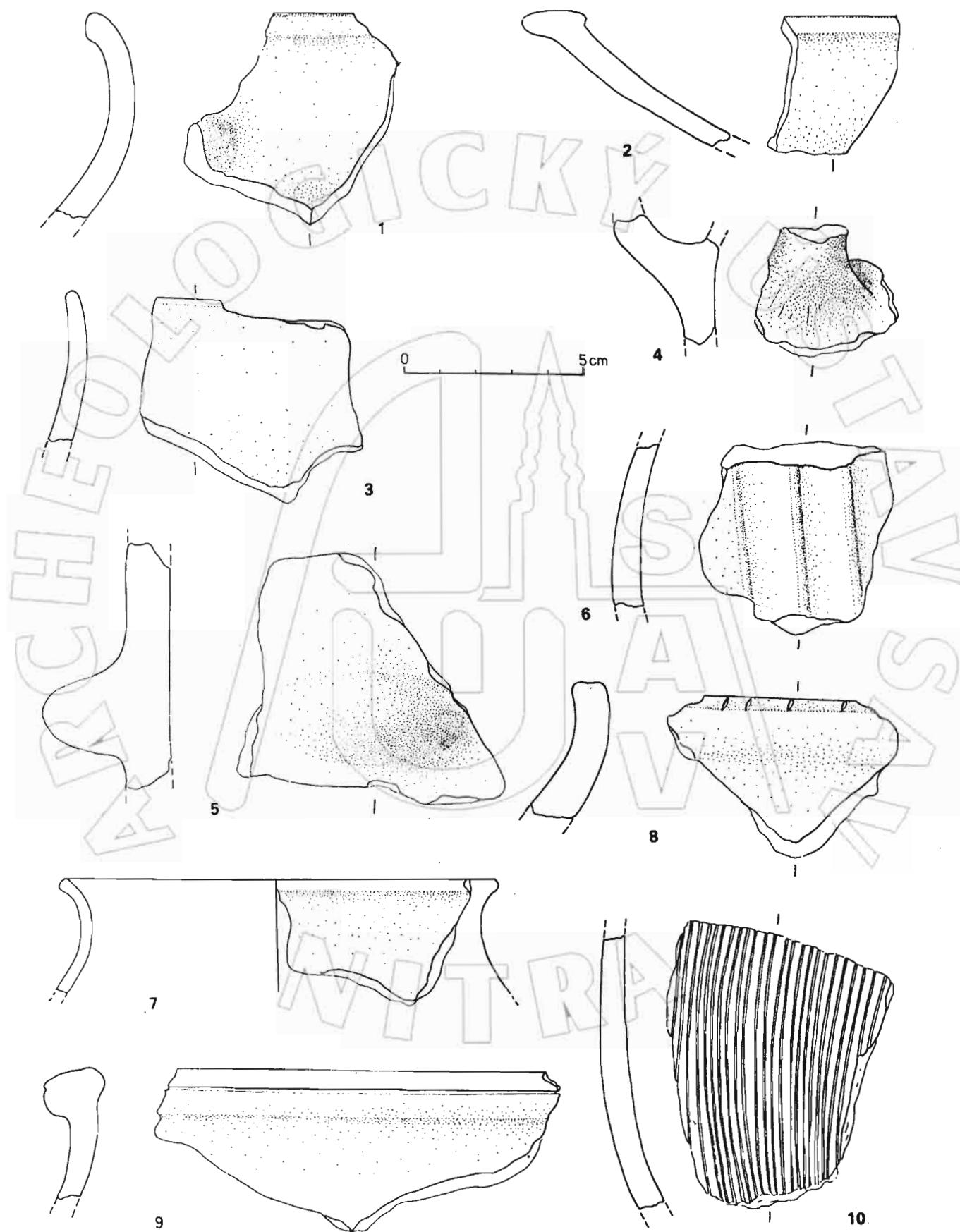
Obr. 8. Rybník. Výber materiálu zo sídliska zo staršej doby bronzovej. Mierka a: 2, 6; b: 1, 3, 5; c: 4.
(J. Bátor, s. 28.)

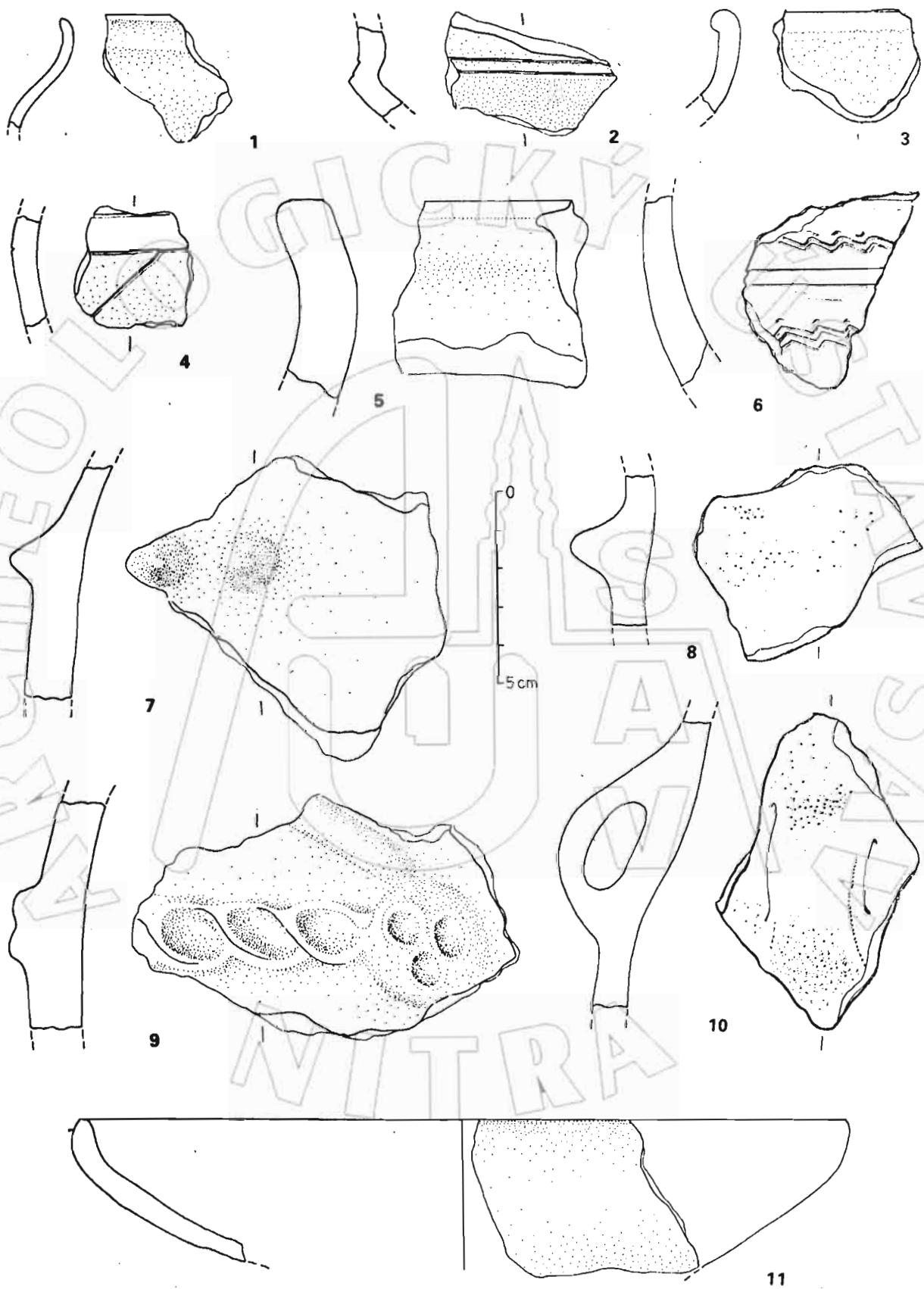
Obr. 9. Nitra, časť Dolné Krškany. Výber materiálu z polykultúrneho sídliska. (J. Bátor, s. 28.)

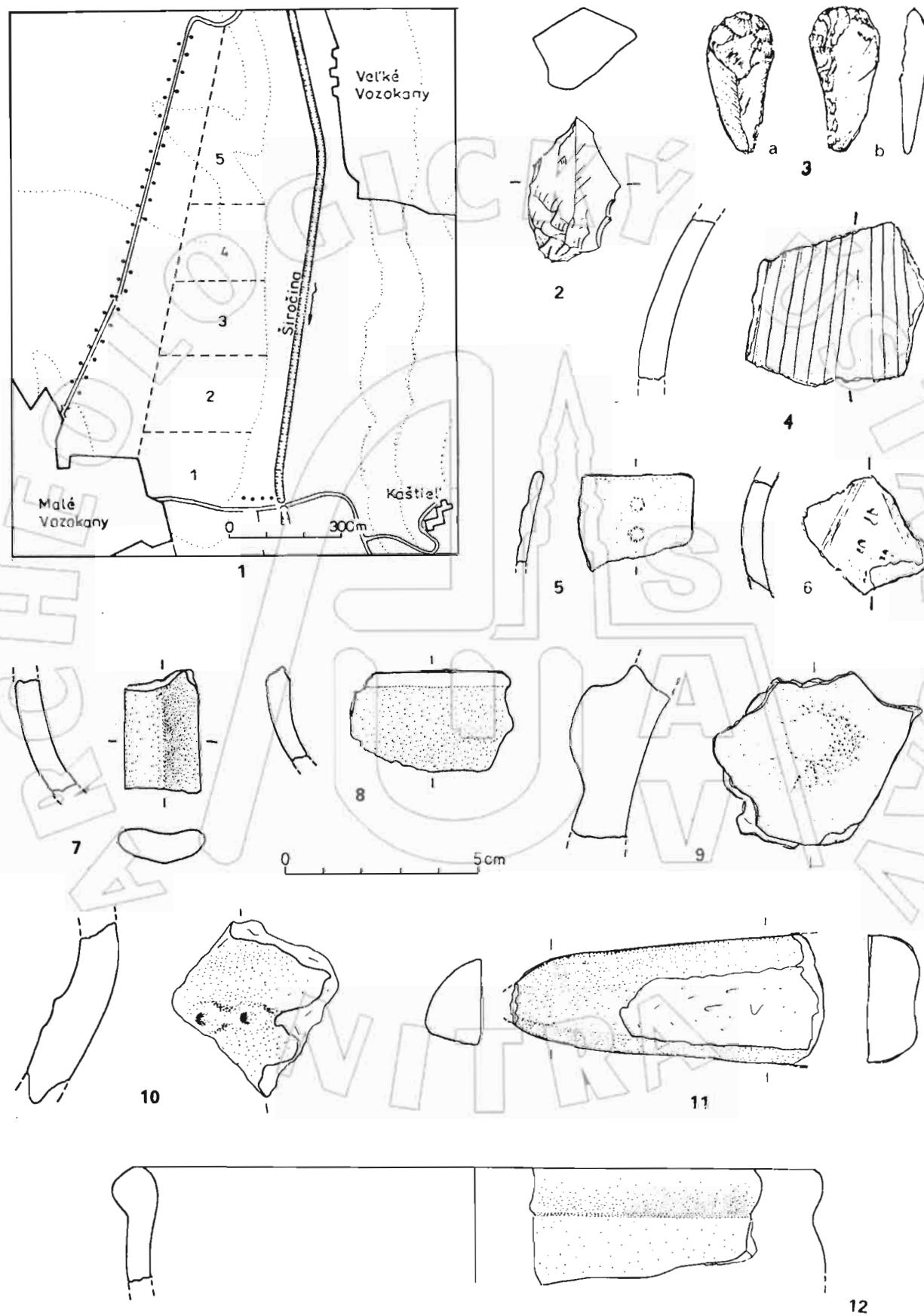
Obr. 10. Nitra (Mostná ulica). 1 - situáčny plán námestia s vyznačenými ryhami; 2 - schematický pôdorys a profil východnej, južnej a západnej ryhy. Legenda: a - tmavošedá hlina; b - uhlíky, popol; c - pieskovec; d - šedý pieskovec; e - kamene; f - tmavšia hnédá hlina; g - žltá piesčitá pôda; h - bledohnedá hlina; ch - žltohnedá hlina; i - tmavohnedá piesčitá pôda; j - mazanica a uhlíky; k - bledá žltohnedá vrstva; l - uhlíky; m - spraš; n - črep. (J. Bátor - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, s. 29.)

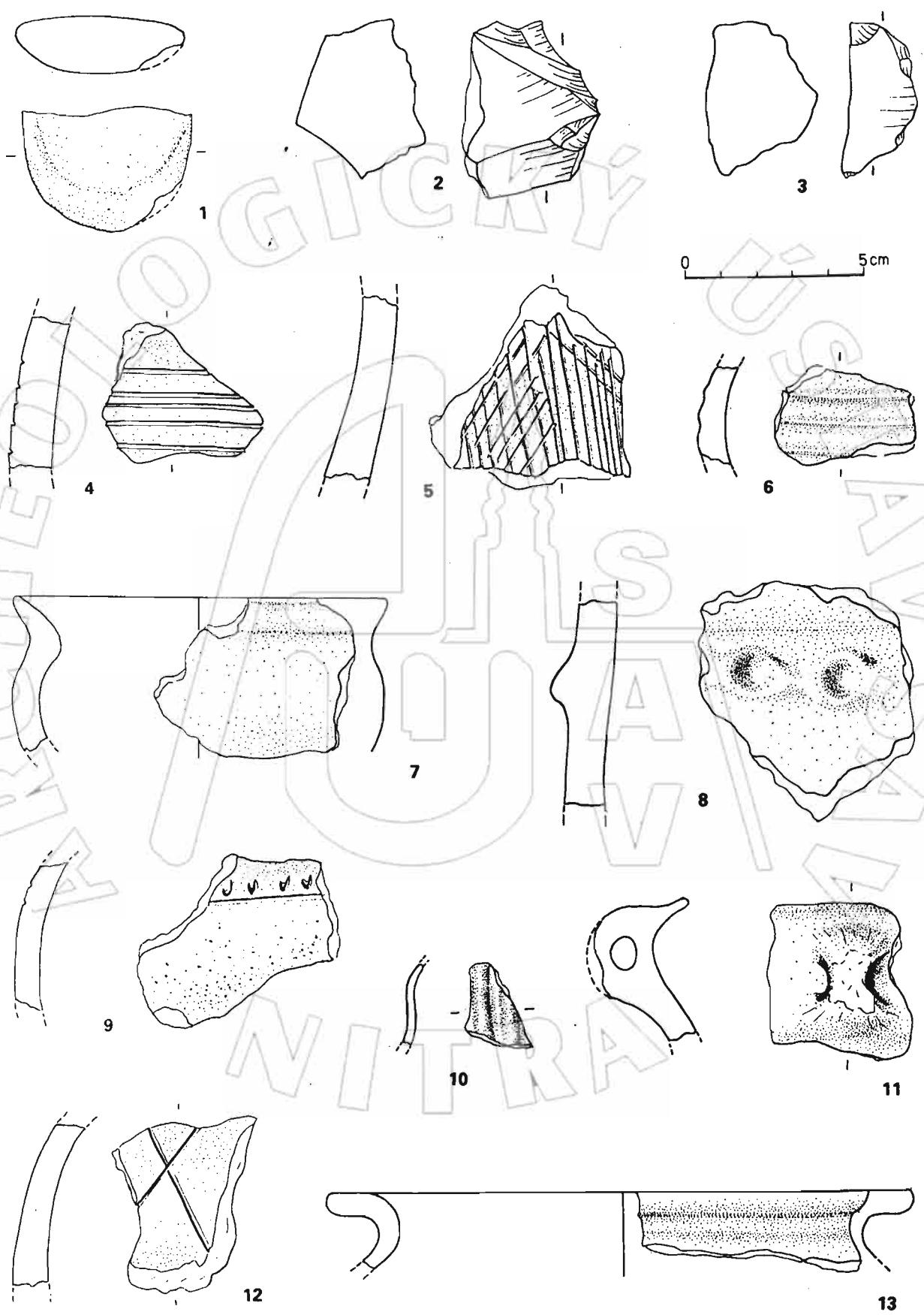
Obr. 11. Nitra (Mostná ulica). Výber nálezov. 1-4 - ryha pre kábel; 5-10 - ryha pre kanalizačný vpusť pred č. p. 29. (J. Bátor - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, s. 29.)

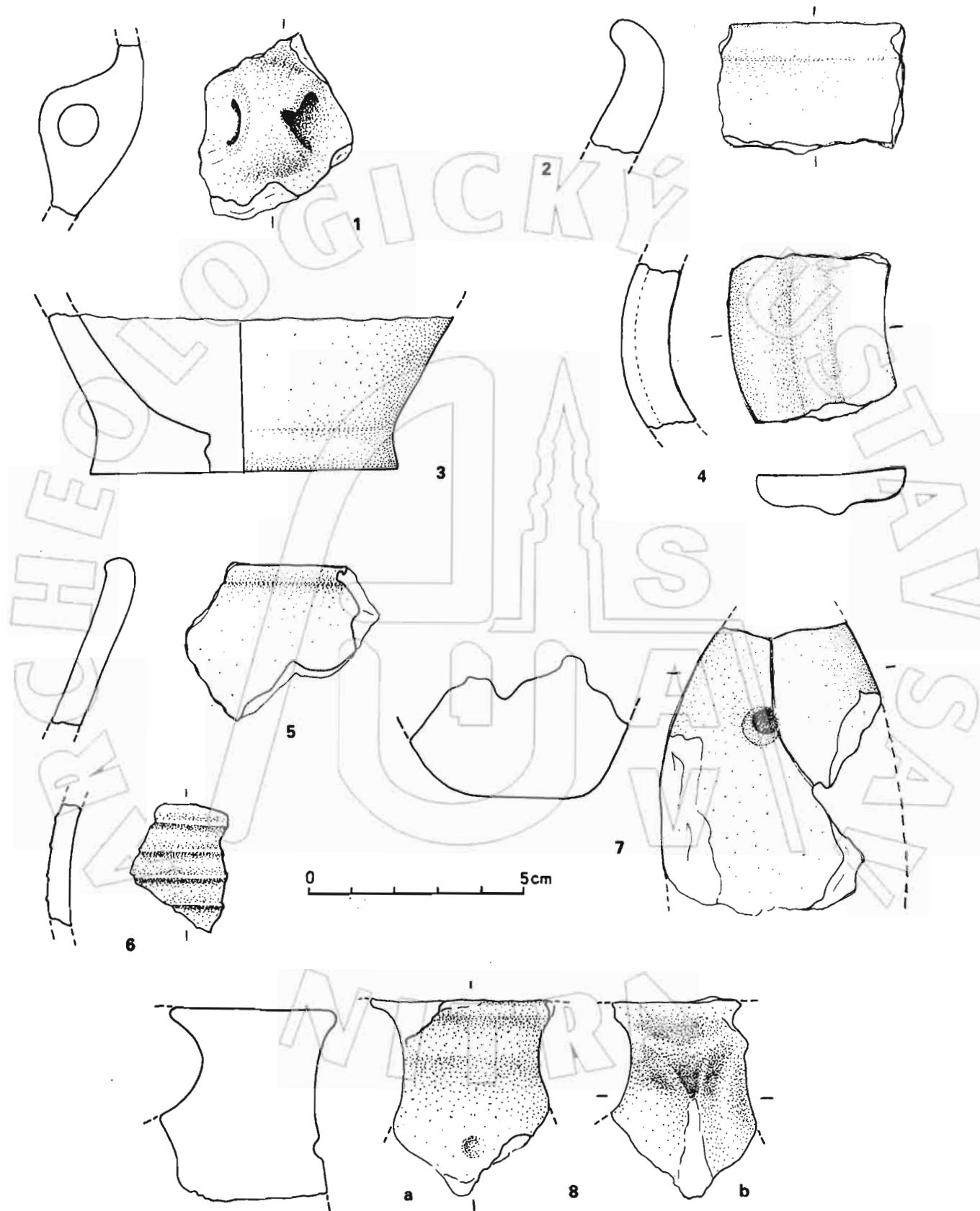
Obr. 12. Nitra (Mostná ulica). Výber nálezov. 1-3, 5-11 - z výplne priekopy; 4 - hlinitá vrstva nad priekopou. (J. Bátor - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, s. 29.)

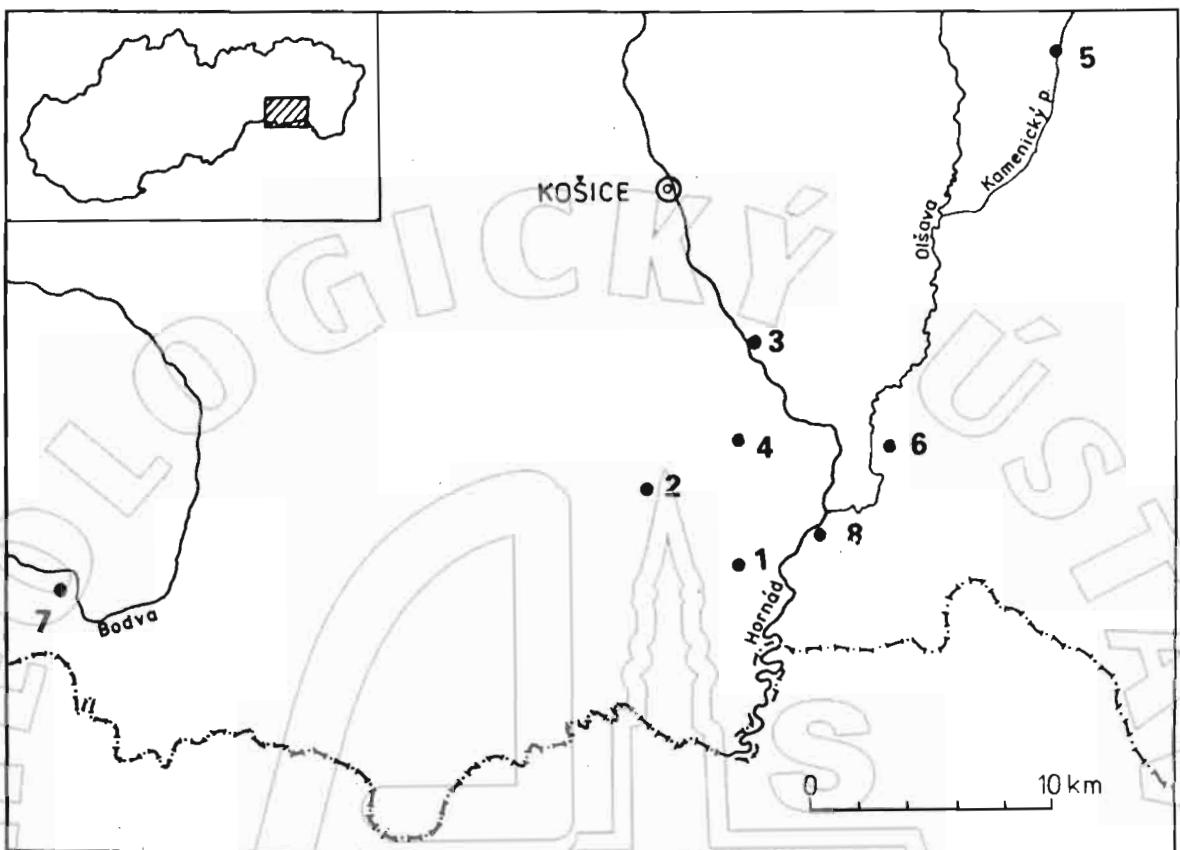
Obr. 13. Malé Vozokany. 1 - mapa s vyznačením sektorov 1-5, systematicky preskúmané pri povrchovom prieskume; 2-12 - výber materiálu zo sektoru 1. (J. Bátor - F. Falkenstein - B. Hänsel, s. 30.)

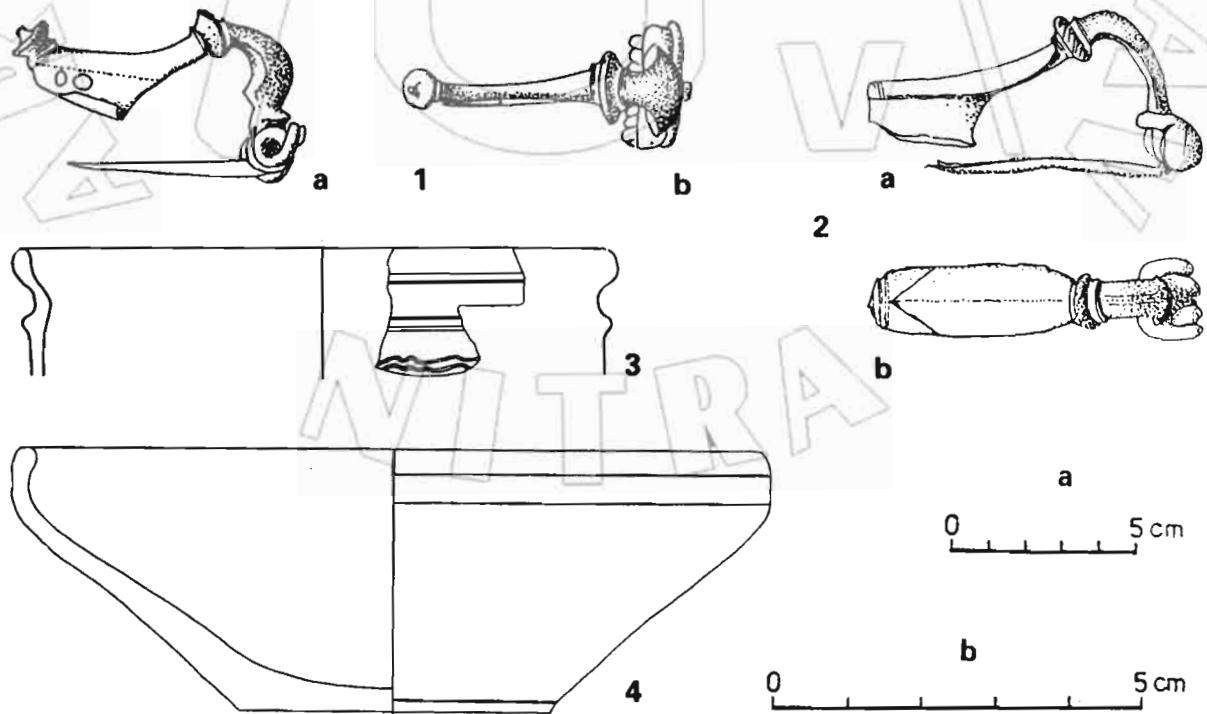
Obr. 14. Malé Vozokany. Výber materiálu zo sektoru 2. (J. Bátor - F. Falkenstein - B. Hänsel, s. 30.)

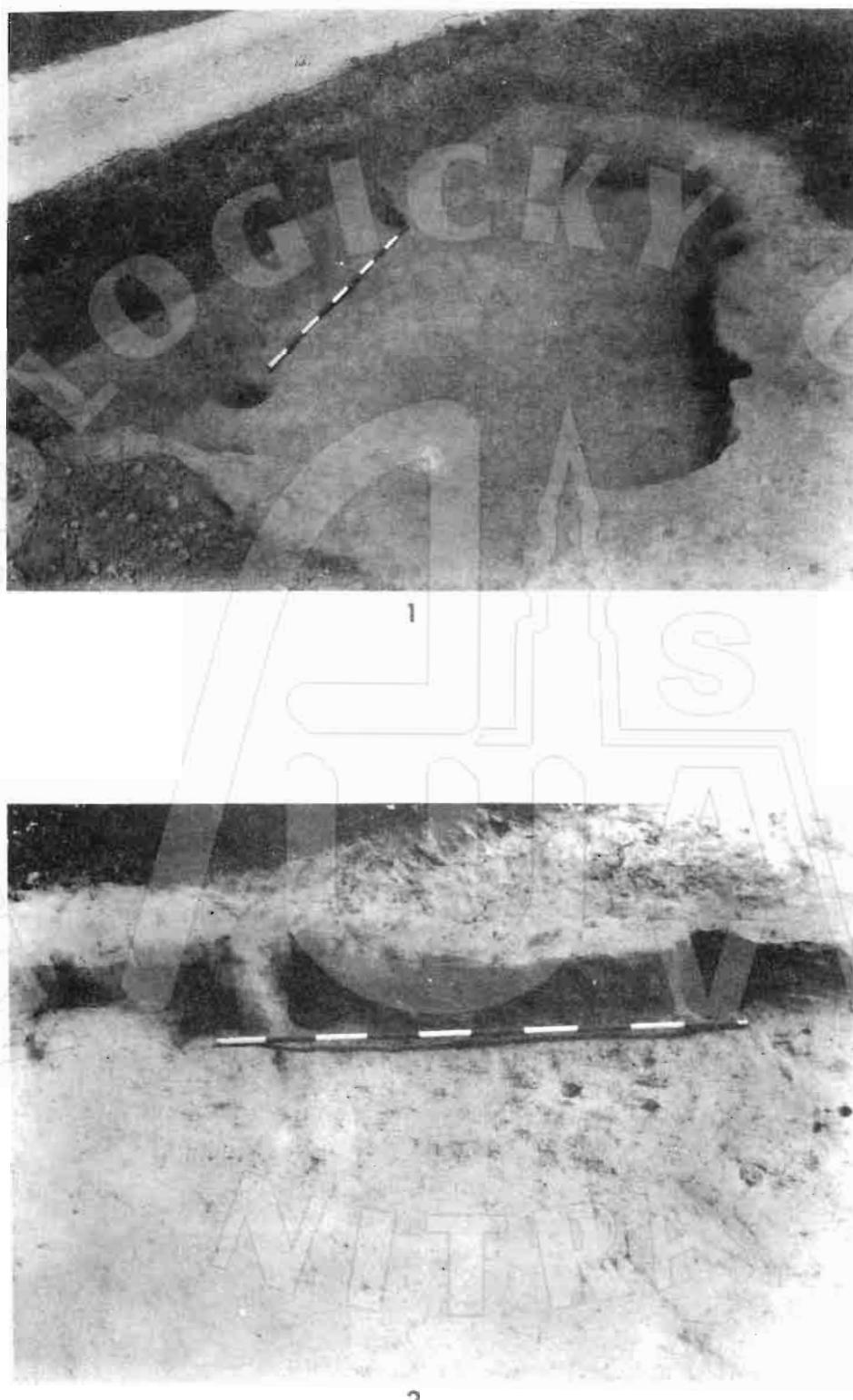
Obr. 15. Malé Vozokany. Výber materiálu zo sektoru 3 (1-4), zo sektoru 4 (5-7) a zo sektoru 5 (8). (J. Bátor - F. Falkenstein - B. Hänsel, s. 30.)

Obr. 16. Lokalizácia skúmaných nálezísk v okresoch Košice-mesto (3) a Košice-vidiek (1, 2, 4-8). (J. Béreš - M. Lamiová-Schmiedlová - L. Olexa, s. 33.)

Obr. 17. Bratislava-Dúbravka. 1, 2 - bronzové spony z germánskej polozemnice č. 129; 3, 4 - keramika z objektu č. 131. Mierka a: 3, 4; b: 1, 2. (K. Elschek, s. 37.)

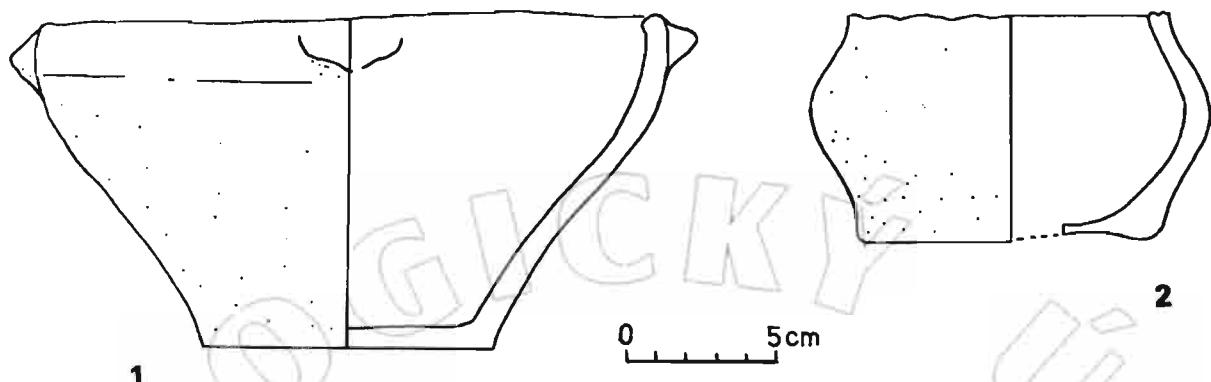

2

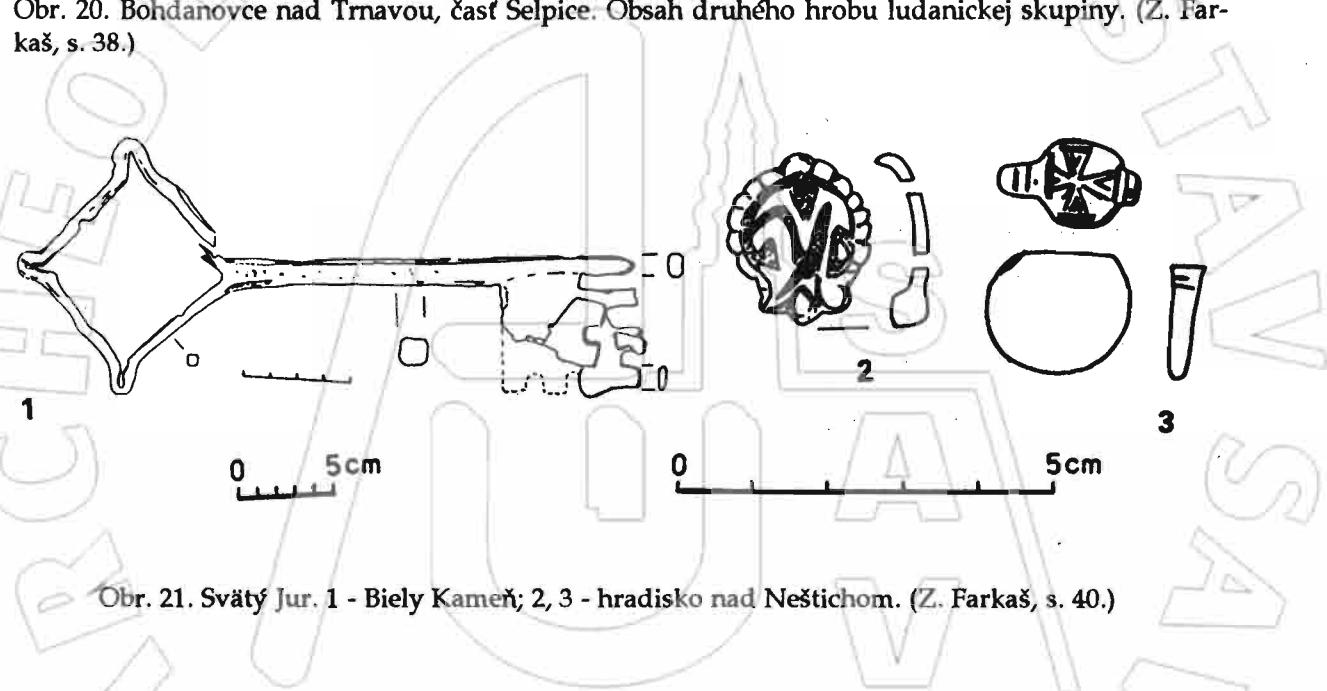
Obr. 18. Bratislava-Dúbravka, 1, 2 - germánska polozemnica č. 129 so šesťkоловou konštrukciou z 1. stor. n. l. (K. Elschek, s. 37.)

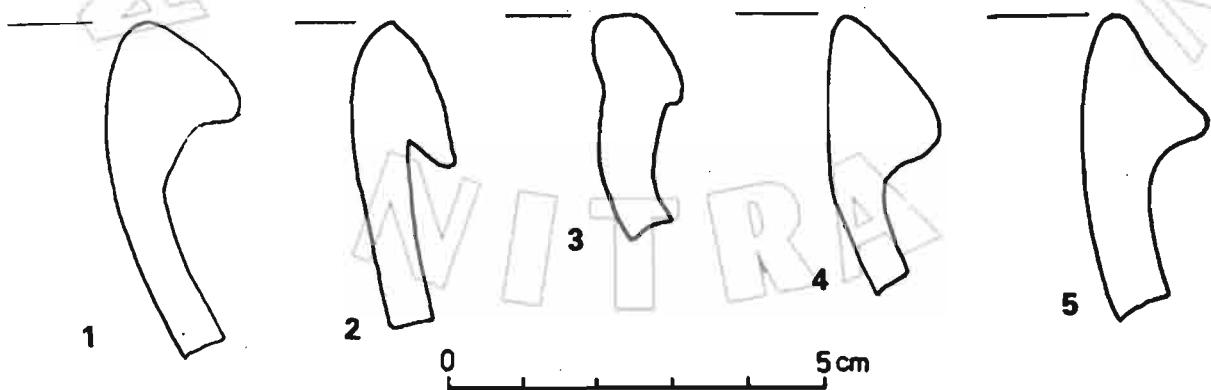
Obr. 19. Bratislava-Dúbravka. 1 - zvyšky maltovej dlážky nadzemného objektu č. 131 zo 4. stor. n. l.; 2 - nálezy v objekte č. 131. (K. Elschek, s. 37.)

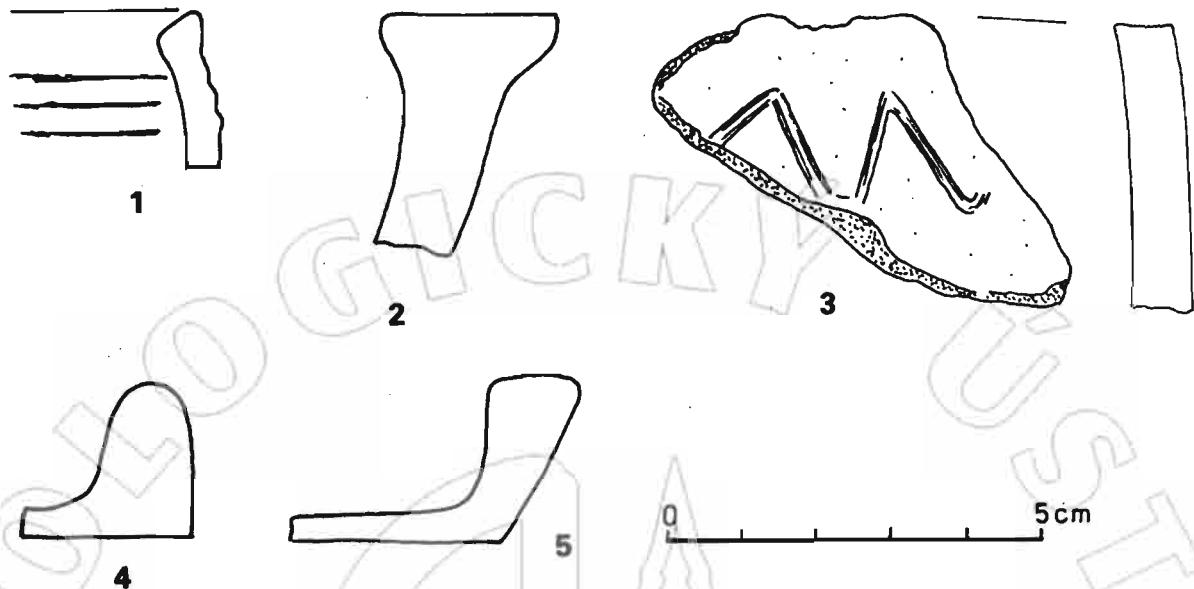
Obr. 20. Bohdanovce nad Trnavou, časť Šelpice. Obsah druhého hrobu ludanickej skupiny. (Z. Farkaš, s. 38.)

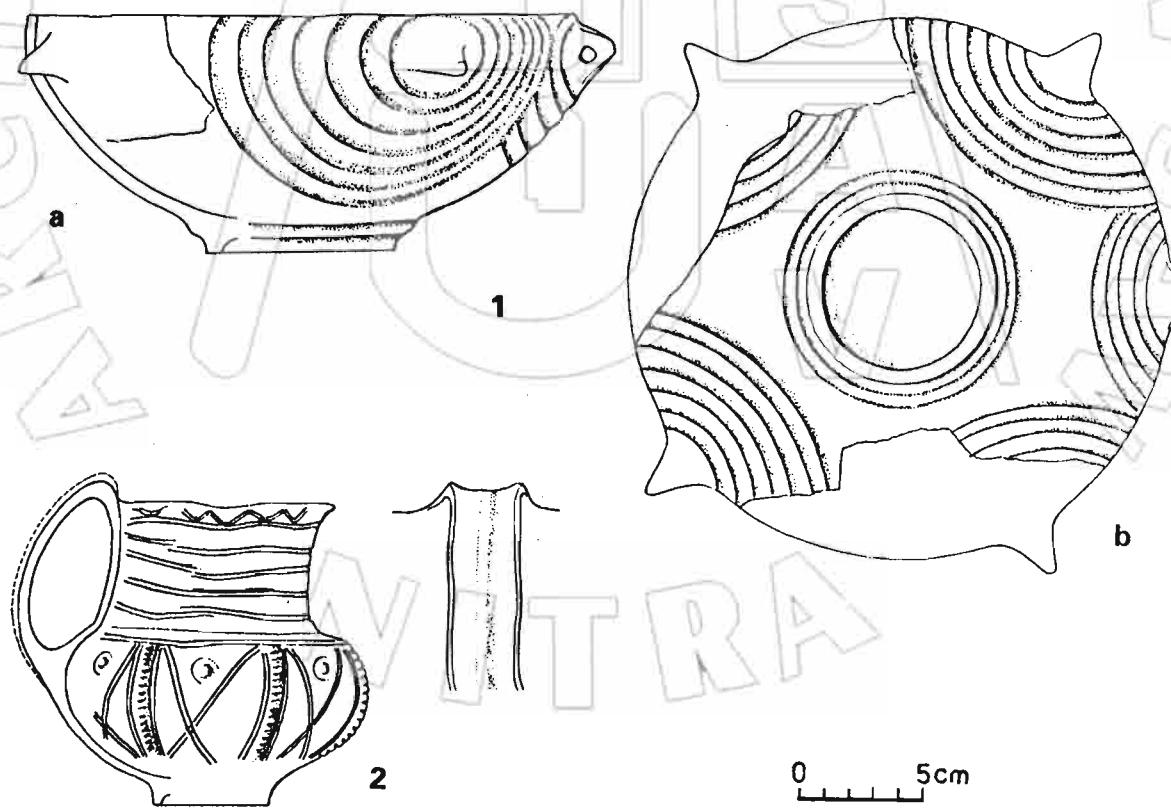
Obr. 21. Svatý Jur. 1 - Biely Kameň; 2, 3 - hradisko nad Neštichom. (Z. Farkaš, s. 40.)

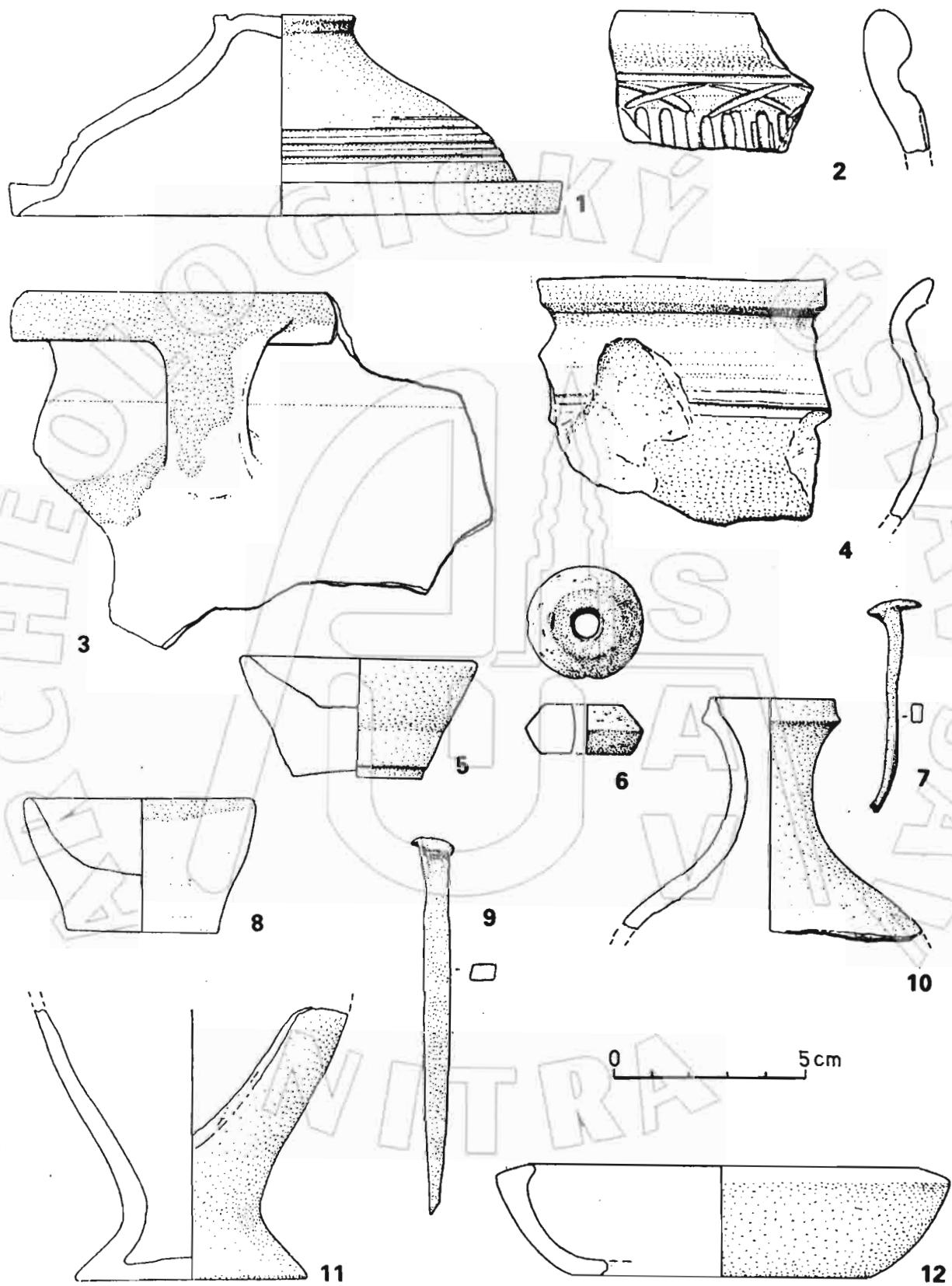
Obr. 22. Borinka (Dračí hrádok). Výber keramického materiálu. (Z. Farkaš - K. Prášek, s. 41.)

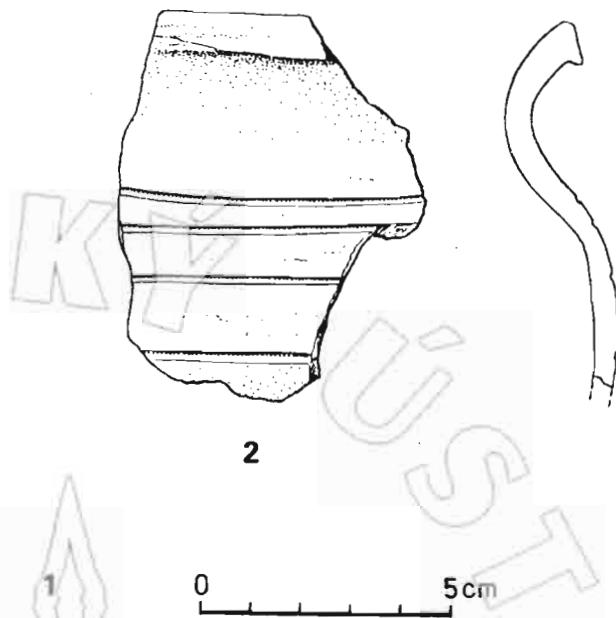
Obr. 23. Borinka (Dračí hrádok). Výber keramického materiálu. (Z. Farkaš - K. Prášek, s. 41.)

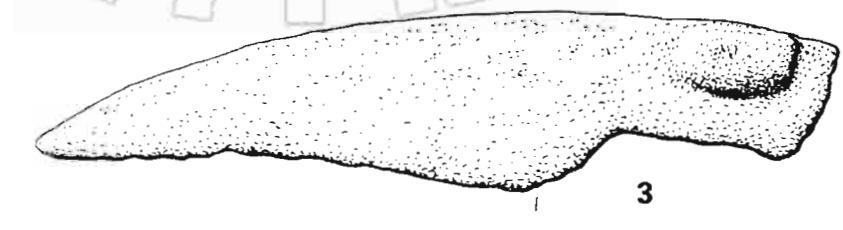
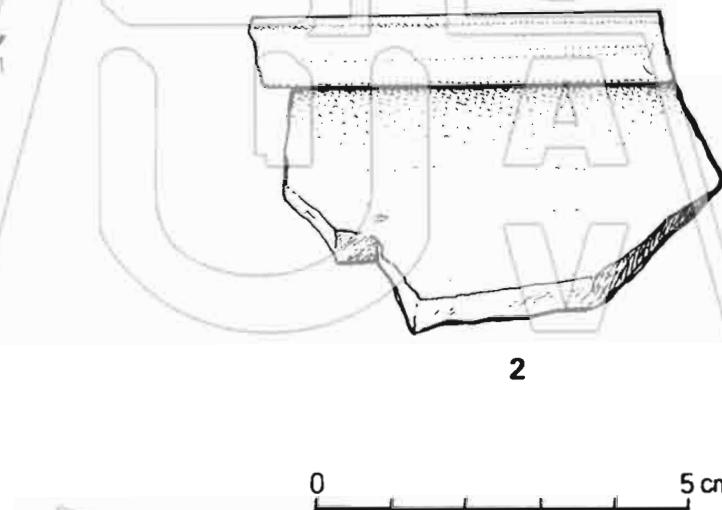
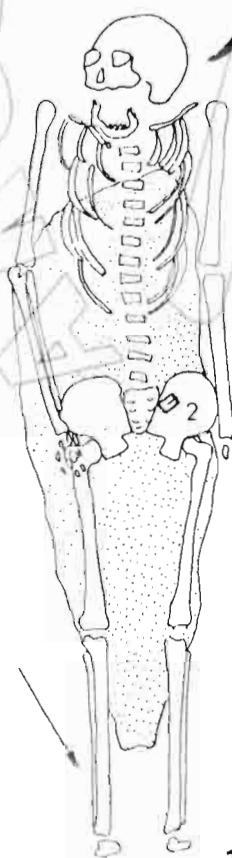
Obr. 24. Neznáma lokalita (východné Slovensko?). Nádoby otomanskej kultúry. (V. Furmanek, s. 41).

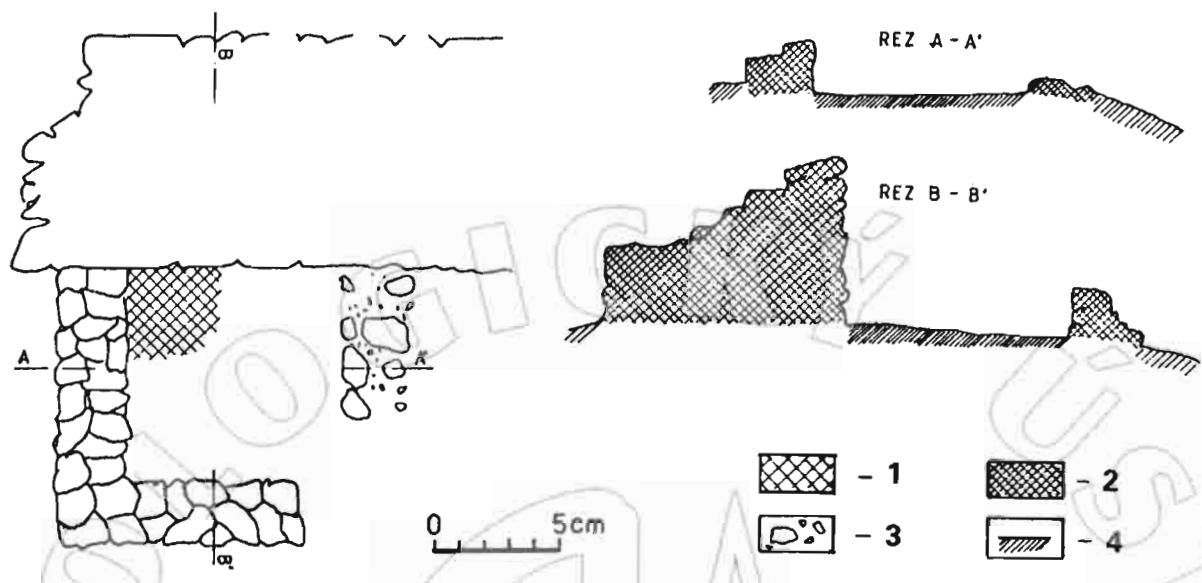
Obr. 25. Ilija. Výber predmetov. (M. Hanuliak, s. 48.)

Obr. 26. Pečenice. 1 - kamenné náhrobníky ako odpočinkové lavice v okolí kostola; 2 - črep zo 14.-15. stor. z polohy Hrádok. Mierka: 2. (M. Hanuliak, s. 48.)

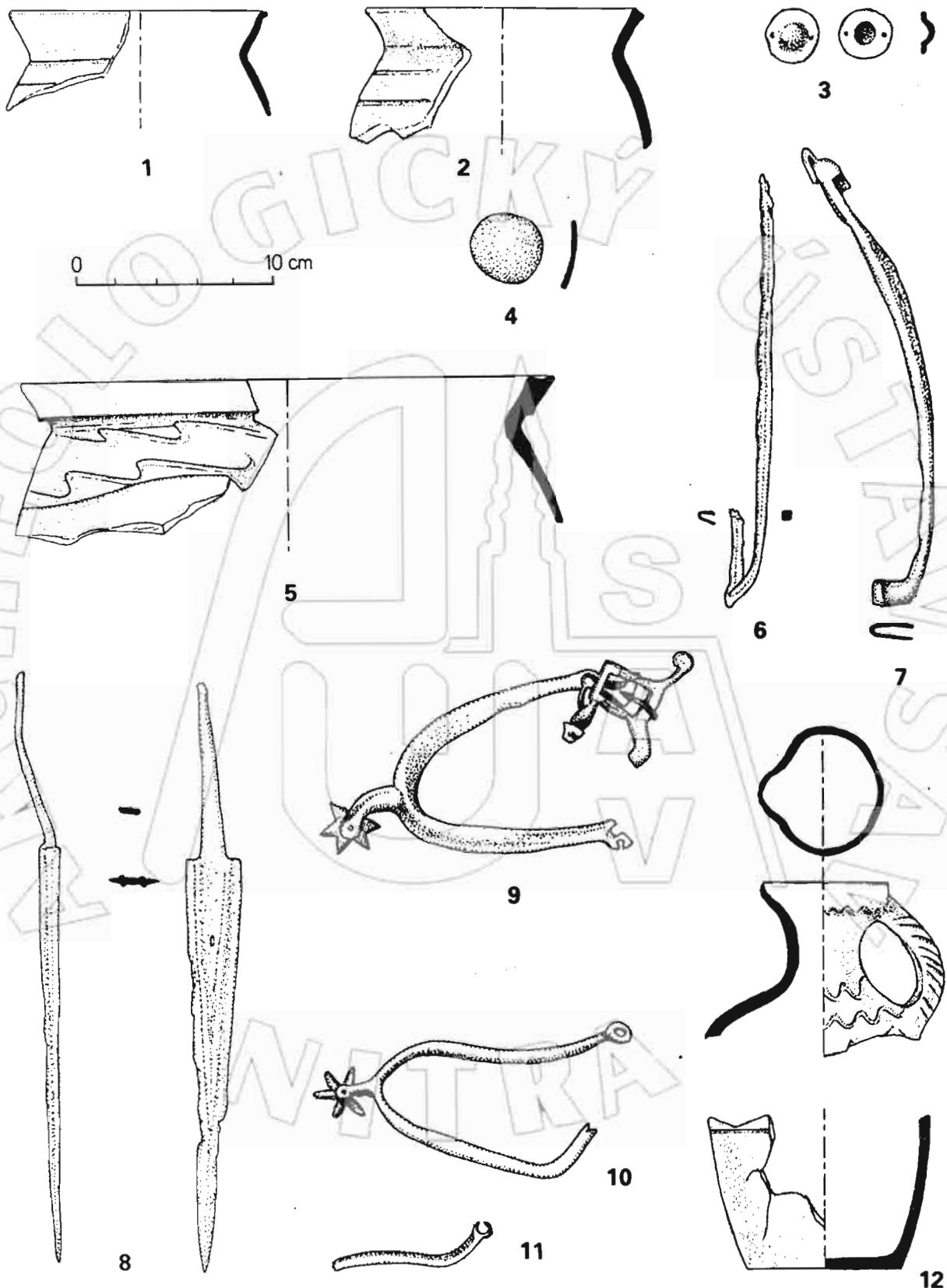
Obr. 27. Nitra, časť Veľké Janíkovce. 1 - plán hrobu; 2 - črep z objektu; 3 - nôž z hrobu. Mierka: 2, 3. (M. Hanuliak, s. 50.)

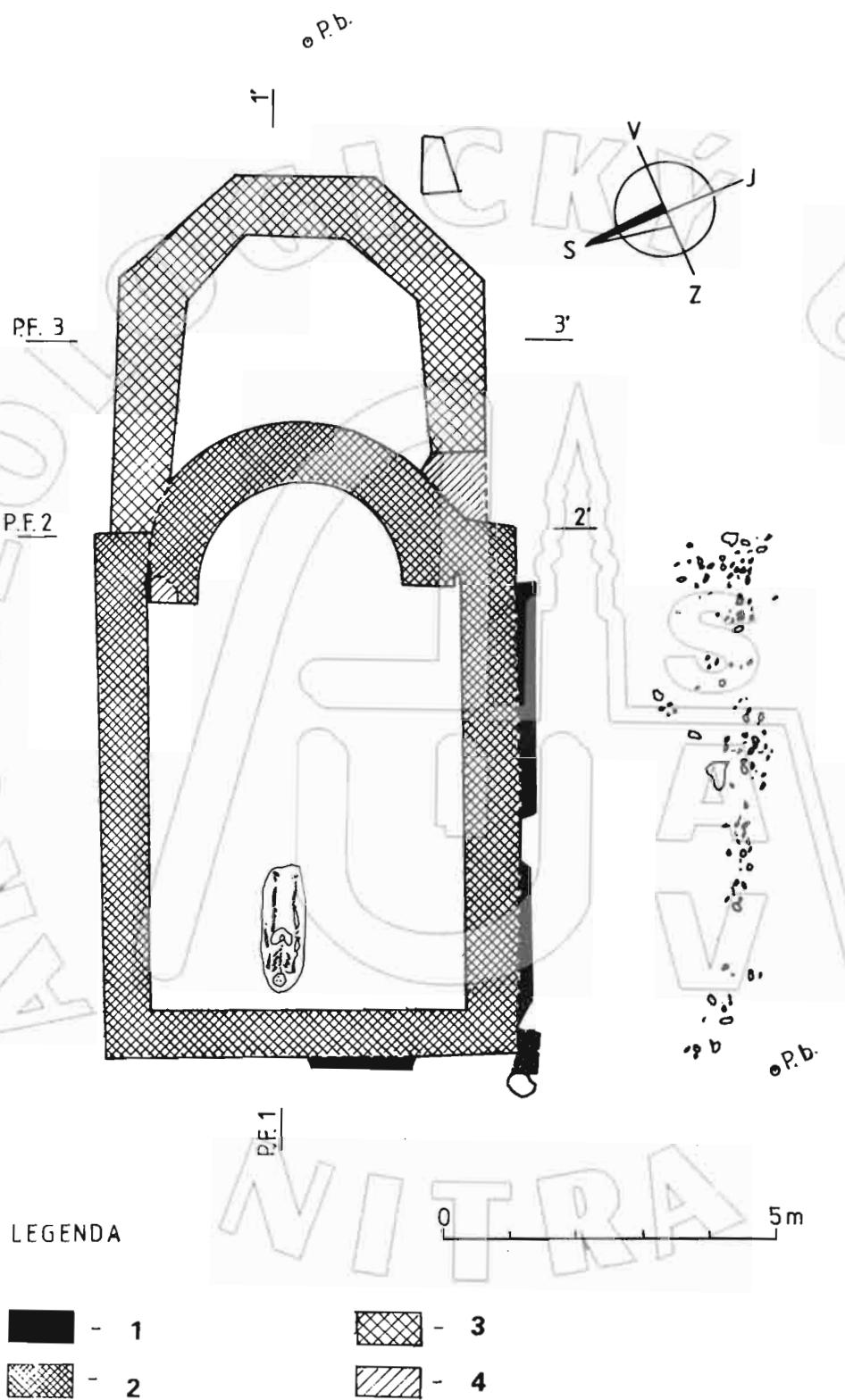
Obr. 28. Zvolen (Pustý hrad). Časť obvodovej hradby veľkého opevnenia s prístavkom strážneho objektu (pôdorys a priečne rezy). Legenda: 1 - prepálená hlinitá vrstva; 2 - murivo; 3 - negatív muriva; 4 - hlinitá podlaha. (V. Hanuliak, s. 51.)

Obr. 29. Zvolen (Pustý hrad). Pôdorys obytnej veže komitátneho hradu. Legenda: 1 - I. stredoveká stavebná etapa; 2 - II. stredoveká stavebná etapa; 3 - predpokladané murivo. (V. Hanuliak, s. 51.)

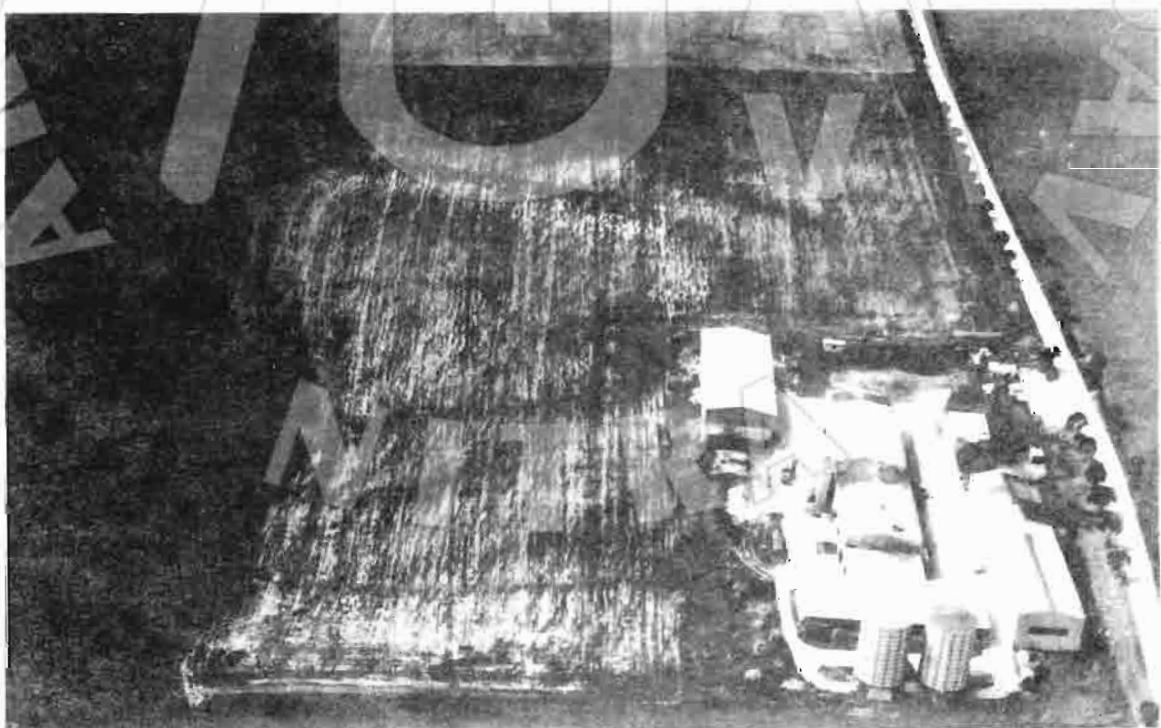
Obr. 30. Zvolen (Pustý hrad). Výber nálezov z priestoru nádvoria a obrannej priekopy. Z výplne priekopy kord a keramika (1, 2, 5, 8, 12). (V. Hanuliak, s. 51.)

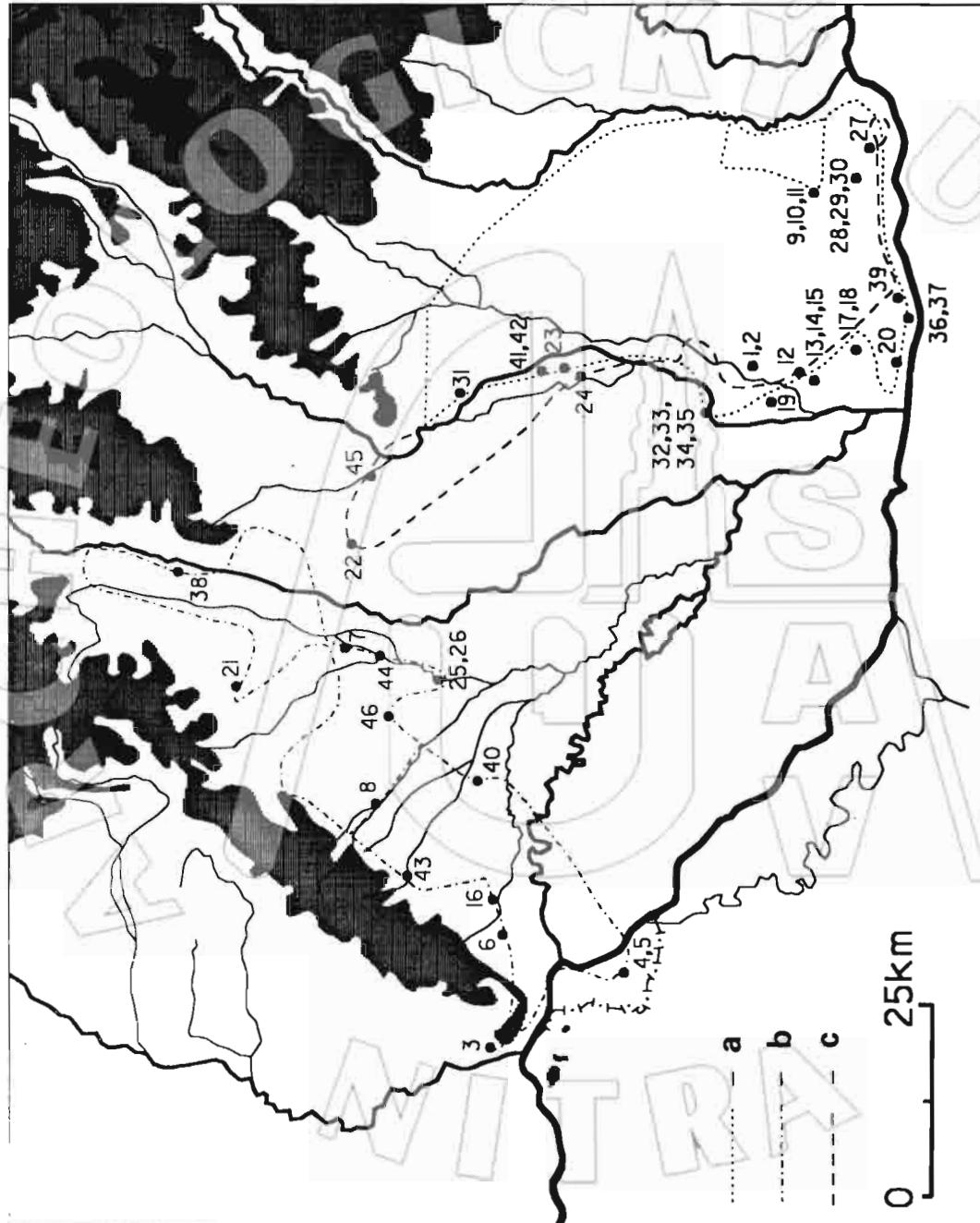
Obr. 31. Krupina (Na Petre). Pôdorys základov zaniknutého kostola sv. Petra s vyznačenými stavebnými etapami. Legenda: 1 - 12. stor.; 2 - k r. 1200; 3 - po r. 1300; 4 - deštruhovaný základ. (V. Hanuliak, s. 52.)

Obr. 33. Bajč. Pohrebisko. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, s. 54.)

Obr. 34. Budmerice. Hradisko maďarskej kultúry. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, s. 54.)

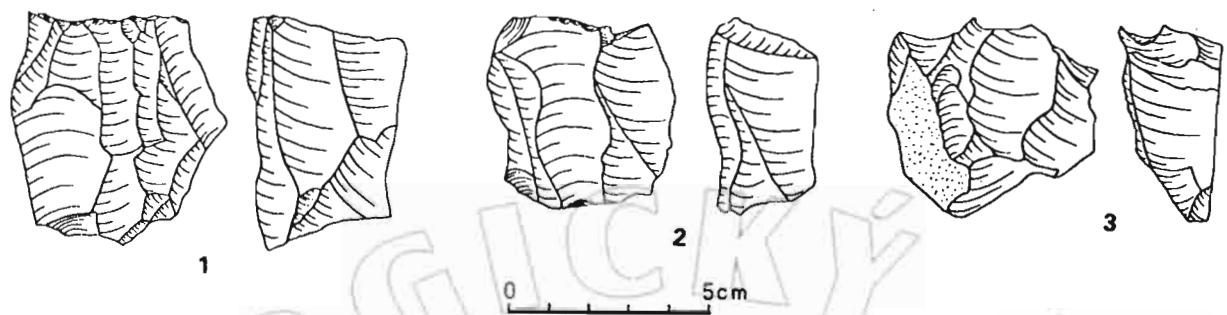
Obr. 32. Juhozápadné Slovensko. Trasy letov s dokumentovanými lokalitami. Legenda: a - 1. let; b - 2. let; c - 3. let. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, s. 54.)

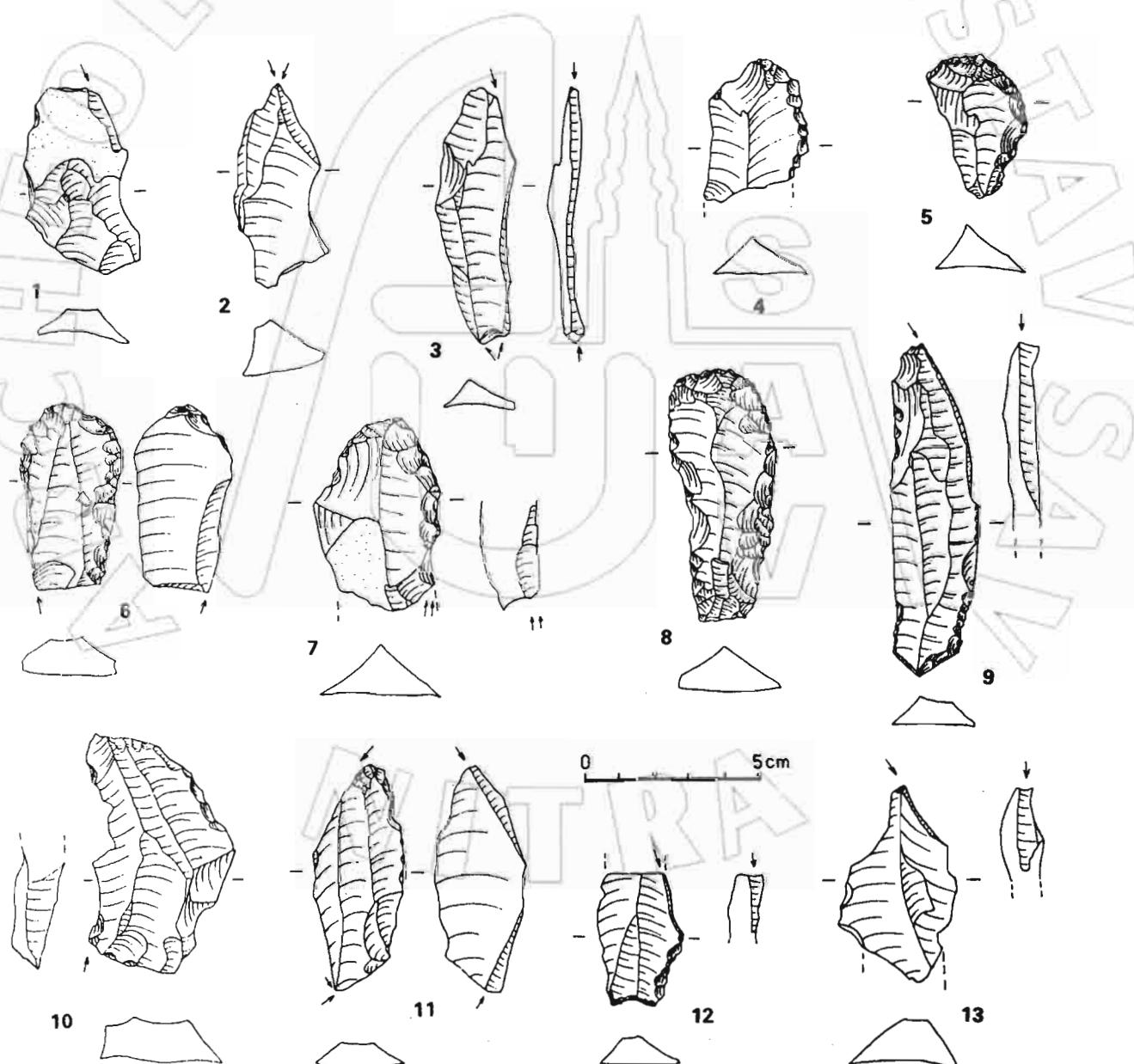
Obr. 35. Chotín. Priekopovitý útvar a sídliskové objekty. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, s. 54.)

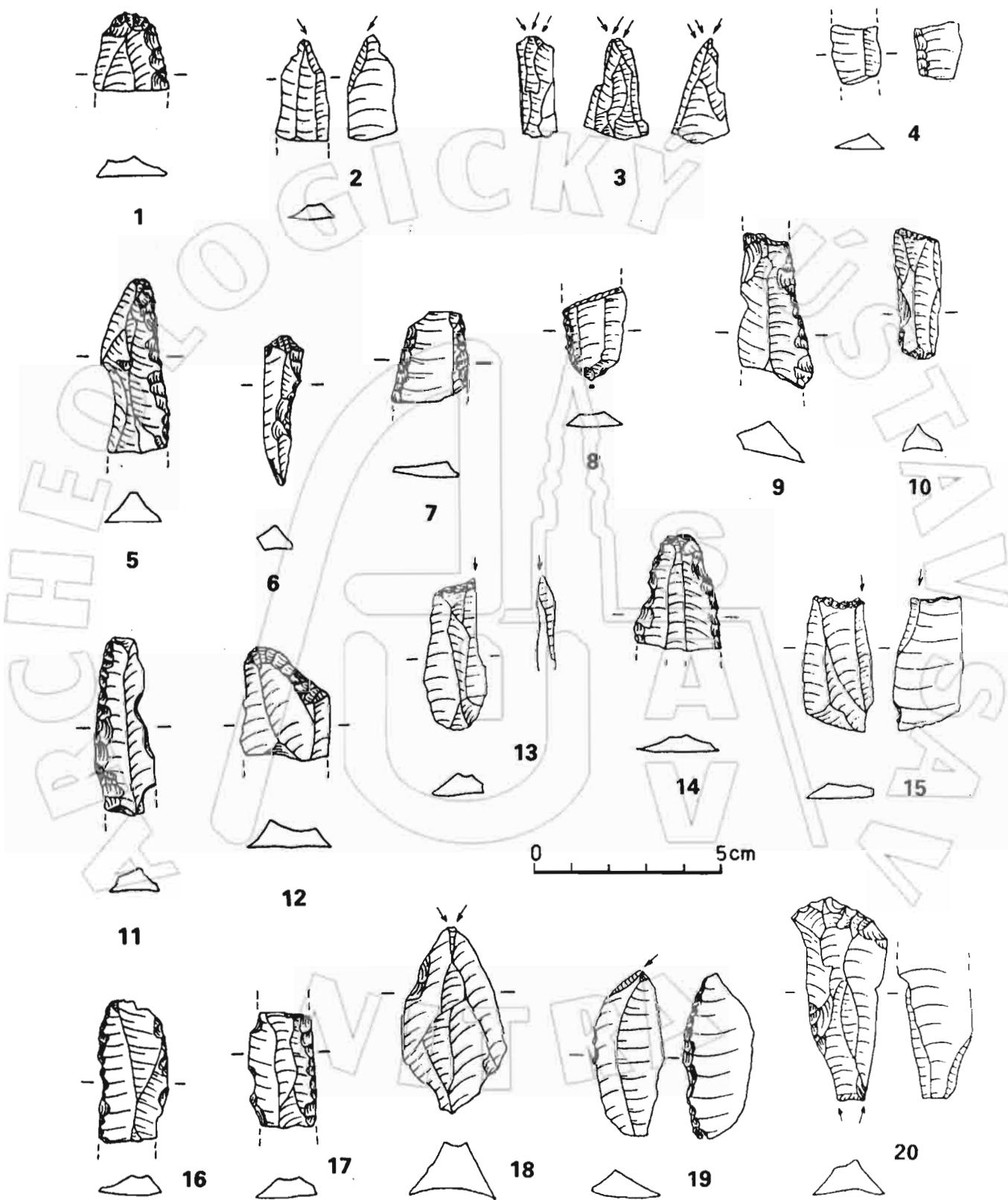
Obr. 36. Klačany. Dvojité kruhové priekopové opevnenie z mladšej doby kamennej. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, s. 54.)

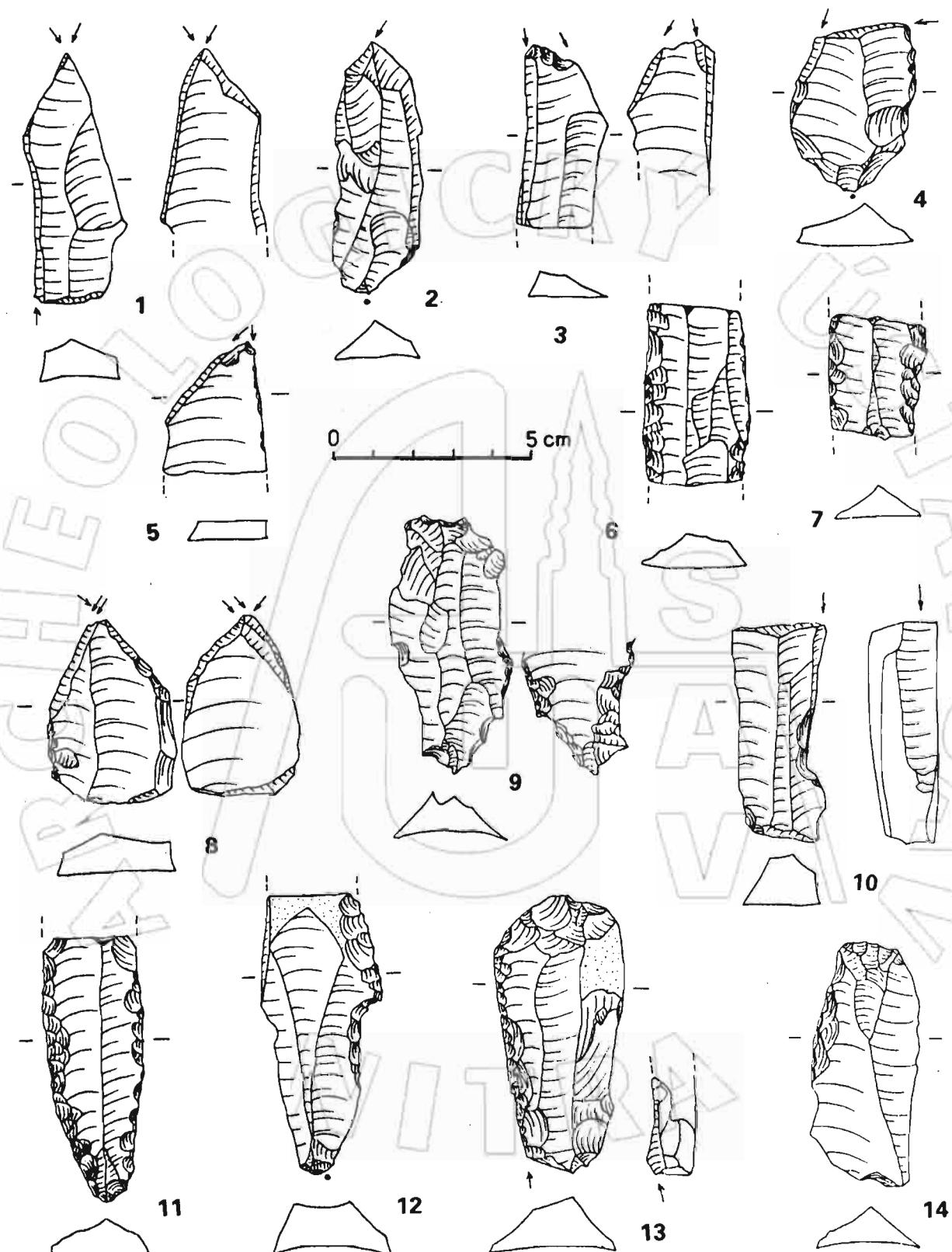
Obr. 37. Trenčianske Stankovce. Výber štiepanej kamennej industrie. Jadrá. (J. Hromada - J. Lietava, s. 60.)

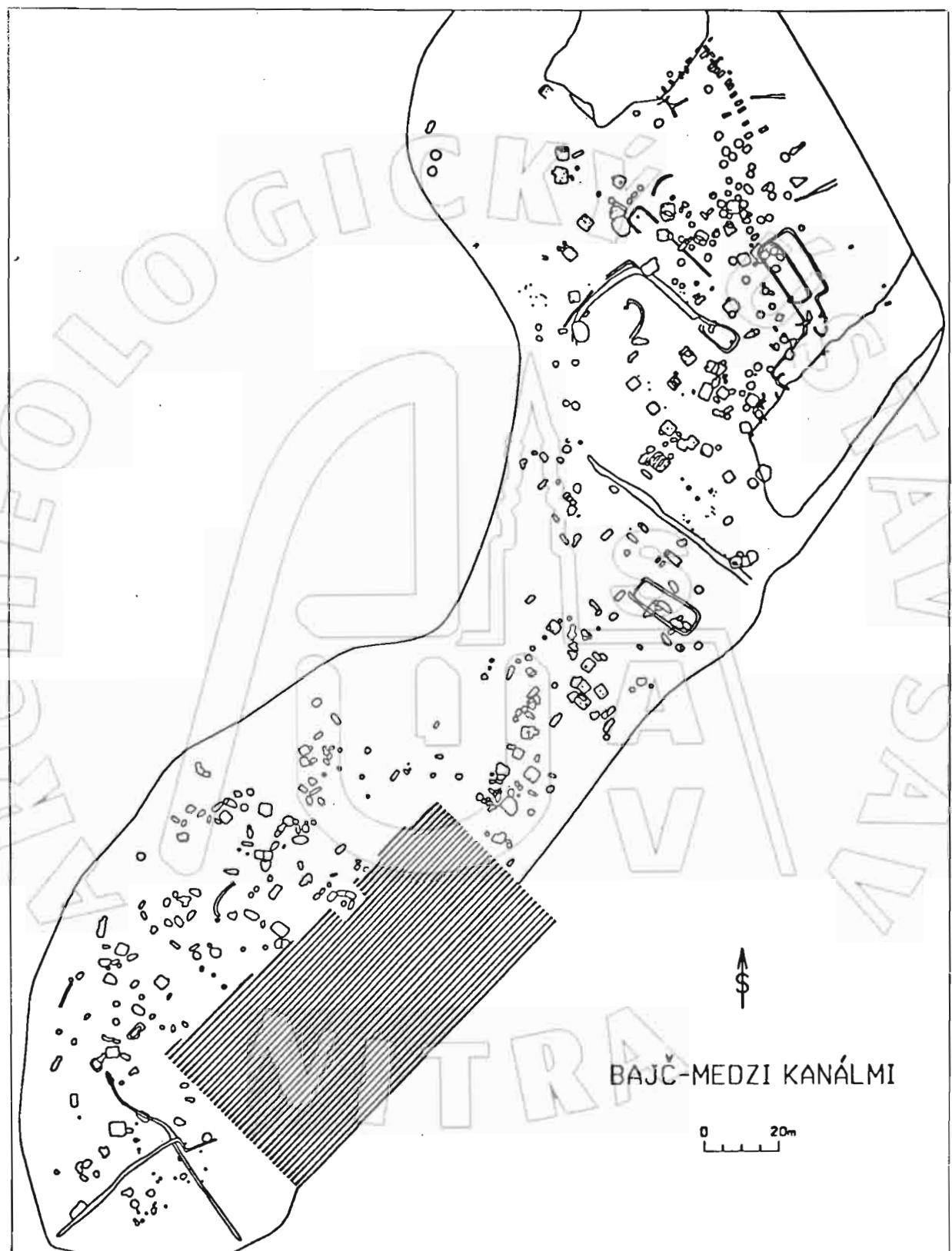
Obr. 38. Horné Otrokovce. Výber štiepanej kamennej industrie (gravettien). 1-3, 9, 10 - rydlá; 7, 11, 13 - klinové rydlá; 4-6, 8 - škrabidlá. (J. Hromada - M. Poláček, s. 61.)

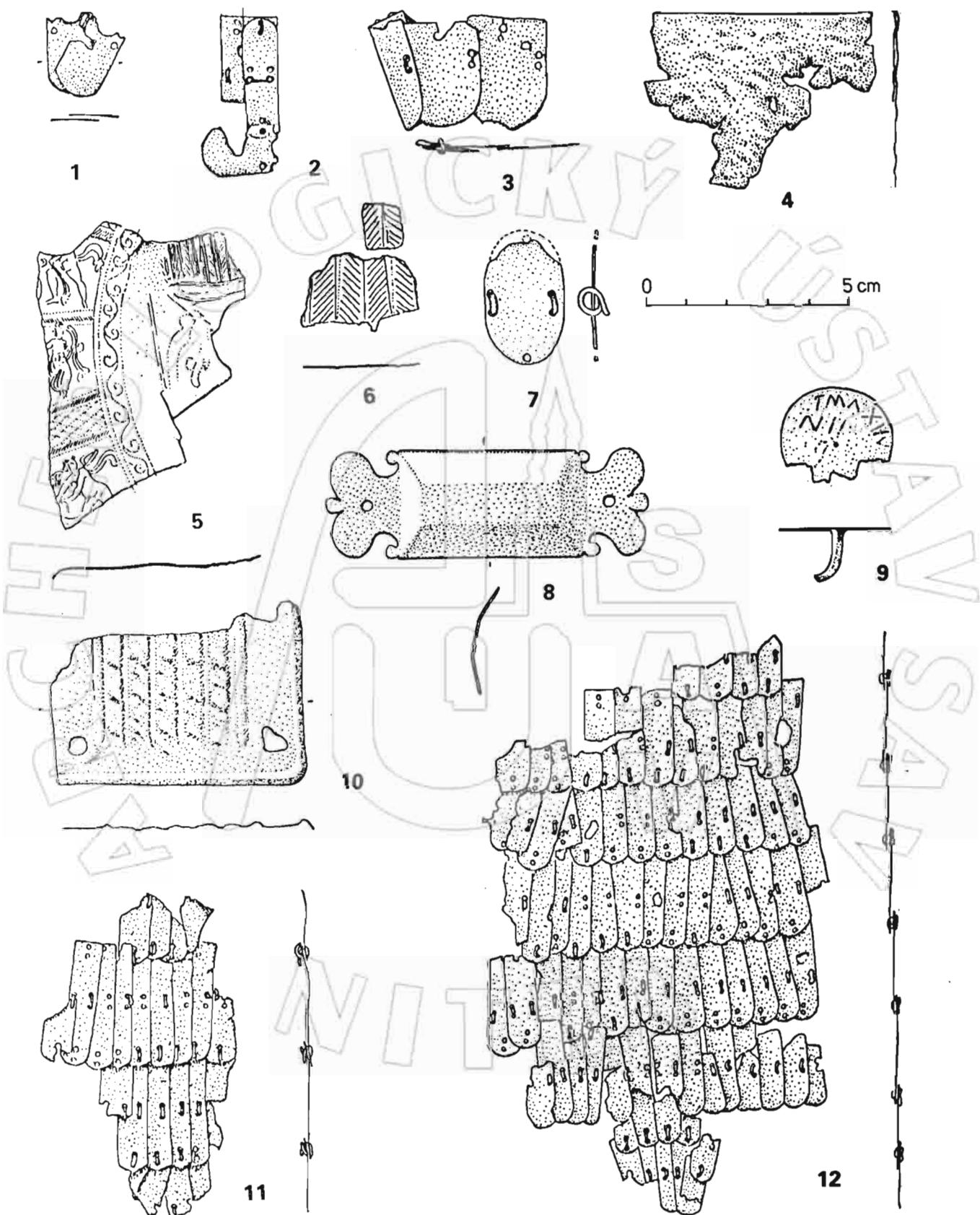
Obr. 39. Horné Otrokovce. Výber štiepanej kamennej industrie (gravettien). 1 - zlomok čepelovitého škrabadla; 3 - klinové rydlo; 4, 6 - škrabidlá; 5, 7, 8, 10, 11 - retušované čepele. (J. Hromada - M. Poláček, s. 61.)

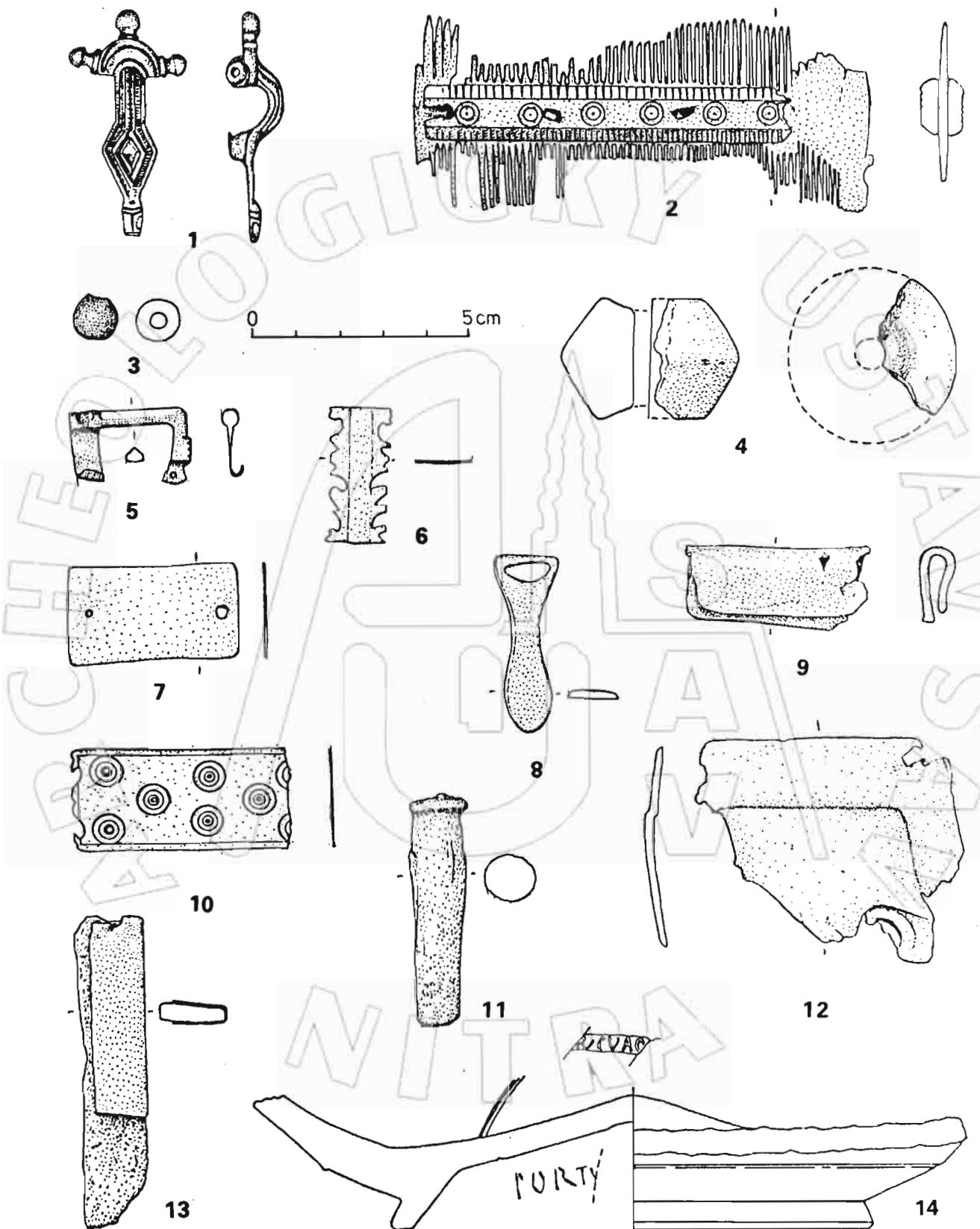
Obr. 40. Horné Otrokovce. Výber štiepanej kamennej industrie (gravettien). 1 - klinové rydlo; 9, 13 - škrabadlá; 6, 11, 12, 14 - retušované čepele. (J. Hromada - M. Poláček, s. 61.)

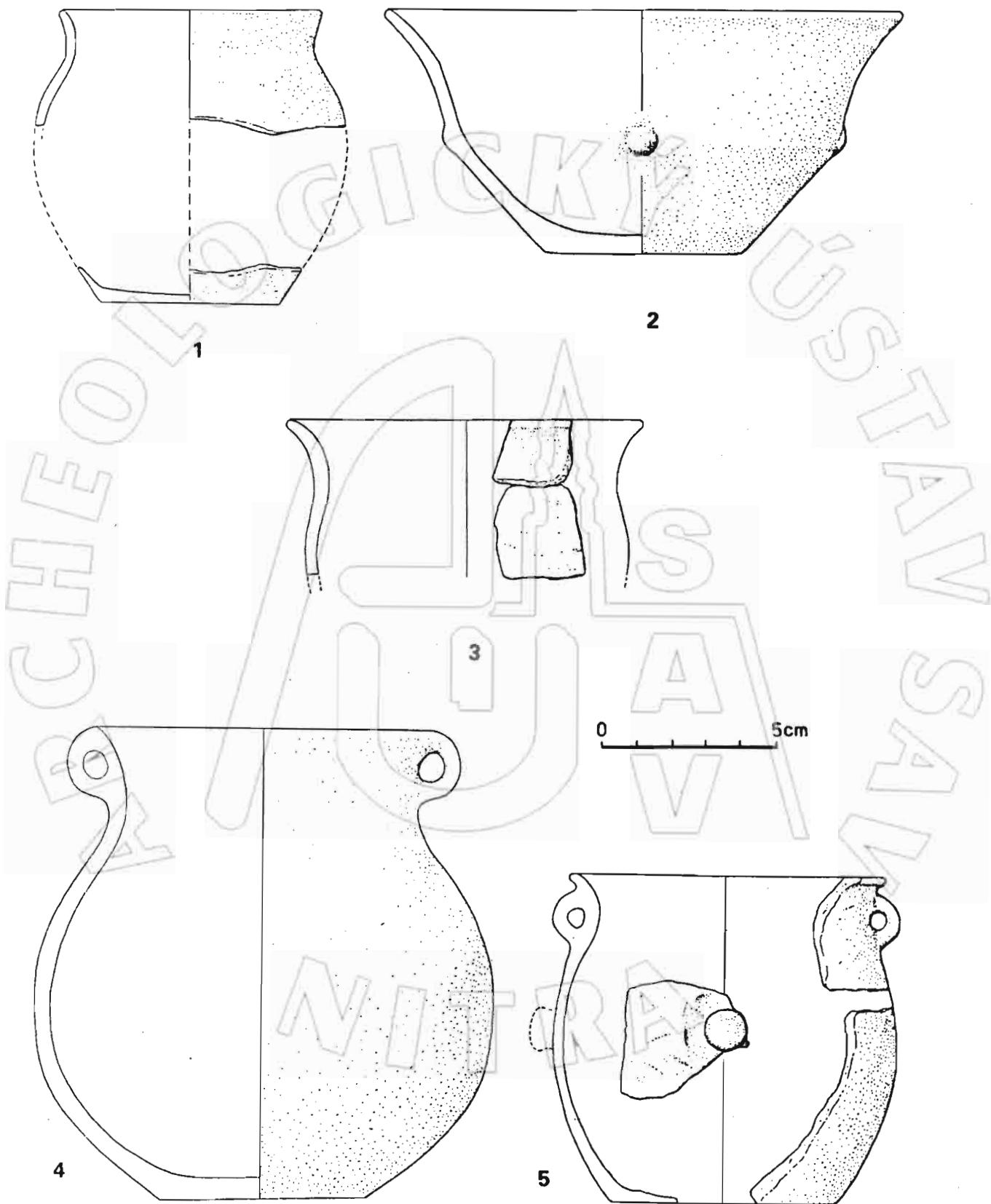
Obr. 41. Bajč (Medzi kanálmi). Celkový plán lokality s vyznačenými stredovekými objektmi. Legenda: a - doteraz neskúmaná plocha. (I. Cheben - M. Ruttkay, s. 66.)

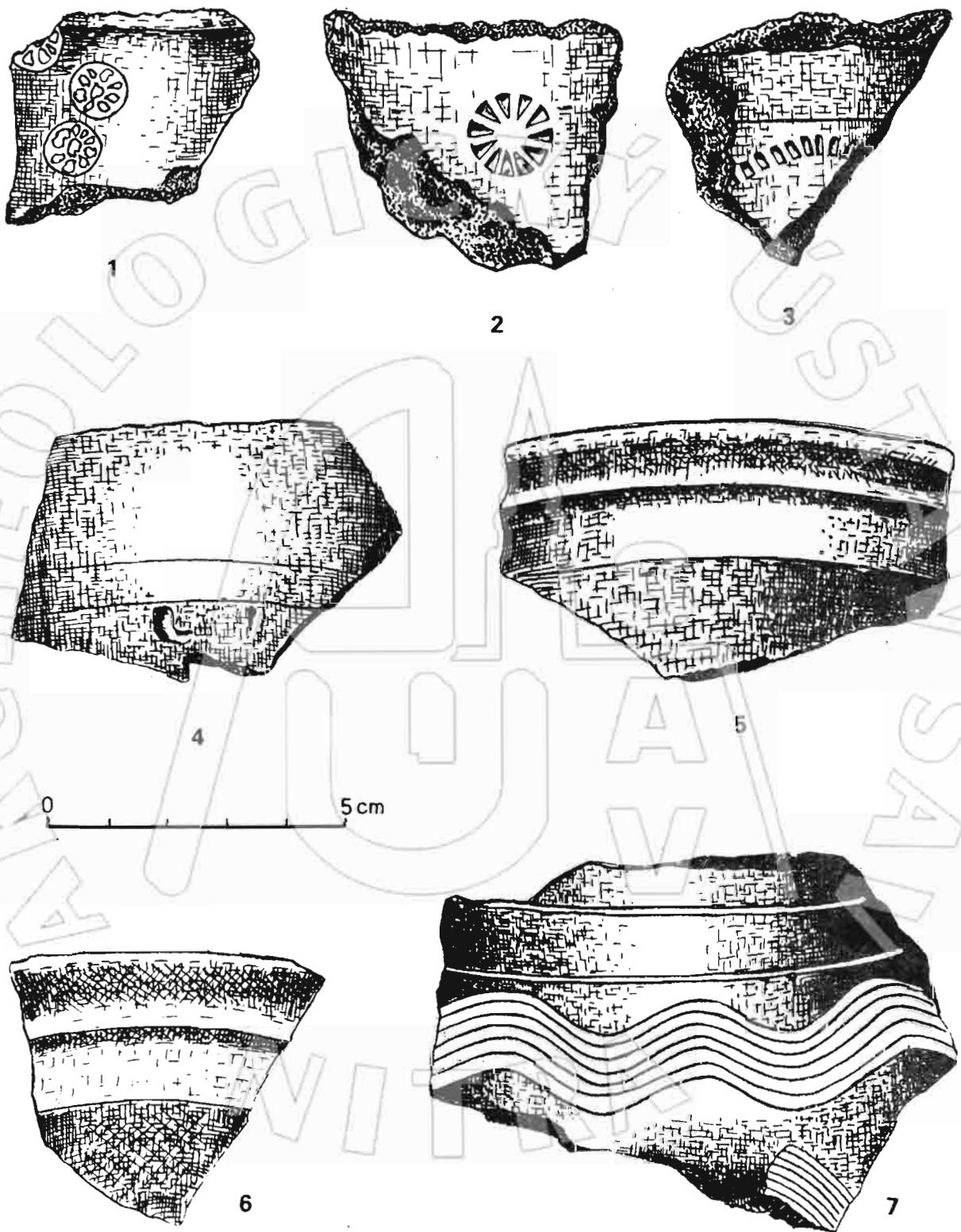
Obr. 42. Cífer, časť Páč. Výber nálezov z objektu 6 z doby rímskej (2. stor. n. l.). (I. Cheben - M. Rutt-kay, s. 67.)

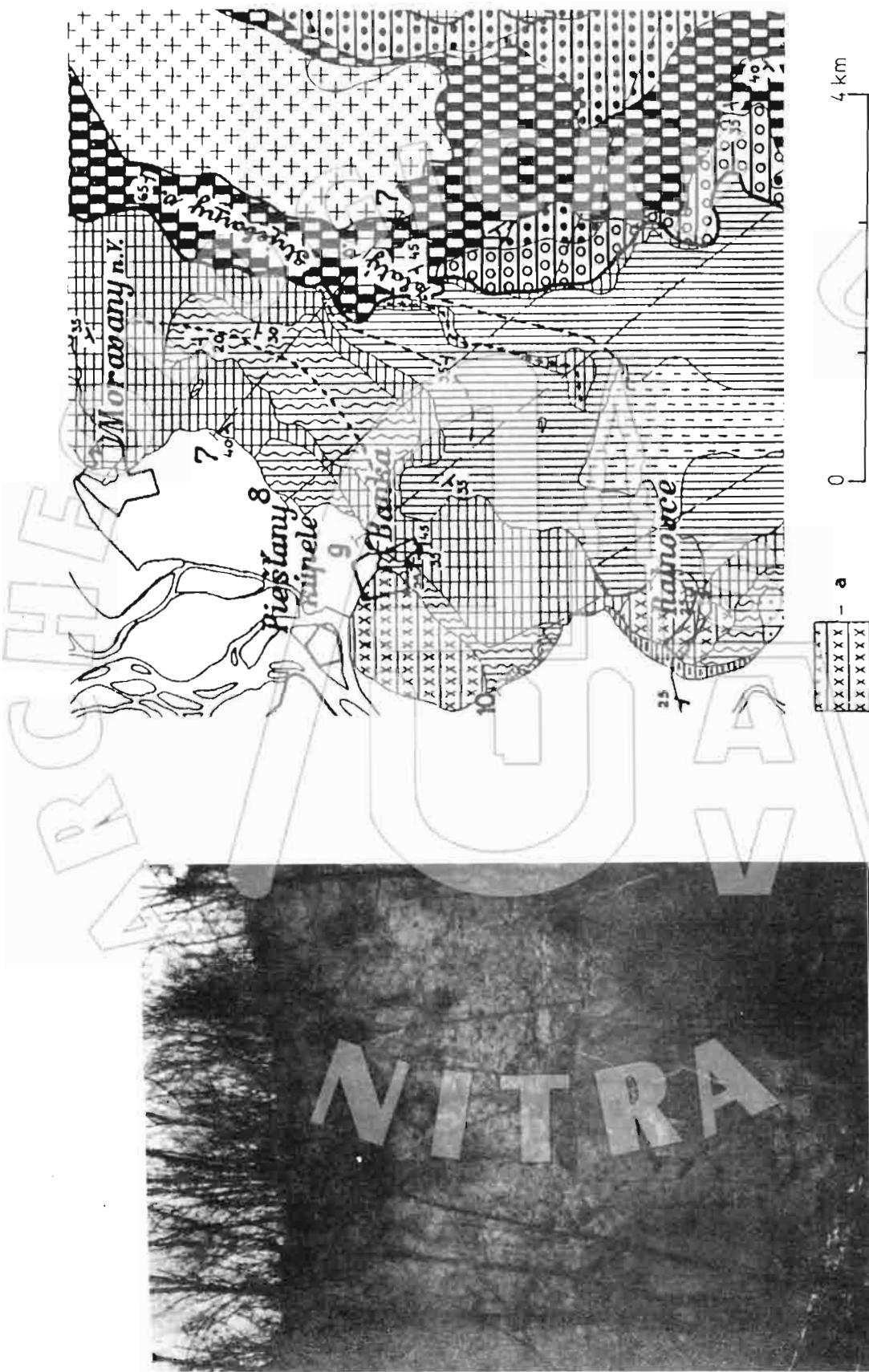
Obr. 43. Cífer, časť Páč. Výber nálezov. 1-4 - objekt 8 (doba sťahovania národov, 5. stor. n. l.); 5-14 - objekt 6 (doba rímska, 2. stor. n. l.). (I. Cheben - M. Ruttkay, s. 67.)

Obr. 44. Čataj (Zemanské Gejzové). Keramika z objektu ludanickej skupiny. (I. Cheben - M. Ruttkay, s. 67.)

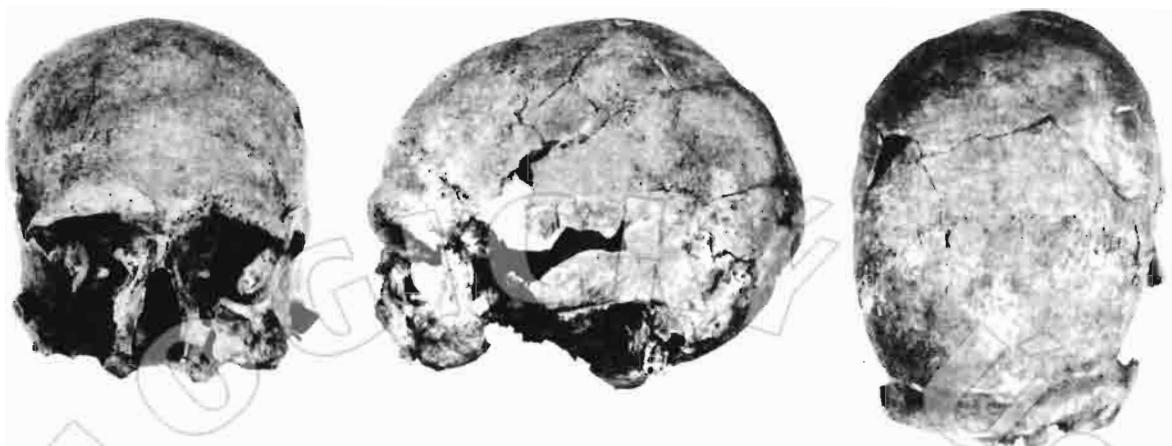

Obr. 45. Kysta (Chlmecký breh). Fragmenty keramiky z mladšej doby rímskej. (J. Chovanec, s. 70.)

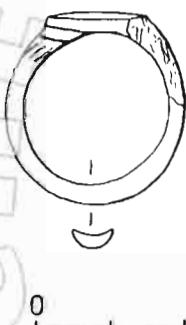

Obr. 47. Banka a Ratnovce. Tektonická mapa strednej časti Považského Inovca. Zostavil M. Mahef. Legenda: a - pieskovce pieštanskej formácie.
(L. Ilášová, s. 71.)

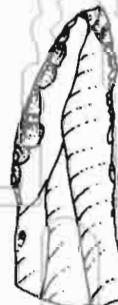
Obr. 46. Ratnovce. Pieskovcový lom. (L. Ilášová, s. 71.)

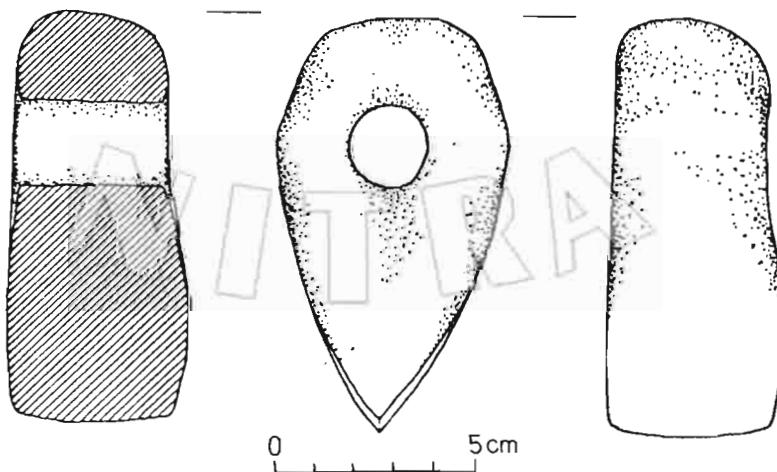
Obr. 48. Nitra, časť Veľké Janíkovce. Lebka muža vo veku maturus II z hrobu 1. (J. Jakab, s. 72.)

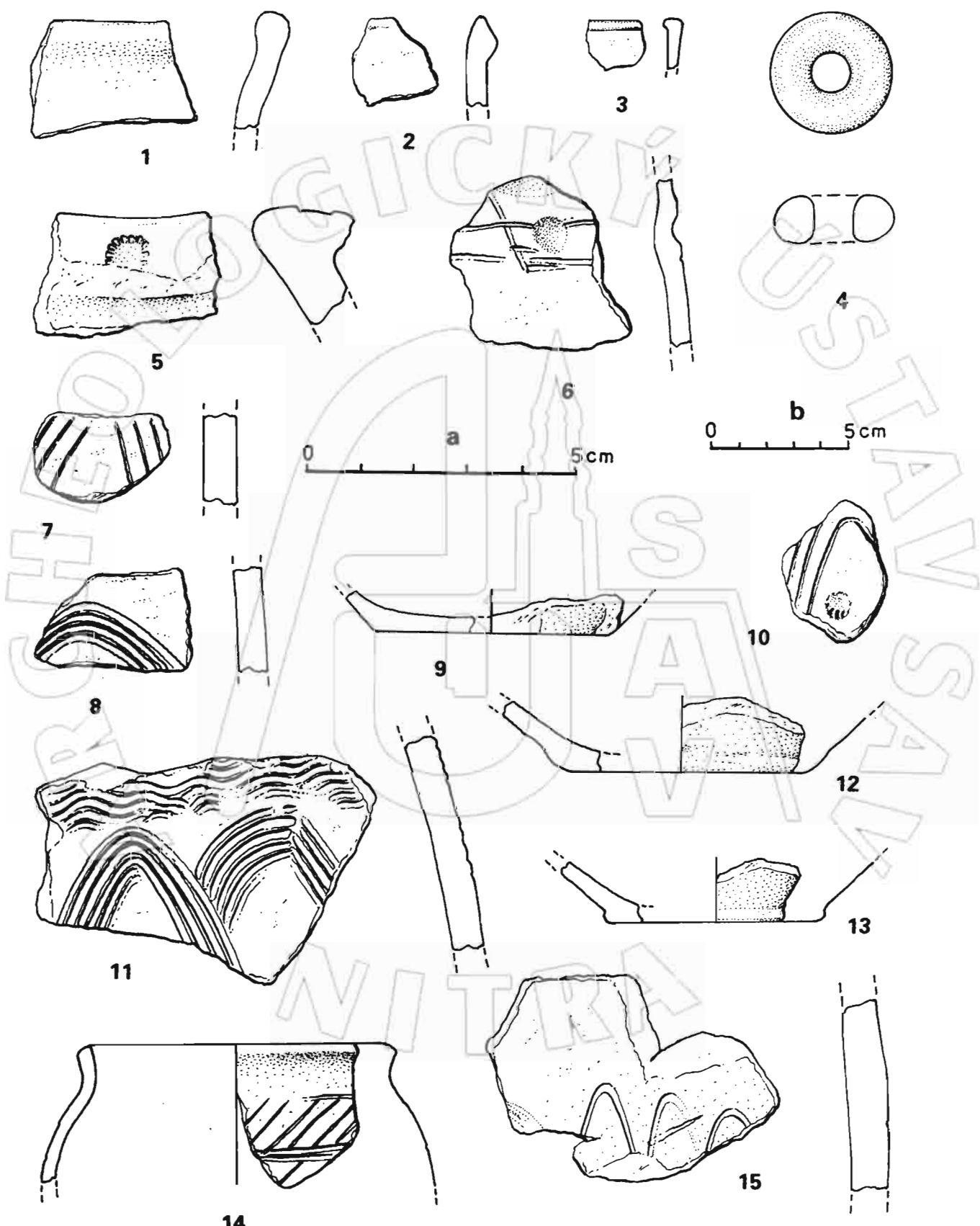
Obr. 49. Majerovce. Medený prsteň so štítkom. (M. Jenčová, s. 74.)

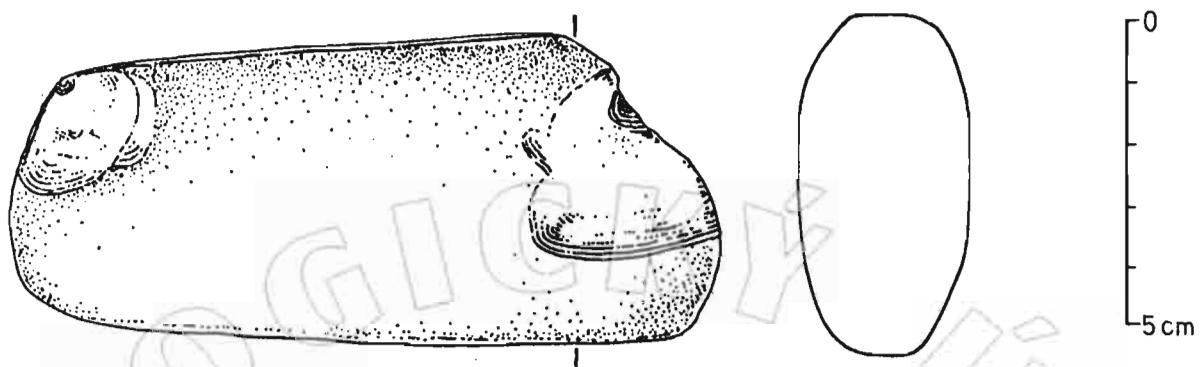
Obr. 50. Košická Belá, časť Ružín. Mladopaleoštícká čepeľ. (Ľ. Kamin-ská, s. 77.)

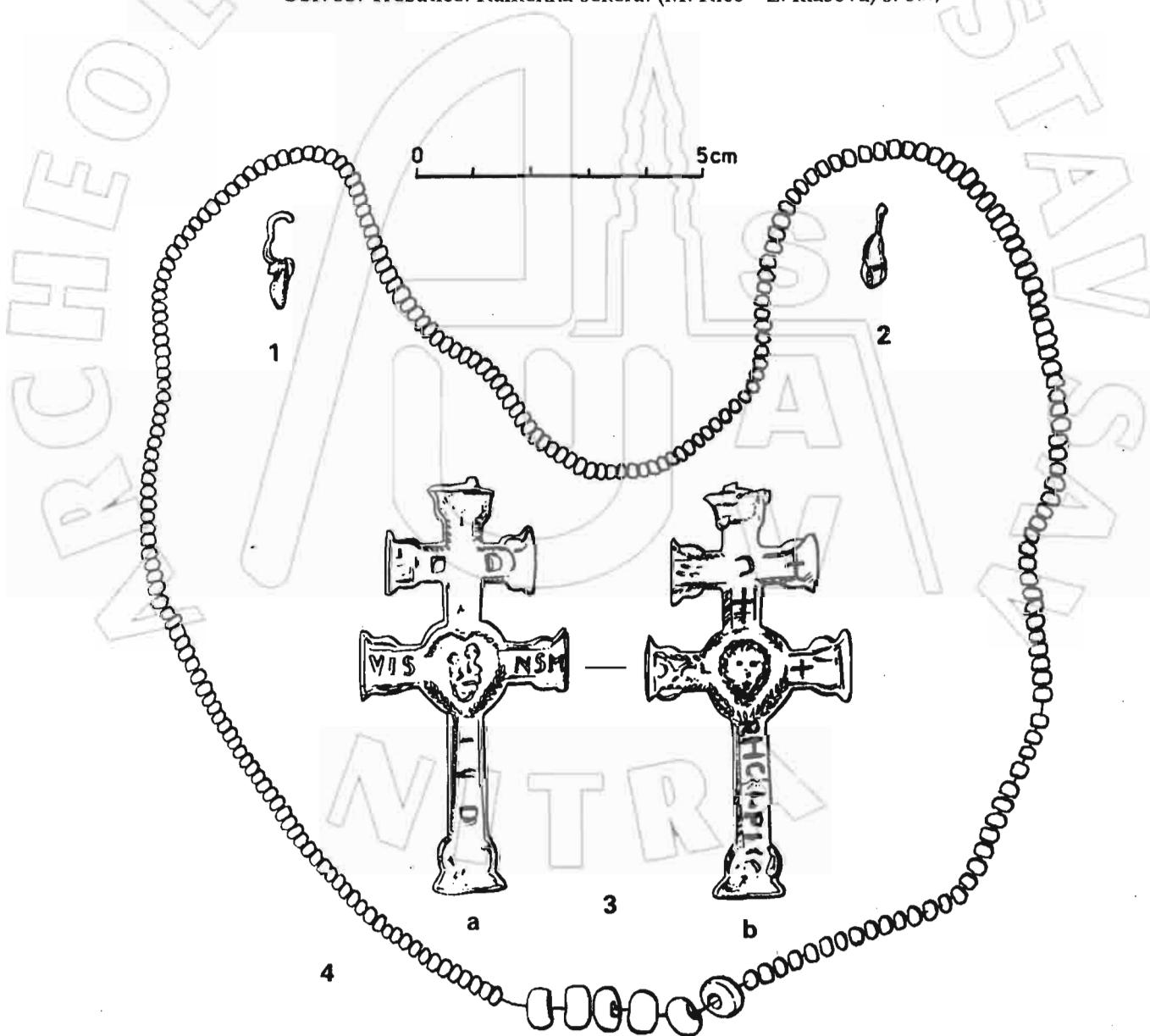
Obr. 51. Potôčky. Eneolitický sekerciromlat. Kreslil M. Vateha. (M. Jenčová - M. Vateha, s. 75.)

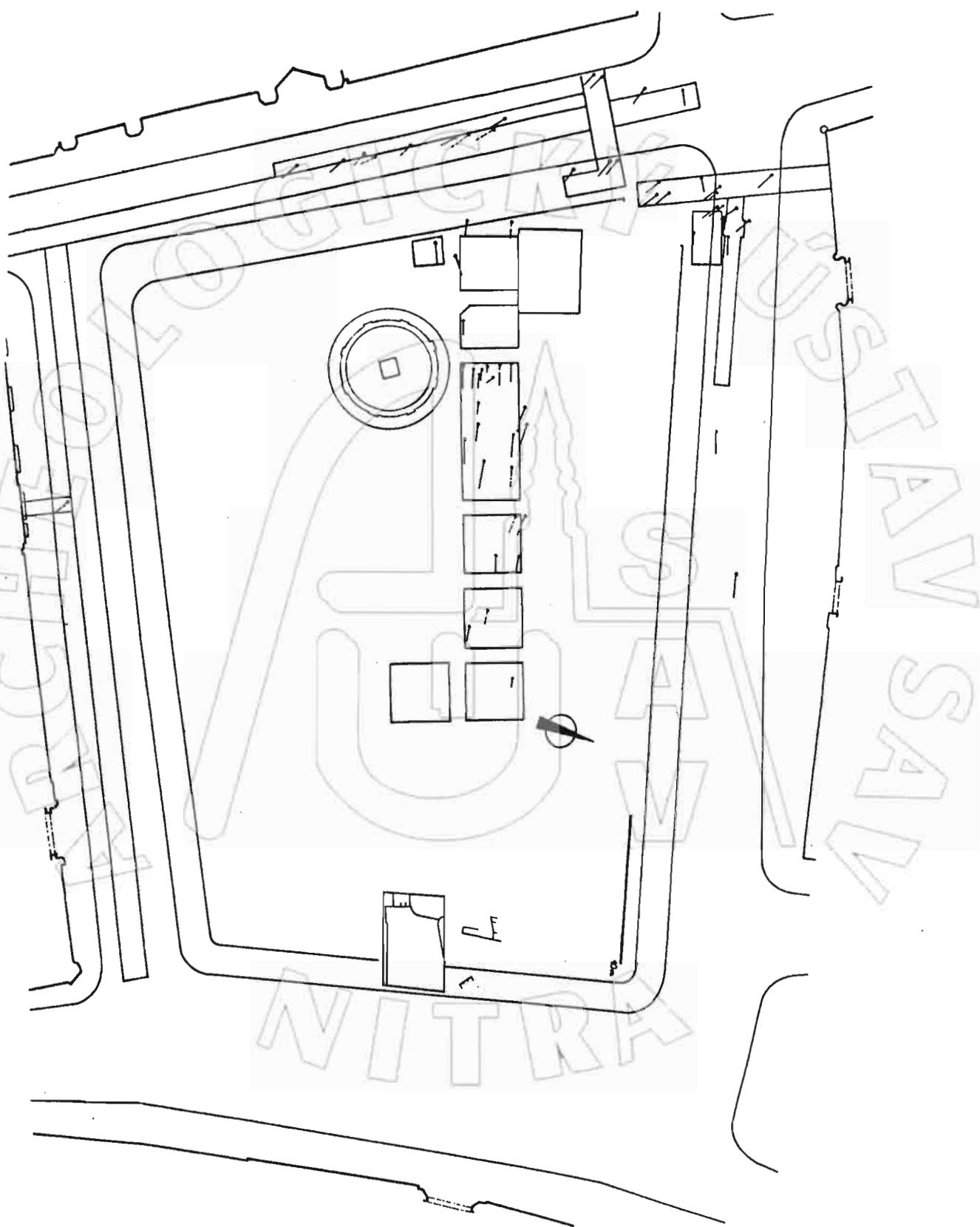
Obr. 52. Vrbov (Vrbovský lesík). Nálezy zo sídliskového objektu s ohniskom. 1-3, 5-15 - ručne zhotovená keramika; 4 - sklo. Mierka a: 1, 4; b: ostatné. (L. Kiefer - T. Kolník, s. 79.)

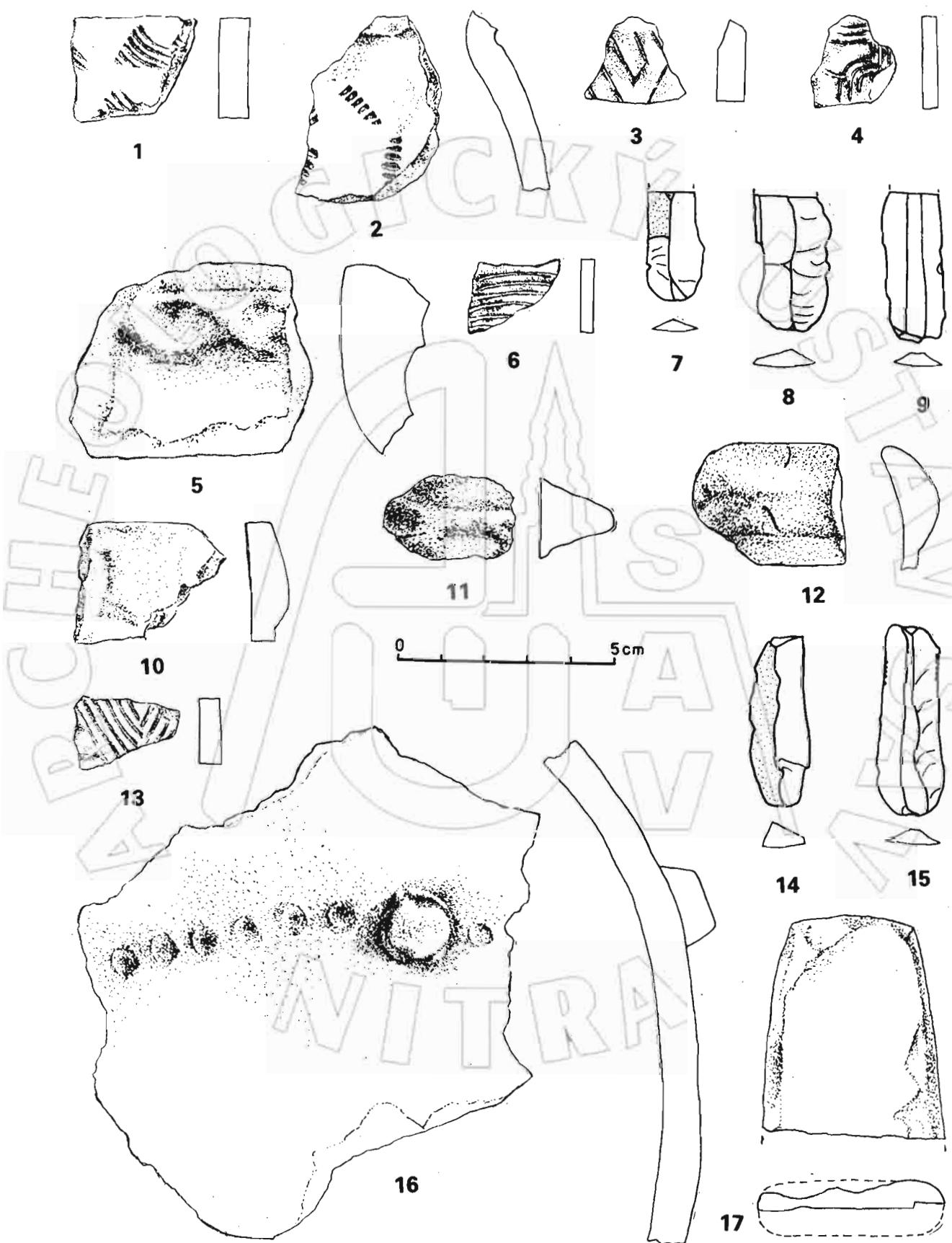
Obr. 53. Trebatice. Kamenná sekera. (M. Klčo - L. Illášová, s. 80.)

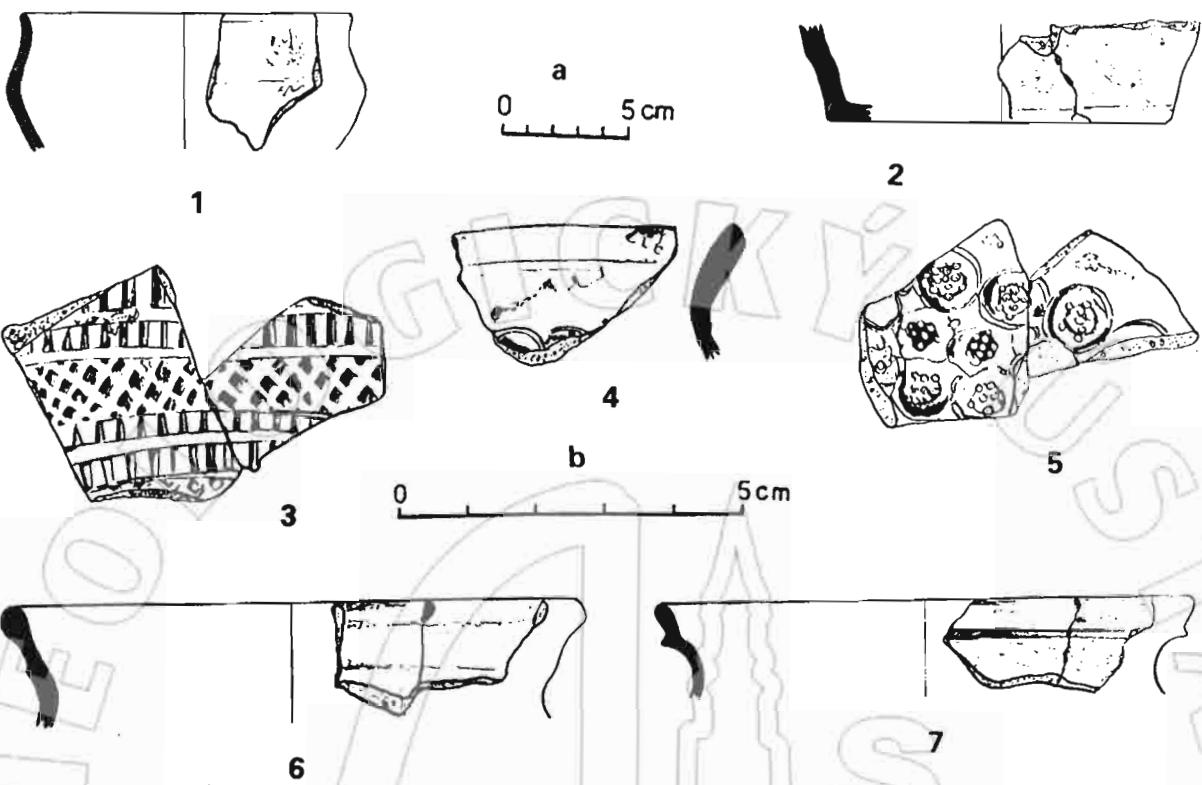
Obr. 54. Košice (roh Štúrovej a Murgašovej ulice). Nálezy z hrobov. (M. Lamiová-Schmiedlová, s. 87.)

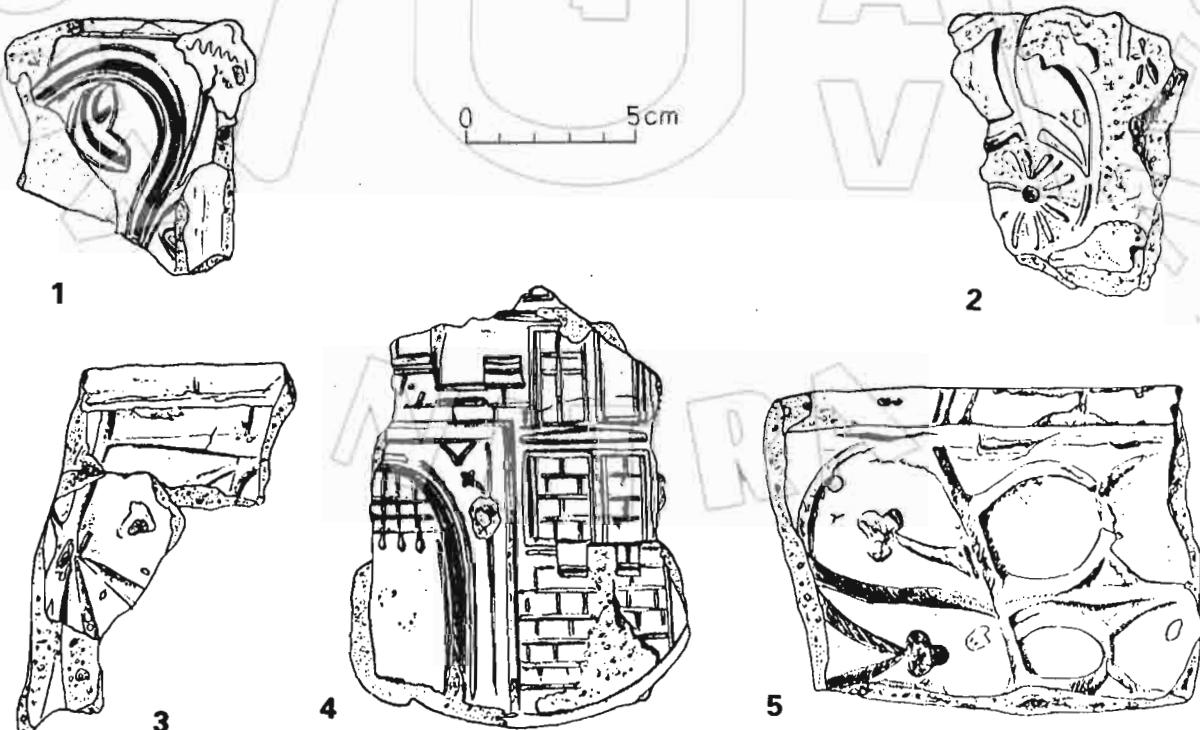
Obr. 55. Bratislava (Hlavné námestie). Časť včasnostredovekého pohrebiska, skúmané v r. 1975, 1987-1988, 1990-1993. (B. Lesák, s. 88.)

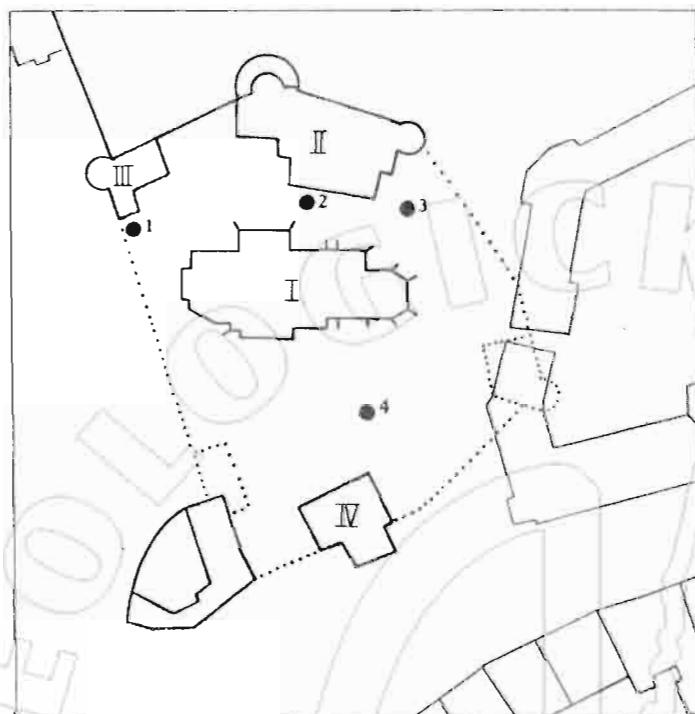
Obr. 56. 1 - Sirník; 2 - Oborín; 3-17 - Zemplín. Výber nálezov. (R. Lukáč - M. Uličný, s. 92.)

Obr. 57. Nemecká (Hradisko). Výber keramiky. 1 - mladšia doba bronzová; 2-7 - stredovek (15. stor.). Mierka a: 1, 2, 6, 7; b: 3-5. (M. Mácelová, s. 94.)

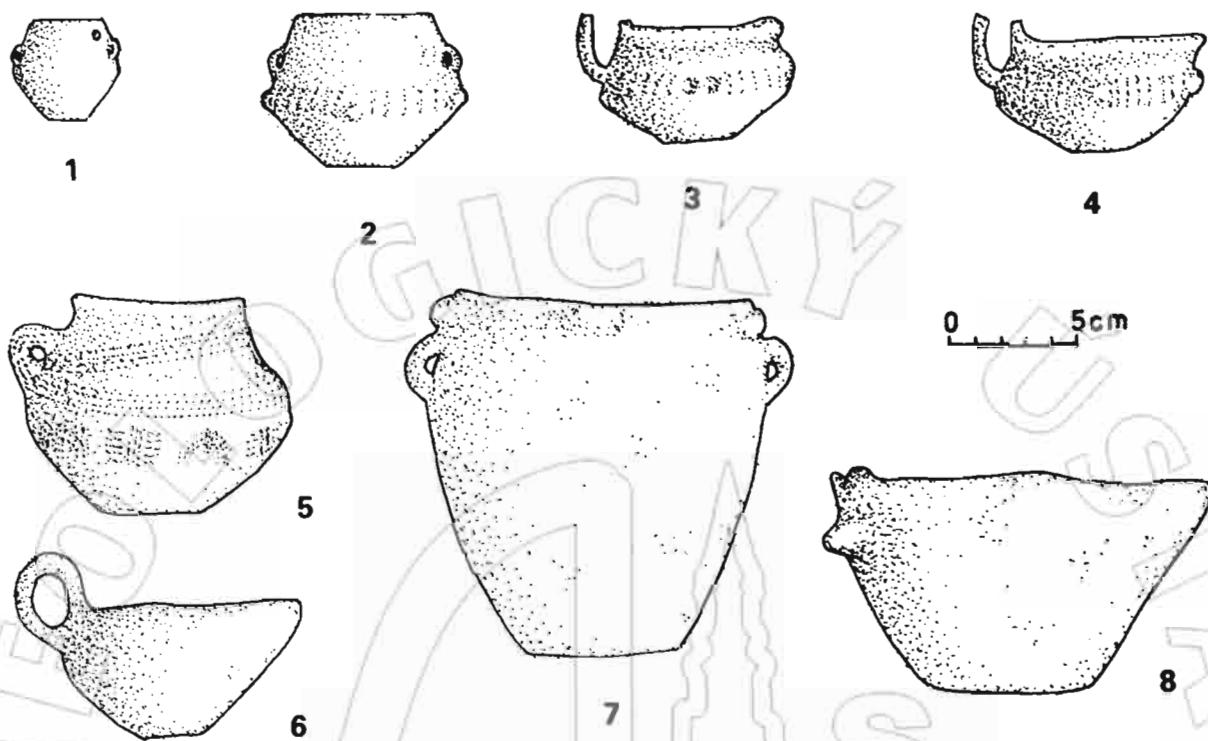
Obr. 58. Banská Bystrica (Mestský hrad). Výber kachlíc s reliéfnou výzdobou. 1-3, 5 - s rastlinným motívom; 4 - s motívom architektúry. (M. Mácelová, s. 94.)

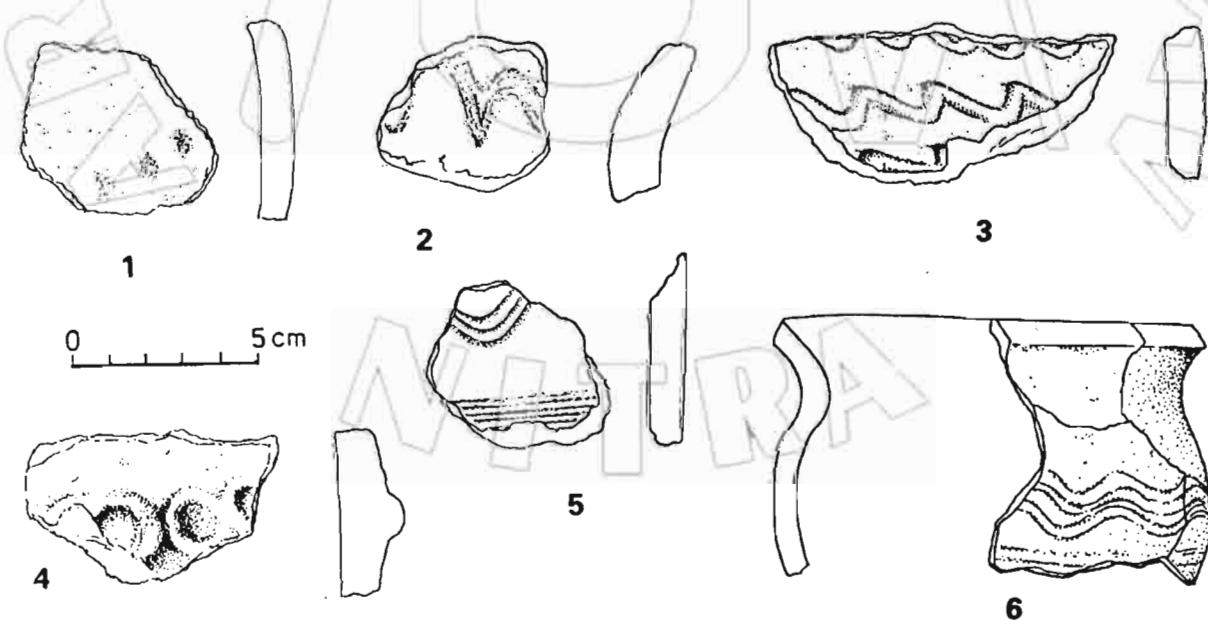
Obr. 59. Banská Bystrica (mestský hrad).
1 - miesto nálezu kachlíc; 2-4 - nálezy
 ľudských kostí. I - kostol Panne Márie;
 II - kostol sv. Kríža; III - Farská bašta;
 IV - depozit Štátnej galérie. (M. Mácelová,
 s. 94.)

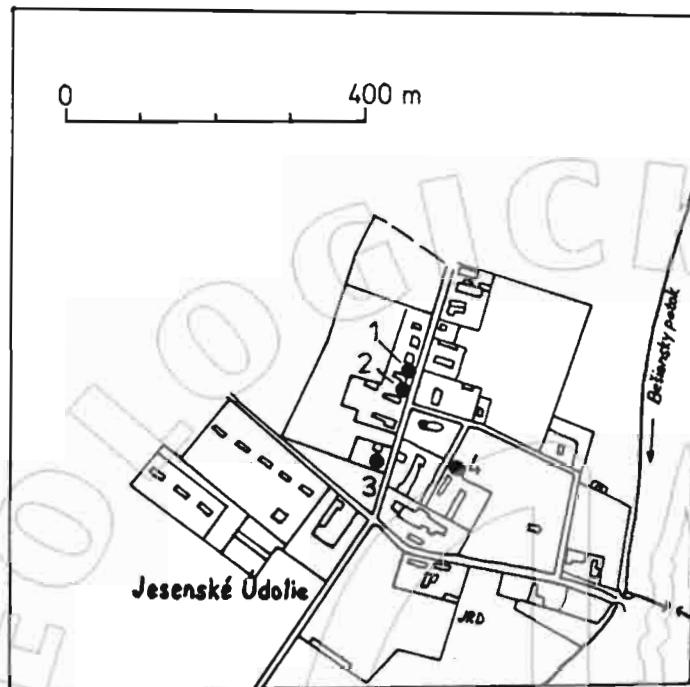
Obr. 60. Banská Bystrica (Dolná ulica). Kanalizačná šachta. (M. Mácelová, s. 94.)

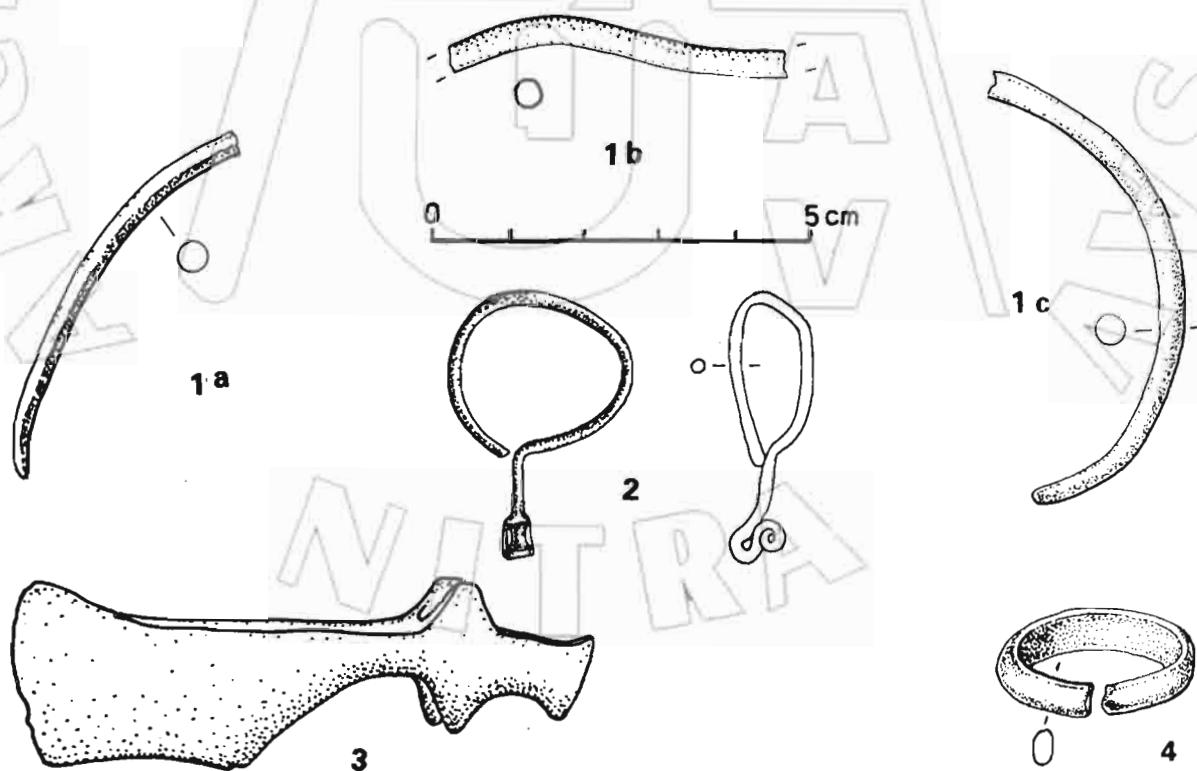
Obr. 61. Detva, časť Kostolná (Kalamárka). Keramika kyjatickej kultúry z pohrebskia. (P. Mosný, s. 99.)

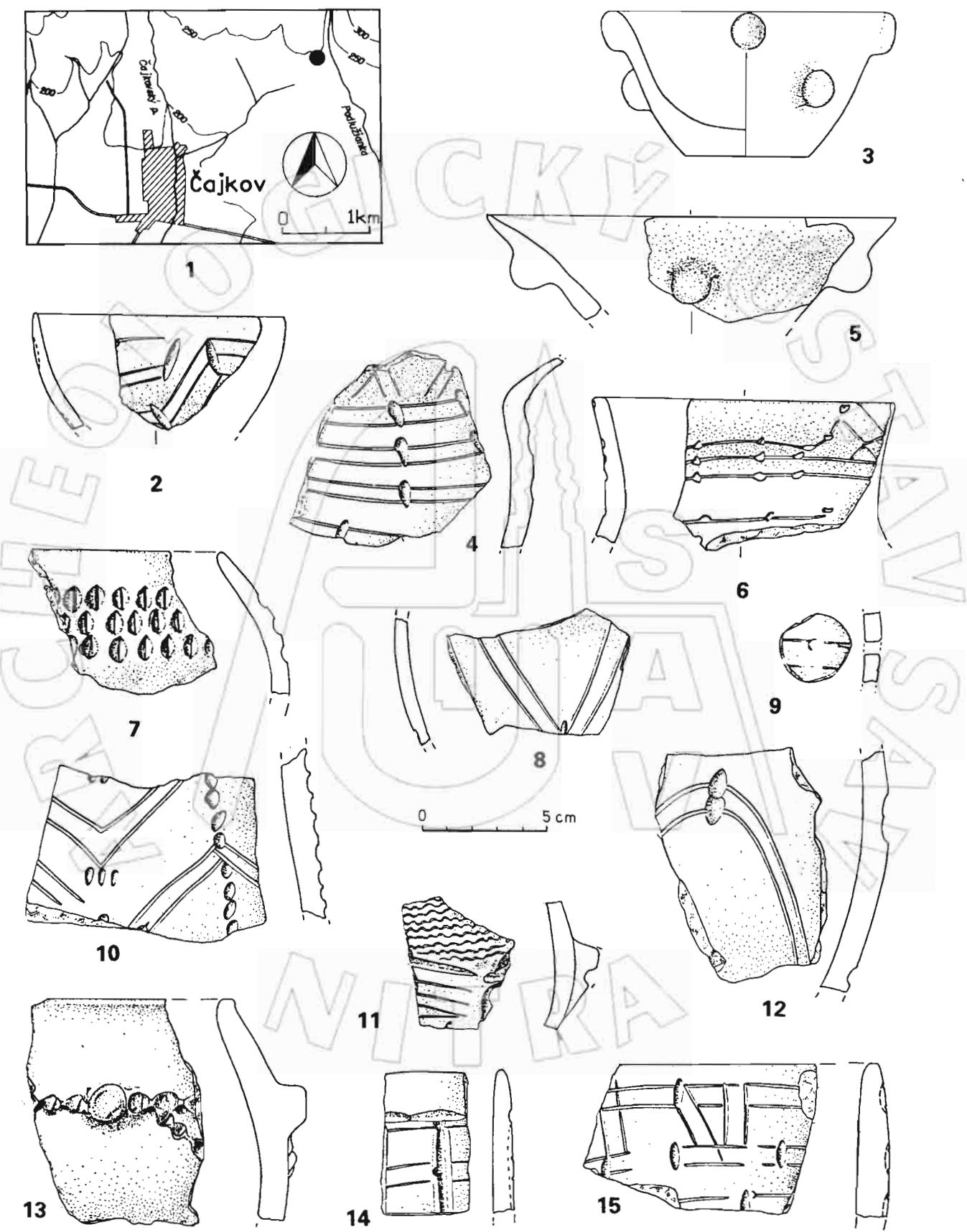
Obr. 62. Výber nálezov. 1, 4 - Hontianske Tesáre; 2, 5 - Sliač; 3 - Slovenská Ľupča; 6 - Zvolen. (P. Mosný, s. 99.)

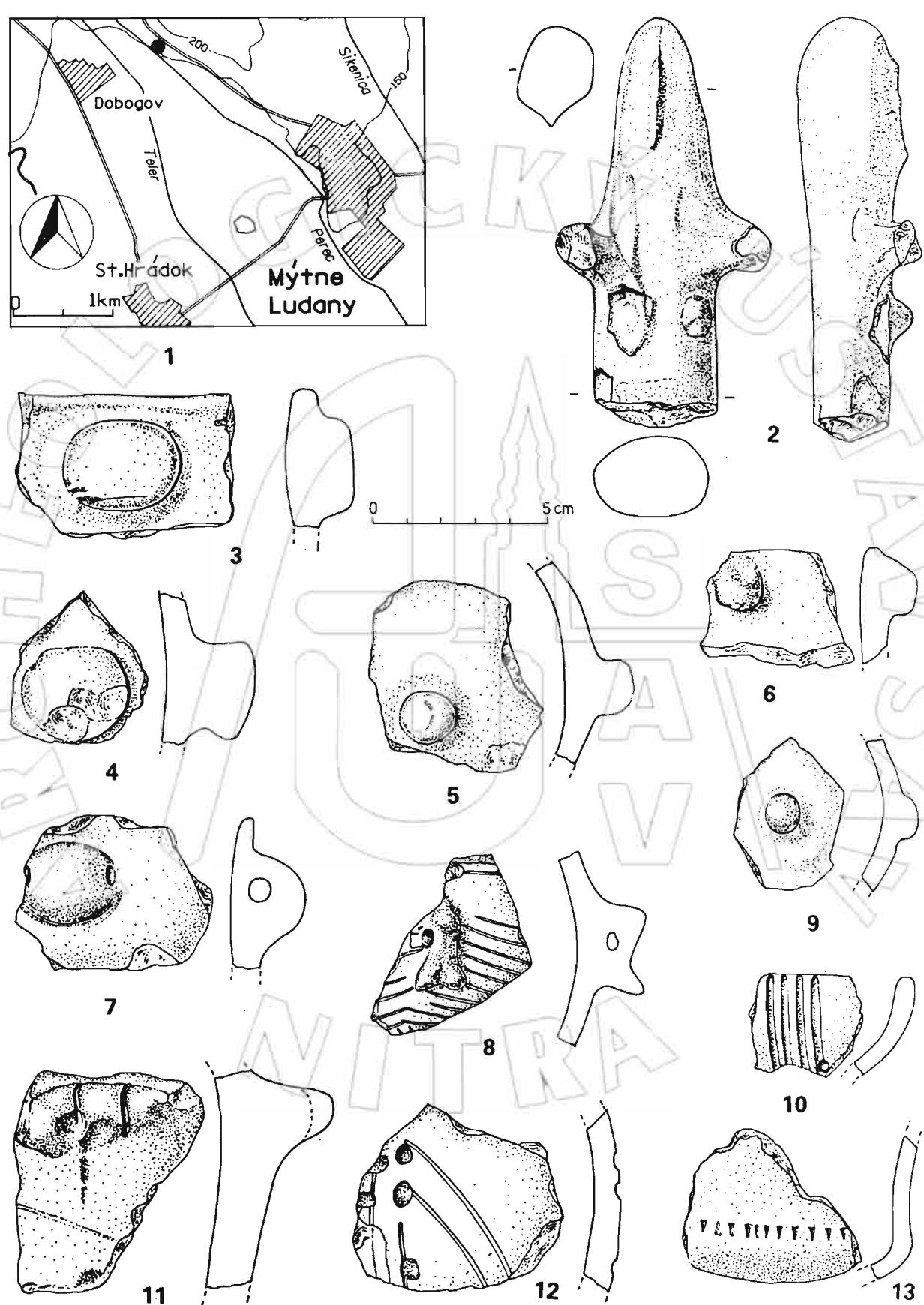
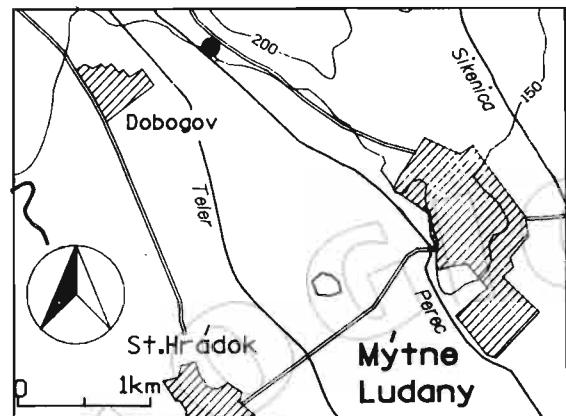
Obr. 63. Beša, časť Jesenské Údolie. Situačný plán hrobov. 1 - hroby z r. 1954 (dom č. 6); 2 - hrob z r. 1993 (dom č. 5); 3 - hroby z r. 1957 (dom č. 2); 4 - kostra s bradaticou z r. 1929 (dom č. 19). (G. Nevizánsky, s. 99.)

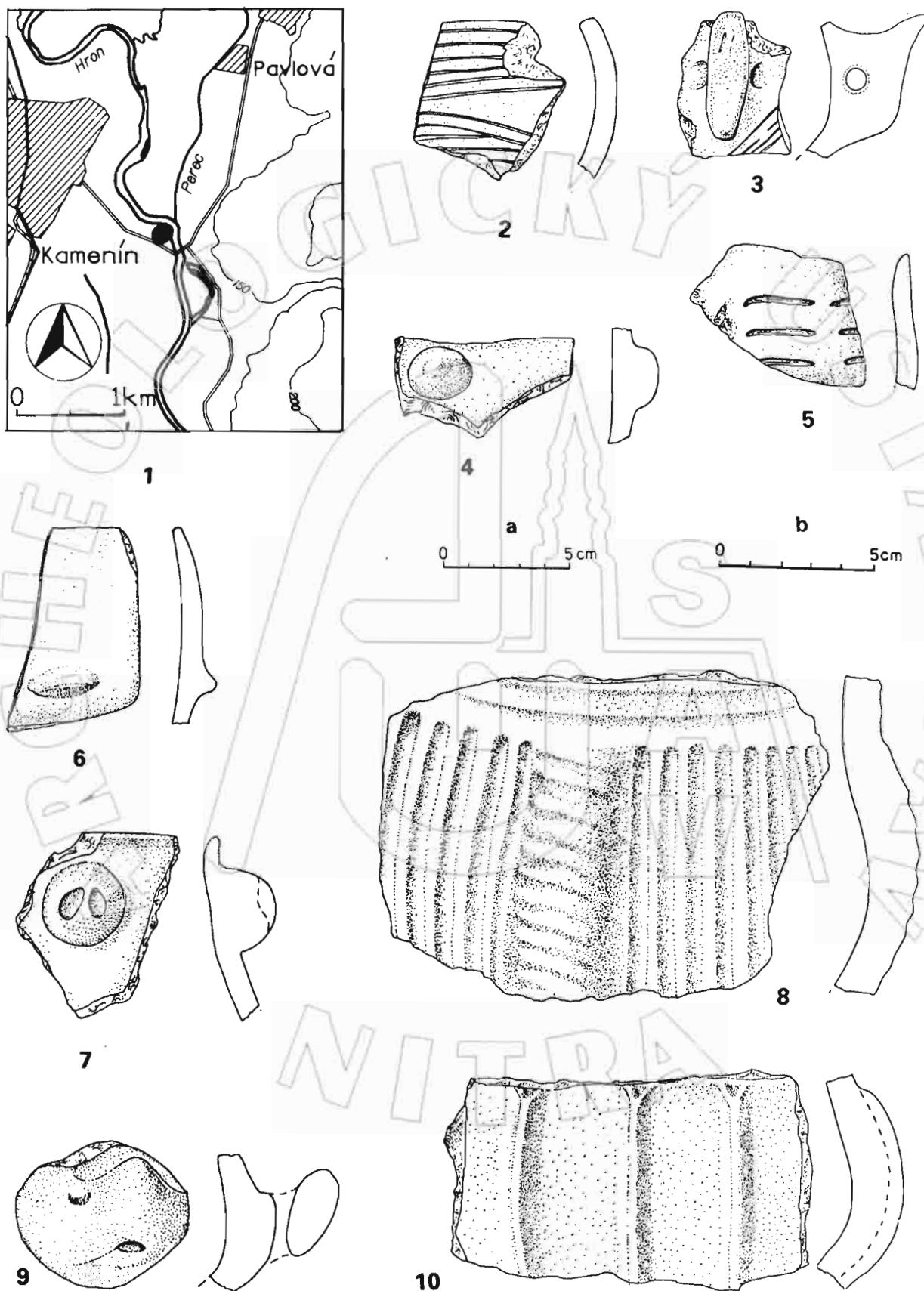
Obr. 64. Beša, časť Jesenské Údolie. 1, 2, 4 - nálezy z hrobov z r. 1954; 3 - bradatice z hrobu z r. 1929. Mierka: 1, 2, 4. (G. Nevizánsky, s. 99.)

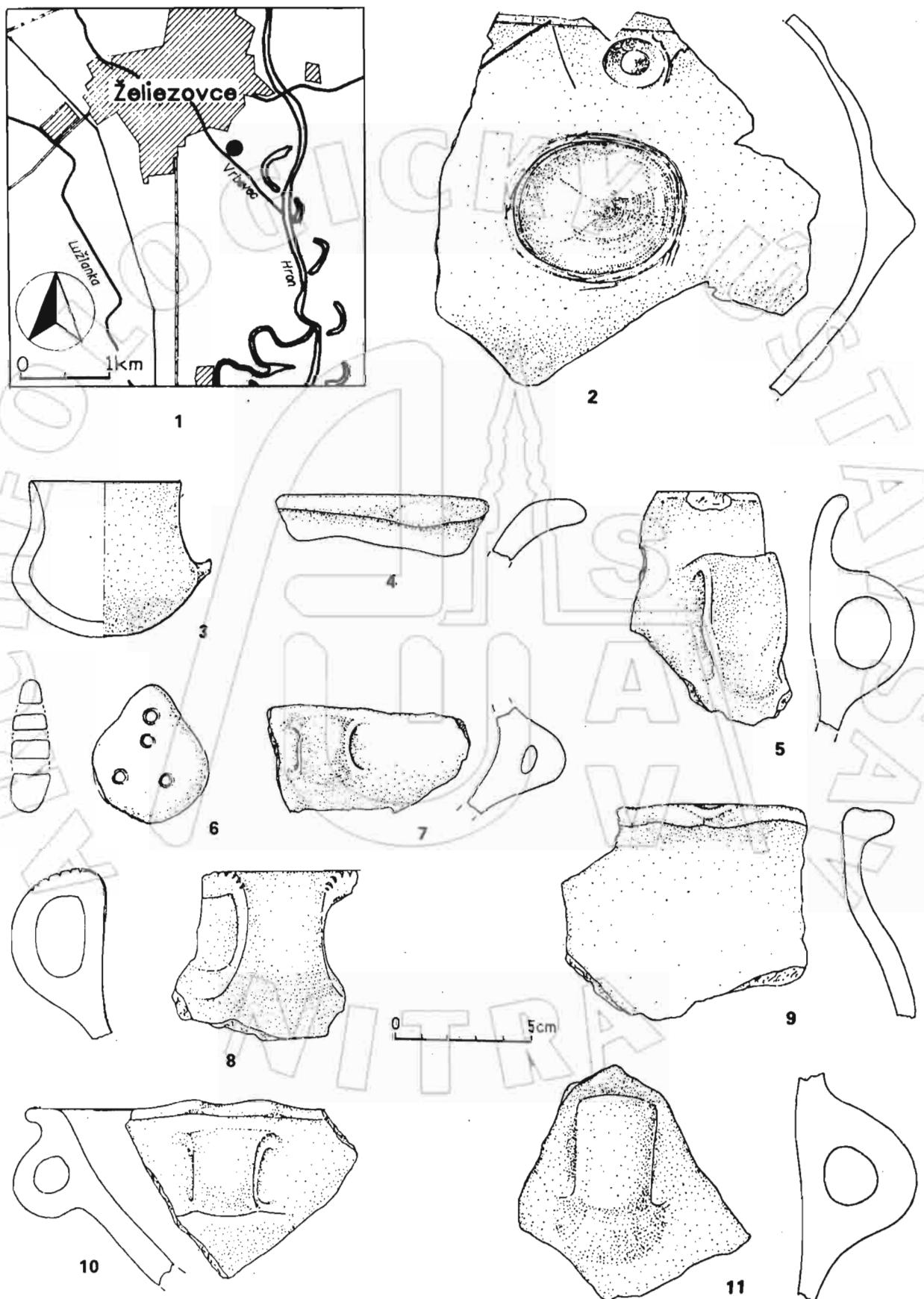
Obr. 65. Čajkov (Osúchov lom). 1 - situačný plán lokality; 2, 5 - nálezy eneolitického obdobia lenyelyskej kultúry; 3, 4, 6-15 - želiezovská skupina. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, s. 100.)

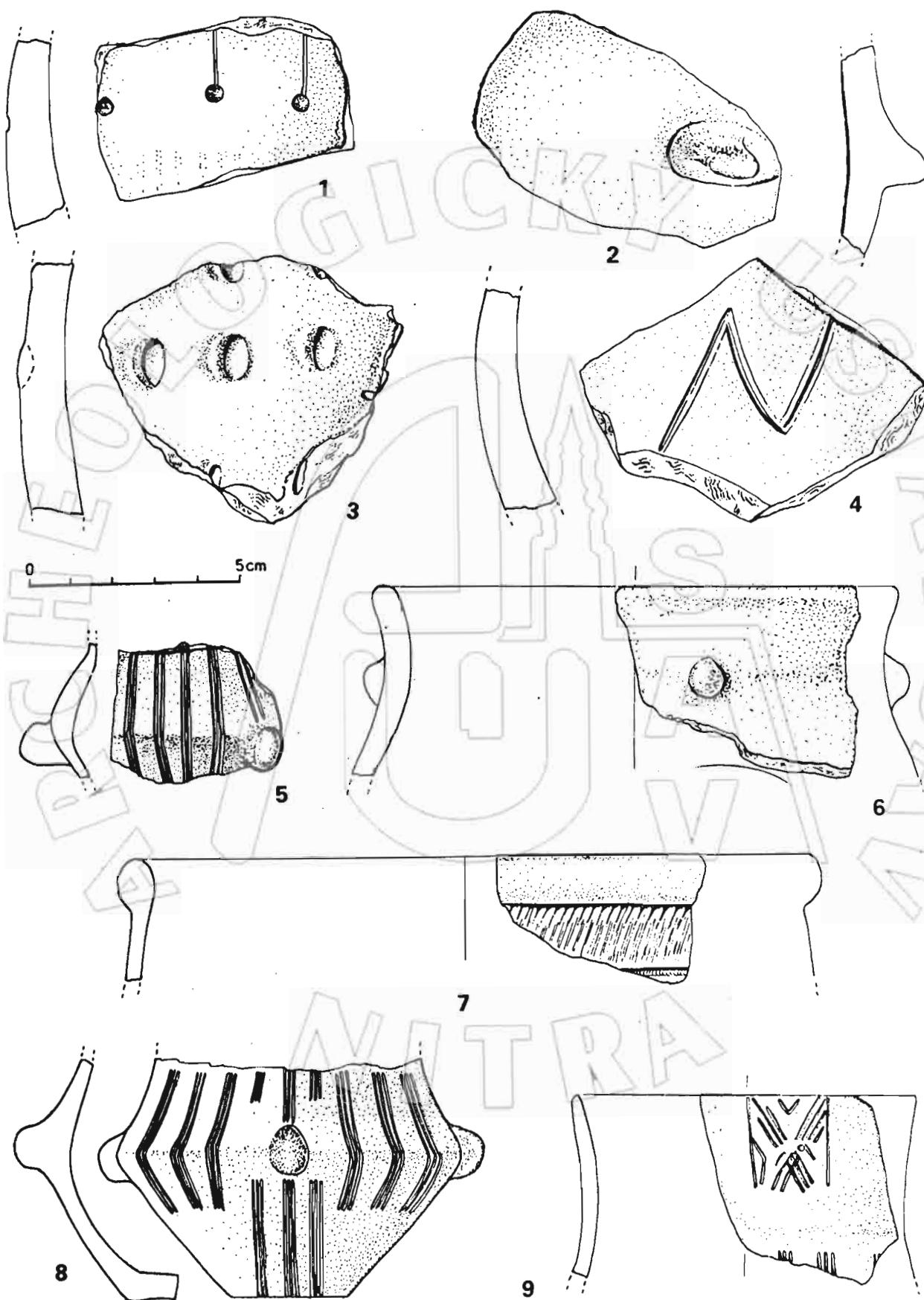
Obr. 66. Mýtné Ludany (Csúpor alebo Hármashegy). 1 - situačný plán lokality; 2-7, 9 - nálezy z neolitickej obdobia lengyelskej kultúry; 10, 13 - badenská kultúra; 12 - kultúra s mladšou lineárnom keramikou. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, s. 100.)

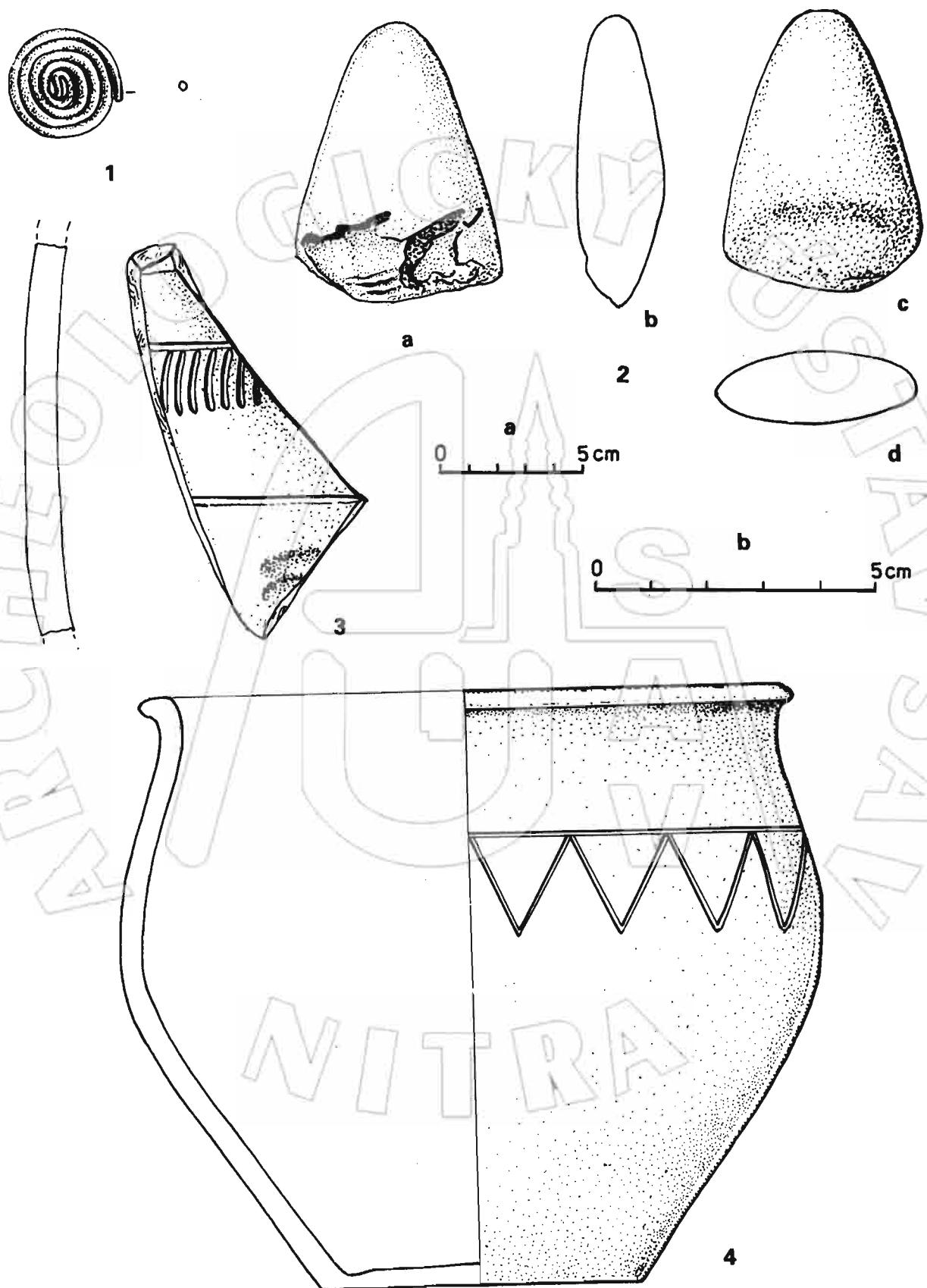
Obr. 67. Kamenín. 1 - situačný plán lokality; 8, 10 - badenská kultúra. Mýtné Ludany (Csúpor alebo Hármashegy). 2, 3, 5 - želiezovská skupina; 4, 6, 7, 9 - lengyelská kultúra. Mierka a: 8, 10; b: 2-7, 9. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, s. 100.)

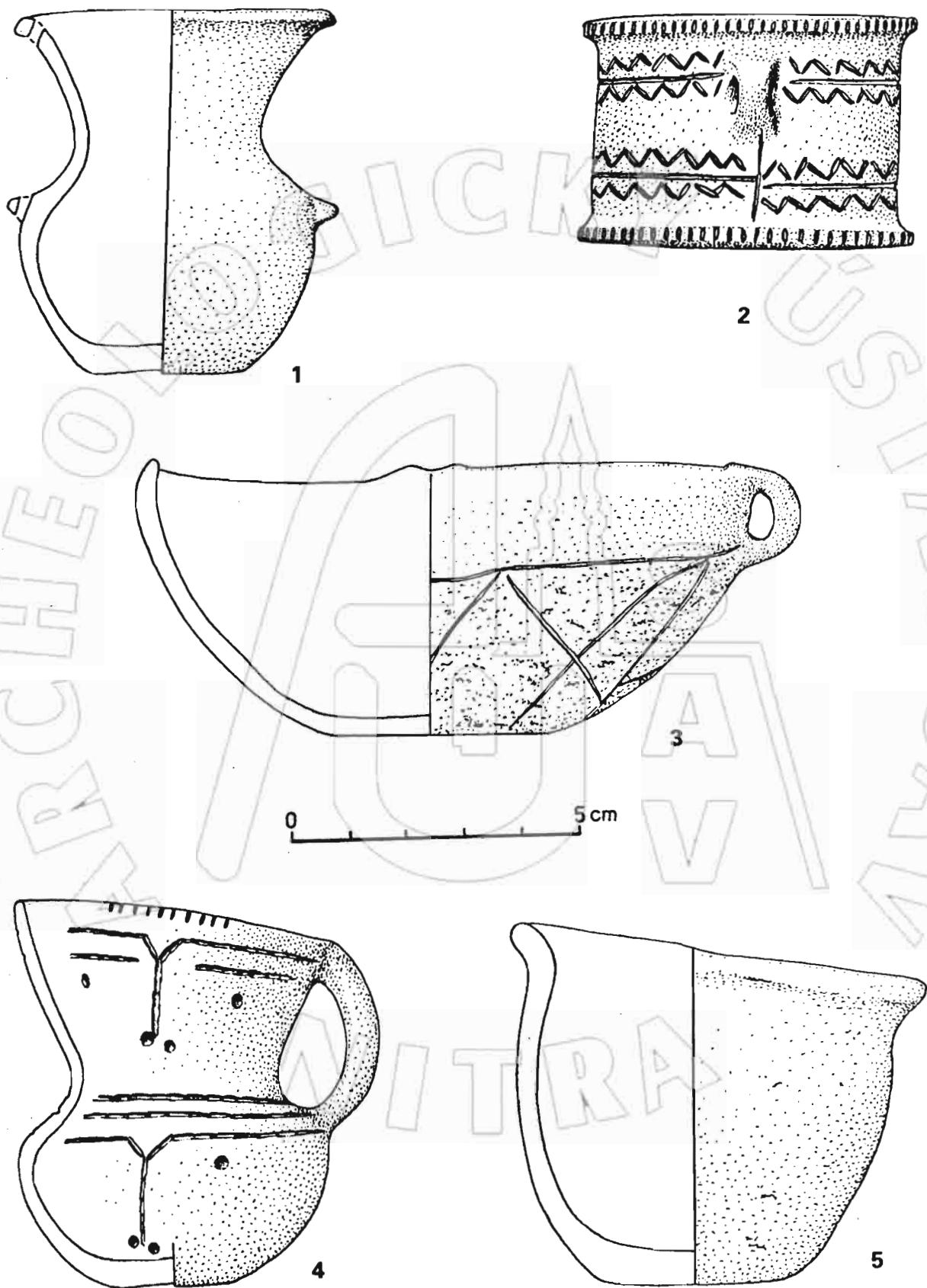
Obr. 68. Želiezovce (Horný zverinec-pri čističke). 1 - situačný plán lokality; 2 - otomanská kultúra; 3 - badenská kultúra; 4-11 - neskoromaďarovsko-včasnomohylový horizont. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, s. 100.)

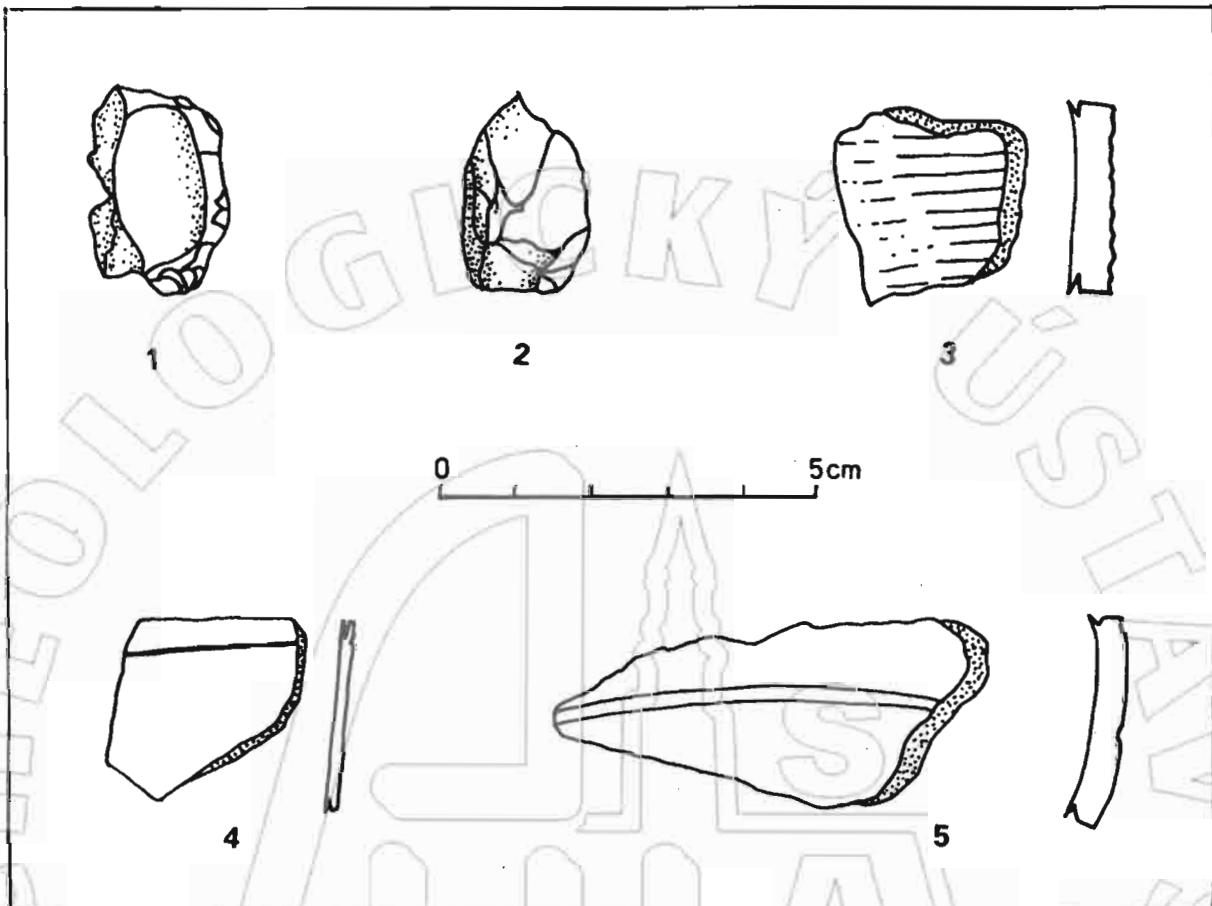
Obr. 69. Nitra-Mlynárce. Výber keramiky z 1. polohy. 1-6, 8, 9 - neolit; 7 - doba rímska. (G. Nevizánsky - O. Ožďáni, s. 101.)

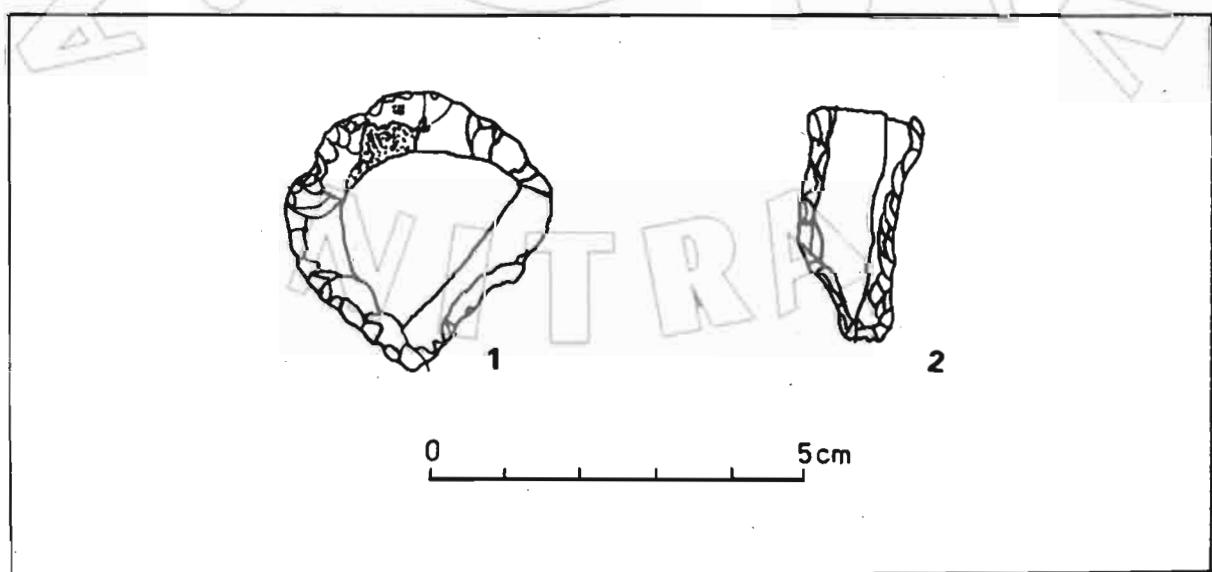
Obr. 70. Nitra-Mlynárce. Výber predmetov z prvej (1-3) a druhej polohy (4). 1 - doba bronzová; 2 - neolit; 3, 4 - doba rímska. Mierka a: 4; b: 1-3. (G. Nevizánsky - O. Oždáni, s. 101.)

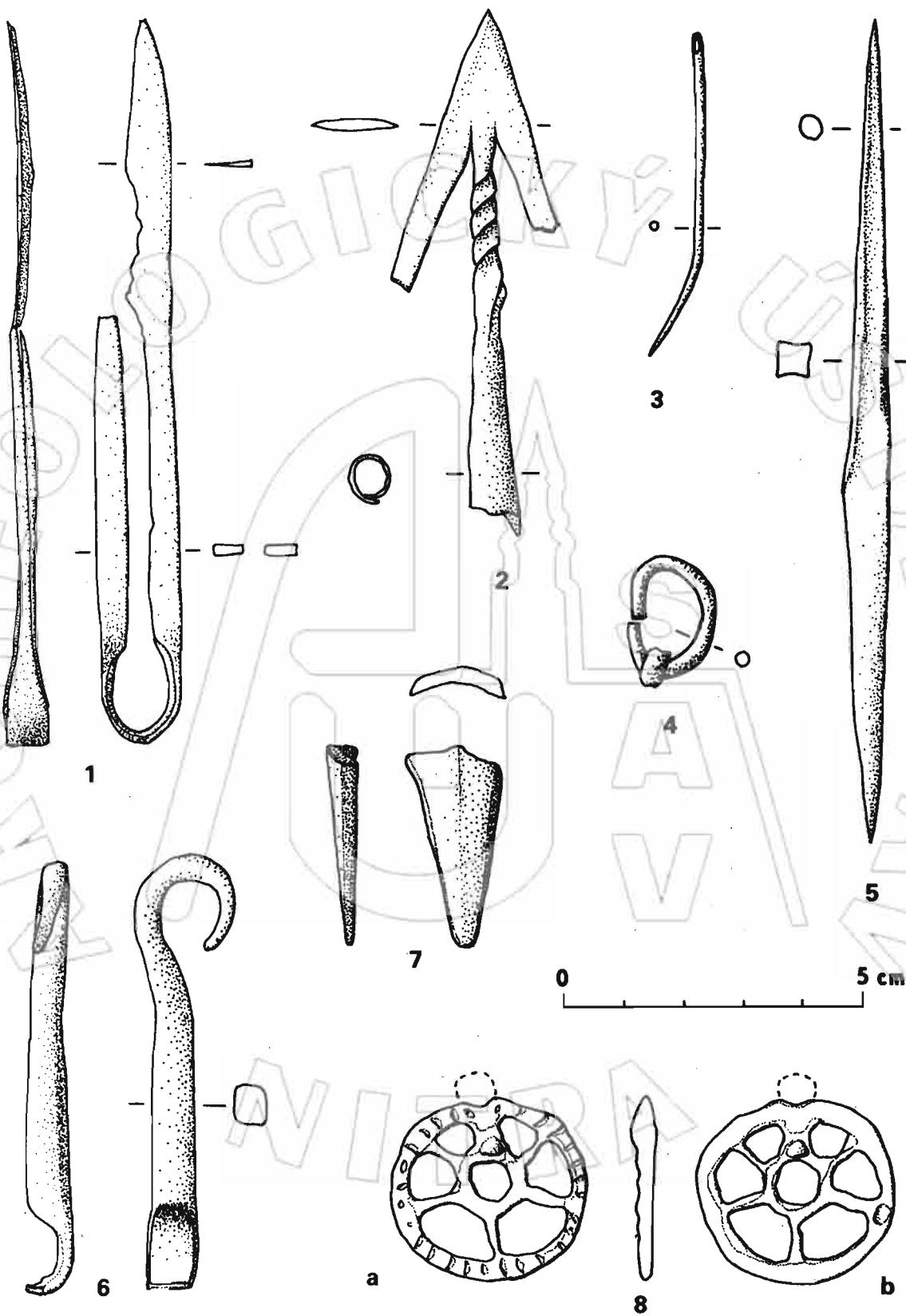
Obr. 71. Malá nad Hronom (Rövid föld). Výber keramických milodarov z hrobu 1/93. Kultúra severopanónska. (O. Oždáni, s. 103.)

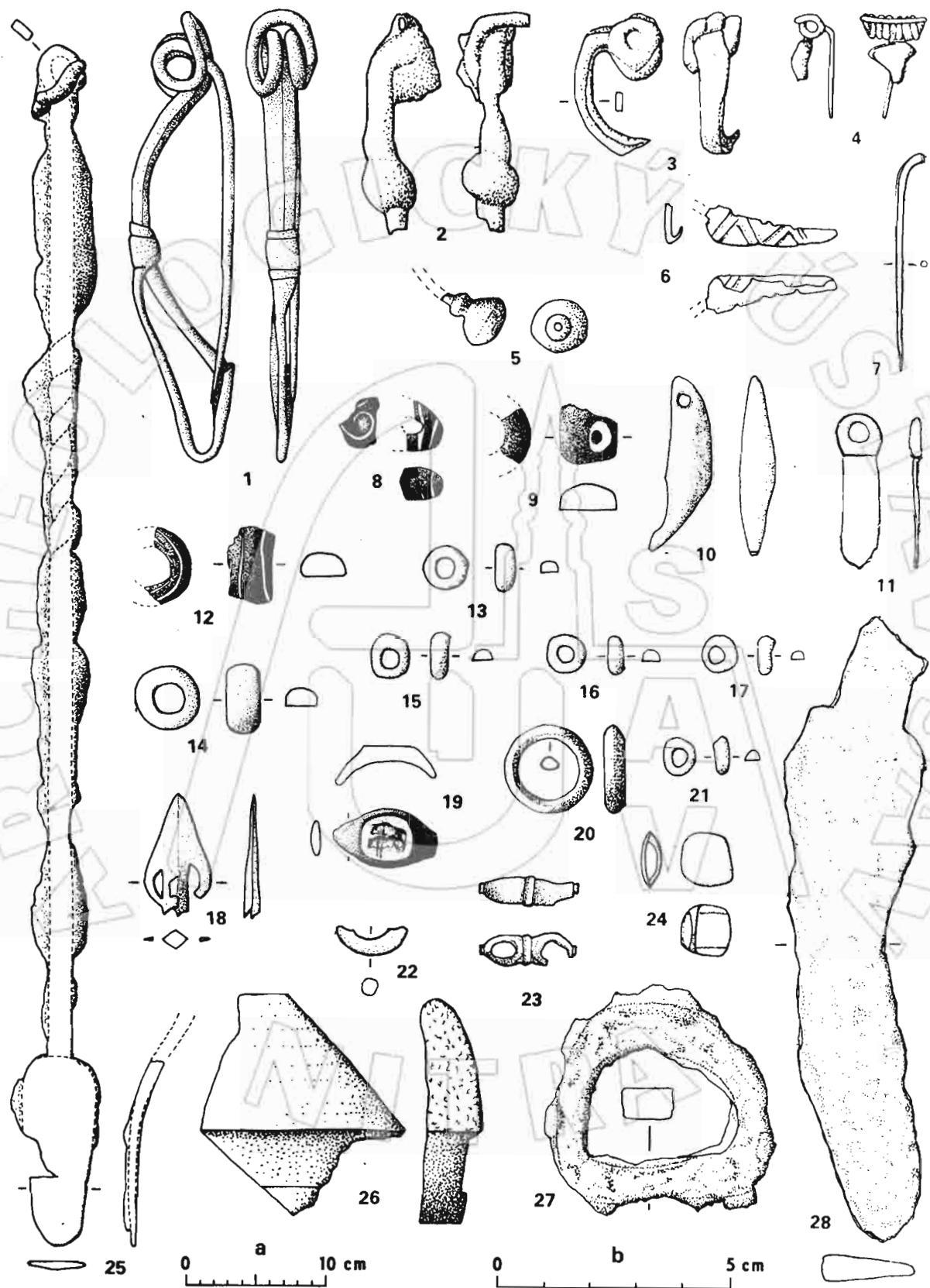
Obr. 72. Andovce (pri JRD). 1, 2 - výber neolitickej štiepanej industrie. Andovce (Pasienky pri dedine). 3, 5 - fragmenty z 11.-12. stor.; 4 - črep kultúry s lineárной keramikou. (T. Pálinkás, s. 105.)

Obr. 73. Nové Zámky (Ulica P. Várdayho). Výber z neolitickej štiepanej industrie. (T. Pálinkás, s. 105.)

Obr. 74. Prosiek (Hrádok). 1, 2, 6(?) - včasný stredovek; 8 - doba laténska (starší nález); 3-5, 7 - neurčiteľné. 1-3, 5-7 - železo; 4 - bronz a železo; 8 - bronz. (K. Pieta, s. 106.)

Obr. 75. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). 1, 4-7, 11, 18, 20, 22-24 - bronz; 2, 3, 25, 27, 28 - železo; 8, 9, 12-17, 21 - sklo; 10 - Zub; 19 - železo a polodrahokam (intaglia); 26 - grafitová hlina. 18 - doba bronzová; ostatné - stredná a neskorá doba laténska. Mierka a: 25; b: 1-24, 26-28. (K. Pieta, s. 107.)

Obr. 76. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Obhorený jedlový kôl v stredolateńskiej vrstve. (K. Pieta, s. 107.)

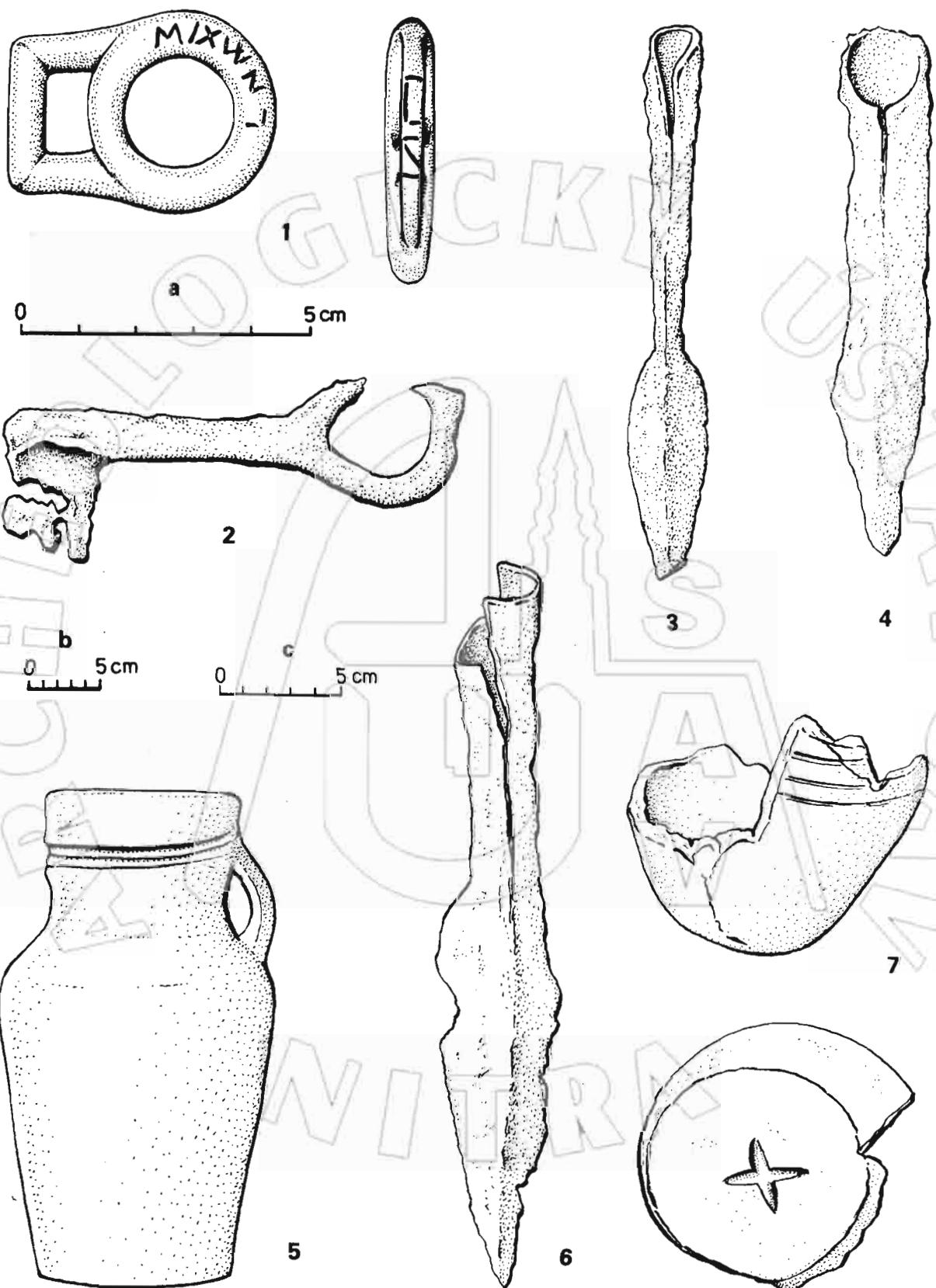
Obr. 77. Liptovská Sielnica. (Liptovská Mara III). Sčasti odkrytá ohrada s prúteným výpletom. (K. Pieta, s. 107).

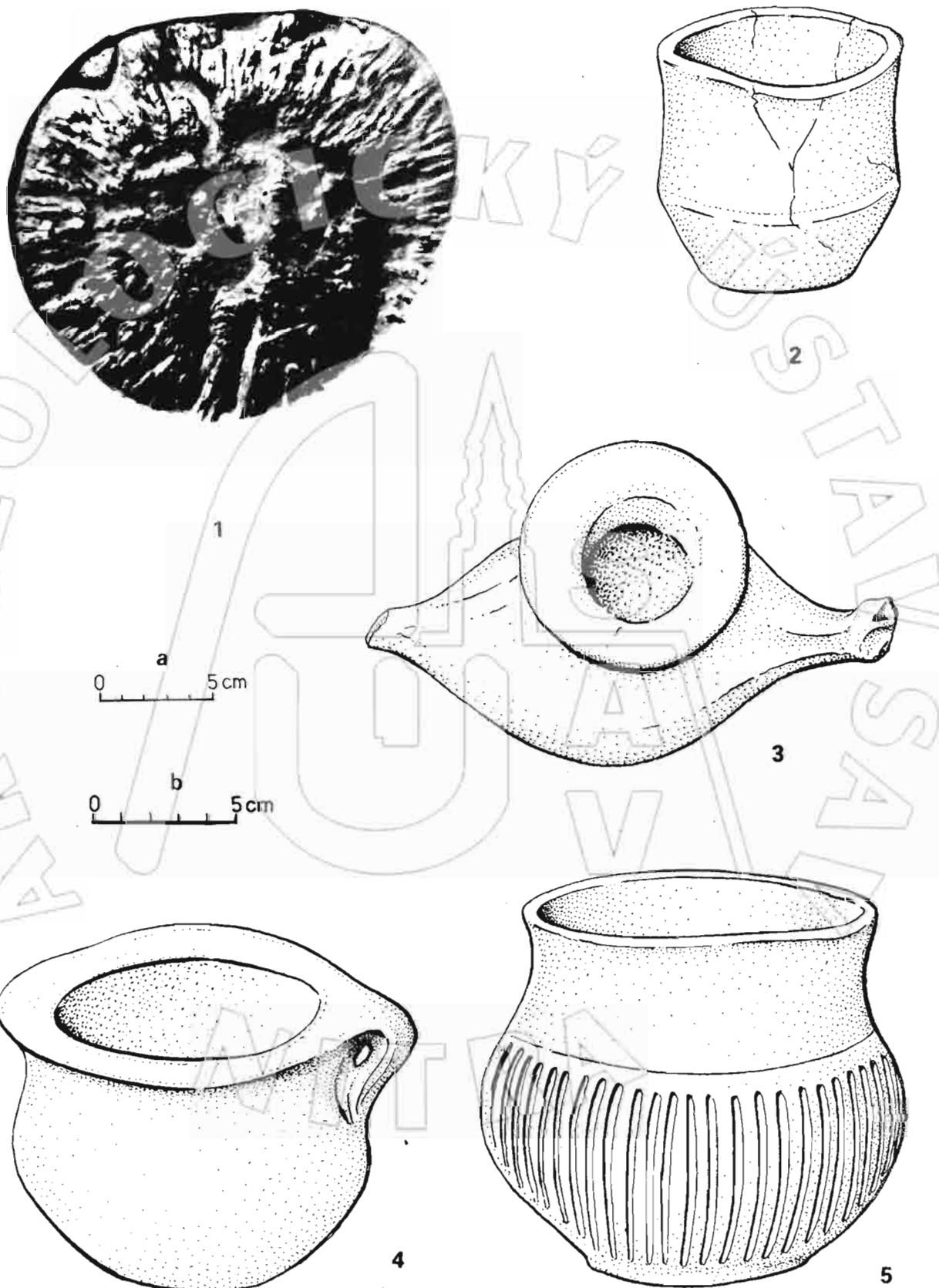
Obr. 78. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Pohľad na hrnčiarsku dielnu počas experimentu. (K. Pieta, s. 107.)

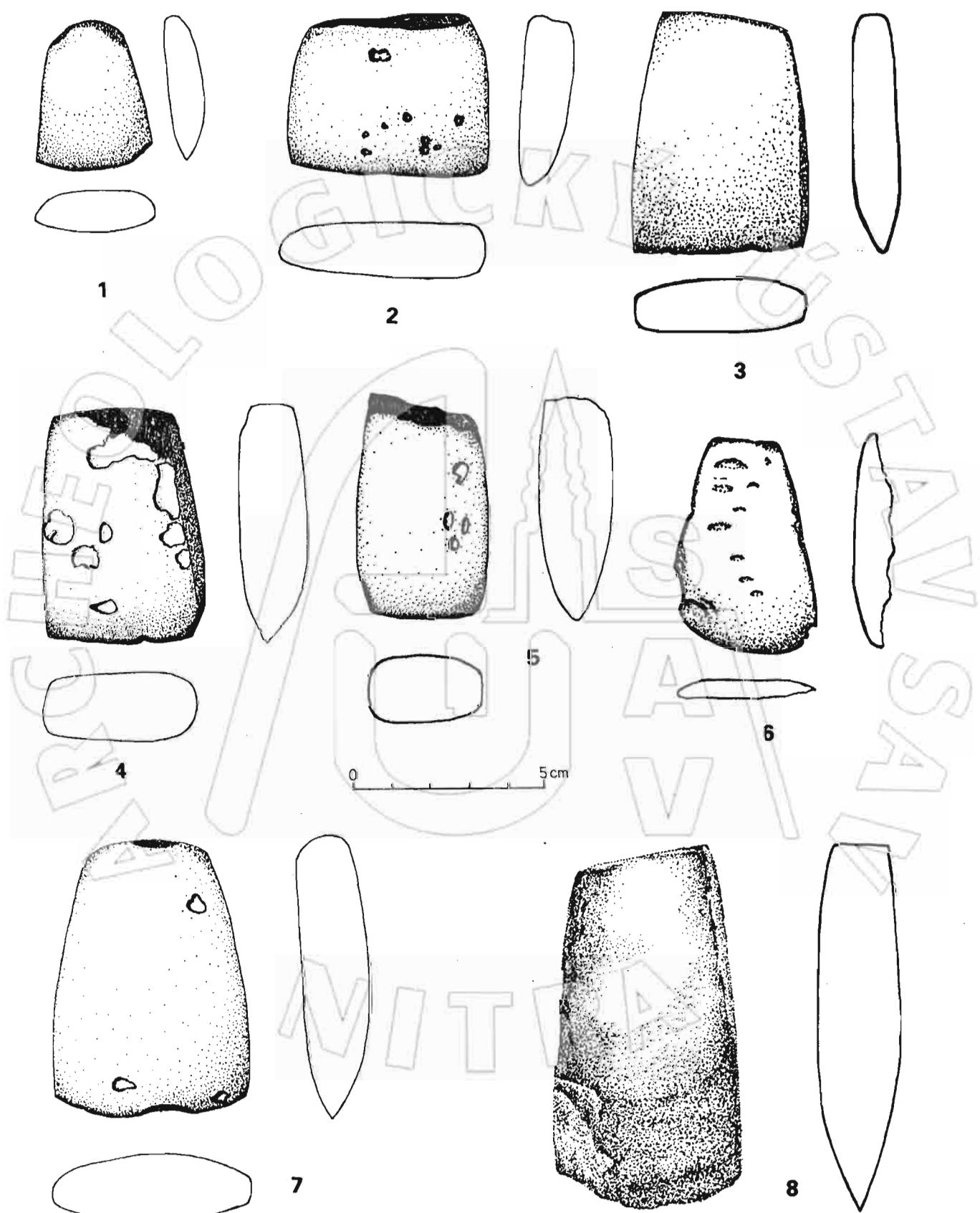
Obr. 79. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Hrnčiarska pec a časť súboru vypaloanej keramiky. (K. Pieta, s. 107.)

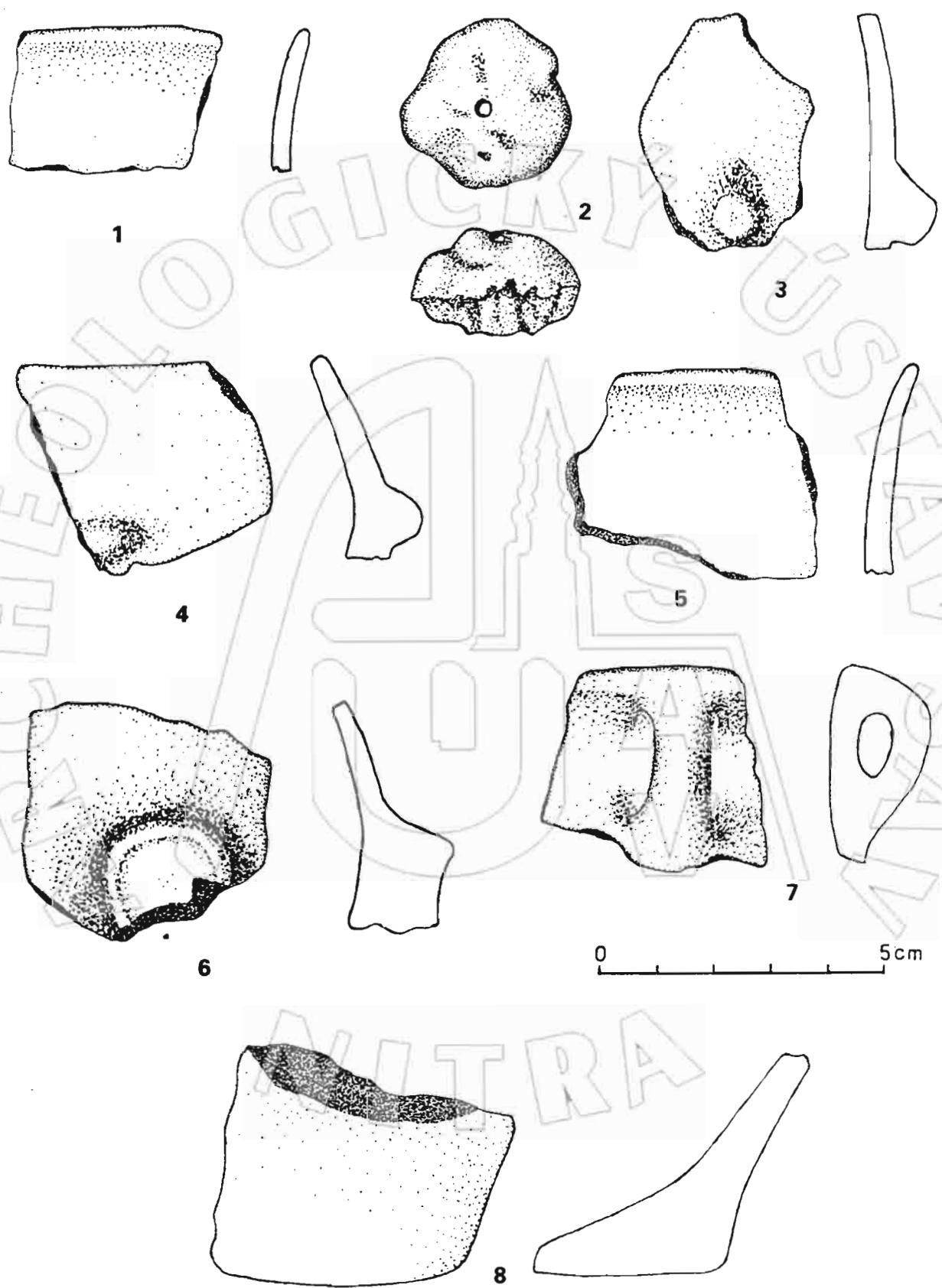
Obr. 80. Bratislava, časť Devín (hrad). 1, 3, 4, 7 - nálezy z priekopy (bronzová spona s nápisom, streľky, fragment nádoby s kolkom); 2, 5, 6 - materiál z objektu z 1. pol. 15. stor. (klúč, krčah, kopija). Mierka a: 1-4; b: 5, 6; c: 7. (V. Plachá - J. Hlavicová, s. 109.)

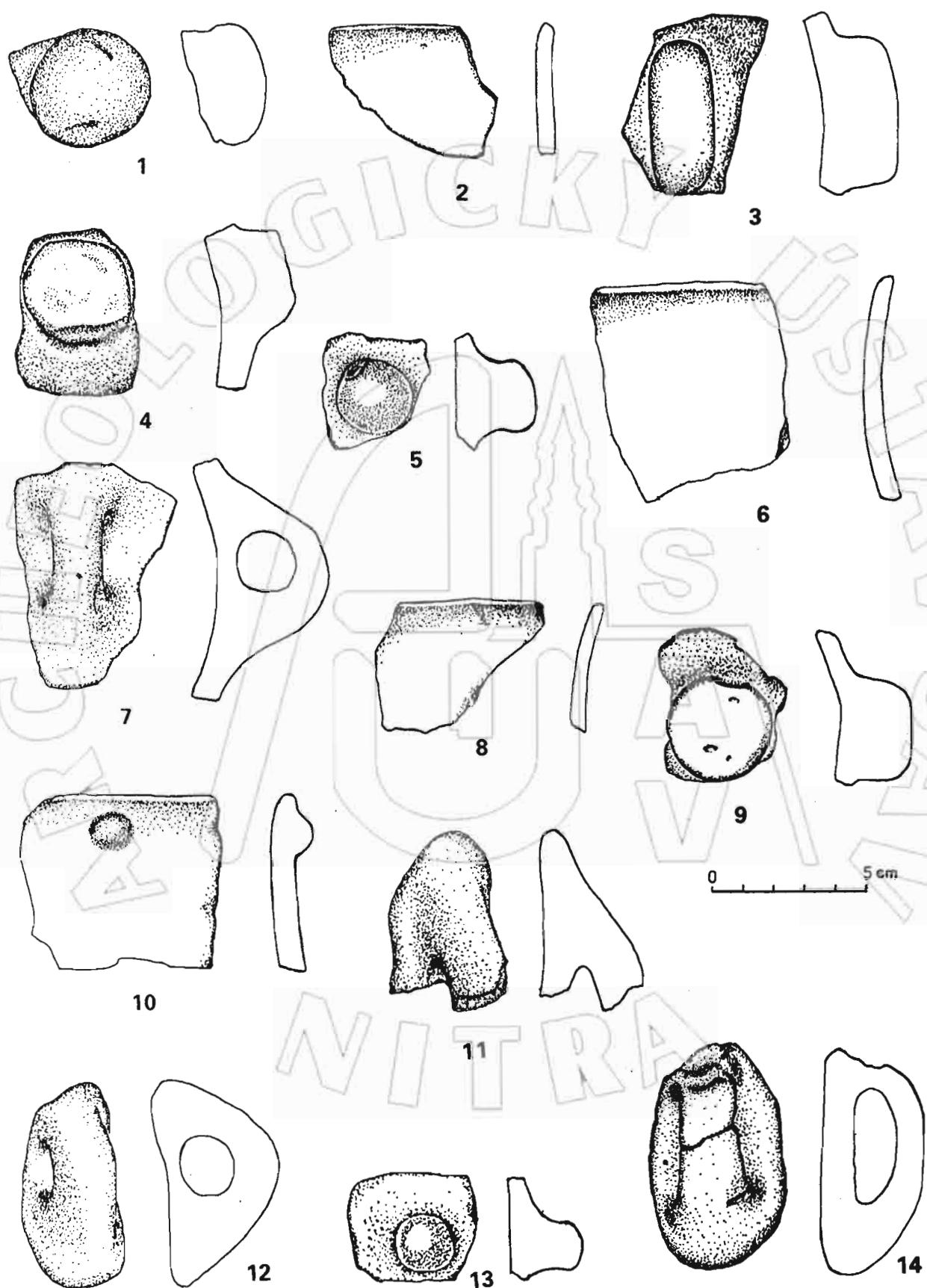
Obr. 81. Bratislava, časť Devín (hrad). 1 - zlatá keltská minca; 2-5 - keramika z objektu z doby bronzovej. Mierka a: 4; b: 2, 3, 5. Kreslil M. Brusnický. (V. Plachá - J. Hlavicová, s. 109.)

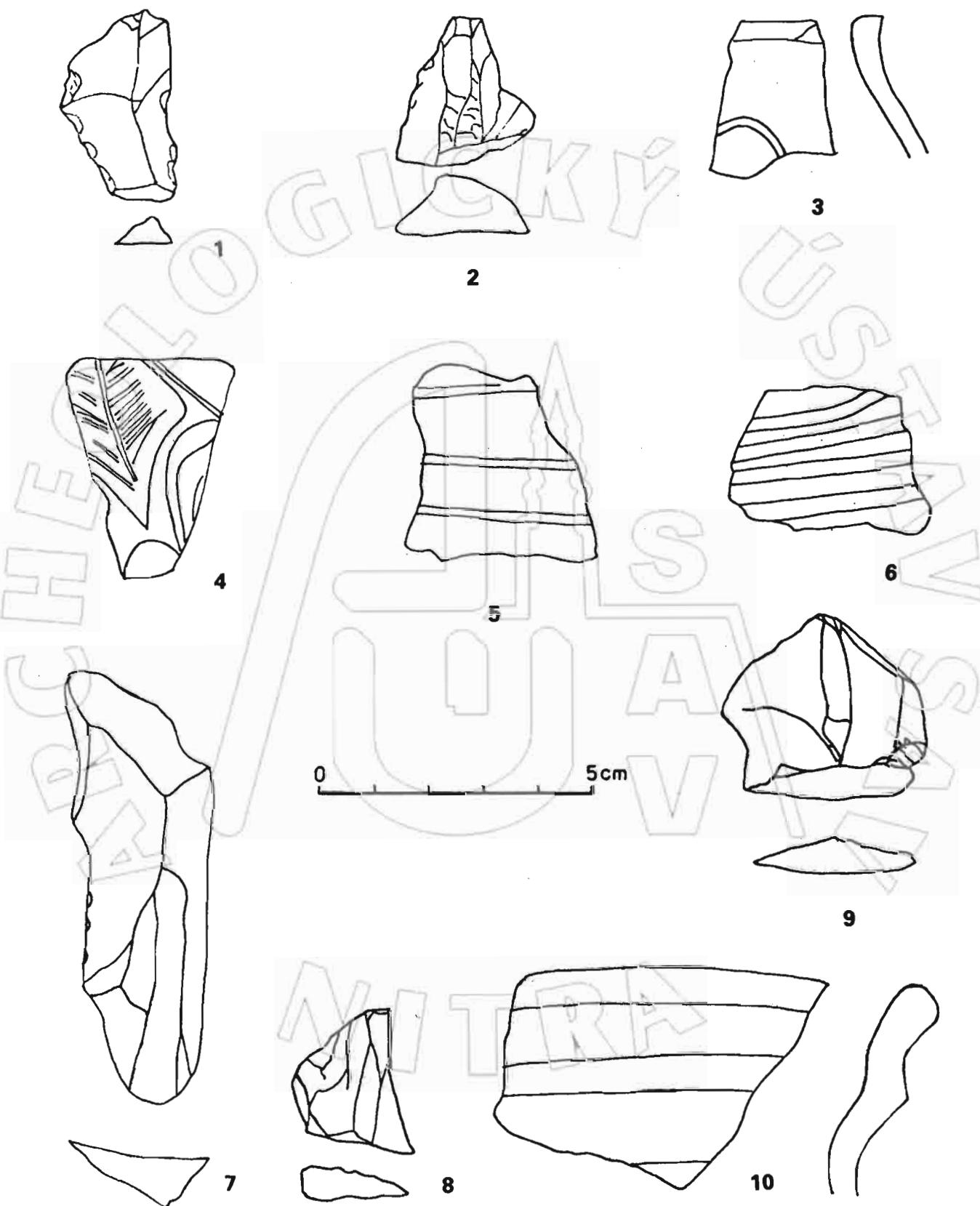
Obr. 82. Horné Otrokovce. Eneolitické kamenné sekery. 1-7 - poloha Pláne; 8 - parcela č. 112, pozemok I. Bučka. (M. Poláček - P. Bisták, s. 110.)

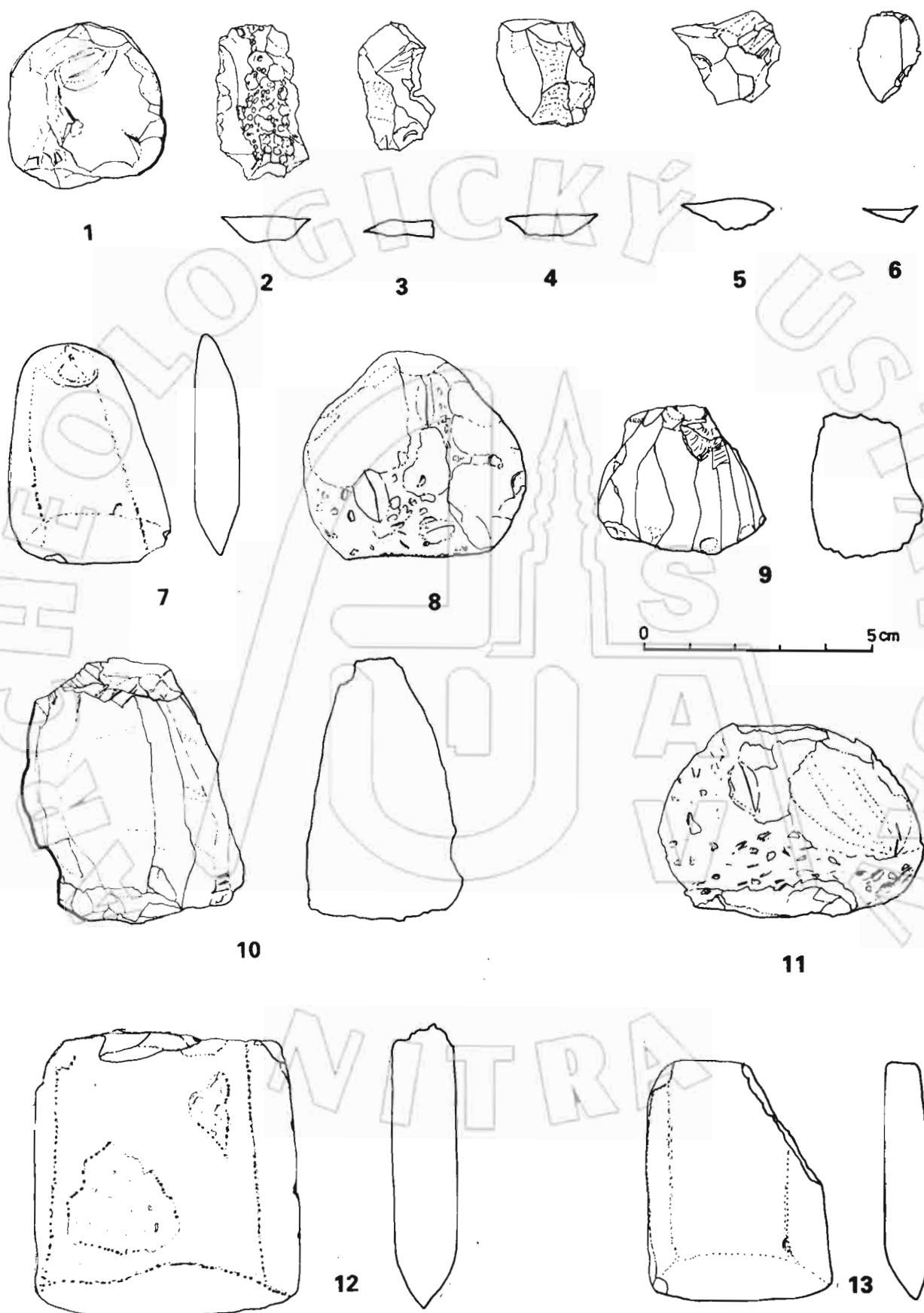
Obr. 83. Horné Otrokovce (Pláne). Výber keramického materiálu z III. a IV. stupňa lengyelskej kultúry. (M. Poláček - P. Bisták, s. 110.)

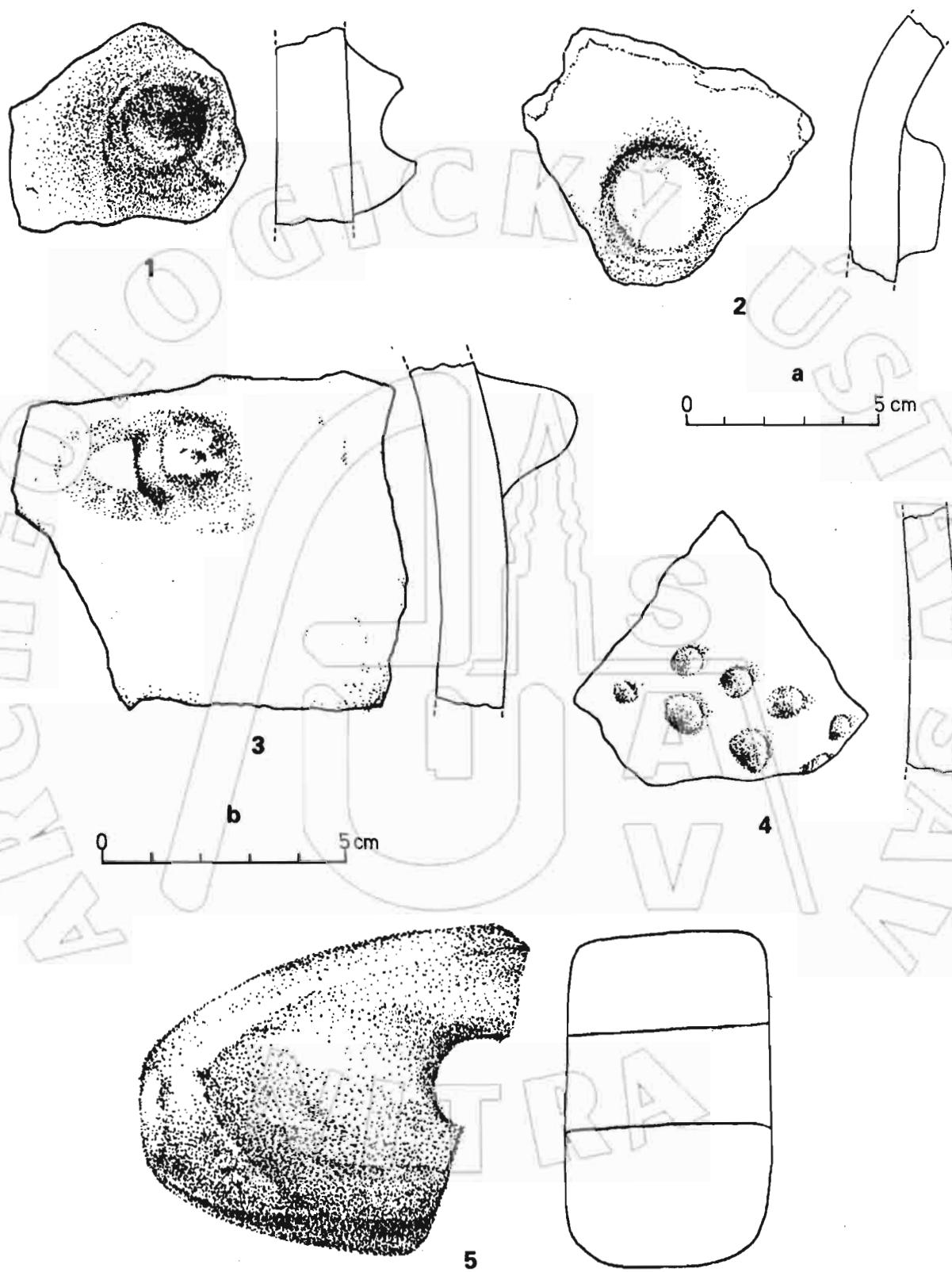
Obr. 84. Horné Otrokovce (Pláne). Výber keramického materiálu z III. a IV. stupňa lengyelskej kultúry. (M. Poláček - P. Bisták, s. 110.)

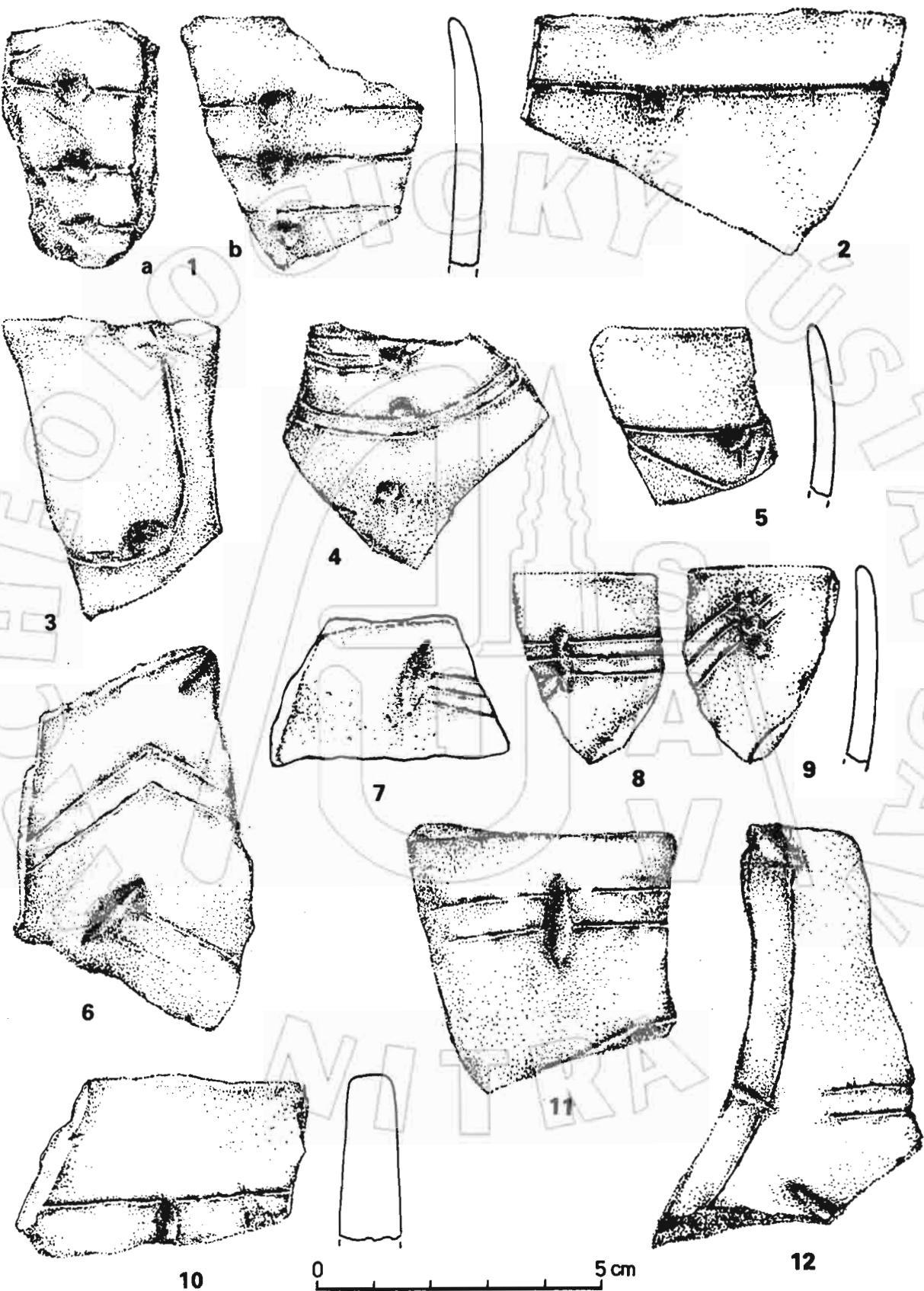
Obr. 85. Výber nálezov z prieskumu údolia Popradu. 1 - Orlov (Úboč). Šarišské Jastrabie. 2, 8 - poloha Dlhý kopec; 3, 5, 6 - poloha Hartlová II; 10 - poloha Hartlová I. Plaveč. 4 - poloha Pod Lazným; 7 - poloha Pod Kopou; 9 - poloha Šajby. (P. Roth - G. Lukáč, s. 114.)

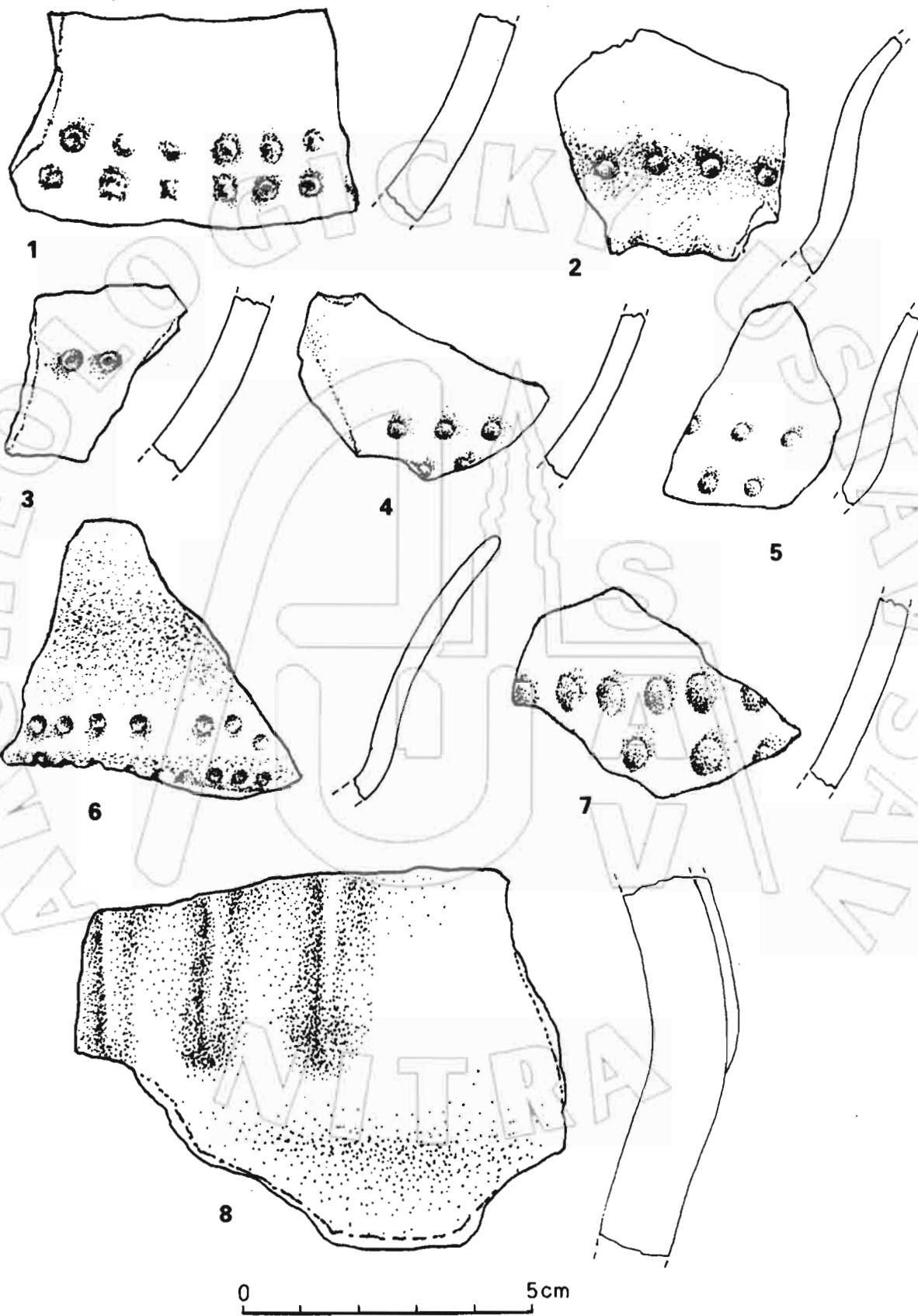
Obr. 86. Slažany, časť Dolné Slažany. Výber nálezov. (J. Ruttkayová, s. 116.)

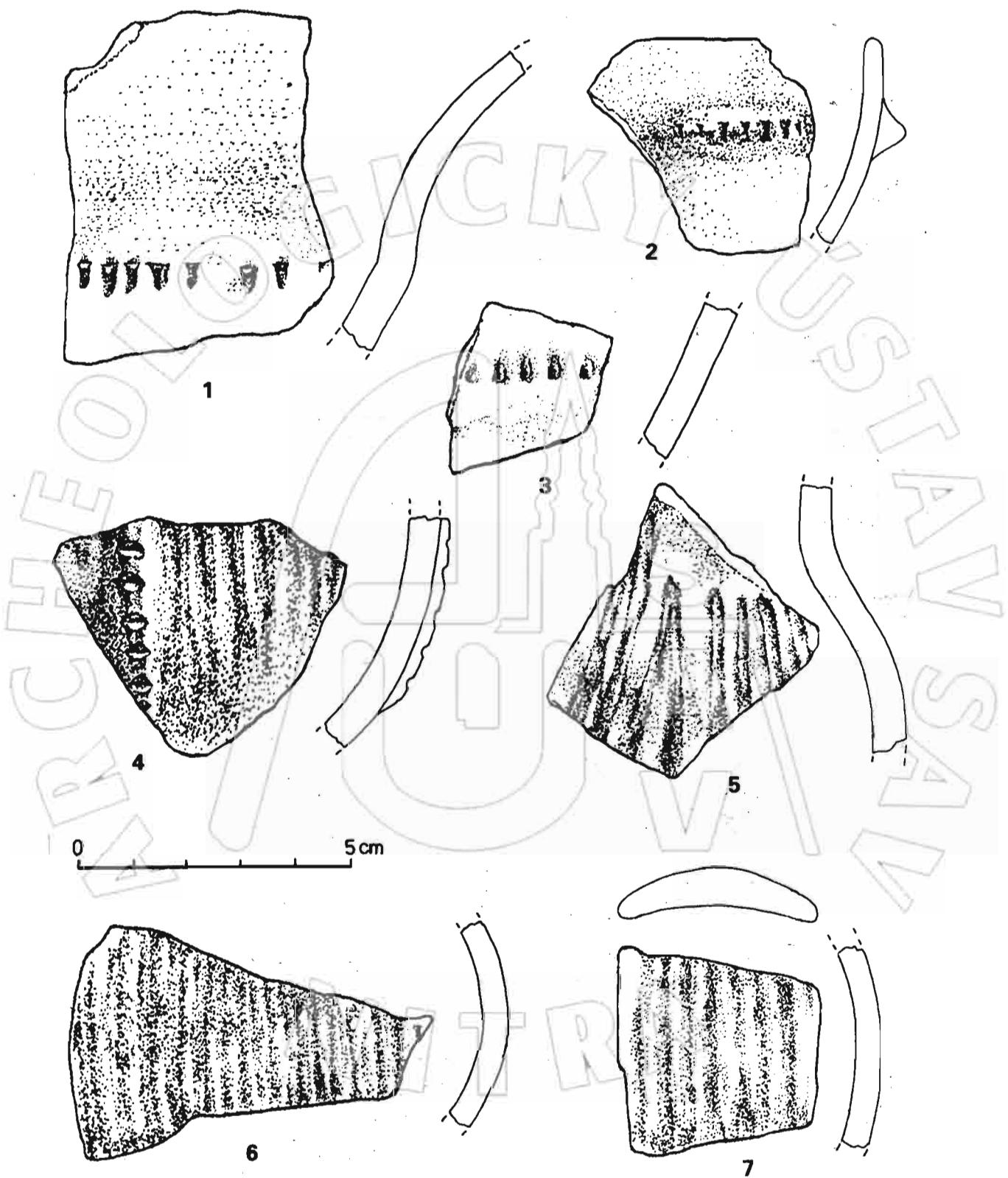
Obr. 87. Hul. Výber náleزوv. 1, 3, 4 - kultúra s lineárnnou keramikou; 2 - lengyelská kultúra; 5 - fragment eneolitickej sekromlatu. Mierka: a: 1-4; b: 5. (M. Samuel, s. 117.)

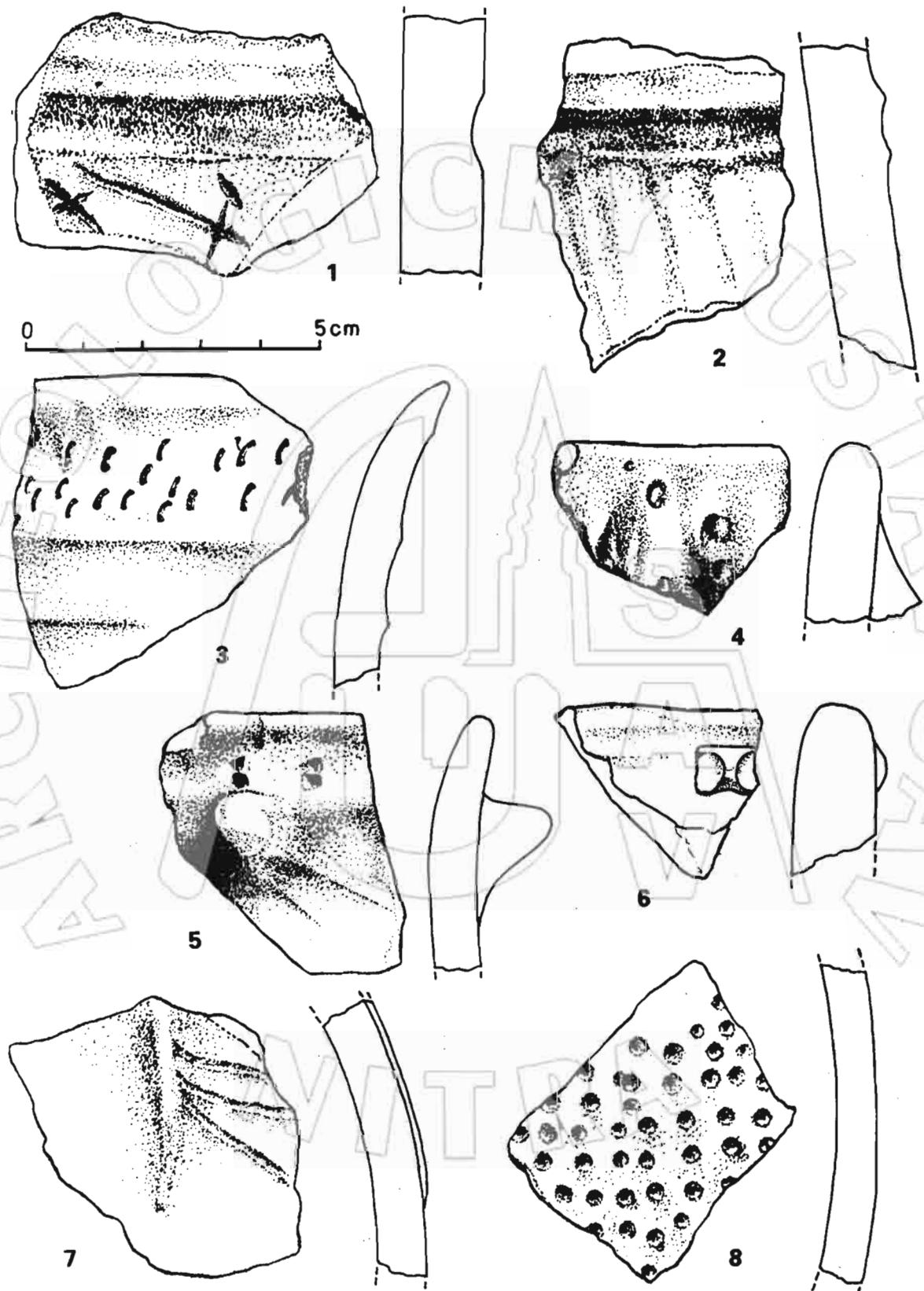
Obr. 88. Hul. Výber keramiky. 1-6 - kultúra s mladou lineárnom keramikou; 7-12 - želiezovská skupina. (M. Samuel, s. 117.)

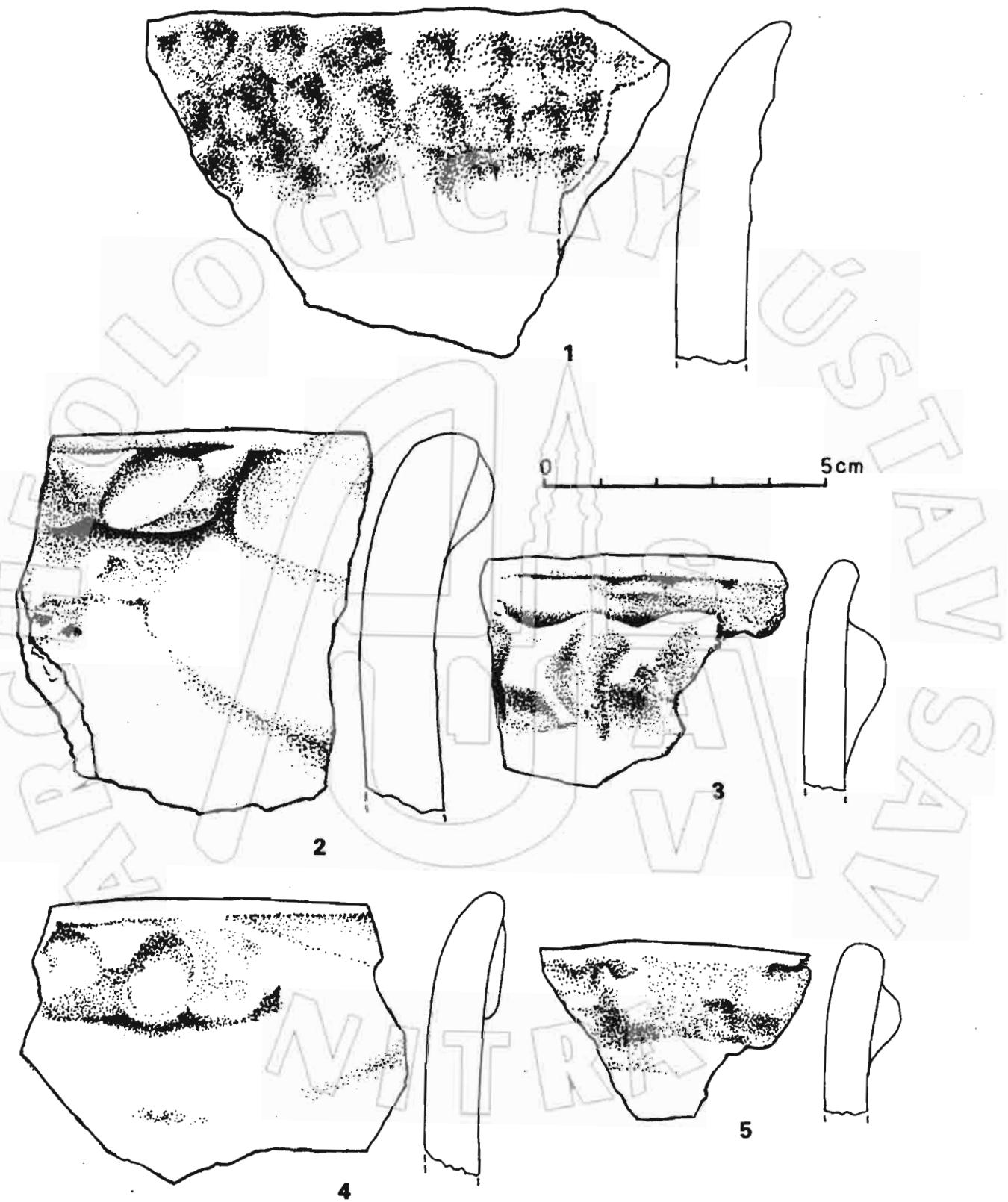
Obr. 89. Hul. Výber nálezov badenskej kultúry. (M. Samuel, s. 117.)

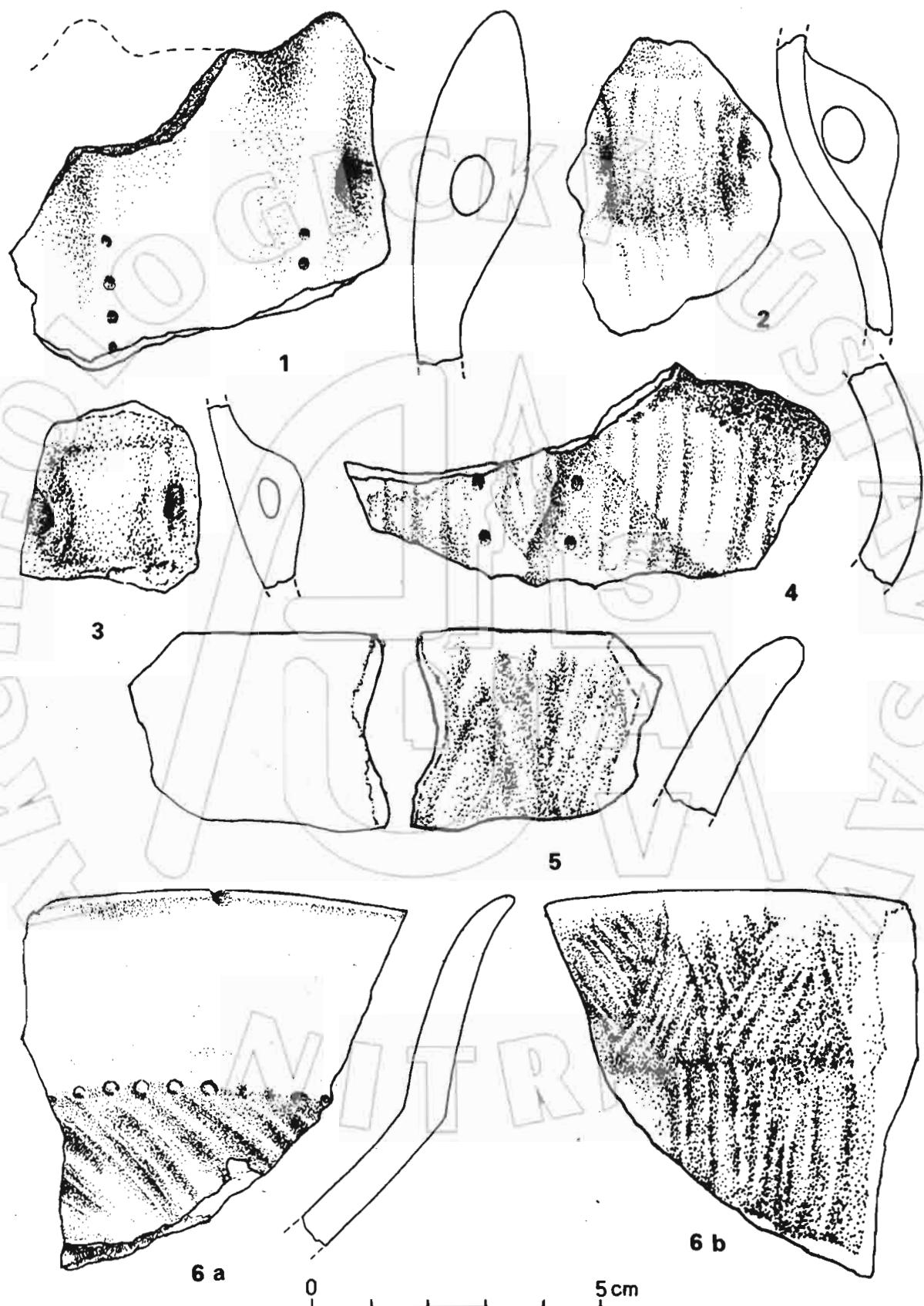
Obr. 90. Huľ. Výber nálezov badenskej kultúry. (M. Samuel, s. 117.)

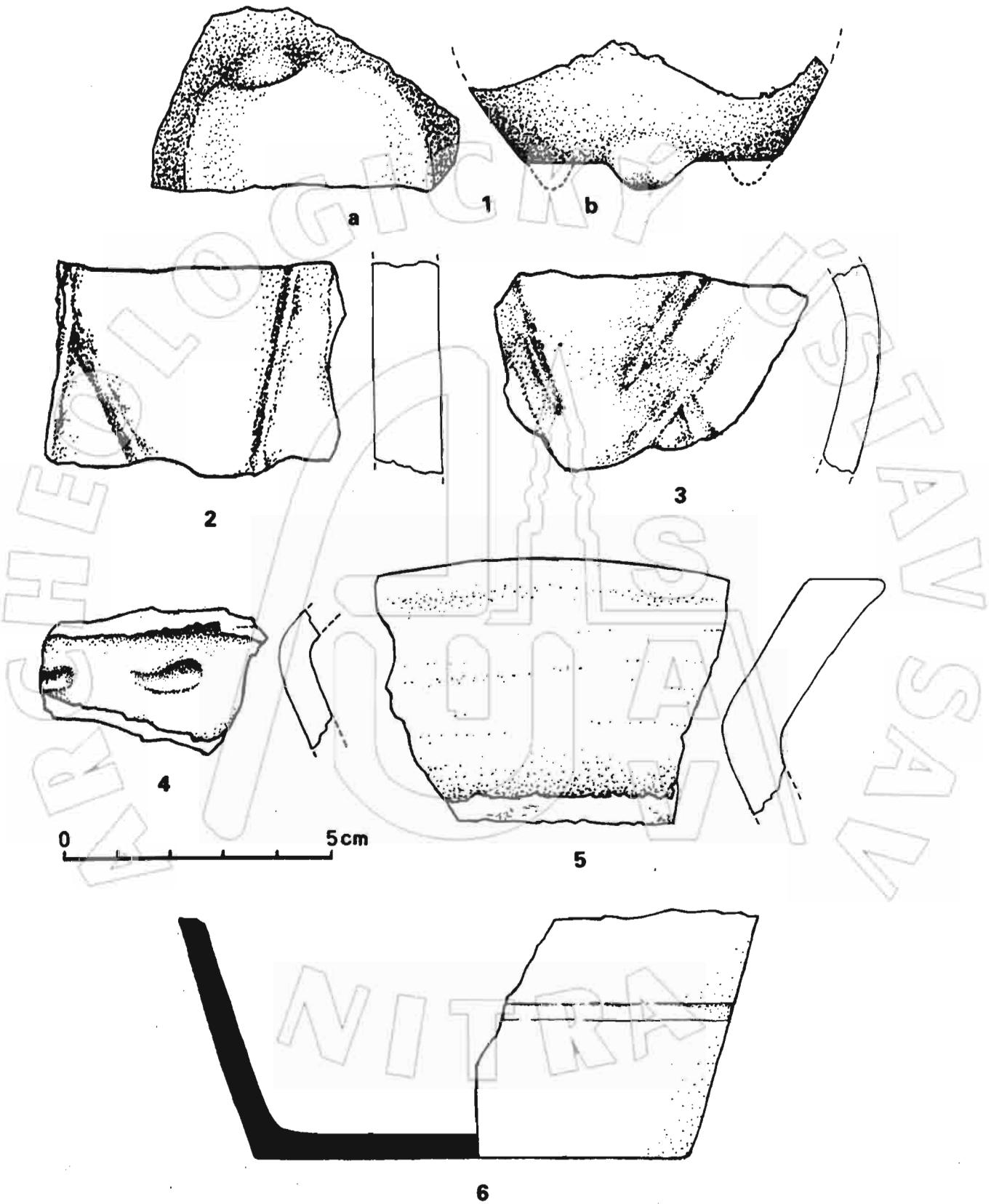
Obr. 91. Hul. Výber nálezov badenskej kultúry. (M. Samuel, s. 117.)

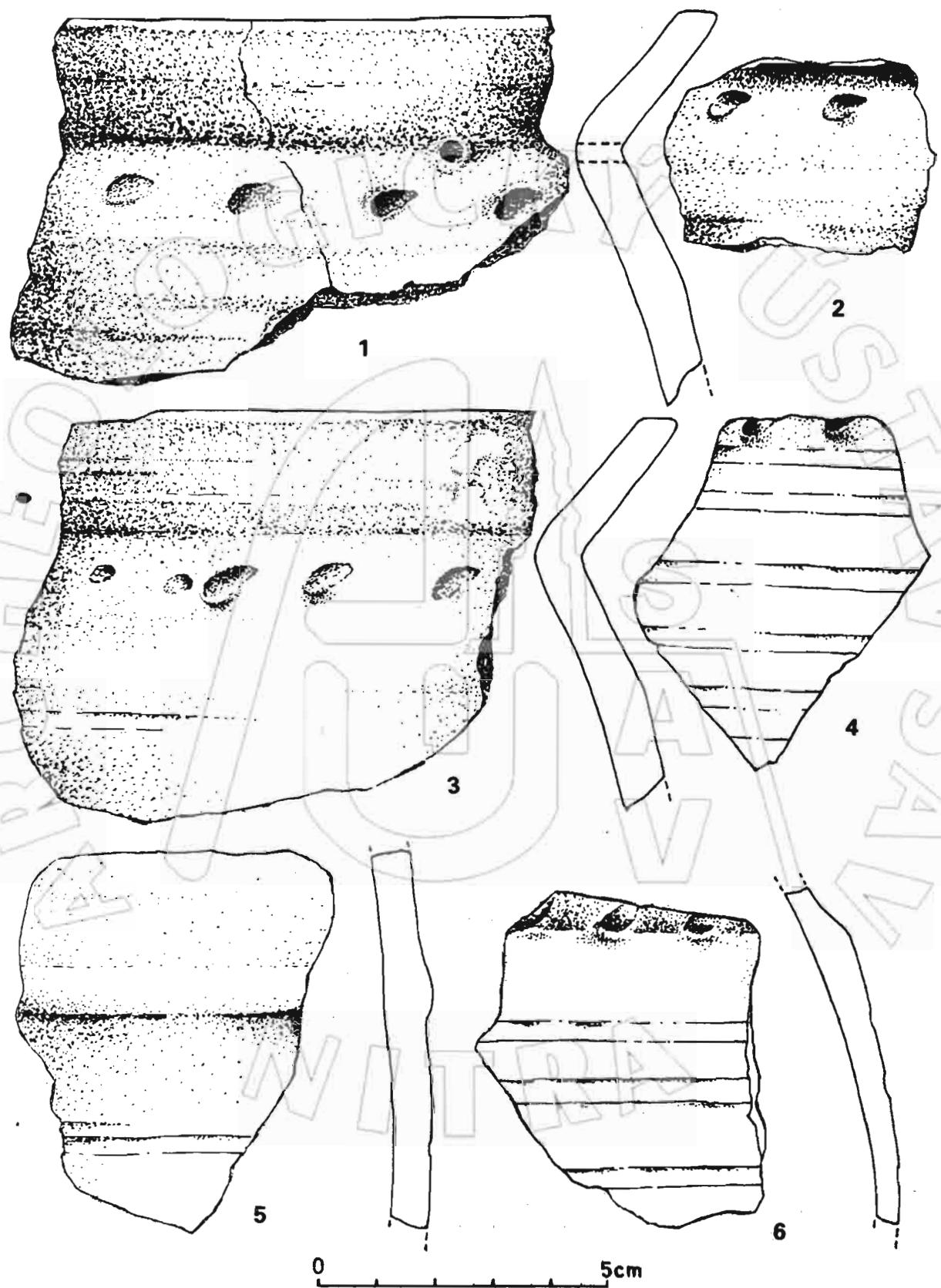
Obr. 92. Hul. Zlomky zásobníc badenskej kultúry. (M. Samuel, s. 117.)

Obr. 93. Hul. Výber keramiky badenskej kultúry. (M. Samuel, s. 117.)

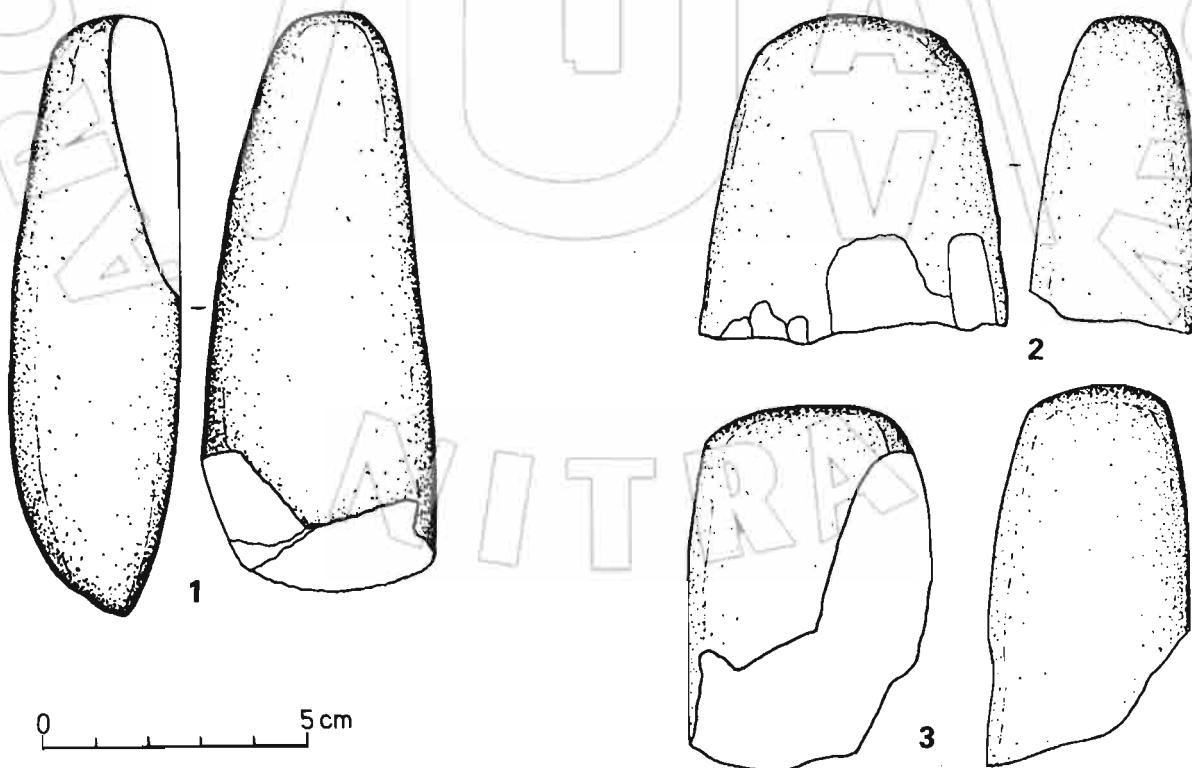
Obr. 94. Hul. Výber nálezov. 1 - madarovská kultúra; 2, 3 - doba rímska, 4-6 - 11.-13. stor. (M. Samuel, s. 117.)

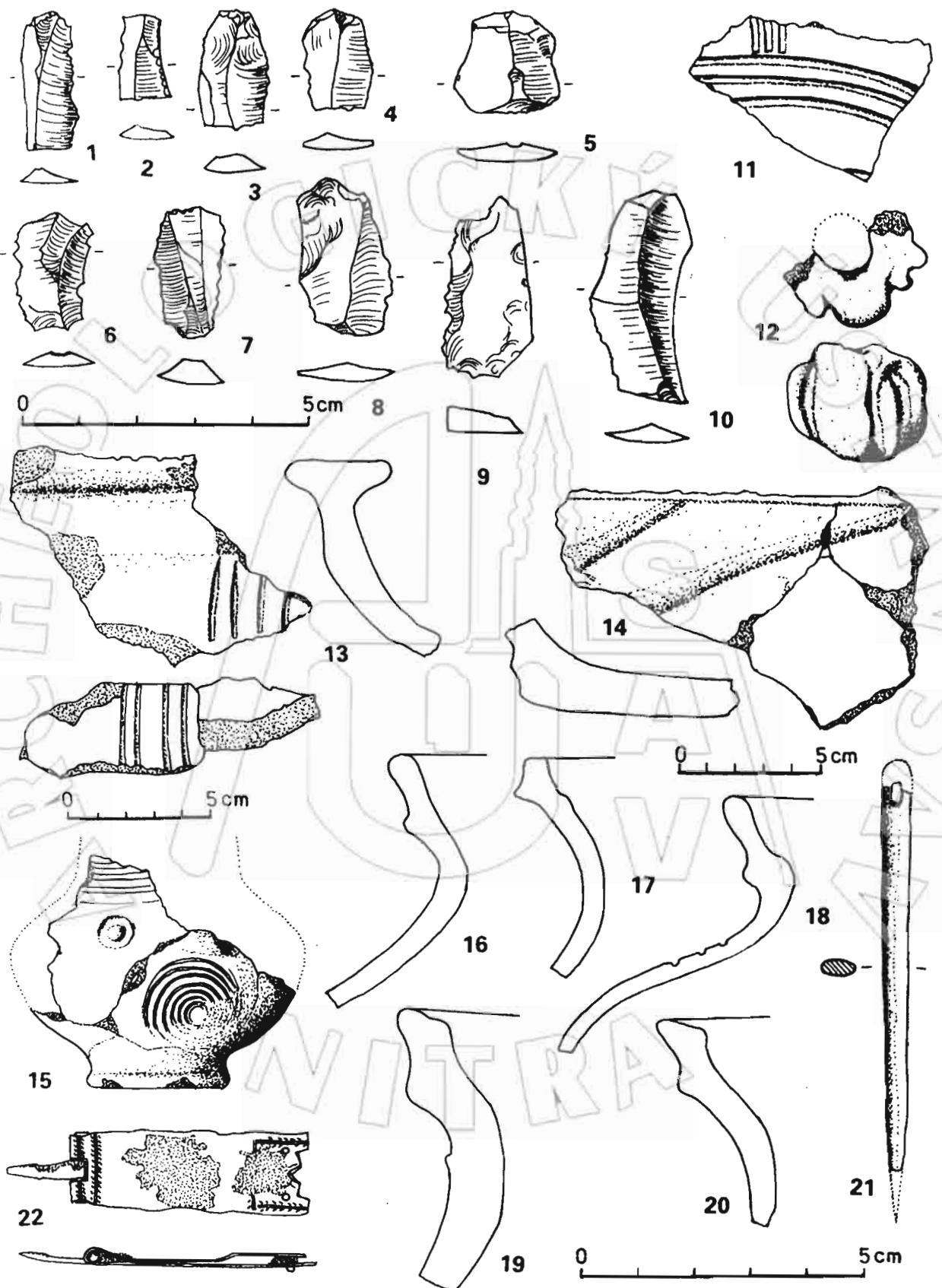
Obr. 95. Úlany nad Žitavou. Výber črepov z 12.-1. pol. 13. stor. (M. Samuel, s. 118.)

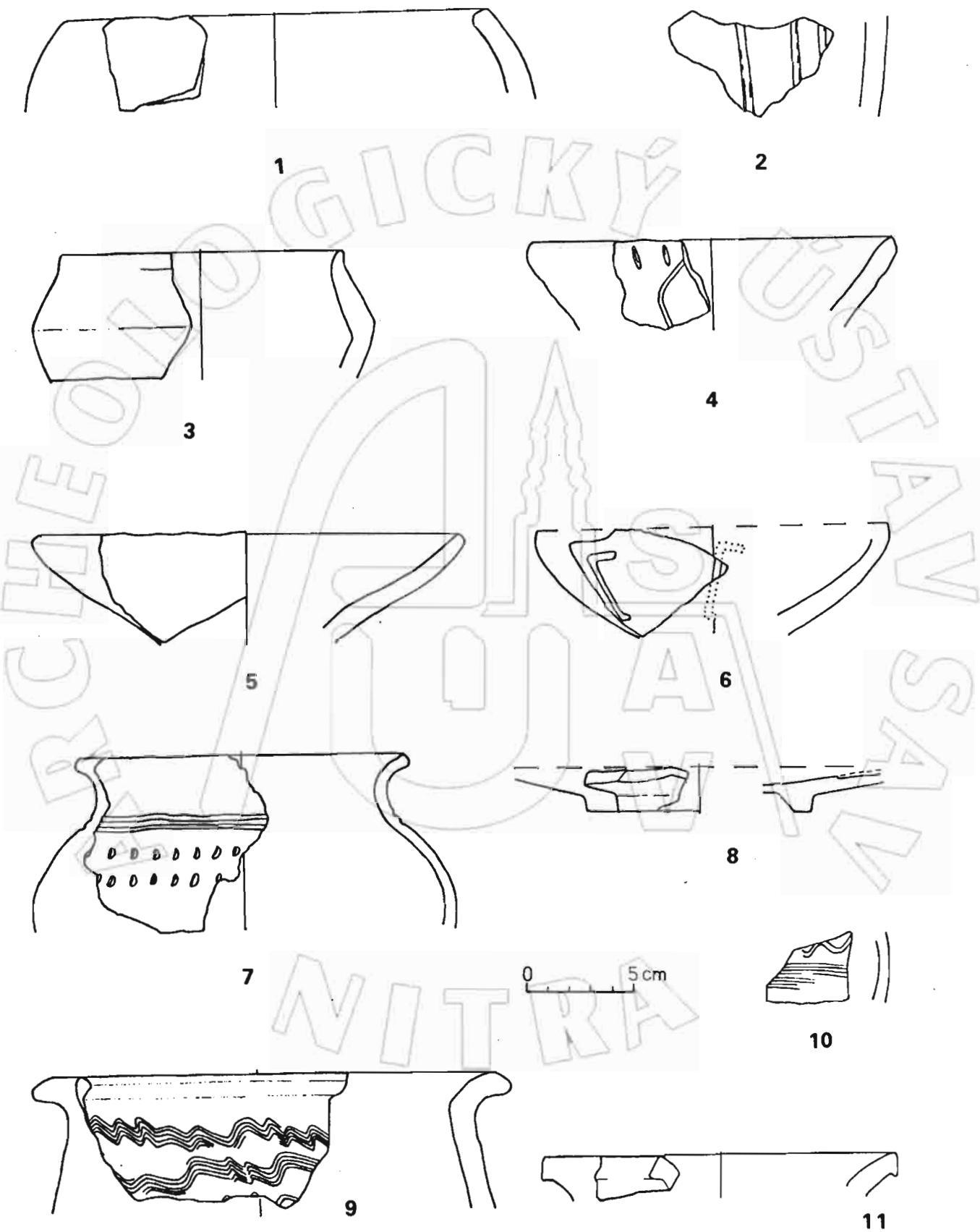
Obr. 96. Bratislava, časť Rusovce. Nálezy rímskych mincí. (J. Schmidtová - A. Fiala, s. 118.)

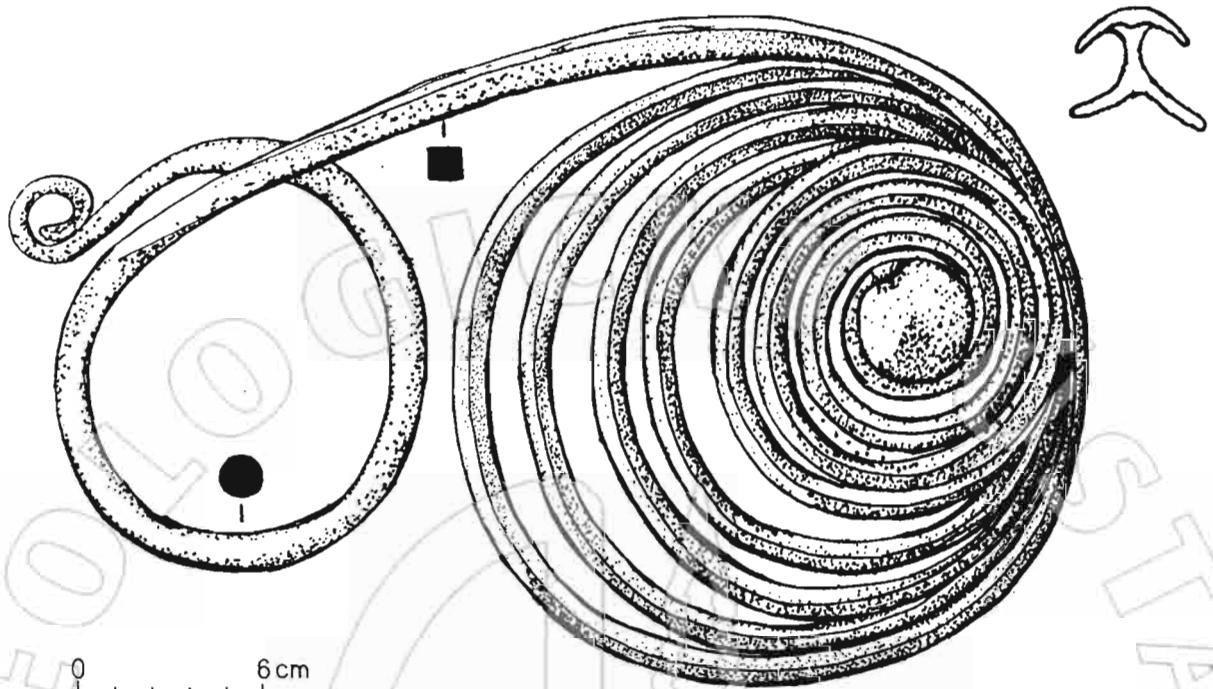
Obr. 97. Mlynica. Brúsená kamenná industria z eneolitu. (M. Soják - P. Wavrek, s. 121.)

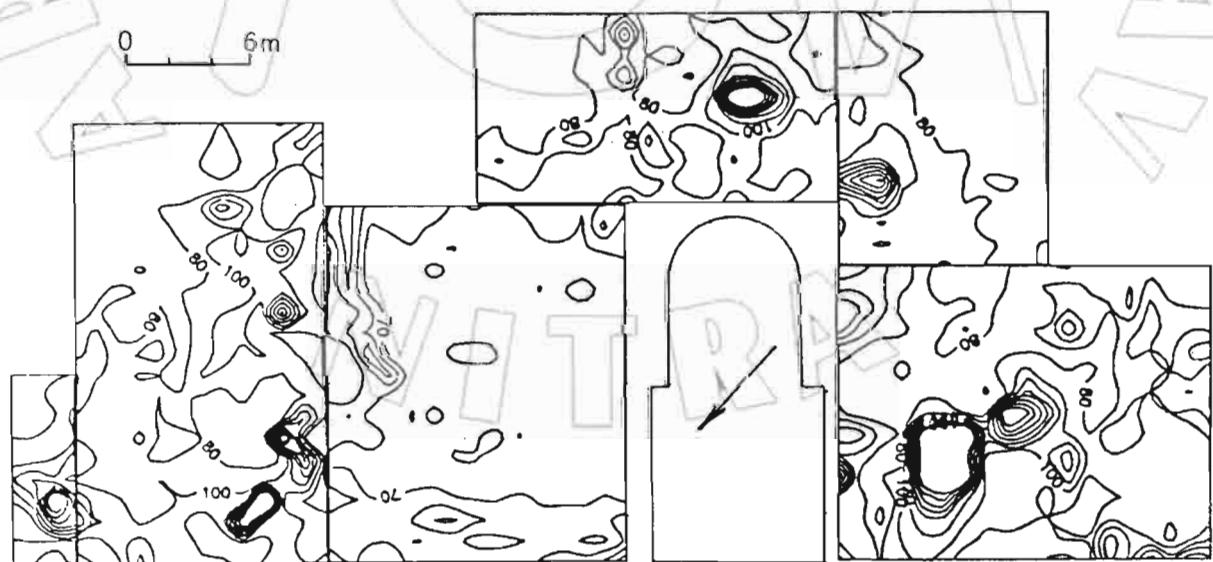
Obr. 98. Výber materiálu. 1-15 - Humenné (Kotnová); 16-22 - Jasenov (hrad). (I. Strakošová, s. 124.)

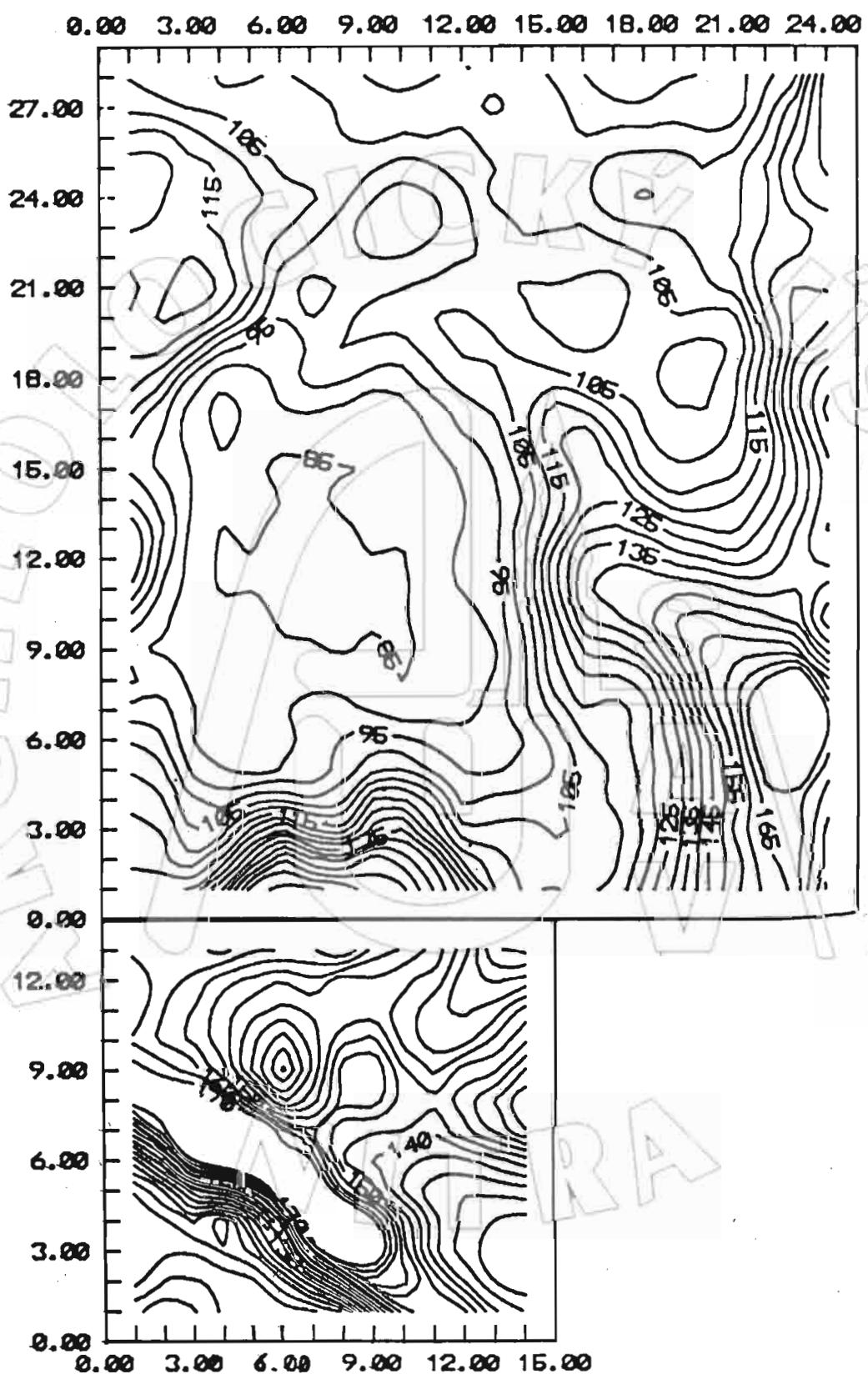
Obr. 99. Žilina, časť Závodie (Pod vinicou). 1-7 - keramika púchovskej kultúry z doby rímskej; 8 - zlomok rímskoprovinciálnej nádoby; 9-11 - črepy z 9. stor. (O. Šedo, s. 126.)

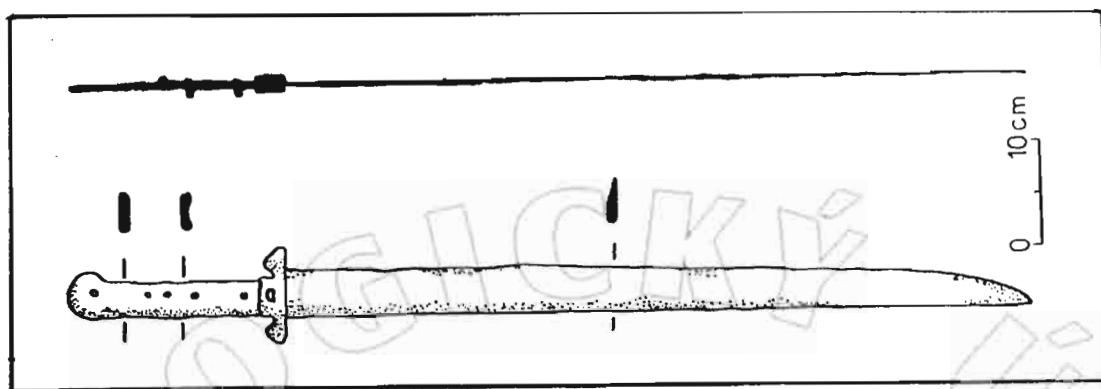
Obr. 100. Neznáma lokalita. Náplecný bronzový kruh šalgótarjánskeho typu. (E. Studeníková, s. 125.)

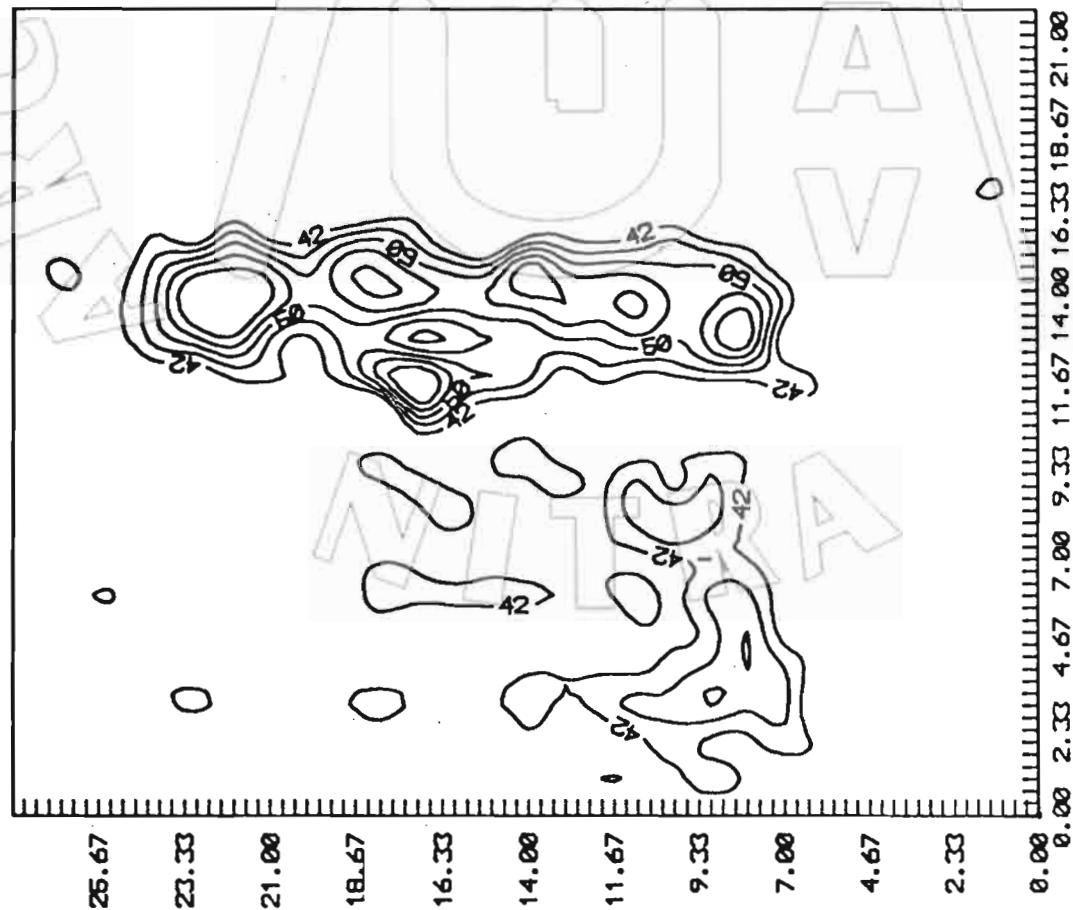
Obr. 101. Topočany. Mapa izohm. (J. Tirpák, s. 127.)

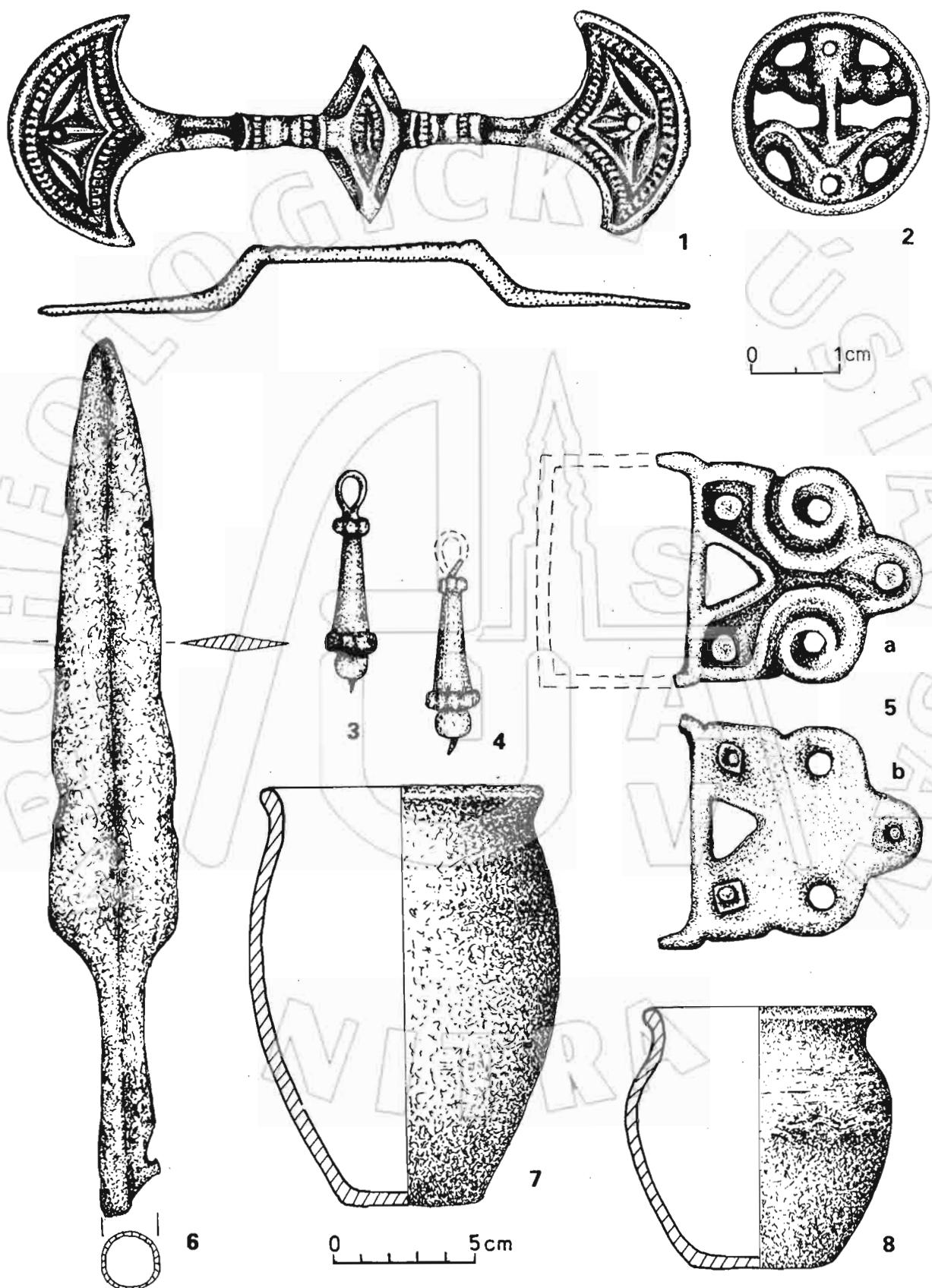
Obr. 102. Velké Kosihy. Mapa izoohm. (J. Tirpák, s. 127.)

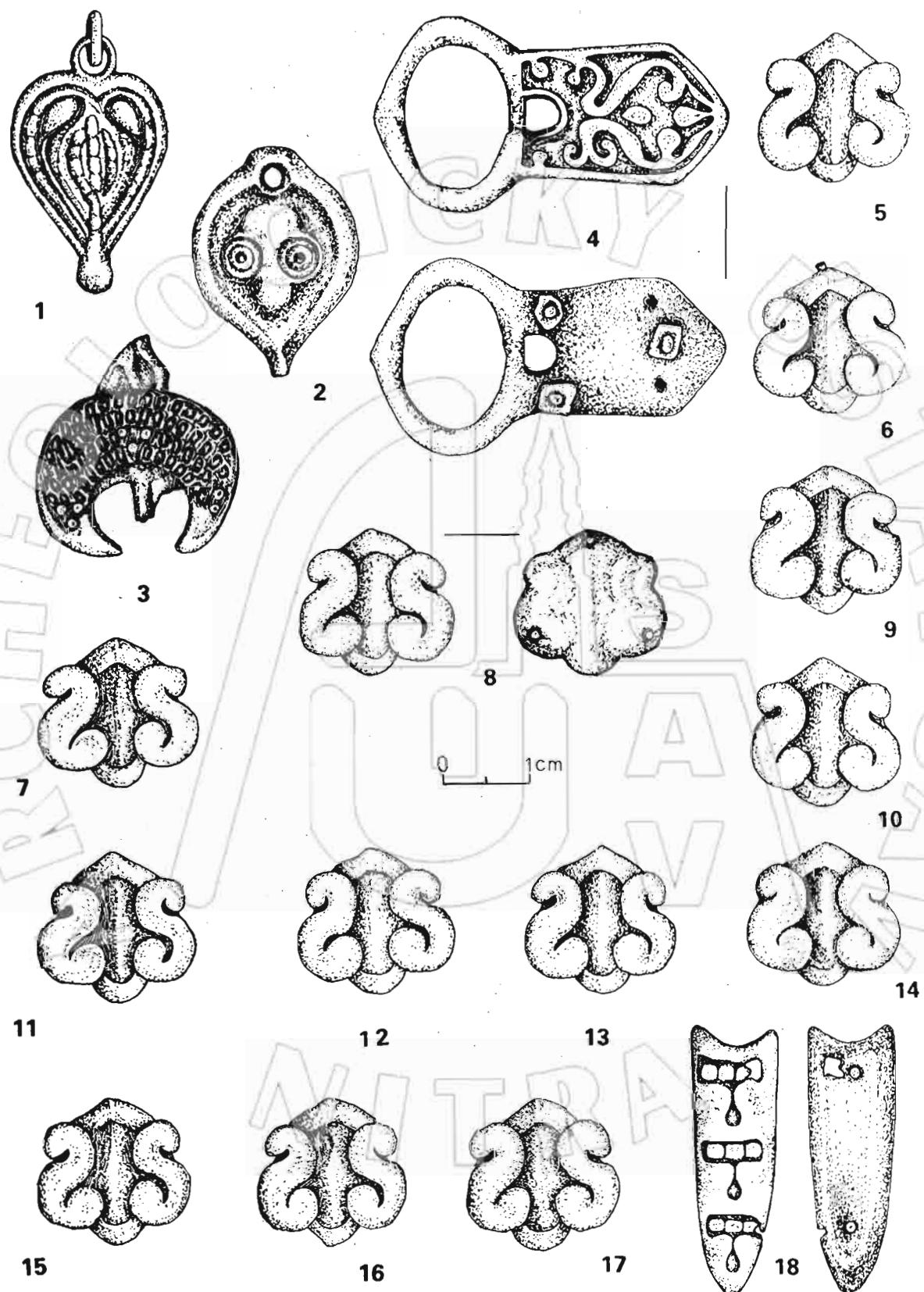
Obr. 104. Dvorníky, část Po-
sádky (Červený). Tesák. (J.
Urmanský, s. 132.)

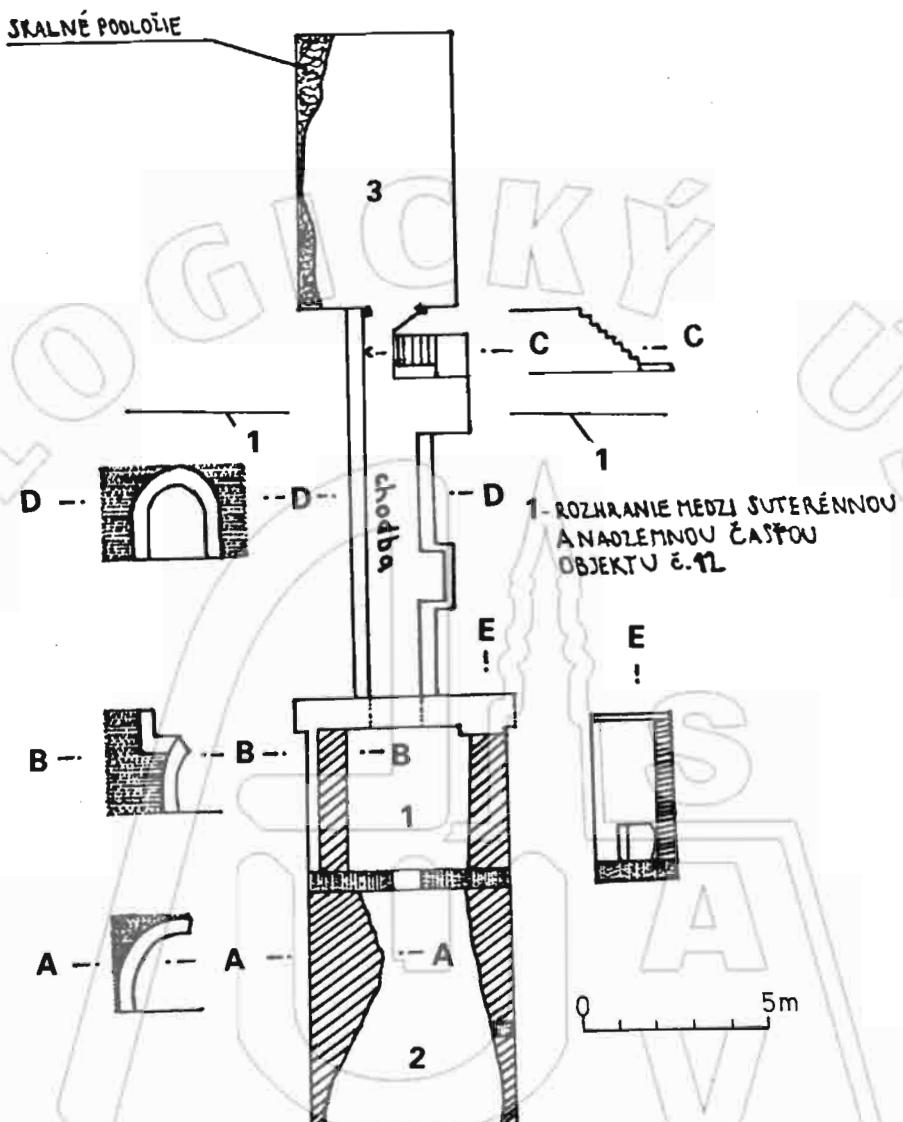
Obr. 103. Nová Ves nad Žitavou. Mapa izoohm. (J. Tirpák, s. 127.)

Obr. 105. Komárno a okolie(?). Výber nálezov zo zbierok Podunajského múzea v Komárne. (A. Trugly, s. 128.)

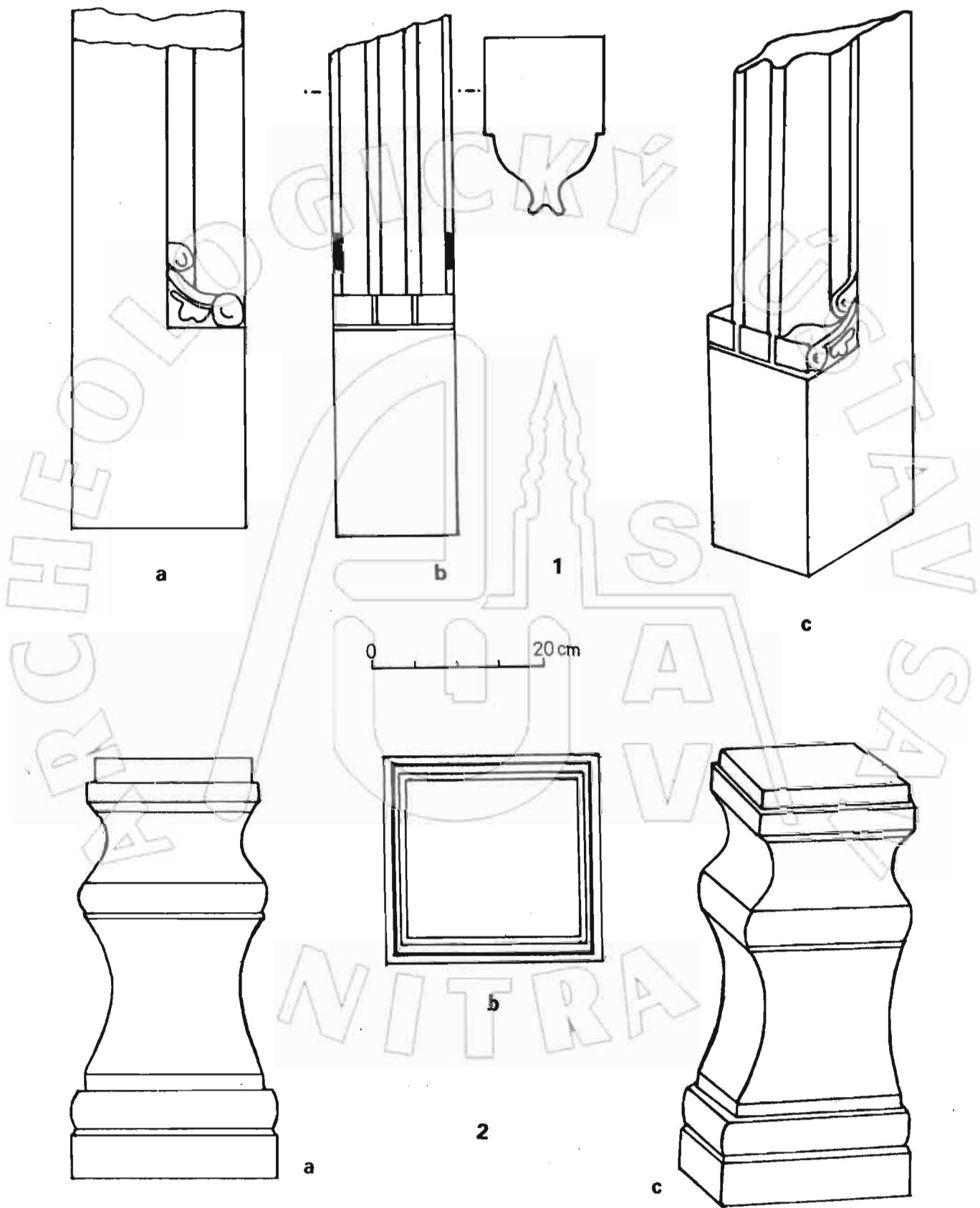
Obr. 106. Komárno a okolie(?). Pamiatky staromaďarskej kultúry. (A. Trugly, s. 128.)

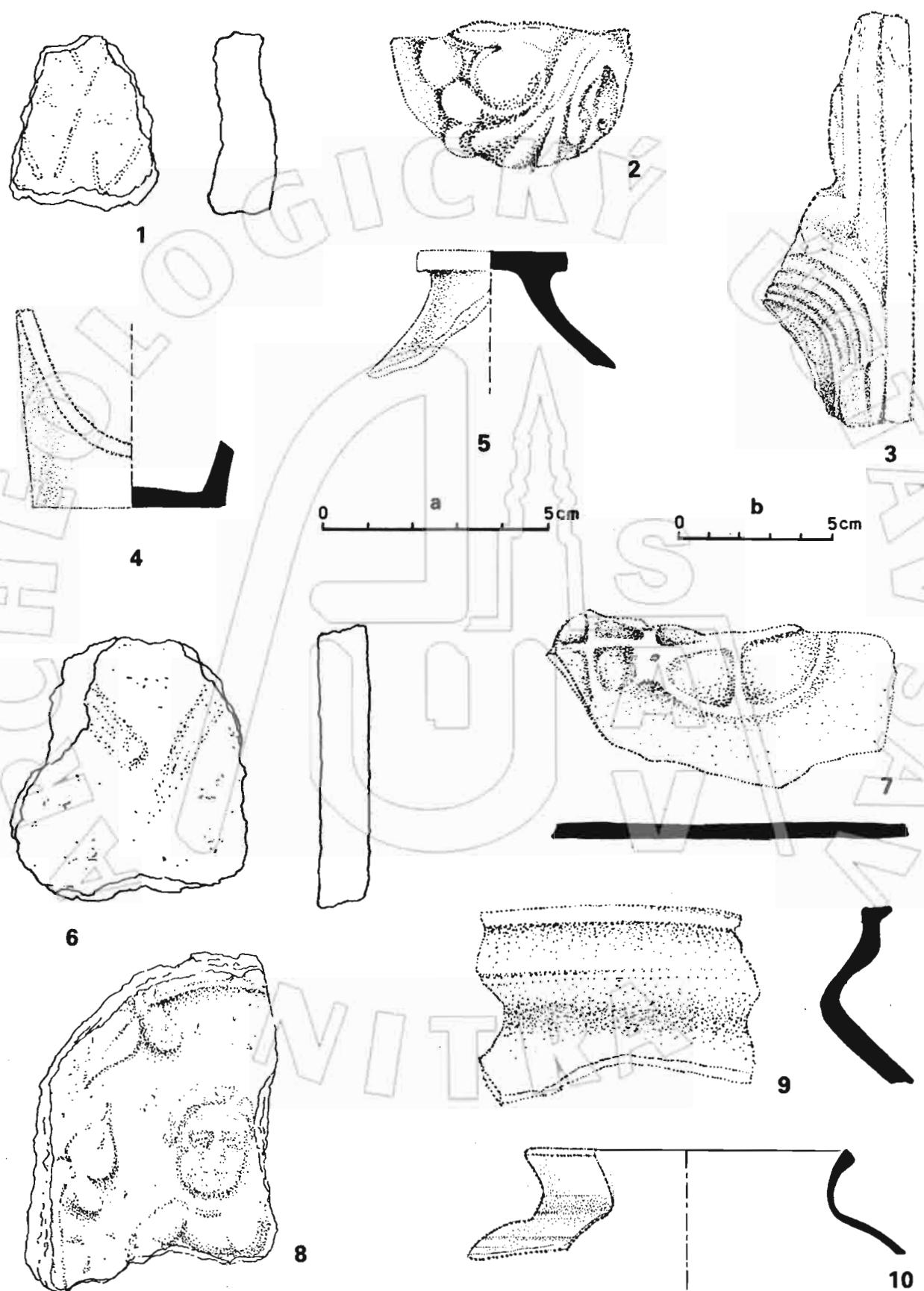
Obr. 107. Banská Bystrica. Pôdorys suterénnych priestorov pod domom na Dolnej ulici č. 12. (P. Ušiak, s. 133.)

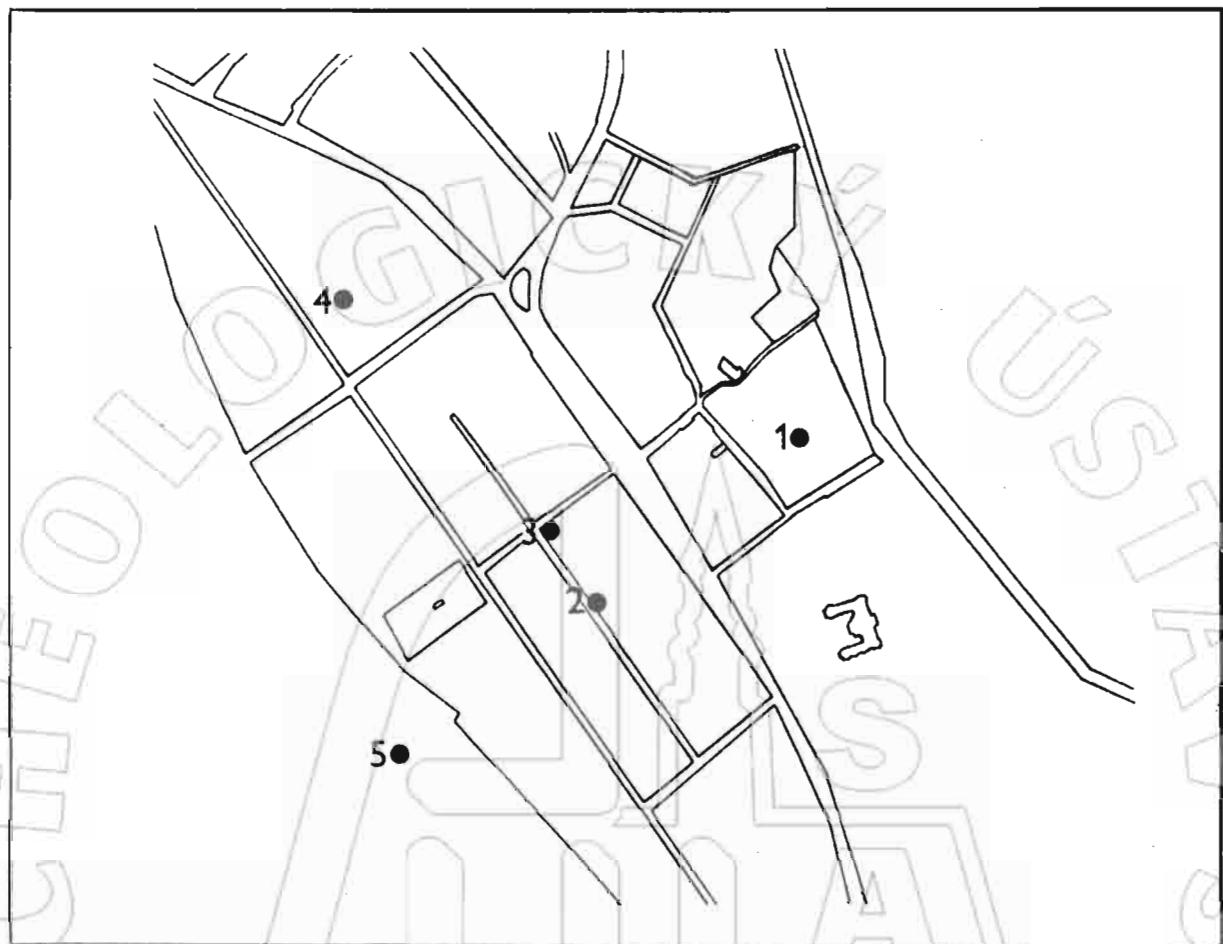
Obr. 108. Banská Bystrica. Mince zo zásypu pod dlažkou č. 1 na prvom poschodí domu na Dolnej ulici č. 10. (P. Ušiak, s. 133.)

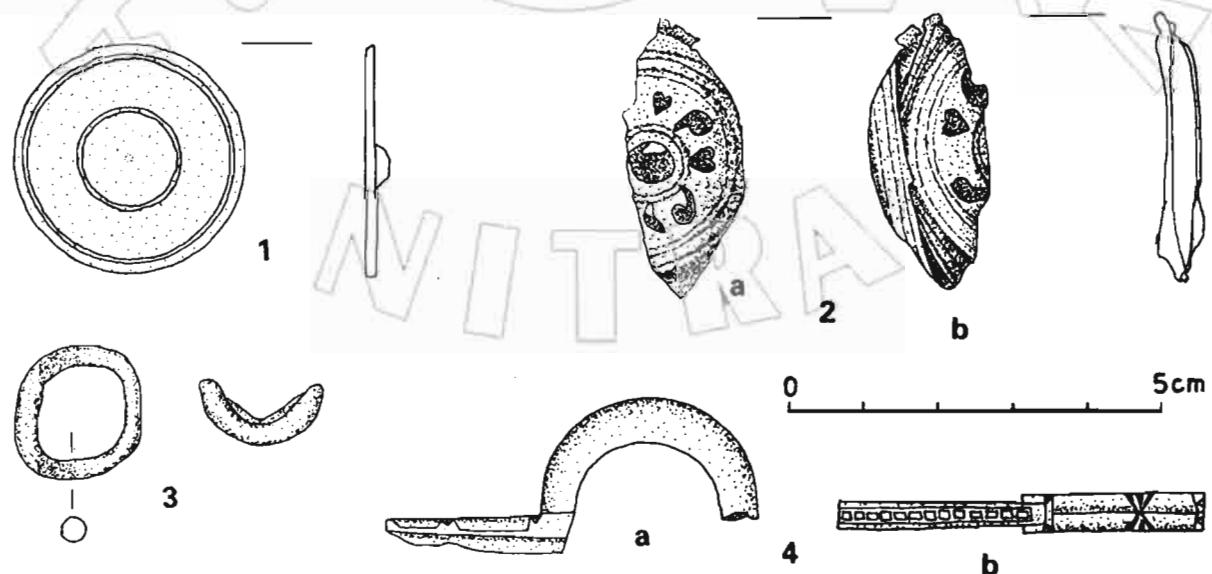
Obr. 109. Banská Bystrica. Kamenné architektonické články z domu na Dolnej ulici č. 10 a zo suterénnych priestorov domu na Dolnej ulici č. 12. (P. Ušiak, s. 133.)

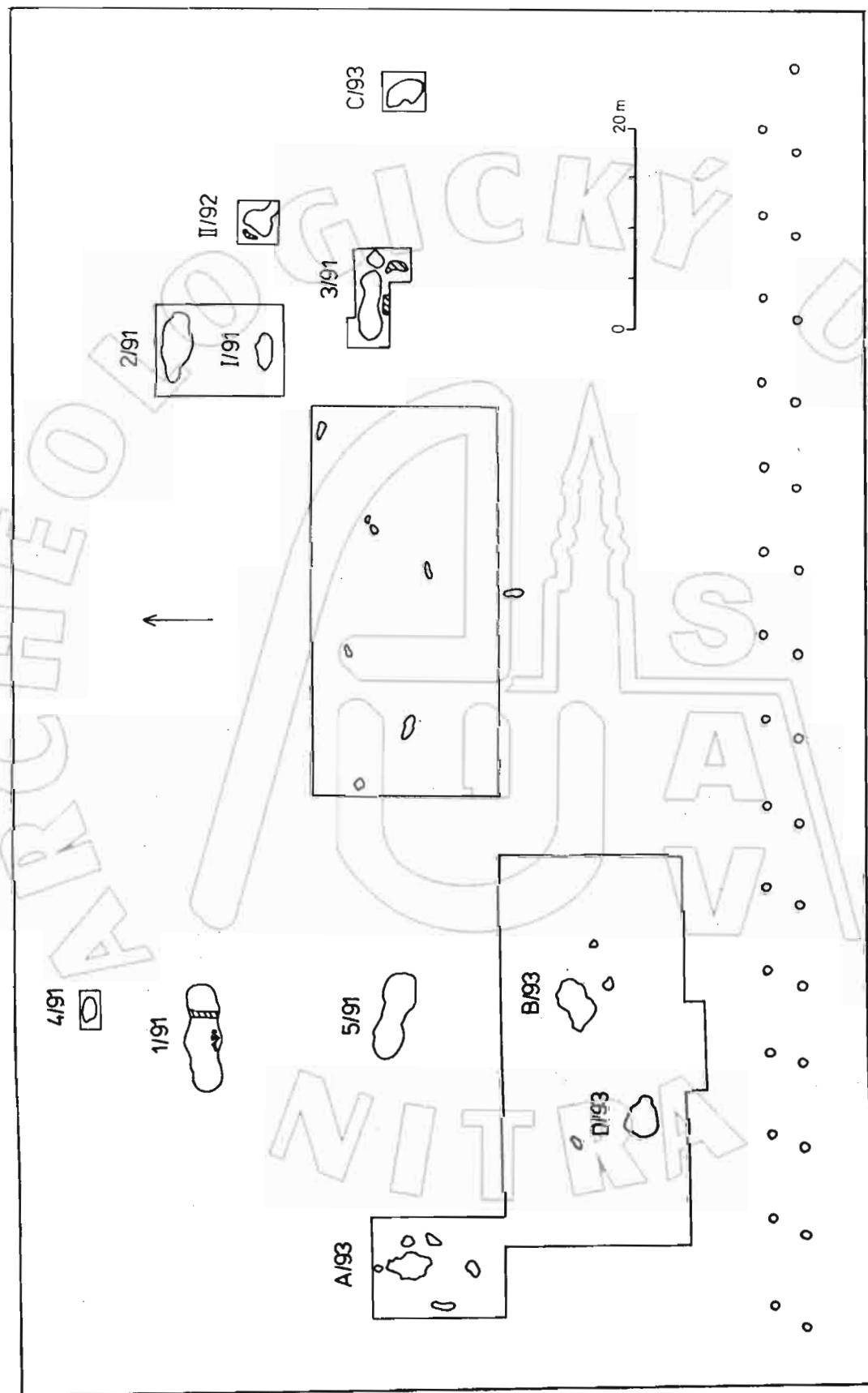
Obr. 110. Banská Bystrica. Výber keramiky a kachlíc zo zásypu pod dlažkou č. 1 na prvom poschodí domu na Dolnej ulici č. 10. Mierka a: 1, 2, 6, 7, 9; b: 3-5, 8, 10. (P. Ušiak, s. 133.)

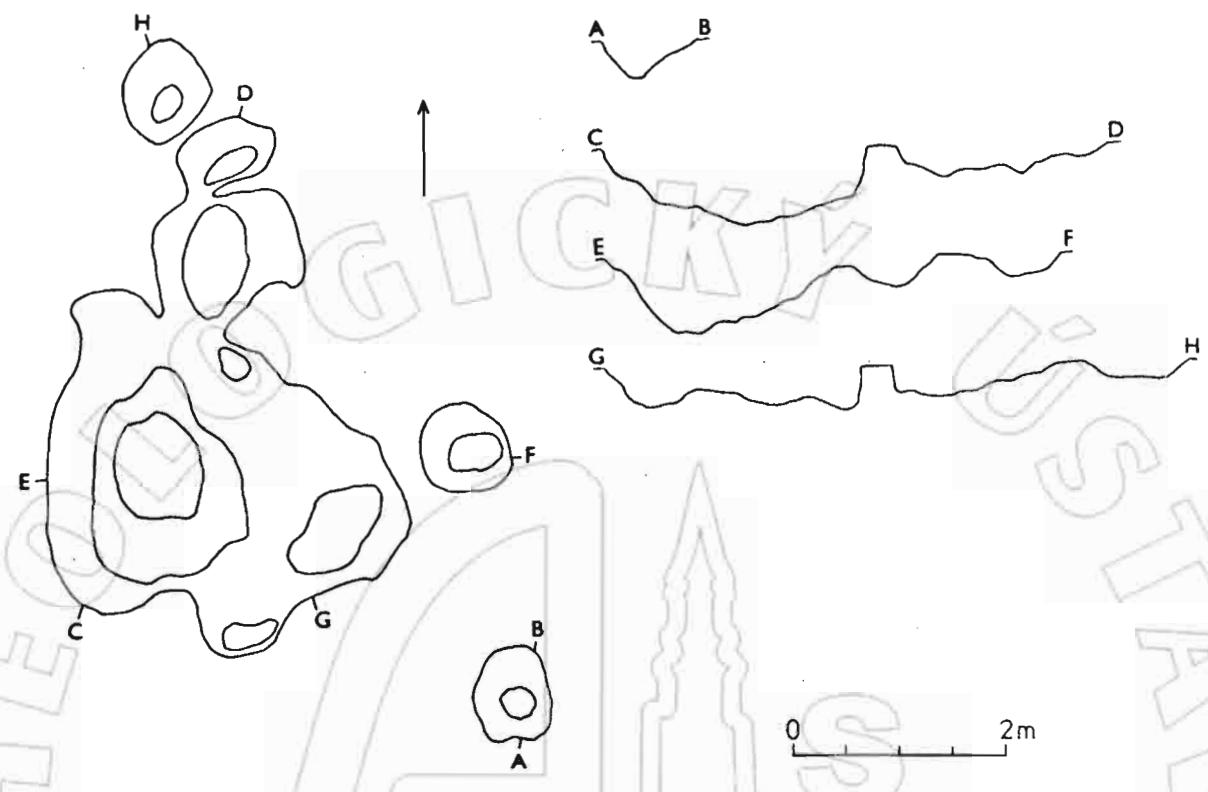
Obr. 111. Bratislava, časť Rusovce. Schematický plán obce s lokalitami ojedinelých nálezov. (V. Varsík - I. Žundálek, s. 134.)

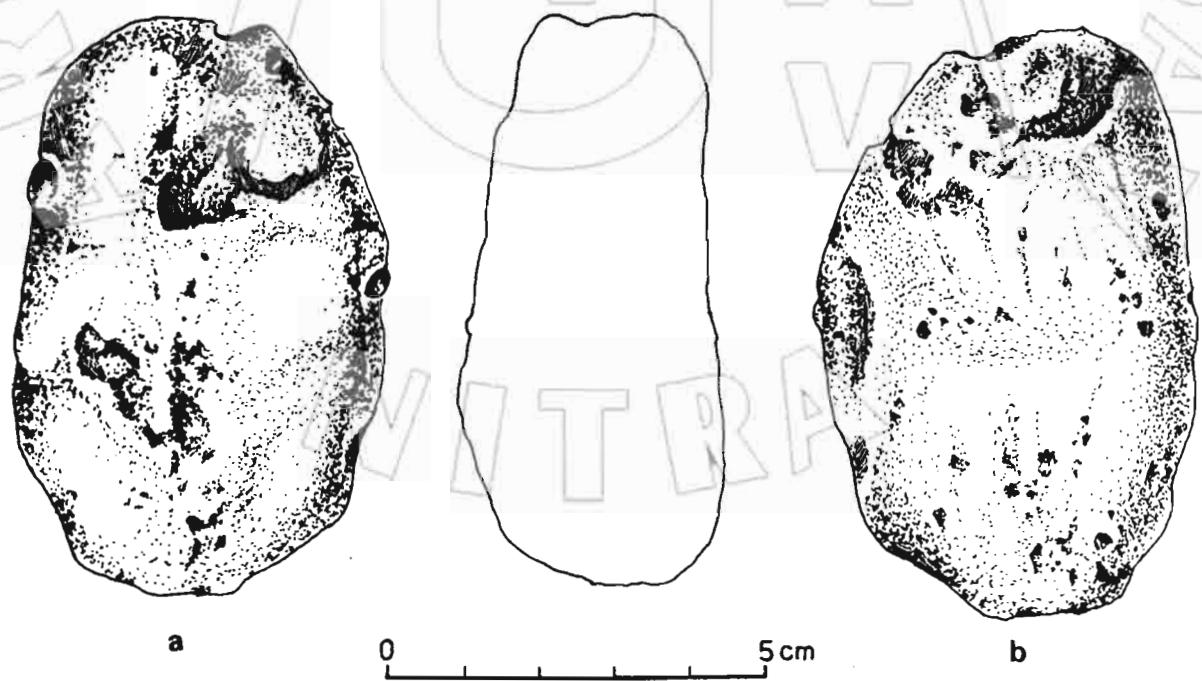
Obr. 112. Bratislava, časť Rusovce. Nálezy z doby rímskej (všetko bronz). (V. Varsík - I. Žundálek, s. 134.)

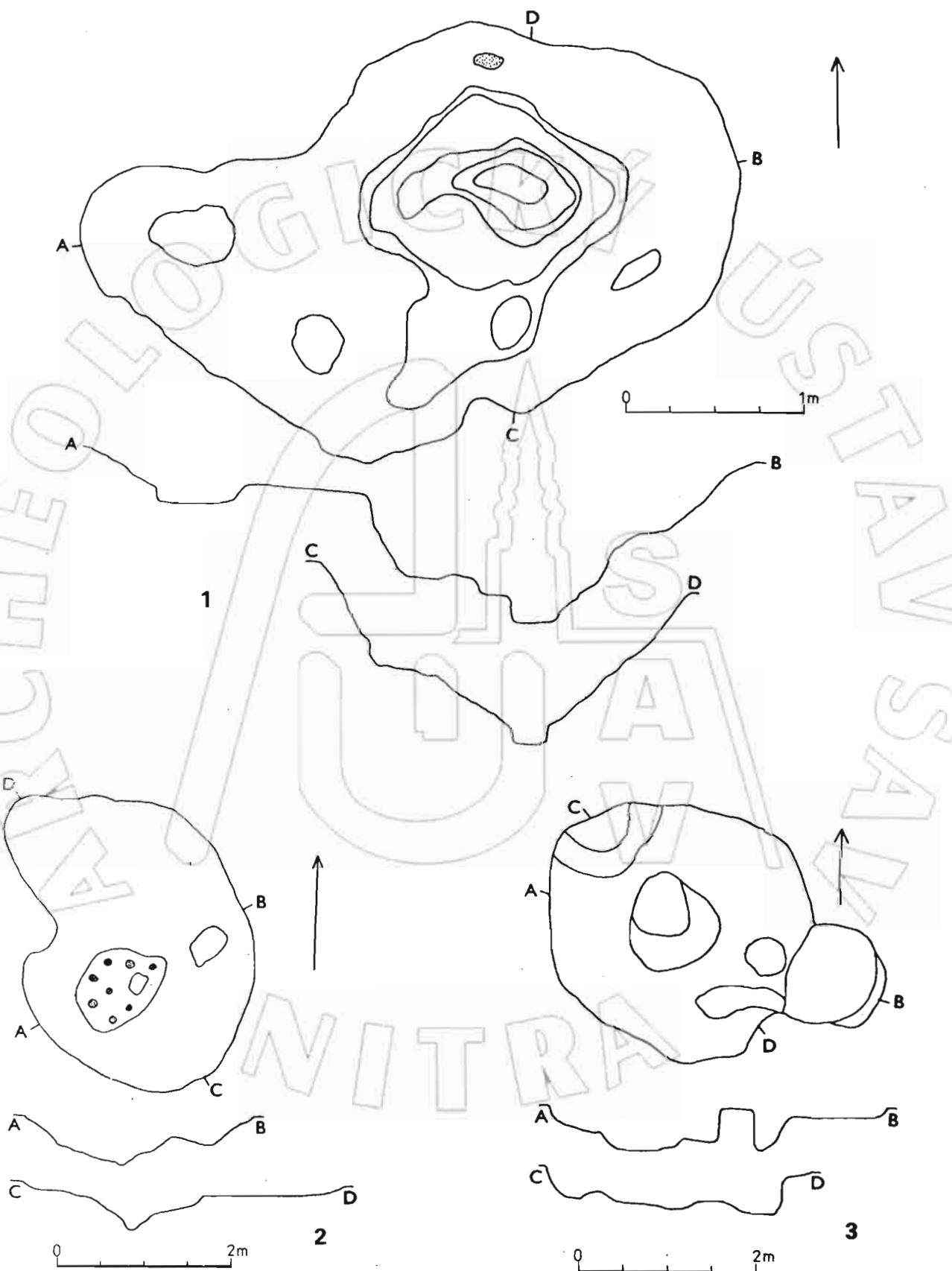
Obr. 113. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blata). Celkový plán výskumu. Krúžky na južnom okraji označujú línu stromov na brehu Zemplínskej Štravy.
(M. Vizdal, s. 135.)

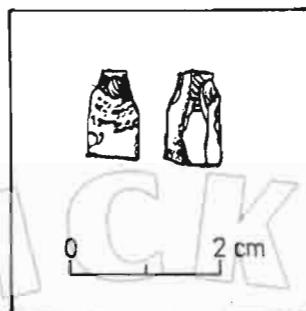
Obr. 114. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). Objekt A/93. Starý stupeň kultúry s východnou lineárной keramikou - skupina Kopčany. (M. Vizdal, s. 135.)

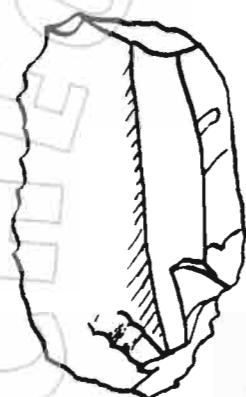
Obr. 115. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). Plochý hlinený idol (?). Skupina Szatmár (?). (M. Vizdal, s. 135.)

Obr. 116. Zalužice, časť Malé Zalužice (Blatá). 1 - objekt B/93; 2 - objekt C/93; 3 - objekt D/93. Starý stupeň kultúry s východnou lineárной keramikou - skupina Kopčany. (M. Vizdal, s. 135.)

Obr. 117. Kučín. Obsidiánová čepel. (P. Zubko, s. 138.)

Obr. 118. Nižný Hrabovec. 1 - čepel (Mláky); 2 - hrot (Opálený dub); 3 - čepel (Za močidlom). 1, 2 - mladý paleolit; 3 - neolit. (P. Zubko, s. 138.)

TEXT ZU DEN ABBILDUNGEN

Abb. 1. Vieska nad Žitavou. Kupferaxt des Typs Nógrádmarcal. (R. Bača - V. Krupa, S. 21.)

Abb. 2. Funde der Geländebegehung. 1, 3, 4, 6 - Blatné; 2, 5 - Kaplná; 7 - Vištuk. (J. Bartík - J. Šrbík, S. 22.)

Abb. 3. Funde von der Geländebegehung. 1 - Čífer; 2 - Čataj. (J. Bartík - J. Šrbík, S. 22.)

Abb. 4. Veľký Šariš (Bikoš VI). Bruchstücke von Blattspitzen. (L. Bánesz - M. Vizdal, S. 24.)

Abb. 5. Veľký Šariš (Bikoš V). Mittelpaläolithischer Faustkeil. (L. Bánesz - M. Vizdal, S. 25.)

Abb. 6. Lisková (Höhle). Äneolithische Bovidplastik. Zeichnung I. Berta. (J. Bárta, S. 25.)

Abb. 7. Nitra, Teil Chrenová. Hellebarde aus dem J. 1864. (J. Bátora, S. 27.)

Abb. 8. Rybník. Materialauswahl von der älterbronzezeitlichen Siedlung. Maßstab a: 2, 6; b: 1, 3, 5; c: 4. (J. Bátora, S. 28.)

Abb. 9. Nitra, Teil Dolné Krškany. Materialauswahl aus der polykulturnellen Siedlung. (J. Bátora, S. 28.)

Abb. 10. Nitra (Gasse Mostná ulica). 1 - Situationsplan des Stadtplatzes mit eingetragenen Rinne; 2 - schematischer Grundriß und Profil der Ost-, Süd- und Westrinne. Legende: a - dunkelgrauer Lehm; b - Holzkohlenstückchen; Asche; c - Sandstein; d - grauer Sandstein; e - Steine; f - dunklerer brauner Lehm; g - gelber sandiger Boden; h - hellbrauner Lehm; ch - gelbbrauner Lehm; i - dunkelbrauner sandiger Boden; j - Lehmverputz und Holzkohlenstückchen; k - helle gelbbraune Schicht; l - Holzkohlenstückchen; m - Löß; n - Scherbe. (J. Bátora - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, S. 29.)

Abb. 11. Nitra (Gasse Mostná ulica). Fundauswahl. 1-4 - Kabelrinne; 5-10 - Rinne für den Kanalisationsabfluß vor Parz. Nr. 29. (J. Bátora - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, S. 29.)

Abb. 12. Nitra (Gasse Mostná ul.). Fundauswahl. 1-3, 5-11 - aus der Grabenverfüllung; 4 - lehmige Schicht über dem Graben. (J. Bátora - P. Bednár - G. Březinová - G. Fusek, S. 29.)

Abb. 13. Malé Vozokany. 1 - Karte mit den eingetragenen Sektoren 1-5, die systematisch bei der Geländebegehung untersucht wurden; 2-12 - Materialauswahl aus dem Sektor 1. (J. Bátora - F. Falkenstein - B. Hänsel, S. 30.)

Abb. 14. Malé Vozokany. Materialauswahl aus dem Sektor 2. (J. Bátora - F. Falkenstein - B. Hänsel, S. 30.)

Abb. 15. Malé Vozokany. Materialauswahl aus dem Sektor 3 (1-4), aus dem Sektor 4 (5-7) und aus dem Sektor 5 (8). (J. Bátora - F. Falkenstein - B. Hänsel, S. 30.)

Abb. 16. Lokalisierung unersuchter Fundstellen in den Bezirken Košice-Stadt (3) und Košice-Land (1, 2, 4-8). (J. Béreš - M. Lamiová-Schmiedlová - L. Olexa, S. 33.)

Abb. 17. Bratislava-Dúbravka. 1, 2 - Bronzefibel aus der germanischen Halbgrubenhütte Nr. 129; 3, 4 - Keramik aus Objekt Nr. 131. Maßstab a: 3, 4; b: 1, 2. (K. Elschek, S. 37.)

Abb. 18. Bratislava-Dúbravka. 1, 2 - germanische Halbgrubenhütte Nr. 129 mit Sechspfostenkonstruktion aus dem 1. Jh. u. Z. (K. Elschek, S. 37.)

Abb. 19. Bratislava-Dúbravka. 1 - Mörtelfußbodenreste des oberirdischen Objektes Nr. 131 aus dem 4. Jh. u. Z.; 2 - Funde im Objekt Nr. 131. (K. Elschek, S. 37.)

Abb. 20. Bohdanovce nad Trnavou, Teil Šelpice. Inhalt aus dem zweiten Grab der Ludanice-Gruppe. (Z. Farkaš, S. 38.)

Abb. 21. Svätý Jur. 1 - Biely Kameň; 2, 3 - Burgwallanlage über dem Neštich. (Z. Farkaš, S. 40.)

Abb. 22. Borinka (Dračí Hrádok). Auswahl des Keramikmaterials. (Z. Farkaš - K. Prášek, S. 41.)

Abb. 23. Borinka (Dračí Hrádok). Auswahl des Keramikmaterials. (Z. Farkaš - K. Prášek, S. 41.)

Abb. 24. Unbekannte Fundstelle (Ostslowakei?). Gefäße der Otomani-Kultur. (V. Furmanek, S. 41.)

Abb. 25. Ilia. Auswahl von Gegenständen. (M. Hanuliak, S. 48.)

Abb. 26. Pečenice. 1 - Grabsteine als Ruhebänke im Umkreis der Kirche; 2 - Scherbe aus dem 14.-15. Jh. aus der Lage Hrádok. Maßstab: 2. (M. Hanuliak, S. 48.)

Abb. 27. Nitra, Teil Veľké Janíkovce. 1 - Plan des Grabes; 2 - Scherbe aus dem Objekt; 3 - Messer aus dem Grab. Maßstab: 2, 3. (M. Hanuliak, S. 50.)

Abb. 28. Zvolen (Pustý hrad). Teil der Umfassungsmauer der großen Befestigung mit dem Anbau eines Wachtobjektes (Grundriß und Querschnitte). Legende: 1 - gebrannte Lemschicht; 2 - Mauerwerk; 3 - Mauernegativ; 4 - Lehmfußboden. (V. Hanuliak, S. 51.)

Abb. 29. Zvolen (Pustý hrad). Grundriß des Wohnturmes der Komitatburg. Legende: 1 - I. mittelalterliche Bauetappe; 2 - II. mittelalterliche Bauetappe; 3 - vorausgesetztes Mauerwerk. (V. Hanuliak, S. 51.)

Abb. 30. Zvolen (Pustý hrad). Fundauswahl aus dem Raum des Hofes und Wehrgrabens. Aus der Grabenverfüllung Degen und Keramik. (1, 2, 5, 8, 12). (V. Hanuliak, S. 51.)

Abb. 31. Krupina (Na Petre). Fundamentgrundrisse der Kirchenwüstung St. Petrus mit eingetragenen Bauetappen. Legende: 1 - 12. Jh.; 2 - zum J. 1200; 3 - nach dem J. 1300; 4 - zerstörtes Fundament. (V. Hanuliak, S. 52.)

Abb. 32. Südwestslowakei. Flugtrassen mit dokumentierten Fundstellen. Legende: a - 1. Flug; b - 2. Flug; c - 3. Flug. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, S. 54.)

Abb. 33. Bajč. Gräberfeld. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, S. 54.)

Abb. 34. Budmerice. Burgwall der Madarovce-Kultur. (E. Hanzelyová - I. Kuzma, J. Rajtár, S. 54.)

Abb. 35. Chotín. Grabenartiges Gebilde und Siedlungsobjekte. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, S. 54.)

Abb. 36. Klačany. Doppelte Kreisgrabenbefestigung aus der jüngeren Steinzeit. (E. Hanzelyová - I. Kuzma - J. Rajtár, S. 54.)

Abb. 37. Trenčianske Stankovce. Auswahl von Silexspalindustrie. Kernstücke. (J. Hromada - J. Lieta-va, S. 60.)

Abb. 38. Horné Otrokovce. Auswahl von Silexspaltindustrie (Gravettien). 1-3, 9, 10 - Stichel; 7, 11, 13 - Flächenstichel; 4-6, 8 - Kratzer. (J. Hromada - M. Poláček, S. 61.)

Abb. 39. Horné Otrokovce. Auswahl von Silexspaltindustrie (Gravettien). 1 - Bruchstück eines Klingenkratzers; 3 - Flächenstichel; 4, 6 - Kratzer; 5, 7, 8, 10, 11 - retuschierte Klingen. (J. Hromada - M. Poláček, S. 61.)

Abb. 40. Horné Otrokovce. Auswahl von Silexspaltindustrie (Gravettien). 1 - Flächenstichel; 9, 13 - Kratzer; 6, 11, 12, 14 - retuschierte Klingen. (J. Hromada - M. Poláček, S. 61.)

Abb. 41. Bajč (Medzi kanálmi). Gesamtplan der Fundstelle mit eingetragenen mittelalterlichen Objekten. Legende: a - bisher nicht erforschte Fläche. (I. Cheben - M. Ruttkay, S. 66.)

Abb. 42. Cífer, Teil Pác. Fundauswahl aus Objekt 6 aus der römischen Zeit (2. Jh. u. Z.). (I. Cheben - M. Ruttkay, S. 67.)

Abb. 43. Cífer, Teil Pác. Fundauswahl. 1-4 - Objekt 8 (Völkerwanderungszeit, 5. Jh. u. Z.); 5-14 - Objekt 6 (römische Zeit, 2. Jh. u. Z.). (I. Cheben - M. Ruttkay, S. 67.)

Abb. 44. Čataj (Zemanské Gejzové). Keramik aus dem Objekt der Ludanice-Gruppe. (I. Cheben - M. Ruttkay, S. 67.)

Abb. 45. Kysta (Chlmecký breh). Keramikfragmente aus der jüngeren römischen Kaiserzeit. (J. Chovanec, S. 70.)

Abb. 46. Ratnovce. Sandstein-Steinbruch. (L. Illášová, S. 71.)

Abb. 47. Banka und Ratnovce. Tektonische Karte des mittleren Gebirgsteiles des Považský Inovec. Zusammengestellt von M. Mahel. Legende: a - Sandsteine der Pieštaner Formation. (L. Illášová, S. 71.)

Abb. 48. Nitra, Teil Velké Janíkovce. Männergeschädel vom Alter Maturus II. aus Grab 1 (J. Jakab, S. 72.)

Abb. 49. Majerovce. Kupferner Schildchenfingerring. (M. Jenčová, S. 74.)

Abb. 50. Košická Belá, Teil Ružín. Jungpaläolithische Klinge. (L. Kaminská, S. 77.)

Abb. 51. Potôčky. Äneolithische Hammeraxt. Gezeichnet von M. Vateha. (M. Jenčová - M. Vateha, S. 75.)

Abb. 52. Vrbov (Vrbovský lesík). Funde aus einem Siedlungsobjekt mit Feuerstelle. 1-3, 5-15 - handgefertigte Keramik; 4 - Glas. Maßstab a: 1, 4; b: das übrige. (L. Kiefer - T. Kolník, S. 79.)

Abb. 53. Trebatice. Steinbeil. (M. Klčo - L. Illášová, S. 80.)

Abb. 54. Košice (Ecke Štúrová und Murgašová ulica). Funde aus Gräbern. (M. Lamiová-Schmidlová, S. 87.)

Abb. 55. Bratislava (Hauptplatz). Teil eines in den J. 1975, 1987-1988, 1990-1993 untersuchten frühmittelalterlichen Gräberfeldes. (B. Lesák, S. 88.)

Abb. 56. 1 - Sirmík; 2 - Oborín; 3-17 - Zemplín. Fundauswahl. (R. Lukáč - M. Uličný, S. 92.)

Abb. 57. Nemecká (Burgwall). Keramika auswahl. 1 - jüngere Bronzezeit; 2-7 - Mittelalter (15. J.). Maßstab a: 1, 2, 6, 7; b: 3-5. (M. Mácelová, S. 94.)

Abb. 58. Banská Bystrica (Stadtburg). Auswahl von Kacheln mit Reliefverzierung. 1-3, 5 - mit Pflanzenmotiv; 4 - mit dem Motiv einer Architektur. (M. Mácelová, S. 94.)

Abb. 59. Banská Bystrica (Stadtburg). 1 - Fundplatz der Kacheln; 2-4 - Funde menschlicher Knochen. I - J.-Marien-Kirche; II - Kirche zum Hl. Kreuz; III - Pfarrbastei; IV - Depositorium der Staatlichen Galerie. (M. Mácelová, S. 94.)

Abb. 60. Banská Bystrica (Dolná ulica-Gasse). Kanalisationsschacht. (M. Mácelová, S. 94.)

Abb. 61. Detva, Teil Kostolná (Kalamárka). Keramik der Kyjatice-Kultur vom Gräbersfeld. (P. Mosný, S. 99.)

Abb. 62. Fundauswahl. 1, 4 - Hontianske Tesáre; 2, 5 - Sliač; 3 - Slovenská Lupča; 6 - Zvolen. (P. Mosný, S. 99.)

Abb. 63. Beša, Teil Jesenské Údolie. Situationsplan der Gräber. 1 - Gräber aus dem J. 1954 (Haus-Nr. 6); 2 - Grab aus dem J. 1993 (Haus-Nr. 5); 3 - Gräber aus dem J. 1957 (Haus-Nr. 2); 4 - Skelett mit einer Bartaxt aus dem J. 1929 (Haus-Nr. 19). (G. Nevizánsky, S. 99.)

Abb. 64. Beša, Teil Jesenské Údolie. 1, 2, 4 - Funde aus Gräbern vom J. 1954; 3 - Bartaxt aus dem Grab vom J. 1929. Maßstab: 1, 2, 4. (G. Nevizánsky, S. 99.)

Abb. 65. Čajkov (Osúchov lom). 1 - Situationsplan der Fundstelle; 2, 5 - äneolithische Funde der Lengyel-Kultur; 3, 4, 6-15 - Želiezovce-Grupe. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, S. 100.)

Abb. 66. Mýtné Ludany (Csúpor oder Hármashegy). 1 - Situationsplan der Fundstelle; 2-7, 9 - neolithische Funde der Lengyel-Kultur; 10, 13 - Badener Kultur; 12 - Kultur mit jüngerer Linearkeramik. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, S. 100.)

Abb. 67. Kamenín. 1 - Situationsplan der Fundstelle; 8, 10 - Badener Kultur. Mýtné Ludany (Csúpor oder Hármashegy). 2, 3, 5 - Želiezovce-Gruppe; 4, 6, 7, 9 - Lengyel-Kultur. Maßstab: 8, 10; b: 2-7, 9. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, S. 100.)

Abb. 68. Želiezovce (Horný zverinec-bei der Wasserreinigungsanlage). 1 - Situationsplan der Lokalität; 2 - Otomani-Kultur; 3 - Badener Kultur; 4-11 - Spätmaďarovce-frühhügelgräberzeitlicher Horizont. (G. Nevizánsky - D. Dobrovická, S. 100.)

Abb. 69. Nitra-Mlynárce. Keramika auswahl von der 1. Lage. 1-6, 8, 9 - Neolithikum; 7 - römische Zeit. (G. Nevizánsky - O. Ožďáni, S. 101.)

Abb. 70. Nitra-Mlynárce. Auswahl von Gegenständen von der ersten (1-3) und zweiten Lage (4). 1 - Bronzezeit; 2 - Neolithikum; 3, 4 - römische Zeit. Maßstab a: 4; b: 1-3. (G. Nevizánsky - O. Ožďáni, S. 101.)

Abb. 71. Malá nad Hronom (Rövid föld). Auswahl von Keramikbeigaben aus Grab 1/93. Nordpannonische Kultur. (O. Ožďáni, S. 103.)

Abb. 72. Andovce (bei der LPG). 1, 2 - Auswahl von neolithischer Spaltindustrie. Andovce (Pasienky beim Dorf). 3, 5 - Fragmente aus dem 11.-12. Jh.; 4 - Scherbe der Kultur mit Linearkeramik. (T. Pálinská, S. 105.)

Abb. 73. Nové Zámky. (P. Várdy-Gasse). Auswahl von neolithischer Spaltindustrie. (T. Pálinská, S. 105.)

Abb. 74. Prosiek (Hrádok). 1, 2, 6(?) - Frühmittelalter; 8 - Latènezeit (älterer Fund); 3-5, 7 - unbestimmt. 1-3, 5-7 - Eisen; 4 - Bronze und Eisen; 8 - Bronze. (K. Pieta, S. 106.)

Abb. 75. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). 1, 4-7, 11, 18, 20, 22-24 - Bronze; 2, 3, 25, 27, 28 - Eisen; 8, 9, 12-17, 21 - Glas; 10 - Zahn; 19 - Eisen und Halbedelstein (Intaglio); 26 - Graphitton. 18 - Bronzezeit; das restliche - Mittel- und Spätlatènezeit. Maßstab a: 25; b: 1-24, 26-28. (K. Pieta, S. 107.)

Abb. 76. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Angebrannter Tannenpflock in der Mittel-latèneschicht. (K. Pieta, S. 107.)

Abb. 77. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Teilweise freigelegte Einzäunung mit Rutenflechtwerk. (K. Pieta, S. 107.)

Abb. 78. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Blick auf die Töpferwerkstatt während des Experimentes. (K. Pieta, S. 107.)

Abb. 79. Liptovská Sielnica (Liptovská Mara II). Töpferofen und Teil der gebrannten Keramikkollektion. (K. Pieta, S. 107.)

Abb. 80. Bratislava, Teil Devín (Burg). 1, 3, 4, 7 - Funde aus dem Graben (Bronzefibel mit Inschrift, Pfeilspitzen, Gefäßfragment mit einem Stempel); 2, 5, 6 - Material aus dem Objekt von der 1. Hälfte des 15. Jh. (Schlüssel, Krug, Lanzenspitze). Maßstab a: 1-4; b: 5, 6; c: 7. Gezeichnet von M. Brusnický. (V. Plachá - J. Hlavicová, S. 109.)

Abb. 81. Bratislava, Teil Devín (Burg). 1 - keltische Goldmünze; 2-5 - Keramik aus bronzezeitlichem Objekt. Maßstab a: 4; b: 2, 3, 5. Gezeichnet von M. Brusnický. (V. Plachá - J. Hlavicová, S. 109.)

Abb. 82. Horné Otruskovce. Äneolithische Steinbeile. 1-7 - Lage Pláne; 8 - Parzelle Nr. 112, Grundstück von I. Buček. (M. Poláček - P. Bisták, S. 110.)

Abb. 83. Horné Otruskovce (Pláne). Keramikauswahl aus der III. und IV. Stufe der Lengyel-Kultur. (M. Poláček - P. Bisták, S. 110.)

Abb. 84. Horné Otruskovce (Pláne). Auswahl von Keramikmaterial aus der III. und IV. Stufe der Lengyel-Kultur. (M. Poláček - P. Bisták, S. 110.)

Abb. 85. Fundauswahl von der Begehung des Poprad-Tales. 1 - Orlov (Úboč). Šarišské Jastrabie. 2, 8 - Lage Dlhý kopec; 3, 5, 6 - Lage Hartlová II; 10 - Lage Hartlová I. Plaveč. 4 - Lage Pod Lazným; 7 - Lage Pod Kopou; 9 - Lage Šajby. (P. Roth - G. Lukáč, S. 114.)

Abb. 86. Slažany, Teil Dolné Slažany. Fundauswahl. (J. Ruttkayová, S. 116.)

Abb. 87. Hul. Fundauswahl. 1, 3, 4 - Kultur mit Linearkeramik; 2 - Lengyel-Kultur; 5 - Fragment einer äneolithischen Hammeraxt. Maßstab a: 1-4; b: 5. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 88. Hul. Keramikauswahl. 1-6 - Kultur mit junger Linearkeramik; 7-12 - Želiezovce-Gruppe. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 89. Hul. Fundauswahl der Badener Kultur. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 90. Hul. Fundauswahl der Badener Kultur. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 91. Hul. Fundauswahl der Badener Kultur. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 92. Hul. Bruchstücke von Vorratsgefäßern der Badener Kultur. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 93. Hul. Keramikauswahl der Badener Kultur. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 94. Hul. Fundauswahl. 1- Madarovce-Kultur; 2, 3 - römische Zeit; 4-6 - 11.-13. Jh. (M. Samuel, S. 117.)

Abb. 95. Úlany nad Žitavou. Scherbenauswahl aus dem 12.-1. Hälfte des 13. Jh. (M. Samuel, S. 118.)

Abb. 96. Bratislava, Teil Rusovce. Funde römischer Münzen. (J. Schmidlová - A. Fiala, S. 118.)

Abb. 97. Mlynica. Geschliffene Steinindustrie aus dem Äneolithikum. (M. Soják - P. Wavrek, S. 121.)

Abb. 98. Materialauswahl. 1-15 - Humenné (Kotnová); 16-22 - Jasenov (Burg). (I. Strakošová, S. 124.)

Abb. 99. Žilina, Teil Závodie (Pod vinicou). 1-7 - Keramik der Púchov-Kultur aus römischer Zeit; 8 - Bruchstück eines provinzialrömischen Gefäßes; 9-11 - Scherben aus dem 9. Jh. (O. Šedo, S. 126.)

Abb. 100. Unbekannte Lokalität. Bronzener Armmring des Šalgótarján-Typs. (E. Studeníková, S. 125.)

Abb. 101. Topoľčany. Isoohm-Karte. (J. Tirpák, S. 127.)

Abb. 102. Veľké Kosihy. Isoohm-Karte. (J. Tirpák, S. 127.)

Abb. 103. Nová Ves nad Žitavou. Isoohm-Karte. (J. Tirpák, S. 127.)

Abb. 104. Dvorníky, Teil Posádka (Červenský). Einschneidiger Säbel. (J. Urmanský, S. 132.)

Abb. 105. Komárno und Umgebung. Fundauswahl aus den Sammlungen des Podunajské múzeum in Komárno (Donauländisches Museum, Komárno). (A. Trugly, S. 128.)

Abb. 106. Komárno und Umgebung(?). Denkmäler der altmagyarischen Kultur. (A. Trugly, S. 128.)

Abb. 107. Banská Bystrica. Grundriß der Souterrainräume unter dem Haus Nr. 12 in der Gasse Dolná ulica. (P. Ušiak, S. 133.)

Abb. 108. Banská Bystrica. Münzen aus der Schicht unter dem Fußboden Nr. 1 im ersten Stock des Hauses Nr. 10 in der Gasse Dolná ulica. (P. Ušiak, S. 133.)

Abb. 109. Banská Bystrica. Architektonische Steinglieder aus dem Hause Nr. 10 in der Gasse Dolná ulica und aus den Souterrainräumen des Hauses Nr. 12 in der Gasse Dolná ulica. (P. Ušiak, S. 133.)

Abb. 110. Banská Bystrica. Auswahl von Keramik und Kacheln aus der Schicht unter dem Fußboden Nr. 1 im ersten Stock des Hauses Nr. 10 in der Gasse Dolná ulica. Maßstab a: 1, 2, 6, 7, 9; b: 3-5, 8, 10. (P. Ušiak, S. 133.)

Abb. 111. Bratislava, Teil Rusovce. Schematischer Plan der Gemeinde mit den Fundplätzen von Einzelfunden. (V. Varsík - I. Žundálek, S. 134.)

Abb. 112. Bratislava, Teil Rusovce. Funde aus römischer Zeit (alles Bronze). (V. Varsik - I. Žundálek, S. 134.)

Abb. 113. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Gesamtplan der Grabung. Die Kreise am Südrand bezeichnen die Linie der Bäume am Ufer der Zemplínska šírava. (M. Vizdal, S. 135.)

Abb. 114. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Objekt A/93. Alte Stufe der Kultur mit östlicher Linearkeramik - Kopčany-Gruppe. (M. Vizdal, S. 135.)

Abb. 115. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). Flaches Tonidol (?). Szatmár-Gruppe (?). (M. Vizdal, S. 135.)

Abb. 116. Zalužice, Teil Malé Zalužice (Blatá). 1 - Objekt B/93; 2 - Objekt C/93; 3 - Objekt D/93. Alte Stufe der Kultur mit östlicher Linearkeramik - Kopčany-Gruppe. (M. Vizdal, S. 135.)

Abb. 117. Kučín. Obsidianklinge. (P. Zubko, S. 138.)

Abb. 118. Nižný Hrabovec. 1 - Klinge (Mláky); 2 - Spitze (Opálený dub); 3 - Klinge (Za močidlom). 1, 2 - Jungpaläolithikum; 3 - Neolithikum. (P. Zubko, S. 138.)

NITRA

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 1993

Redaktor publikácie PhDr. Ondrej Oždáni, CSc.

Počítačová sadzba Alena Mrváňová

Polygrafická príprava Elena Vargová

Nemecký preklad Berta Nieburowá

Anglický preklad RNDr. Ján Tirpák, CSc.

Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre

Rok vydania 1995

Náklad 450 výtlačkov

234 strán, 118 obr., 1 mapa

Vytlačilo Reprografické stredisko AÚ SAV v Nitre ako svoju 89. publikáciu

ISBN 80-88709-16-4

PODNIK VÝPOČTOVEJ TECHNIKY BRATISLAVA a.s.

DIVÍZIA KOŠICE

- ▲ dodáva na kľúč komplexné informačné systémy (VMS/DECNET, NOVELL, UNIX...)
- ▲ dodáva hotové aplikáčné programy hlavne ekonomickeho charakteru (účtovníctvo, mzdy, skladové hospodárstvo,...)
- ▲ je zmluvným partnerom firmy COGNOS (otvorené systémy a nástroje, 4GL, CASE, klient-server,...)
- ▲ poskytuje školenia, technické konzultácie, odborné analyticke slúžby
- ▲ poskytuje počítačovú sieť pokrývajúcu celé územie SR pre prenos a distribuované spracovanie dát
- ▲ distribuuje software
- ▲ predáva a prenajíma hardware
- ▲ vyhotovuje plnofarebné a čiernobiele tlačoviny všetkých druhov od počítačovej sadzby po komplexné knihárske spracovanie (vizitky, oznamenia, tlačivá, noviny, knihy,...)

*Werferova 3, P.O. Box 56, 040 11 Košice
tel.: (095) 4105 111, fax: (095) 437 606*

ISBN 80-88709-16-4